

HOGE RAAD VAN FINANCIEN

AFDELING « FISCALITEIT EN PARAFISCALITEIT »

DE HERVORMING VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING :

HET KADER, DE INZET EN DE MOGELIJKE SCENARIO'S

APRIL 2001

Dit verslag over de vennootschapsbelasting werd opgesteld door de Afdeling «Fiscaliteit en Parafiscaliteit» van de Hoge Raad van Financiën op vraag van de Heer D. REYNDERS, Minister van Financiën. Dit verslag beoogt de wegen te verkennen die het mogelijk maken het voornemen te realiseren dat als volgt in het regeerakkoord wordt uitgedrukt: *«Inzake de vennootschapsbelasting zal de regering de bestaande internationale trend volgen tot verlaging van de nominale tarieven en dit binnen een budgettair neutraal kader. Een hervorming zal worden voorbereid waarbij de basisaanslagvoet zal worden verminderd gecompenseerd door de vermindering van de aftrekmogelijkheden. In dit kader zal het fiscaal statuut van de KMO's en voornamelijk dat van de kleinste ondernemingen moeten worden opgewaardeerd om de investeringen met eigen middelen te steunen.»*

Deze oriëntering werd nader bepaald in de federale beleidsverklaring van 17 oktober 2000: er wordt immers in vermeld: *«Een hervorming van de vennootschapsbelasting zal worden doorgevoerd om ondernemingen aan te moedigen meer in België te investeren. Deze hervorming strekt ertoe twee tarieven in te voeren, een basistarief vergelijkbaar met dat van de ons omliggende landen en een verlaagd tarief voor KMO's, innovatievennootschappen en vennootschappen die investeren in onderzoek en op het internet»*. Deze verklaring bevestigt overigens het criterium van de budgettaire neutraliteit.

Deze twee verklaringen bakenen het reflectiekader van dit verslag af: het gaat erom te onderzoeken hoe men zich kan aansluiten bij een internationale trend van vermindering van de nominale aanslagvoeten en daarbij de belastbare grondslag verbreden om de budgettaire neutraliteit in acht te nemen. Hoofdstuk 1 van dit verslag verduidelijkt deze fundamentele strekking. De volgende twee hoofdstukken stemmen overeen met de twee pijlers van de analyse op basis waarvan daarna verschillende scenario's worden besproken. Het gaat om een analyse van de recente evoluties, gebaseerd op fiscale statistieken en andere aanvullende gegevens, welke het mogelijk maakt een stand van zaken op te stellen inzake de effectieve aanslagvoet, de omvang van de fiscale uitgaven en aftrekken die deel uitmaken van het normale stelsel van de vennootschapsbelasting, onder meer de bepalingen met het oog op de vermijding van dubbele belasting.

De tweede krachtlijn van de analyse (hoofdstuk 3) bestaat in de internationale vergelijking, waarvan de draagwijdte fundamenteel is voor een kleine open economie zoals die van België. Het derde hoofdstuk zal achtereenvolgens de nominale aanslagvoeten, de voornaamste elementen van de belastbare grondslag en de verschillende indicatoren van de effectieve fiscale druk behandelen. De internationale benadering stelt ook een aantal randvoorwaarden op de voorgrond: door de gedragscodes van de Europese Unie en van de OESO wordt de toekomst van de preferentiële belastingstelsels die schadelijke fiscale concurrentie met zich meebrengen, zeker gehypothekerd.

Na deze twee hoofdstukken die overeenkomen met de twee krachtlijnen van de analyse, bespreekt dit verslag verschillende hervormingsscenario's die de Afdeling meer in het bijzonder heeft onderzocht. In het vierde hoofdstuk worden eerst twee doelstellingen inzake aanslagvoet vermeld. Deze doelstellingen bakenen de omvang af van de maatregelen die moeten worden genomen om de belastbare grondslag te verbreden, zonder het criterium van budgettaire neutraliteit in vraag te stellen.

De onderzochte scenario's hebben betrekking op het fiscale stelsel van de investeringen, op de preferentiële fiscale stelsels, op de wijzen van vermijding van dubbele belasting op uitgekeerde winsten en op het fiscale stelsel van meerwaarden op aandelen. In hoofdstuk 4 worden daarna enkele problemen onderzocht inzake belastbaarheid in de vennootschapsbelasting en aftrekbaarheid van uitgaven, waaronder bijdragen voor extralegale pensioenen. Ook worden er de gevolgen van het Arrest van 14 december 2000 van het Europese Hof van Justitie aangaande de compensatie van verliezen tussen een Belgische vennootschap en haar buitenlandse vaste inrichting behandeld. De laatste afdeling van dit hoofdstuk behandelt het belastingstelsel van de KMO's.

De Afdeling is er zich wel degelijk van bewust dat zij niet alle kwesties heeft onderzocht die kunnen worden behandeld in het kader van een hervorming van de vennootschapsbelasting. De termijnen die haar werden opgelegd lieten het overigens niet toe en hebben haar verplicht zich toe te leggen op het essentiële.

Daarom worden bij het besluit van dit verslag denksporen geformuleerd die het voorwerp zouden kunnen uitmaken van toekomstige werkzaamheden.

De Afdeling, waarvan de leden F. BALTUS (Mevr.), H. BOGAERT, B. COLMANT, J.M. DELPORTE, M. PORRE (Mevr.), G. RAYP, M.H. SKA (Mevr.), E. VAN BROEKHOVEN, C. VAN HULLE (Mevr.), J. VERSCHOOTEN en J. VUCHELEN zijn, heeft onder het voorzitterschap van de Heer B. JURION 14 vergaderingen gewijd aan de opstelling van dit verslag.

De Heer J. VUCHELEN heeft niet deelgenomen aan de werkzaamheden. De Heer E. VAN BROEKHOVEN heeft dit verslag niet goedgekeurd.

De Heer VAN BRANTEGEM, Directeur bij de Administratie van Fiscale Zaken, heeft in de hoedanigheid van deskundige, deel genomen aan een deel van de werkzaamheden.

De Afdeling heeft gevraagd naar de mening van Meester GARABEDIAN, Advocaat en Directeur van het *DES en droit fiscal* aan de *Université Libre de Bruxelles*, de Heer GOMBEER, Auditeur-generaal bij de Administratie van Fiscale Zaken en verantwoordelijke van de internationale dienst «Inkomstenbelasting», Professor VANISTENDAEL (Katholieke Universiteit Leuven), alsmede de Heren VERMOTE en ADAMS van de Cel «Fiscaliteit van de buitenlandse investeringen» bij het Ministerie van Financiën.

Het Secretariaat werd waargenomen door de Heer Christian VALENDUC, Adviseur-generaal van Financiën, met de medewerking van de Heren Eddy DELODDERE, Adviseur-generaal van Financiën, en Geert VAN REYBROUCK, Adviseur van Financiën. Mevrouw Myriam FABECK, Inspectrice bij een fiscaal bestuur, gedetacheerd bij de Studie- en Documentatiedienst, heeft talrijke statistische en simulatiewerkzaamheden verricht die dienden bij de opstelling van dit verslag.

Het verslag werd opgesteld in het Frans en de Nederlandse tekst is een vertaling.

HOOFDSTUK 1

ALGEMENE STREKKING VAN HET VERSLAG

Het Regeerakkoord geeft duidelijk de algemene richting aan die men wenst te volgen inzake de hervorming van de vennootschapsbelasting: het gaat erom het tarief van de vennootschapsbelasting te verlagen en de belastbare grondslag te verbreden, zodat de hervorming budgettair neutraal is. Deze neutraliteit moet beoordeeld worden, *ceteris paribus*, op het niveau van de belasting van de vennootschappen of, meer algemeen, op het niveau van de belasting van de ondernemingen. Dit eerste hoofdstuk verduidelijkt hoe de Afdeling deze algemene strekking beschouwt. Zij zal eerst worden besproken vanuit het economisch oogpunt, door ze te situeren ten opzichte van de grote categorieën doelstellingen van fiscaal beleid en ten opzichte van de evaluatiecriteria die eruit voortvloeien. Het vervolg van dit hoofdstuk handelt over de juridische aspecten en over de kost/efficiëntie-aspecten van het beheer van de belasting, zowel vanuit het oogpunt van de administratie als dat van de belastingplichtige.

1.1. De vennootschapsbelasting en de doelstellingen van het fiscaal beleid

De doelstellingen van het fiscaal beleid zijn veelvuldig en de evaluatiecriteria zijn bijgevolg meervoudig. In de hoedanigheid van instrument van economisch beleid draagt de belasting bij tot vier grote categorieën van doelstellingen: de financiering van de productie van publieke goederen en diensten (allocatieve functie), de inkomensherverdeling, bijzondere beleidsoriëntaties die door de stimuleringsfunctie worden uitgevoerd en de ondersteuning van de groei en de werkgelegenheid door de stabilisatiefunctie. Voor elk van deze grote categorieën van doelstellingen, is de belasting niet het enige beschikbare instrument: zo kan bijvoorbeeld de productie van publieke goederen en diensten worden gefinancierd via de prijzen, kan de herverdeling geschieden via overdrachten aan de gezinnen en hebben de overheidsuitgaven ook stimulerings- en stabiliseringsdoelstellingen. Met elk van deze doelstellingen komen evaluatiecriteria van het fiscaal beleid overeen. Het is aangewezen dat in het begin van dit verslag de fundamentele strekking geplaatst wordt in het licht van deze vier categorieën doelstellingen.

1.11 Doeltreffendheid van de belasting

Een eerste doelstelling van het fiscaal beleid bestaat in de financiering van de noodzakelijk geachte hoeveelheid aan collectieve goederen en diensten, waarbij zo weinig mogelijk de marktmechanismen verstoord worden. De doeltreffendheid moet dus voor een gegeven bedrag aan uitgaven worden nagestreefd: zij staat onder budgettaire beperkingen.

De minimale verstoring van de markt wordt bereikt door dusdanig te handelen dat:

- ? de belasting zo laag mogelijk is;
- ? de belastbare grondslag gekenmerkt wordt door een lage prijselasticiteit;
- ? de belasting uniform is, dat wil zeggen dat zij op de ganse belastbare grondslag van toepassing is, zonder vrijstelling en zonder tariefdifferentiatie. Dit criterium kan echter worden aangepast als verschillende delen van de belastbare grondslag verschillende prijselasticiteiten hebben.

Dit zijn de drie doeltreffendheidscriteria van de belasting.

De vennootschapsbelasting is gebaseerd op de winsten van de ondernemingen: op het eerste gezicht zou men dus van mening kunnen zijn dat de doeltreffendheidscriteria tot uiting komen door te stellen dat de belasting op de ondernemingswinsten zo laag mogelijk moet zijn en dat men zo moet handelen dat alle winsten tegen hetzelfde tarief belast zouden worden. Zo vereisen de doeltreffendheidscriteria bijvoorbeeld dat de belasting niet verschillend zou zijn naargelang van de financieringswijze van de investeringen.

De problematiek is echter iets ingewikkelder: een vennootschap is immers slechts een economische tussenschakel en de toegevoegde waarde die zij genereert wordt uiteindelijk toegekend aan de loontrekkenden, de aandeelhouders en de geldschieters.

Vermits er geen perfecte overeenkomst is tussen de vennootschapswinsten en het rendement van het geïnvesteerde kapitaal, is de vennootschapsbelasting slechts een deel van de totale fiscale lasten op het rendement van het geïnvesteerde kapitaal. De belasting op inkomsten uit kapitaal is dus niet noodzakelijk beperkt tot de vennootschapsbelasting en de doeltreffendheidscriteria zouden moeten worden omgevormd door de vennootschapsbelasting en de belasting op de aandeelhouders en de geldschieters te integreren.

Vennootschapsbelasting, kost en rendement van het kapitaal	
?	Als men in termen van een gesloten economie redeneert, kunnen de ingezetene ondernemingen zich enkel de fondsen die noodzakelijk zijn voor de financiering van hun investeringen, verschaffen bij de binnenlandse spaartegoeden. De belasting op de kapitaalverschaffers en bijgevolg de wisselwerking tussen vennootschaps- en personenbelasting moet in rekening worden gebracht om te bepalen in welke mate de doeltreffendheidscriteria in acht worden genomen. Er moet dus rekening worden gehouden met de totale fiscale last van de kapitaalverschaffer en van de investeerder.
?	Het begrippenkader verschilt als men redeneert in termen van een open economie. De investeerder wordt dan geconfronteerd met de intrestvoet op wereldvlak die voor hem een gegeven is, maar hij heeft toegang tot een veel grotere markt en men kan niet meer stellen dat enkel de nationale spaartegoeden het aanbod van kapitaal uitmaken. De meeste auteurs stellen dan dat de vennootschapsbelasting het brutorendement van het kapitaal in een gegeven vestigingsplaats aantast, terwijl de wijze van belasting van de aandeelhouder of van de kapitaalverschaffer het nettorendement van het sparen bepaalt, zonder invloed op de kapitaalkosten. De evenwichtsintrestvoet wordt slechts beïnvloed door de belasting van de marginale (bij volledige mededinging) of dominante (bij onvolledige mededinging) kapitaalverschaffer.

België is een kleine open economie, maar dat betekent niet dat alle ondernemingen toegang hebben tot een geglobaliseerde financiële markt. Alhoewel men van oordeel kan zijn dat dat het geval is voor de grote ondernemingen, is dat minder het geval voor de KMO's welke nog sterk afhankelijk zijn van de binnenlandse markt. Het is dus eerder voor dit soort van ondernemingen dat de wisselwerking tussen vennootschaps- en personenbelasting in rekening gebracht zou moeten worden. Voor de grote ondernemingen daarentegen kan men stellen dat men binnen de vennootschapsbelasting erover moet waken dat de doeltreffendheidscriteria in acht worden genomen, dat de aanslagvoet verlaagt en dat ervoor gezorgd wordt dat de vennootschapsbelasting op een eenvormige wijze op een zo breed mogelijke grondslag wordt geheven.

1.12 Billijkheid

Een vennootschap is slechts een economische tussenschakel: de inkomsten die zij voortbrengt worden toegekend hetzij aan haar bestuurders in de vorm van inkomsten uit beroepsactiviteit, hetzij aan haar kapitaalverschaffers, aandeelhouders of schuldeisers, in de vorm van dividenden, intresten en meerwaarden.

De problematiek van de herverdeling stelt zich hier niet rechtstreeks: het inkomensbeleid heeft betrekking op de huishoudens en bijgevolg op de uiteindelijke begunstigden van de inkomsten die in een aan de vennootschapsbelasting onderworpen vennootschap worden voortgebracht en niet op de ondernemingen zelf.

De vennootschapsbelasting heeft nochtans langs drie wegen onrechtstreeks een invloed op het debat:

- ? de invloed ervan op de vergelijking van de belasting op inkomsten uit arbeid en inkomsten uit kapitaal,
- ? de vergelijking van de belasting op ondernemingsactiviteit naargelang die individueel of als vennootschap wordt uitgeoefend. Het blijkt in dit opzicht dat het huidige stelsel van belasting van kleine ondernemingen in vennootschapsvorm het hun bedrijfsleiders mogelijk maakt gedeeltelijk te ontsnappen aan de progressiviteit van de inkomstenbelasting, welke een van de sleutelementen van de inkomensherverdeling is.
- ? ten slotte, alhoewel het criterium van horizontale billijkheid, dat vereist dat bij een gelijke welvaart de belasting gelijk is, in de eerste plaats van toepassing is op de huishoudens, zal eraan beter worden voldaan wanneer de vennootschapsbelasting zelf zo eenvormig mogelijk is, onder meer voor een bedrijfstak ten opzichte van een andere.

De billijkheidsdoelstelling ontbreekt dus niet in het debat.

1.13 De stimuleringsfunctie

Het fiscaal beleid heeft ook stimulerende doelstellingen. Dat is het geval wanneer het fiscaal stelsel wordt gebruikt om bepaalde soorten investeringen aan te moedigen of meer globaal om het gedrag van de economische actoren te wijzigen. Dit komt tot uiting in specifieke maatregelen, bestempeld als fiscale uitgaven, bijvoorbeeld een investeringsaftrek, willekeurige afschrijvingen of afschrijvingen bovenop de aanschaffingswaarde, belastingvrijstellingen voor bepaalde soorten tewerkstelling of nog een belastingkrediet voor de verhoging van de eigen middelen.

De toekenning van stimulansen gaat in tegen de doeltreffendheidscriteria, welke vereisen dat de belasting eenvormig is. De criteria zijn overigens elkaars omgekeerde: opdat de fiscaliteit daadwerkelijk ertoe zou leiden de gedragingen van de ondernemingen te wijzigen, moet er een aanzienlijk verschil in aanslagvoet zijn op een grondslag die reageert op de verandering van het rendement van het kapitaal dat wordt voortgebracht door het verschil in aanslagvoet. Zo zullen fiscale stimulansen slechts een investeringsondersteunend effect hebben als de kost van het kapitaal een zeer gewichtige bepalende factor van de investeringen is.

1.14 De ondersteuning van de groei en de werkgelegenheid

Het fiscaal beleid kan langs twee grote wegen een weerslag hebben op de groei en de werkgelegenheid: de gebruikelijke mechanismen van stimulering van de finale vraag welke elke daling van de globale fiscale druk voortbrengt en de specifiek allocatieve weerslag. De eerste soort is welbekend, maar de tweede kan worden verduidelijkt aan de hand van enkele voorbeelden.

- ? Op deze wijze kan een steun aan onderzoek en ontwikkeling de groei bevorderen.
- ? Fiscale steun voor « schone technologieën » kunnen een « first mover advantage » toekennen in het streven naar een duurzame groei.
- ? Er kunnen zich ook allocatieve effecten voordoen wanneer een daling van de aanslagvoet gefinancierd wordt door een vermindering van de fiscale aftrekken die op bepaalde activiteiten gericht zijn.

Zelfs indien zij tot uiting komen in de creatie van arbeidsplaatsen en meer globaal van economische activiteit, zijn de fiscale voordelen dikwijls, ten minste gedeeltelijk, « gevangen » en vormen ze zich om tot toestandsgebonden voordelen. Andere, minder gerichte, bestedingen van budgettaire middelen zouden meer arbeidsplaatsen en economische activiteiten kunnen voortbrengen. De verhoging van de belasting van de « toestandsgebonden voordelen » om de belasting op activiteiten die aan concurrentie blootgesteld zijn te verminderen, kan op die wijze een allocatieve nettowinst opleveren.

1.2 Doelstellingsconflicten bij de oriëntatie van de hervorming

De verschillende doelstellingen van het fiscaal beleid zijn tegenstrijdig en elke fiscale hervorming houdt een keuze in bij een conflict van doelstellingen.

Zodra men van mening is

- ? dat de herverdelingsdoelstelling geen rechtstreeks, maar wel degelijk een onrechtstreeks verband heeft met de vennootschapsbelasting,
- ? dat de vereiste budgettaire neutraliteit de weerslag op de groei beperkt tot effecten van het allocatieve type,

is het voornaamste doelstellingsconflict dat tussen het alternatief « *neutraliteit – stimulansen* ».

- ? De keuze voor neutraliteit geeft voorrang aan doeltreffendheidscriteria. De belasting zal dan eenvormig zijn en de afwijkingen zullen beperkt zijn tot het in rekening brengen van externe effecten (bijvoorbeeld de bevordering van energiebesparing) en van onvolkomenheden van de markt. De verbreding van de belastbare grondslag zal het mogelijk maken de aanslagvoet te verminderen, hetgeen bijgevolg de belasting opnieuw doeltreffender zal maken.
- ? De keuze ten gunste van de stimulansen komt daarentegen tot uiting in een gedifferentieerde fiscaliteit en/of in een smallere belastbare grondslag, welke *ceteris paribus* een hogere aanslagvoet noodzakelijk maakt.

Het verband met de billijkheid verloopt inderdaad langs de keuze tussen neutraliteit en stimulansen.

- 2 Zo kan het feit dat leiders van kleine bedrijven in vennootschapsvorm aan de progressiviteit van de belasting kunnen ontsnappen, worden gezien als het ontbreken van neutraliteit tussen de belasting op een eenmansbedrijf en een onderneming in vennootschapsvorm. Een vooruitgang naar meer neutraliteit maakt het mogelijk een vooruitgang te maken naar de billijkheid.
- 2 Dezelfde redenering is van toepassing wat de verschillen inzake effectieve aanslagvoeten tussen bedrijfstakken betreft: elke vooruitgang naar een vermindering van deze verschillen is een vooruitgang naar de neutraliteit, welke eveneens meer horizontale billijkheid garandeert.

De strekking van de hervorming welke in het Regeerakkoord werd opgenomen, leidt ertoe aan de eerste tak van het alternatief « neutraliteit-stimulansen » de voorkeur te geven. Het gaat er bijgevolg om de modaliteiten te zoeken om de vennootschapsbelasting neutraler te maken en bijgevolg de invloed van de fiscale uitgaven en van andere elementen van differentiatie van de fiscale druk tot een minimum te herleiden, zodanig dat de allocatieve baten positieve effecten op de groei hebben. De neutraliteit bevoorrecht is geen beletsel, integendeel zelfs, voor een ondersteuningsbeleid voor onderzoek en ontwikkeling of voor de bevordering van energiebesparing, omdat het hier gaat om gedragingen die moeten worden aangemoedigd wegens de externe effecten die zij voortbrengen. Evenzo belet een bevoorrecht van de neutraliteit niet dat er een specifiek fiscaal stelsel voor bepaalde KMO's zou zijn aangezien het de onvolkomenheden van de markt corrigeert. Tenslotte maakt het bevoorrecht van de neutraliteit het mogelijk aan de billijkheidsdoelstellingen tegemoet te komen.

1.3 Het juridisch kader van de vennootschapsbelasting en de hervorming ervan

Afgezien van uitdrukkelijke afwijkingen door de belastingwetgeving, worden de belastbare winsten van de ondernemingen bepaald overeenkomstig de regels van het boekhoudrecht (1). Dat neemt niet weg dat het Wetboek van Inkomstenbelastingen er op bepaalde punten van afwijkt, onder meer bij de bepaling van de voorzieningen en van de fiscaal aftrekbare afschrijvingen. Het belastingrecht erkent ook het concept consolidatie niet terwijl dat wel door het boekhoudrecht wordt erkend.

De Afdeling is van mening dat het beginsel van de voorrang van de bepaling van de belastbare winst volgens het boekhoudrecht in acht moet worden genomen: het maakt deel uit van de juridische traditie van België en van verschillende Europese landen. Sommige thans bestaande verschillen tussen belastingrecht en boekhoudrecht worden hieronder onderzocht.

Het boekhoudrecht, waarop het belastingrecht steunt, oriënteert zich echter naar een fundamentele verandering: de Europese Commissie zal waarschijnlijk vóór het einde van dit jaar een voorstel tot wijziging van de Europese Richtlijnen inzake boekhouding indienen welke zou moeten leiden tot de omzetting van de internationale boekhoudkundige normen « IAS » (*International accounting standards*) voor de geconsolideerde rekeningen van de beursgenoteerde vennootschappen. Deze normen zijn voornamelijk gericht op de informatieverstrekking naar de aandeelhouders van de ondernemingen toe, terwijl ons boekhoudrecht eerder belang hecht aan de meting van de historische kosten. Zij zouden op termijn voor de beursgenoteerde vennootschappen van toepassing moeten zijn.

1 Cassatie, 20 februari 1997, Pas. 1997, I, 262.

Het is enkel ***bij een ongewijzigd boekhoudkundig kader*** dat de Afdeling van mening is dat het beginsel van de voorrang van de bepaling van de belastbare winst volgens het boekhoudrecht in acht moet worden genomen. De invoering van de IAS-normen zou immers diepgaande fiscale verwickelingen kunnen hebben, vermits het bijvoorbeeld gaat om de overgang van de voorrang van de aanschaffingswaarden naar de voorrang van de marktwaarden. Als men de hypothese verwerpt van twee stelsels van vennootschapsbelasting, al naar gelang de vennootschap beursgenoteerd is of niet, moet men het er degelijk over eens zijn dat deze fundamentele verandering van het boekhoudrecht zich zal uiten in hetzij een differentiatie tussen belastingrecht en boekhoudrecht, hetzij in nieuwe regels voor de vennootschapsbelasting.

Rekening houdend met de termijnen die haar werden gesteld, ***heeft de Afdeling in haar reflecties de fiscale weerslag van de invoering van de IAS-normen niet opgenomen.*** Zij is nochtans van mening dat het om een probleem van primordiaal belang gaat, dat ***bij voorrang moet worden onderzocht zodra de Europese Commissie haar voornemens in een voorstel van Richtlijn zal hebben verduidelijkt.***

1.4 Administratiekosten van de belasting, vereenvoudiging en « compliance »

Elke hervorming van de vennootschapsbelasting moet ook rekening houden met de administratiekosten van de belasting en met de kosten die de voldoening aan de fiscale verplichtingen voor de belastingplichtige meebrengt (*compliance cost*). Onder dat laatste moeten de kosten worden verstaan die voortkomen uit de specifiek fiscale wetgeving: er mag niet uit het oog worden verloren dat een groot deel van de verplichtingen die door de fiscale wetgeving worden opgelegd, overeenkomen met die welke door andere wetgevingen (bijvoorbeeld boekhoudkundige) worden opgelegd of met eenvoudigweg het informatiesysteem dat elke bedrijfsleider moet opzetten om zijn onderneming op een doeltreffende wijze te beheren.

Zowel vanuit het ene als het andere standpunt gaat het erom de verhouding efficiëntie-kosten te maximaliseren. Zo moet de administratie dusdanig handelen dat de vennootschapsbelasting op een doeltreffende wijze en tegen de laagst mogelijke kosten vastgesteld en gecontroleerd wordt. De wetgever en de administratie moeten van hun kant vermijden dat de bedrijven teveel middelen moeten besteden om aan hun specifiek fiscale verplichtingen te voldoen. Deze te minimaliseren « *compliance cost* » omvat uiteraard niet de lasten waaraan de ondernemingen zich wensen bloot te stellen om de minst belaste weg op te zoeken.

De vereenvoudiging van de fiscaliteit is een van de bevoorrechte wijzen om zowel de administratiekosten van de belasting als de *compliance cost* van de belastingplichtigen te minimaliseren. Zij vermindert overigens de mogelijkheden tot belastingontwijking.

HOOFDSTUK 2

ANALYSE VAN DE RECENTE ONTWIKKELINGEN

Onderhavig hoofdstuk heeft betrekking op de eerste spil van de ontleding van de vennootschapsbelasting. Het bestaat grotendeels in een analyse van de fiscale statistieken met het oog op een zo nauwkeurig mogelijke inschatting van niet alleen de ontwikkeling en de spreiding van de effectieve fiscale druk van de vennootschappen, maar ook van de omvang van de fiscale uitgaven en de ontwikkeling van de belangrijkste aftrekposten. Dit soort onderzoek is immers primordiaal omdat de algemene strekking van de overwogen hervorming erin bestaat de verlaging van de aanslagvoet te compenseren door een verbreding van de belastbare grondslag. De eerste afdeling betreft de evoluties en toont aan welke invloed de structurele trends van de jaren 90 hebben gehad op de effectieve fiscale druk. In de volgende afdelingen wordt een meer gedetailleerd beeld opgehangen van het einde van de periode, om de discrepanties, waarmee de hervorming eveneens rekening zou moeten houden, beter tot uiting te laten komen: de analyse zal eerst op macro-sectorieel vlak worden uitgevoerd en dan worden uitgediept op het vlak van de individuele gegevens.

2.1 De structurele trends van de jaren 90

In een verslag over de vennootschapsbelasting dat in het begin van de jaren 90 werd opgesteld, constateerde de Afdeling «Fiscaliteit en parafiscaliteit» van de Raad «*een groeiend verschil (...) tussen de groei van de winsten en de evolutie van de belasting*» (2). Enkele jaren later lijkt de toestand totaal verschillend: zo stelt de Kredietbank in haar jaarlijks onderzoek aangaande de ondernemingswinsten voor het jaar 1996: «*Dat de belastingen met 6,7% stegen, lijkt verrassend, in aanmerking nemend dat de courante nettowinst vóór belastingen (...) maar met 1,7% toenam (...)*» (3).

De tegenstelling tussen beide vaststellingen brengt de grondige omschakeling aan het licht die de vennootschapsbelasting heeft doorgemaakt in het begin van de jaren 90. Een opeenvolging van wijzigingen in de belastingwetgeving heeft indertijd een einde gemaakt aan een periode waarin de sterke aangroei van de fiscale aftrekken een verlaging van de effectieve aanslagvoet veroorzaakte: in het laatste decennium zijn de fiscale uitgaven geleidelijk afgebroken (afschaffing van de belastingvrijstelling voor bijkomend personeel in de KMO's, vermindering en desactivering van de investeringsaftrek, afschaffing van de fictieve voorheffingen) en werd het oneigenlijk gebruik van aftrekken die geen fiscale uitgaven zijn, bestreden (maatregelen met betrekking tot DBI en vroegere verliezen).

Al die wetwijzigingen tezamen hebben geleid, zij het met wat tijdsverschil, tot een verhoging van de effectieve aanslagvoet, die geleidelijk aan op gelijke hoogte is gekomen met de nominale aanslagvoet. Deze convergentie is duidelijk zichtbaar, welke indicator ook gebruikt wordt om de effectieve fiscale druk te meten.

2 Zie HOGE RAAD VAN FINANCIËN, (1991), p. 6 en volgende en bijlage 2.

3 Zie KREDIETBANK (1997).

2.11 De belangrijkste maatregelen uit de jaren 90

Het begin van de jaren 90 werd dus gekenmerkt door een intense activiteit op het vlak van de wetgeving, die daarna lichtjes is afgenomen. Alle genomen maatregelen hier chronologisch opsommen zou niet alleen saai maar ook nutteloos zijn. Het leek verkieslijker ze in de volgende grote rubrieken (4) te hergroeperen:

- ? de beschikkingen genomen met het oog op het vermijden van de dubbele economische aanslag, met name de aftrek voor definitief belaste inkomsten (DBI) en het forfaitair gedeelte van de buitenlandse belasting (FBB) ;
- ? het belastingstelsel van de meerwaarden ;
- ? de bepalingen in verband met de aanrekening van vroegere verliezen ;
- ? het fiscaal stelsel van de coördinatiecentra en andere preferentiële stelsels ;
- ? de investeringsaftrek ;
- ? de verlaagde tarieven voor KMO's ;
- ? de andere maatregelen, waaronder de anti-misbruikmaatregelen ;

en zich daarbij te beperken tot de vermelding van de principes van die maatregelen zonder alle modaliteiten ervan uitvoerig te beschrijven.

DBI : VAN EEN VERALGEMEEND TOT EEN VOORWAARDELIJK STELSEL VAN VRIJSTELLING

Vandaag de dag valt het moeilijk te geloven dat op het einde van de jaren 80 een door een Luxemburgse BEVEK uitgekeerd dividend de aftrek voor definitief belaste inkomsten genoot, en dit om de «dubbele belasting» te neutraliseren..... Deze anekdote, die de begroting miljarden heeft gekost, toont duidelijk aan dat het stelsel van de DBI oorspronkelijk een veralgemeend stelsel van vrijstelling was, waarbij de aftrek werd toegekend om de dubbele belasting te vermijden, zonder dat er voorafgaandelijk was vastgesteld of er wel daadwerkelijk een eerste belastingheffing was geweest. De eerste voorwaarden tot belastingaanslag in een vorige fase werden ingevoerd door de wet van 22 december 1989 en een algemene aanslagvoorwaarde werd ingevoerd in oktober 1991. Deze wet van oktober 1991 schafte eveneens het belastingkrediet af zodat het stelsel van vrijstelling een «alles of niets»-stelsel is naargelang aan de toepassingsvoorwaarden van de DBI al dan niet voldaan is. Er werd tevens een participatiedrempel ingevoerd. De taxatievoorwaarden werden in 1996 grondig herzien (5).

Wij moeten er toch wel de aandacht op vestigen dat België geen zuivere vrijstellingsregeling toepast, maar dat het DBI-stelsel steunt op aftrekregels, wat sommigen doet beweren dat ons stelsel niet noodzakelijk verenigbaar zou zijn met het Europese recht (6).

4 Voor een gelijkaardige analyse, zie VALENDUC (1999).

5 KB houdende bijzondere machten van 20 december 1996. Deze nieuwe formulering van de taxatievoorwaarden, die het huidige stelsel uitmaakt, wordt besproken in hoofdstuk 4, p. 105 en volgende.

6 Zie AUTENNE, J., (1992) en KLEYNEN (2001), p. 14.

FBB : VAN FORFAITAIR NAAR EFFECTIEF

In het begin van de jaren 90 was de FBB daadwerkelijk forfaitair, aangezien de verrekening van de buitenlandse belasting 15/85 van het grensinkomen bedroeg, ongeacht de aan de bron toegepaste aanslagvoet. Sommige internationale overeenkomsten kenden daarenboven echte fictieve belastingkredieten toe. Door de brutering en door de vervanging van het 15%-forfait door de effectief toegepaste aanslagvoet, is men overgestapt van een forfaitair stelsel op een stelsel van verrekening. Bovendien werd de verrekening van de FBB in de banksector beperkt tot de intermediatiemarge.

MEERWAARDEN

De wet van 22 december 1989 heeft het meerwaardenstelsel diepgaand gewijzigd door de invoering:

- ? voor materiële en immateriële vaste activa: van ofwel taxatie tegen het volle tarief ofwel gespreide taxatie in functie van het afschrijvingstempo van de door herbelegging bekomen activa;
- ? voor meerwaarden op vastrentende effecten: van de taxatie tegen het volle tarief;
- ? voor meerwaarden op aandelen: van een vrijstelling onder beding van herbelegging en van behoud gedurende meer dan 5 jaar.

Het stelsel van de meerwaarden op aandelen heeft in oktober 1991 een nieuwe wijziging ondergaan die aan de basis ligt van het huidige stelsel van vrijstelling onder dezelfde voorwaarde van belasting in een vroegere fase als bij de DBI en van niet-aftrekbaarheid van minderwaarden en waardeverminderingen op aandelen.

VROEGERE VERLIEZEN

De wet van 22 december 1989 heeft de tijdslimiet afgeschaft waarbinnen vroegere verliezen konden worden afgetrokken. Daarna is er een maatregel gevolgd die daar volledig haaks op stond: zonder terug te komen op de afwezigheid van een tijdslimiet, werd er voor de aanslagjaren 1992 tot 1996 een beperking ingevoerd die functie was van het resultaat na aftrek van de DBI. Deze beperking moest worden vervangen door een beperking inzake de verliezen van slapende vennootschappen, maar deze maatregel werd vernietigd door het Arbitragehof en werd nooit vervangen, zodat men op het einde van de periode teruggekomen is tot een volledige aftrekbaarheid zonder beperking in de tijd (7).

7 Met uitzondering van de bijzondere regel die van toepassing is op de hergroepering van ondernemingen en die werd ingevoerd door de wet van 22 december 1989.

COÖRDINATIECENTRA EN ANDERE PREFERENTIËLE STELSLS

Het principe zelf van het belastingstelsel van de coördinatiecentra werd niet gewijzigd: de bepaling van de belastbare winst volgens een forfaitaire methode is de hele periode van toepassing gebleven. Een belangrijke begeleidende maatregel is echter geleidelijk uitgedoofd (8): de fictieve roerende voorheffing toegekend aan de inbrenger van kapitaal, die oorspronkelijk 25/75 bedroeg, werd teruggebracht tot 10/90, eerst voor intresten (9), daarna voor dividenden (10), om ten slotte op nul te worden gezet zowel voor intresten als voor dividenden (11), waarbij elk van die wijzigingen alleen betrekking heeft op overeenkomsten inzake lening of inbreng van kapitaal die dateren van na de datum van bekendmaking van de maatregel. Een taks op het tewerkgesteld personeel (400.000 BEF per eenheid, met een maximum van 4.000.000 BEF) werd ingevoerd met ingang van 1 januari 1993.

De belastingstelsels van de distributiecentra en van de dienstcentra werden sinds hun invoering niet gewijzigd.

De andere preferentiële stelsels, waarvan geen enkel ooit de omvang heeft bereikt van dat van de coördinatiecentra, zijn het voorwerp geweest van afbouwmaatregelen. Het belastingstelsel van de innovatievennootschappen wordt bijvoorbeeld nog alleen toegekend aan vóór 22 juli 1990 erkende vennootschappen en de erkenning van reconversievennootschappen werd op diezelfde datum stopgezet (12). Tot slot zijn de vrijstellingsvoorwaarden voor kapitalen verkregen in het kader van de KB's 15 en 150 meermaals gewijzigd: het vrijstellingspercentage werd meermaals verlaagd en de vrijstellingsperiode verlengd.

INVESTERINGSAFTREK

De investeringsaftrek is een andere maatregel die herhaaldelijk werd gewijzigd. De wet van 22 december 1989 verving het basistarief van 13% door een basistarief van 3% dat verhoogd werd met een inflatiegebonden component. Tussen die datum en de in 1992 besliste « desactivering » werd het basistarief nog twee keer verlaagd. Bovendien werden er beperkingen ingevoerd in verband met de overdracht van de aftrekken voor vroegere aanslagjaren.

KMO's

Vanaf het einde van de jaren 80 had de erkenning van eenpersoonsvennootschappen tot gevolg dat een aanzienlijk aantal eenmanszaken omgevormd werden tot vennootschappen: het stelsel van de « verlaagde KMO-tarieven » maakte het immers mogelijk de belasting op het ondernemersinkomen te verminderen. Deze beweging werd aangemoedigd door het stelsel van de stopzettingmeerwaarden voor natuurlijke personen, dat toeliet dat de belasting van de inbreng in de PB lager was dan de ontheffing van de overeenstemmende afschrijvingen in de VenB. Alhoewel de wetgever bezorgd was over die handelwijze op zoek naar de minst belaste weg, heeft hij het beginsel van de verlaagde tarieven niet in vraag gesteld maar wel de

8 Deze maatregelen zijn mutatis mutandis toepasselijk op de kapitalen ingezameld door tewerkstellingszones.

9 Met ingang van 22 januari 1990.

10 Met ingang van 23 juli 1990.

11 Met ingang van 24 juli 1991.

12 Voor reeds erkende vennootschappen worden de fiscale voordelen niet meer toegekend aan kapitalen die werden ingezameld na 31 december 1992.

draagwijdte ervan beperkt. Na een door een arrest van het Arbitragehof afgebroken poging om de vennootschappen van vrije beroepen uit te sluiten, is de belangrijkste maatregel die van toepassing blijft die van de «regel van het miljoen». Deze regel verplicht een vennootschap ten laste van haar resultaat een bezoldiging van minstens 1.000.000 BEF toe te kennen aan minstens één bedrijfsleider. Er is een trapsgewijze regeling voor vennootschappen waarvan het belastbare inkomen lager ligt.

De KMO's hebben bepaalde bijzondere maatregelen genoten: behoud van de investeringsaftrek en toekenning van een belastingkrediet voor inbreng van eigen middelen. Uit die maatregelen treedt het fiscaal concept KMO naar voren, met name een vennootschap waarvan het merendeel van de aandelen rechtstreeks in het bezit is van natuurlijke personen.

ANDERE MAATREGELEN, WAARONDER DE ANTI-MISBRUIKMAATREGELEN

Er werden nog andere wetswijzigingen doorgevoerd aansluitend bij diverse controles en gerechtelijke onderzoeken. Bovendien werden sommige tijdelijke maatregelen niet verlengd. De bedoeling van deze verschillende maatregelen was onder meer te snelle afschrijvingen of specifieke praktijken gericht op het zoeken naar de minst belaste weg (coupon washing) te beletten. Deze specifieke bepalingen werden aangevuld door een algemene anti-misbruikbepaling waardoor de juridische kwalificatie door de partijen gegeven aan een akte alsook aan afzonderlijke akten die eenzelfde verrichting tot stand brengen, niet aan de Administratie kan tegengeworpen worden wanneer die kwalificatie tot doel heeft de belasting te ontwijken (13).

WELKE ALGEMENE STREKKING?

De periode van intense wetgevende activiteit in het begin van de jaren 90 kan worden gezien als een proces van aftasting zonder krachtlijn, waarbij maatregelen die werden uitgelokt onder druk van controles door de administratie en justitie, werden gecombineerd met maatregelen die meer specifiek hun oorsprong vinden bij de regering. Men kan van mening zijn dat er daarbij geen duidelijke doelstelling naar voren trad, tenzij de wil om de bij de opeenvolgende controles aangeklaagde bressen te dichten. Maar men kan ook stellen dat de wil om de fiscale uitgaven en het oneigenlijk gebruik van maatregelen te beperken, duidelijk aanwezig was en dat die wil zich heeft geuit in maatregelen die werden genomen naargelang de bressen aan het licht werden gebracht.

Wat men ook kiest, men dient toe te geven dat het geheel van die maatregelen *een keuze bevestigt voor de neutraliteit, tegen de stimulansen in, en zo goed mogelijk probeert de procédés van belastingontwijking en van het zoeken naar de minst belaste weg uit te schakelen.*

De preferentiële stelsels zijn inderdaad geleidelijk bevroren en ontmanteld, met als algemeen bekende uitzondering het belastingstelsel van de coördinatiecentra; de fiscale stimulansen werden afgestemd op investeringen die positieve neveneffecten met zich meebrengen (O&O, energiebesparing, milieuvriendelijke technologieën) en op de KMO's waarvan men kan verwachten, tenminste voor sommige ervan, dat zij het hoofd moeten bieden aan hogere kapitaalkosten. De beschikkingen tot afschaffing van de dubbele belasting werden herzien en samengebracht in een stelsel van vrijstelling onder beding van taxatie in een vroegere fase wat de DBI betreft en een stelsel van verrekening van effectieve belasting wat de FBB betreft.

Toch blijft de indruk hangen dat *sommige bepalingen ingevoerd zijn om redenen die hoofdzakelijk budgettair zijn en die niet alleen de doelstelling van neutraliteit niet in acht nemen maar er zelfs tegen indruisen, alsook ingaan tegen een samenhangende filosofie aangaande de doelstellingen van de belasting van ondernemingen*: dat is onder meer het geval met de beperkingen inzake aftrekbaarheid van vroegere verliezen of met de beperkingen inzake aftrekbaarheid van overdrachten van investeringsaftrek voor vroegere belastbare tijdperken. Hierbij hoort ook de invoering van een participatiedrempel voor DBI zonder dat er een maatregel genomen wordt om de dubbele belasting uit te sluiten voor de inkomsten die aldus niet meer in aanmerking komen. Niets garandeert dat al die maatregelen een effectieve weerslag hebben gehad.

Een derde kenmerk dat te voorschijn komt uit de opeenvolgende wijzigingen van de vennootschapsbelasting is *dat zij tussenoplossingen aanreiken die soms niet voldoeninggevend zijn*. Zo is het probleem van het behoud van de verlaagde tarieven voor KMO's op een onrechtstreekse manier behandeld: er wordt niet getornd aan het principe zelf, maar het toepassingsgebied wordt beperkt, zodat er gedeeltelijk ingegaan kan worden op het probleem van het behoud van een belastinggrondslag bij de personenbelasting en van een heffingsgrondslag voor de sociale bijdragen van de zelfstandige werknemers.

Dit derde kenmerk levert stof tot een gedeeltelijke uitleg van de benadering « via opeenvolgende bijwerkingen » die in verschillende domeinen de boventoon voerde: *ook al was er in de wet van december 1989 wel degelijk gekozen voor neutraliteit en tegen stimulansen, toch was de politieke consensus omtrent deze doelstelling niet sterk genoeg om die keuze in één keer te vertolken*. Nochtans moest deze consensus bevorderd geweest zijn onder druk van de onderzoeken en de gerechtelijke acties. Deze hypothese wordt gesteund door het zo goed als afwezig zijn van een consensus in het reeds vermelde in 1990-1991 opgestelde verslag van de Hoge Raad van Financiën over de vennootschapsbelasting: de meningsverschillen die in dat verslag tot uiting kwamen (14), hebben op politiek vlak maar een oplossing kunnen vinden door de tijd zijn werk te laten doen.

De keuze voor neutraliteit ten nadele van stimulansen maakt de belasting efficiënter en is dus economisch verantwoord. De toepassing ervan stoot echter op particuliere belangen en op acties van lobbyisten tot op het niveau van de beslissingnemers. Het « aftasten » is misschien gewoon een aarzelende bevestiging van een beleidslijn, via herhaaldelijke arbitrage tussen particuliere belangen welke gebonden zijn aan de stimulansen enerzijds en de doeltreffendheid van de belasting die meer aandacht schenkt aan het algemeen belang anderzijds.

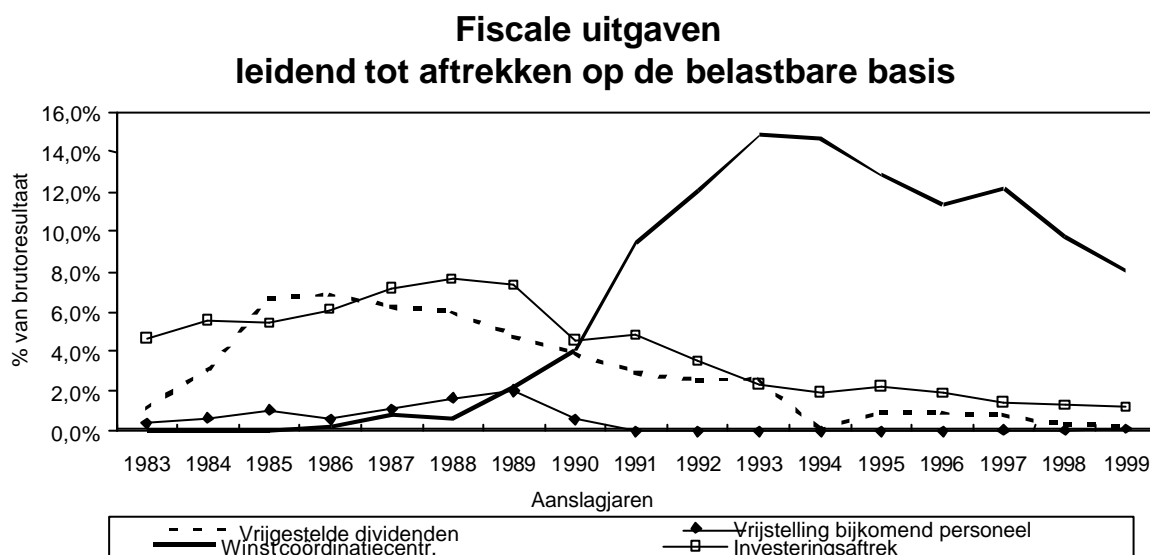
14 Zie HOGE RAAD VAN FINANCIËN (1991). Er was enkel een akkoord over het behoud van het fiscale stelsel van de coördinatiecentra en over de afschaffing van de verlaagde tarieven voor KMO's, zonder dat er evenwel een akkoord was over de maatregelen die deze verlaagde tarieven eventueel moesten vervangen. Voor het overige was er geen consensus wat de noodzaak tot het behoud van de fiscale stimulansen betrof en was er een totale onenigheid over de keuze van een manier om de dubbele belasting uit te sluiten.

2.12 Weerslag van die maatregelen op de belastbare grondslag en de belastingopbrengst

A. Evolutie van de belangrijkste fiscale uitgaven

De hierboven uitvoerig besproken maatregelen hebben tot gevolg gehad het volume van de fiscale uitgaven (15) gevoelig te verminderen en een zeker parallellisme in te stellen tussen de evolutie van de bedrijfswinsten, van de belastbare grondslag en van de belasting. Die invloed komt tot uiting in onderstaande grafieken (16).

Grafiek 2.1

Sinds 1990 verliezen de meeste fiscale uitgaven die aanleiding geven tot aftrekken op de belastbare grondslag aan relatief belang: de investeringsaftrek die in het begin van de jaren 90 7,2% van de belastbare grondslag bedroeg, is op het einde ervan gedaald tot 1,2% ervan; de belastingvrijstellingen voor bijkomend personeel worden onbeduidend en de vrijgestelde dividenden dalen van 4,8% van de belastbare grondslag voor het aanslagjaar 1989 tot 0,3% op het einde van de periode. De vrijgestelde winsten van de coördinatiecentra zijn logischerwijze een uitzondering: aangezien het principe ervan niet werd gewijzigd, is het normaal dat het nog steeds evenveel succes kent. Toch stellen we op het einde van de periode een inkrimping van de vrijgestelde winsten vast: sinds aanslagjaar 1995 schommelen zij tussen 110 en 130 miljard BEF zonder dat daarbij een duidelijke tendens kan worden genoteerd, en uitgedrukt in procent van de belastbare grondslag nemen zij af. Een uitleg daarvoor zou de

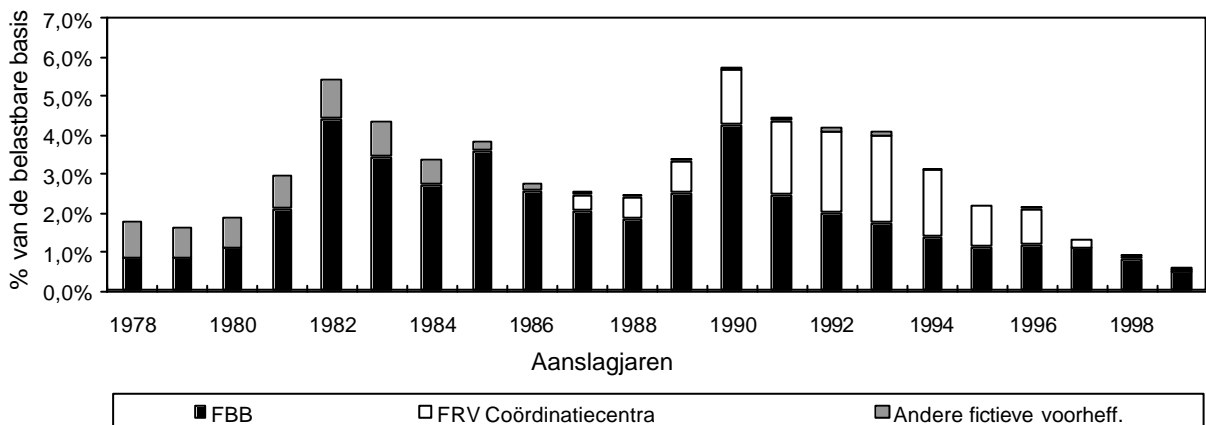
-
- 15 Overeenkomstig de jaarlijkse inventaris van de fiscale uitgaven beschouwt men die als « een afwijking van het algemeen stelsel van een gegeven belasting ten voordele van zekere belastingplichtigen of van zekere economische, sociale, culturele,... activiteiten en die kan worden vervangen door een rechtstreekse betoelaging ».
- 16 Zie eveneens de statistische gegevens in bijlage 1.

geleidelijke afschaffing van de fictieve roerende voorheffing kunnen zijn, die de coördinatiecentra dat « ietsje méér » heeft doen verliezen dat het belastingstelsel hun aanbod ten opzichte van de diverse concurrerende stelsels. Ook zou het kunnen zijn dat de respectievelijk in december 1997 en april 1998 aanvaarde gedragscodes van de EU en van de OESO (17), reeds hun invloed doen gevoelen door de preferentiële stelsels minder aantrekkelijk te maken.

Een gelijkaardige beweging wordt waargenomen bij de evolutie van de fictieve voorheffingen: de maatregelen tot beperking van de FBB en van de FRV van de coördinatiecentra hebben de bedragen die van de belasting in aftrek werden gebracht, doen dalen: voor aanslagjaar 1990 bedroegen zij nog 6% van de belastbare grondslag maar op het einde van de periode bedragen zij minder dan 1% en men kan stellen dat het saldo niet meer « fictief » is van zodra het bijna uitsluitend om FBB gaat, waarvan de forfaitaire en fictieve aard vervangen werd door een verrekening van de daadwerkelijk in het buitenland ingehouden belasting.

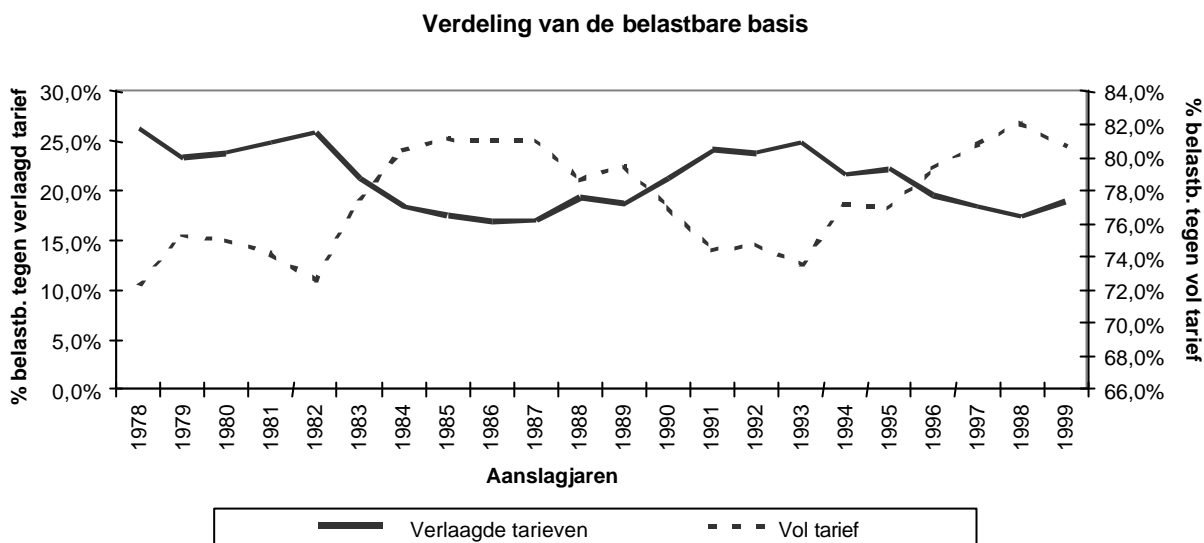
Grafiek 2.2

**Verrekening fictieve voorheffingen
FBB, FRV**

Ook kan men een zekere hapering waarnemen wat betreft de evolutie van het deel van de belastbare grondslag dat de « verlaagde tarieven voor KMO's » geniet. Tot aanslagjaar 1993 stijgt dit deel ten gevolge van de omvormingsbeweging van eenmanszaken tot vennootschappen; het bedroeg toen 25%. De invoering van de « regel van het miljoen » en de weerslag van de bij de personenbelasting genomen maatregelen om de belasting op de stopzettingsmeerwaarden te verhogen, brengen een breuk teweeg in de opwaartse trend en het deel van de belastbare grondslag dat onder de verlaagde tarieven voor KMO's valt, bedraagt op het einde van de periode minder dan 20%.

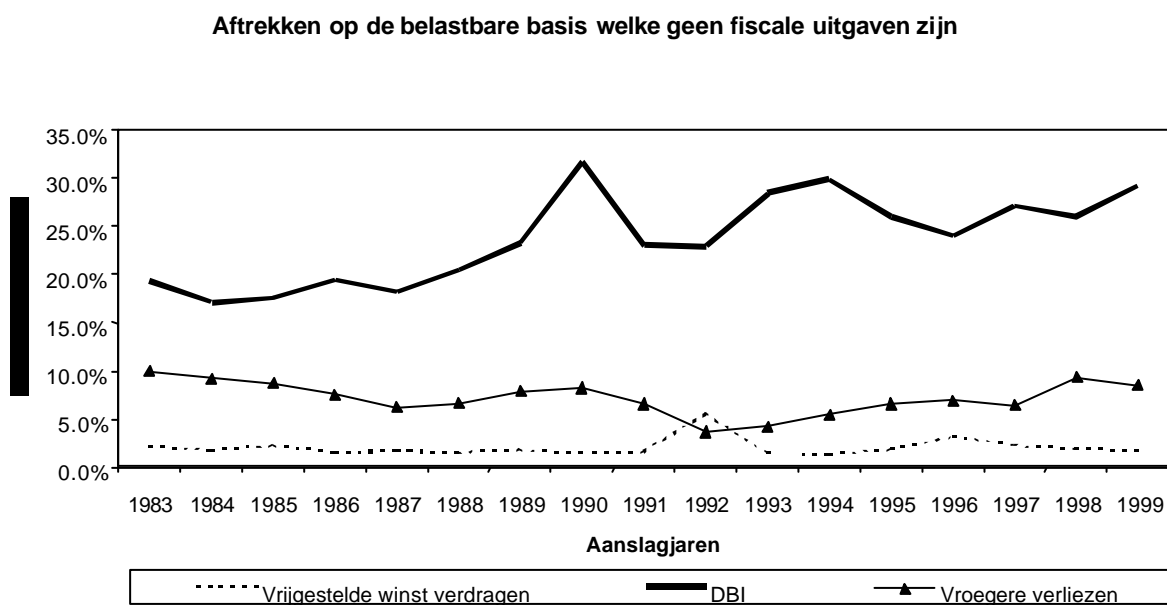
Grafiek 2.3

B. DBI en vroegere verliezen

De in de jaren 90 genomen maatregelen betroffen ook de aftrekposten die geen fiscale uitgaven uitmaakten: DBI en vroegere verliezen. Grafiek 2.4 geeft de evolutie daarvan weer voor de periode gaande van aanslagjaar 1983 tot aanslagjaar 1999.

Grafiek 2.4

Hier bestaat niet zo een duidelijke ommekeer van de trend als bij de evolutie van de aftrekken die de aard van fiscale uitgaven hebben (Grafiek 2.1) of bij de evolutie van de fictieve voorheffingen. De evolutie van de aftrek voor DBI kent weliswaar een sterke daling bij de invoering van de eerste voorwaarden tot belastbaarheid (aanslagjaar 1991), maar het is mogelijk dat de aankondiging van de invoering van die maatregelen de aftrek voor het voorgaande aanslagjaar had doen aanzwellen.

Hoe dan ook herneemt de stijgende trend daarna weer en de aftrek voor DBI bedraagt op het einde van de periode 30% van de belastbare grondslag. De aftrek voor DBI is aldus gestegen met 150 miljard in drie jaar. Ondanks die sterke nominale aangroei blijft het totale bedrag ervan, afgezien van jaarlijkse schommelingen, relatief constant ten opzichte van het brutoresultaat «1e bewerking». De econometrische ramingen bevestigen overigens de geldigheid van een verband tussen deze aftrekken en de uitgekeerde winsten en tussen de uitgekeerde winsten, het kapitaal en de intrestvoeten (18): de evolutie van de DBI wijkt dus blijkbaar niet af van de economische logica.

Deze econometrische ramingen wijzen uit dat *de invoering van taxatievoorwaarden in het begin van de jaren 90 een structureel vertragingseffect op de aftrek voor DBI had ten opzichte van de evolutie van de uitgekeerde winsten*. De elasticiteit van de DBI ten opzichte van de uitgekeerde winsten vermindert immers gevoelig als men de raming ervan voor de periode 1978-1991 vergelijkt met die van de periode welke reikt tot het aanslagjaar 1999.

Er moet echter voorbehoud worden gemaakt voor de twee volgende punten.

- ? Aangezien deze verbanden in een bilogarithmische vorm worden uitgedrukt, is het niet uitgesloten dat er een constant bedrag aan DBI bestaat dat niet gebonden is aan de verklarende variabelen en dat bijgevolg geen duidelijke economische logica heeft.
- ? Dat er een logisch verband is tussen de DBI en de uitgekeerde winsten en dat de elasticiteitscoëfficiënt die de twee variabelen verbindt, merkbaar is verminderd, volstaat niet om te zeggen dat de controle op de voorwaarden voor belastbaarheid afdoende is. Uit een hogere elasticiteit voor de periode gedekt door de taxatievoorwaarden zou men hebben kunnen afleiden dat deze voorwaarden ondoeltreffend waren. Een lagere elasticiteit getuigt van een zekere, doch geen absolute doeltreffendheid.

Het Rekenhof heeft een diepgaande analyse uitgevoerd over de aanslagjaren 1994 tot 1996. Deze analyse toont duidelijk aan dat er een sterke concentratie is bij de DBI. Slechts 3.848 vennootschappen verrichten dergelijke aftrek, hetzij 1,4% van het aantal vennootschappen dat in datzelfde aanslagjaar belast werd. Onder die 3.848 vennootschappen trekken 81,2% slechts een beperkt bedrag aan DBI af (gemiddeld iets meer dan 3 miljoen). Aan de andere kant van de verdeling wordt iets meer dan 80% van de aftrekken verricht door 140 vennootschappen voor een totaalbedrag van 216 miljard.

Tabel 2.1
Verdeling van de aftrekken voor DBI – aanslagjaar 1996.

	Aantal aftrekken	Idem, % van totaal	Idem, gecumuleerde %	Totale aftrek	Idem, % van totaal	Idem, gecumuleerde %	Gemiddelde aftrek
	Eenheden			Miljoenen			Miljoenen
1	3.125	81,2%	81,2%	9.828	3,7%	3,7%	3,1
2	226	5,9%	87,1%	6.653	2,5%	6,2%	29,4
3	109	2,8%	89,9%	4.702	1,8%	7,9%	43,1
4	66	1,7%	91,6%	3.912	1,5%	9,4%	59,2
5	47	1,2%	92,9%	3.489	1,3%	10,7%	74,2
6	39	1,0%	93,9%	4.837	1,8%	12,5%	124,0
7	20	0,5%	94,4%	2.590	1,0%	13,5%	129,5
8	17	0,4%	94,8%	1.661	0,6%	14,1%	97,7
9	16	0,4%	95,2%	1.854	0,7%	14,8%	115,8
10	9	0,2%	95,5%	2.456	0,9%	15,7%	272,8
11	12	0,3%	95,8%	2.538	0,9%	16,7%	211,5
12	7	0,2%	96,0%	2.293	0,9%	17,5%	327,5
13	11	0,3%	96,3%	2.012	0,8%	18,3%	182,9
14	4	0,1%	96,4%	1.866	0,7%	19,0%	466,5
15	140	3,6%	100,0%	216.634	81,0%	100,0%	1.547,3
Totaal	3.848	100,0%		267.325	100,0%		

De klassen komen overeen met opeenvolgende schijven van 20 miljoen aan aftrekken, de 15^e klasse omvat dus de aftrekken die hoger zijn dan 280 miljoen.

Bron: Rekenhof

Het verslag van het Rekenhof behandelt ook de juridische samenhang en de doeltreffendheid van de controles. Die aspecten worden in hoofdstuk 4 behandeld, maar het is nuttig nu reeds te vermelden dat zij een reeks convergerende aanwijzingen bevatten die ervan getuigen dat de voorwaarden voor belastingheffing de beoogde doelstelling niet helemaal bereiken:

- ? de huidige formulering laat de mogelijkheid open gebruik te maken van tussenvennootschappen om een DBI-aftrek te bekommen zonder dat er belastingheffing in een vroegere fase is geweest;
- ? de controles zijn niet talrijk, onvoldoende doelgericht en gaan er ontegensprekelijk op achteruit;
- ? winsten die normaal belast geweest zijn in een vroegere fase, genieten de aftrek niet, terwijl andere die niet op een dergelijke wijze belast zijn geweest, de aftrek wel genieten (19).

Die aanwijzingen leiden ertoe de hypothese te verwerpen volgens dewelke de totaliteit van de DBI-aftrekken overeenkomt met een neutralisatie van een daadwerkelijke dubbele belasting.

Anderzijds heeft de participatiedrempel tot gevolg dat, zelfs als er een daadwerkelijke belasting in een vroegere fase is, elke aftrek wordt geweigerd.

Bij het in voege treden van de beperkingsmaatregelen (aanslagjaar 1991) is de aftrek voor *vroegere verliezen* verminderd, zowel in absolute bedragen als in procent van het brutoresultaat vóór aftrek. Anderzijds stelt men vast dat *op het einde van de periode de aftrek van vroegere verliezen zeer sterk stijgt* (een verdubbeling in twee jaar tijd) wat moeilijk te verklaren is in functie van het totaal aan verliezen en aan positieve resultaten waarmee die verliezen kunnen worden verrekend. Het structurele verband tussen die variabelen (20) laat theoretische aftrekken zien die 20 tot 30 miljard lager zijn dan de daadwerkelijk afgetrokken bedragen. Een onderzoek van de sectoriële gegevens laat zien dat de sterkste toenames geconcentreerd zijn bij de volgende sectoren: diensten, handel, ontginning van niet-energetische grondstoffen en metaalfabrikaten.

Tabel 2.2
Aftrek van vroegere verliezen: toename 1996-99, per bedrijfstak

	Aanslagjaar 1996	Aanslagjaar 1999	Verandering 1996-99
Diensten	11.501,9	26.036,8	14.534,9
Handel	15.649,7	28.940,7	13.291,0
Ontginning niet-energetische grondstoffen	3.469,1	15.384,8	11.915,7
Metaalfabrikaten	4.708,1	12.935,9	8.227,8
Overige verwerkende nijverheid	3.015,5	9.417,2	6.401,7
Banken	2.526,5	6.015,5	3.489,0
Vervoer en communicatie	3.196	6.429,2	3.233,2
Holdings	440,4	3.154,3	2.713,9
Voedingsmiddelen, dranken en tabak	2.577,3	4.491,9	1.914,6
Financiële diensten	950,2	2.148,2	1.198,0
Textiel	481,1	1.491,7	1.010,6
Elektriciteit en water	456,6	1.056,9	600,3
Verzekeringen	811,5	1.373,6	562,1
Lederwaren, kleding	173,8	443,3	269,5
Ontginning van energetische grondstoffen	59,3	225	165,7
Landbouw, bosbouw en visvangst	823,6	903,3	79,7
Beleggingsvennootschappen	328,9	301,5	-27,4
Chemie	7.636,7	3.365,5	-4.271,2
Bouw	8.741,9	4.019,8	-4.722,1
TOTAAL	67.548,1	128.135,1	60.587,0

Miljoenen BEF

Bron: Administratie der directe belastingen - eigen berekeningen

Wat de twee laatstgenoemde sectoren betreft, is het mogelijk dat de forse vooruitgang van de recuperaties van vroegere verliezen toe te schrijven is aan het herstel van een of meerdere grote bedrijven uit die sector die voorheen deficitair waren. Er werd onderzoek verricht om na te gaan of er in de sectoren diensten en handel geen conjunctuurverbetering was die sneller was dan het algemene tempo van de cyclus en die het zou hebben mogelijk gemaakt de recuperatie van vroegere verliezen te versnellen. Een dergelijke hypothese kon erdoor echter niet worden bekrachtigd (21).

20 Zie bijlage 2.

21 Zie bijlage 2.

C. *Meerwaarden en minderwaarden op aandelen*

De meerwaarden op aandelen kenden op het einde van de periode een bijzonder sterke groei, welke veel sterker was dan die van de minderwaarden op aandelen.

Tabel 2.3
Meerwaarden en minderwaarden op deelnemingen

Aanslagjaren	Vrijgestelde meerwaarden	Niet-afrekbare minderwaarden	Nettobedrag
1992	38,2	57,0	-18,8
1993	62,4	78,1	-15,6
1994	123,9	68,8	55,1
1995	87,8	70,0	17,8
1996	502,9	93,1	409,7
1997	324,4	76,3	248,1
1998	524,6	122,9	401,7
1999	1.246,7	191,2	1.055,5

Miljarden BEF

Bron: Administratie der directe belastingen - eigen berekeningen

De stijging van de meerwaarden op aandelen en van het nettobedrag zijn beide hoger dan de evolutie van de beursindexen: over de periode 1991-1998 is de BEL 20 weliswaar verdrievoudigd, maar de evolutie van de meerwaarden verloopt aanzienlijk sneller. Het bedrag van de meerwaarden wordt sterk beïnvloed door uitzonderlijke verrichtingen, die verband houden met openbare biedingen tot aankoop of tot omwisseling op de Beurs van Brussel. Ook zijn er anticipatieverrichtingen geweest ingevolge geruchten over een belasting van de meerwaarden.

2.13 *Invloed van deze maatregelen op de effectieve fiscale druk*

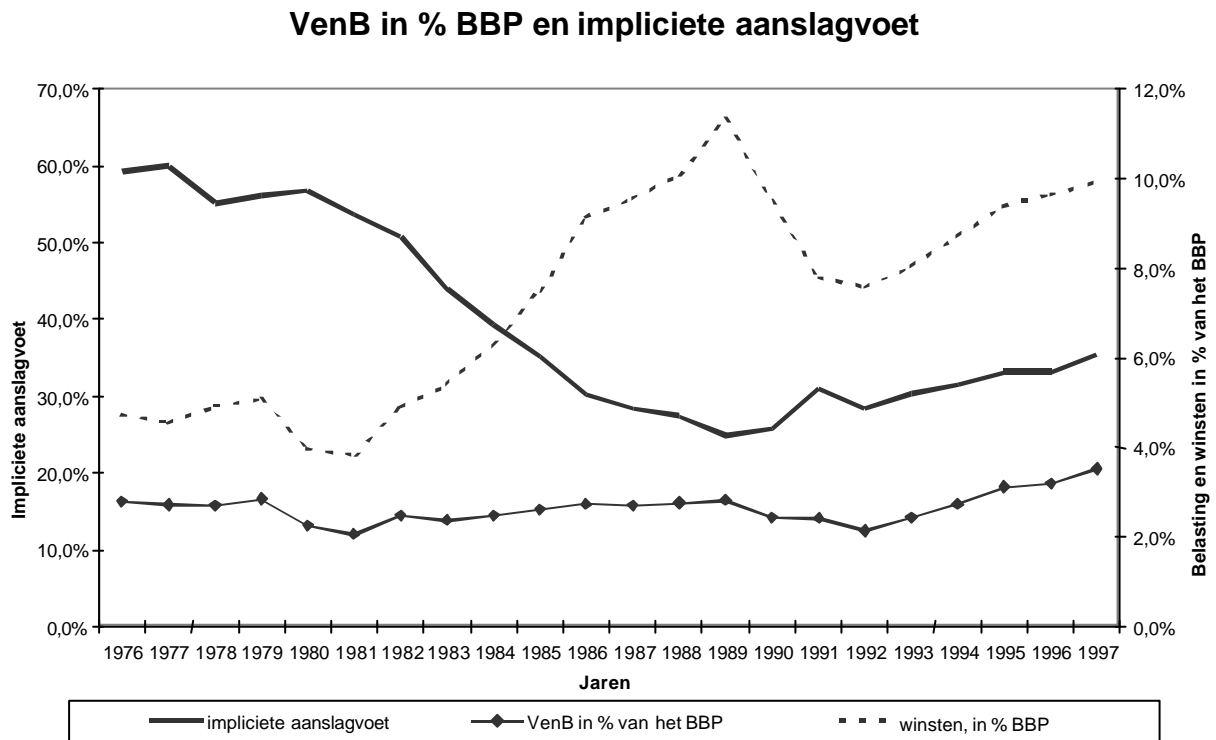
Het is logisch dat de daling van de fiscale uitgaven leidde tot een verhoging van de effectieve fiscale druk van de vennootschappen. Die verhoging kan gemeten worden aan de hand van macro-economische indicatoren (ex-post) of van micro-economische indicatoren, die meer toekomstgericht zijn. De twee benaderingen vullen elkaar aan en worden dan ook achtereenvolgend gebruikt.

A. *Verhouding van de VenB ten opzichte van het BBP en impliciete aanslagvoet*

De meest gebruikte macro-economische indicator is ongetwijfeld de **verhouding van de vennootschapsbelasting ten opzichte van het BBP**. **Die verhouding interpreteren als een indicator van de fiscale druk of van de evolutie daarvan is echter fundamenteel onjuist:** alhoewel de teller inderdaad met de belasting overeenkomt, komt de noemer niet overeen met de belastbare grondslag en evolueert hij ook niet als die belastbare grondslag. Alleen de **impliciete aanslagvoet**, die gedefinieerd wordt als de verhouding tussen de vennootschapsbelasting en de winsten van de ondernemingen, is een **correcte macro-economische maatstaf** voor de effectieve aanslagvoet.

De evoluties die zich gedurende de jaren 80 hebben voorgedaan, illustreren duidelijk het conceptuele probleem van de verhouding « VenB/BBP »: daar waar laatstgenoemde stabiel is, en zelfs lichtjes stijgt, kent de impliciete aanslagvoet een vrije val voor dezelfde periode. Die uiteenlopende evoluties zijn te verklaren door de diepgaande wijziging van de structuur van het BBP: het deel van de winsten van de vennootschappen verhoogt ingevolge een expliciete heroriëntering van het economisch beleid waarbij de wil tot het herstel van de rendabiliteit van de ondernemingen samengaat met de loonmatiging. De verhouding « VenB/BBP » wordt hoegenaamd niet beïnvloed door de wijziging van de structuur van het BBP en de lichte stijging van die verhouding interpreteren als een verhoging van de fiscale druk op de vennootschappen is een grove fout.

Grafiek 2.5

De talrijke wijzigingen die in het begin van de jaren 90 aan de wetgeving werden aangebracht, maken een einde aan de daling van de impliciete aanslagvoet. Hij gaat weer stijgen en staat op het einde van de periode weer op 30%. *De evolutie van de impliciete aanslagvoet duidt dus aan dat de doorslaggevende structurele trend bij de vennootschapsbelasting zich heeft geuit in een verhoging van de effectieve fiscale druk.*

Ook al is de impliciete aanslagvoet een correcte indicator vanuit macro-economisch oogpunt, toch kunnen er problemen opduiken bij de interpretatie ervan. De grondslag ervan is sterk cyclisch en hij overreageert bijvoorbeeld op de economische cycli omdat zijn noemer gebaseerd is op het nettobedrag van de positieve en negatieve bedrijfsresultaten (wat een correcte macro-economische maatstaf is) terwijl alleen de positieve resultaten belastingen opbrengen: *hoe belangrijker de negatieve resultaten, hoe meer de impliciete aanslagvoet dus de effectieve fiscale druk overschat*. Bovendien is het niet zeker dat de noemer juist gecorrigeerd is voor dubbelstellingen van de bedrijfswinsten tussen moeder- en dochteronderneming: de noemer zou dan overschat zijn, wat ertoe zou leiden de effectieve fiscale druk te onderschatten.

B. Gemiddelde effectieve aanslagvoet volgens de fiscale statistieken

De problemen in verband met de interpretatie en de berekening van de impliciete aanslagvoet zetten ertoe aan hem te vergelijken met andere indicatoren. Die oefening werd uitgevoerd in VALENDUC (1999) en het blijkt dat welke indicator en welke gegevensbron (macro-economisch, boekhoudkundig of fiscaal) ook gebruikt worden, de verhoging van de effectieve fiscale druk van de vennootschappen gedurende de jaren 90 onmiskenbaar is (22). De meting van de effectieve belasting is een delicate opdracht vermits de bepalingen tot vermijding van dubbele belasting het voorwerp zijn van oneigenlijk gebruik, wat het verslag van het Rekenhof trouwens bewijst. Het schijnt bijgevolg aangewezen twee interpretaties naar voren te brengen:

- ? een strikte interpretatie gebaseerd op een definitie van de effectieve aanslagvoet;
- ? een bredere interpretatie waarin wordt gesteld dat de DBI-aftrek de effectieve aanslagvoet verlaagt.

EFFECTIEVE AANSLAGVOET: DE STRIKTE INTERPRETATIE

Bij de strikte interpretatie meet de effectieve aanslagvoet wat de fiscale druk zou zijn ten opzichte van een referentiestelsel zonder fiscale uitgaven. Deze meting betreft enkel ondernemingen die winsten boeken.

22 Zie VALENDUC (1999), p. 168 en volgende.

Berekening van de effectieve aanslagvoet op basis van de fiscale statistieken

Het principe van de berekening van de effectieve aanslagvoet bestaat erin de door de vennootschappen effectief verschuldigde belasting in verhouding te stellen tot een winstbegrip dat de invloed van de fiscale uitgaven negeert en dat bijgevolg zo dicht mogelijk bij het «referentiestelsel» ligt, ten opzichte waarvan de fiscale uitgaven afwijkingen zijn.

De *teller* is gemakkelijk vast te stellen en kan moeilijk aangevochten worden: hij komt overeen met *de effectief verschuldigde belasting*, dat wil zeggen de globale belasting verminderd met de fictieve voorheffingen. De weerslag van de verlaagde KMO-tarieven is er dus in opgenomen: hoe hoger *ceteris paribus* de belastbare grondslag voor de verlaagde tarieven, hoe lager de effectieve aanslagvoet.

De opstelling van de *noemer* is deliquer. In onze redenering gaan wij hier uit van de belastbare grondslag en gaan wij terug naar wat die zou zijn in een «referentiestelsel» zonder fiscale uitgaven.

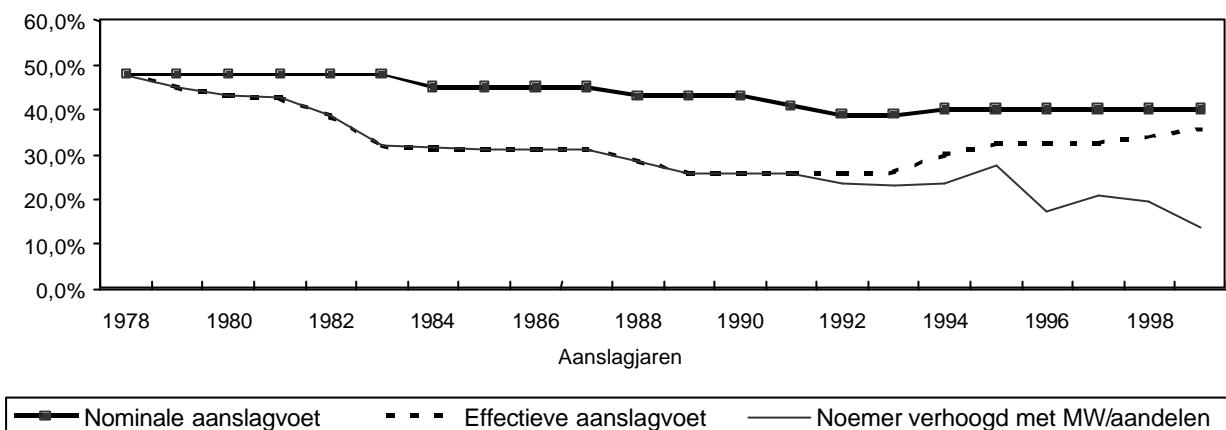
- ? De aftrekken die de aard hebben van *fiscale uitgaven moeten aan de belastbare grondslag worden toegevoegd*: dat is het geval voor de investeringsaftrek, voor niet-belastbare componenten waarvan de voornaamste de vrijgestelde winsten van de coördinatiecentra zijn en voor de vrijgestelde dividenden.
- ? Anderzijds moet, *elk «referentiestelsel» de dubbele belasting neutraliseren en de aftrek van vroegere verliezen aanvaarden*. Deze twee aftrekposten mogen dus niet aan de belastbare grondslag worden toegevoegd om de noemer van de effectieve aanslagvoet op te stellen. Hier kan weliswaar worden opgeworpen dan de DBI-aftrek niet vrij is van «dubbele ontlasting» maar het is onmogelijk in te schatten in welke mate dat het geval is.
- ? Het tweede probleem is dat van de *verworpen uitgaven (VU)* (uitgezonderd VenB). Het gaat hier om lasten waarvan de aftrek toegelaten zou moeten zijn in een «referentiestelsel», maar die niet worden afgetrokken in de berekening van de belastbare grondslag (23): zij moeten dus *worden afgetrokken*.
- ? Onder de VU hoort het probleem thuis van de waardeverminderingen op deelnemingen. Wanneer een dochteronderneming in België onderworpen is aan de VenB, dan is de waardevermindering de vaststelling van een verlies in hoofde van de dochteronderneming. Zij zal dat verlies recupereren op de toekomstige positieve resultaten. De berekening van de effectieve aanslagvoet gebeurt echter «in het jaar zelf» en de gebeurtenis die gelijktijdig plaatsvindt met de waardevermindering is een «negatief resultaat 1° bewerking» in hoofde van de dochteronderneming. Daar de effectieve aanslagvoet alleen berekend wordt op de resultaten van winstgevendende ondernemingen, *moet hij dus niet worden gecorrigeerd voor de verwerping als VU van de waardeverminderingen op deelnemingen*.
- ? Tenslotte is er het probleem van de meerwaarden op aandelen. Aangezien die een kapitalisatie zijn van aan de VenB onderworpen gereserveerde winsten, leidt de «non bis in idem»-regel ertoe hun vrijstelling te beschouwen als deel uitmakend van het «referentiestelsel». Zij is dus geen fiscale uitgave. De noemer zou dan ook niet verhoogd moeten worden met de meerwaarden op aandelen. De inventaris van de fiscale uitgaven beschouwt ze echter wel als zodanig. Wij zullen dus twee effectieve aanslagvoeten berekenen, waarbij de basisformule de vrijstelling van de meerwaarden op aandelen zal beschouwen als een deel van het «referentiestelsel» en de variant ze daarentegen zal beschouwen als een fiscale uitgave.

Grafiek 2.6 bevestigt duidelijk het herstel van de effectieve aanslagvoet in de jaren 90: berekend volgens de basisformule stijgt hij met tien punten (van 25,8% tot 35,7%) en benadert hij op het einde van de periode duidelijk de nominale aanslagvoet. Als men daarentegen de vrijstelling van de meerwaarden op aandelen als een fiscale uitgave beschouwt, stelt men daarentegen op het einde van de periode vast dat de effectieve aanslagvoet de aansluiting verliest.

23 In feite worden zij toegevoegd aan een boekhoudkundige winst waarvan zij zijn afgetrokken.

Grafiek 2.6

Effectieve aanslagvoet en nominale aanslagvoet

Er zijn twee redenen voor het verschil tussen de effectieve aanslagvoet (basisformule) en de nominale aanslagvoet:

- ? het «noemer-effect», dat overeenkomt met het verschil tussen de aftrekken die als fiscale uitgaven aangezien worden en de verworpen uitgaven (VU). Op het einde van de periode (aanslagjaar 1999), bedragen eerstgenoemde 20% van de belastbare grondslag en laatstgenoemde 11%, wat per saldo een verhoging van de belastbare grondslag met 9% betekent. Ten opzichte van de verhouding «globale belasting/belastbare grondslag» van 40,5%, vermindert daardoor de effectieve aanslagvoet tot 37,2%.
- ? de verrekening van de fictieve voorheffingen, die de effectieve aanslagvoet terugbrengt tot 36,6%.

Tabel 2.4 bevestigt dus dat de fictieve voorheffingen op het einde van de periode nog slechts een marginale rol spelen en dat de effectieve aanslagvoet alleen nog lager ligt dan de nominale omdat de aftrekposten die van aard belastinguitgaven zijn, hoger liggen dan de verworpen uitgaven.

Tabel 2.4
Belasting, fictieve voorheffingen en effectieve aanslagvoet

Aanslagjaar	1997	1998	1999
Belastbare grondslag	544.152,8	648.846,3	764.213,6
Idem, + fiscale uitgaven	624.688,5	732.718,2	834.057,3
Idem, in % van de belastbare grondslag	115%	113%	109%
Globale belasting	218.108,8	261.551,5	309.477,3
Globale belasting/belastbare grondslag	40,1%	40,3%	40,5%
Fictieve voorheffingen	7.204,9	5.729,8	4.609,1
Globale belasting – fictieve voorheffingen	210.903,9	255.821,7	304.868,2
id. in % belastbare grondslag	38,8%	39,4%	39,9%
Fictieve voorheffingen/belastbare grondslag	1,3%	0,9%	0,6%
- waarvan FBB	1,1%	0,8%	0,5%
- waarvan FRV coördinatiecentra	0,2%	0,1%	0,0%
EFFECTIEVE AANSLAGVOET	33,8%	34,9%	36,6%

Miljoenen BEF

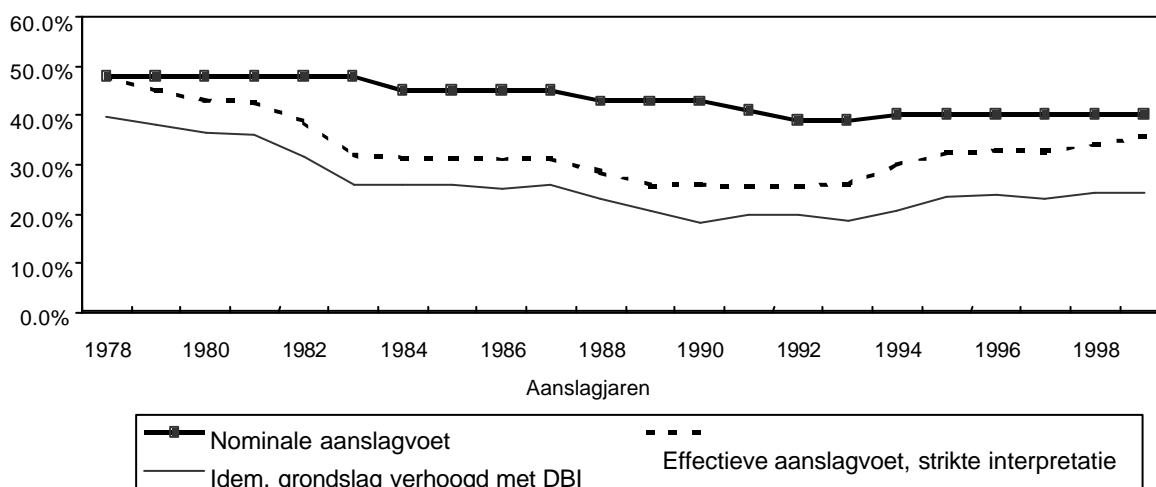
Bron: Administratie der directe belastingen - eigen berekeningen

EFFECTIEVE AANSLAGVOET: DE BREDE INTERPRETATIE

Tabel 2.5 en Grafiek 2.7 gaan, ten aanzien van de DBI, uit van de omgekeerde hypothese: zij laten zien wat de effectieve belasting zou zijn indien het geheel van de DBI's een fiscale uitgave zou zijn. Men beschouwt dus hier, als alternatieve hypothese, een toestand waar de DBI-afrekken niet zouden overeenkomen met een wegwerking van dubbele belasting.

Grafiek 2.7

Effectieve aanslagvoet grondslag gecorrigeerd voor DBI

Tabel 2. 5
Effectieve aanslagvoet: grondslag gecorrigeerd voor DBI

Aanslagjaar	1997	1998	1999
Effectieve aanslagvoet			
Strikte definitie	33,8%	34,9%	36,6%
Grondslag uitgebreid tot DBI	23,1%	24,1%	24,1%

Bron: Administratie der directe belastingen – eigen berekeningen

Bij die hypothese is er nog steeds een convergentie tussen effectieve en nominale aanslagvoet maar deze convergentie wordt sterk afgezwakt en het verschil blijft aanzienlijk op het einde van de periode: de aanslagvoet zou slechts stijgen van 18,1% voor het aanslagjaar 1990 tot 24,1% voor het aanslagjaar 1999. De effectieve aanslagvoet zou dan slechts zes tienden van de nominale aanslagvoet bedragen.

WAT HIERUIT BESLUITEN?

De strikte en de brede interpretatie zijn twee grenspunten van een interval waarin de werkelijkheid zich bevindt. Uit de hier verrichte oefening komt ook aan het licht hoe belangrijk het is dat de bepalingen tot vermijding van dubbele belasting correct worden opgesteld en dat zij het onmogelijk maken DBI's af te trekken die in een vroegere fase niet aan een normale belasting werden onderworpen. Welnu, dergelijke gevallen hebben bestaan (Luxemburgse BEVEK's vóór 1990) en bestaan nog steeds (dividenden ontvangen van coördinatiecentra en andere gevallen door het Rekenhof vermeld).

Niettemin is er een convergentie geweest tussen effectieve en nominale aanslagvoet, welke indicator men ook in aanmerking neemt.

C. Inbreng van micro-economische metingen: meting van de fiscale wig

De impliciete aanslagvoet berekend op basis van de nationale rekeningen en de effectieve aanslagvoet berekend op basis van de fiscale statistieken zijn beide globale indicatoren en « ex-post » in de zin dat zij de gemiddelde fiscale druk berekenen op reeds verwezenlijkte investeringsprojecten. Zij geven dus geen correcte meting voor de stimulansen die het fiscaal stelsel voortbrengt met het oog op toekomstige investeringsprojecten. De meting van de fiscale wig is een nuttige aanvulling van die analyse, vermits het hier gaat om een toekomstgerichte indicator.

Berekening van de fiscale wig

De fiscale wig wordt berekend volgens de methode van KING-FULLERTON, die in ruime mate wordt gebruikt op internationaal vlak en in vele OESO-landen om de weerslag te meten van de belastinghervorming op de stimulansen. De fiscale wig komt overeen met het verschil tussen het reële brutorendement en het reële nettorendement van een marginale investering, waarbij laatstgenoemd rendement verondersteld wordt gelijk te zijn aan het reële nettorendement van een risicoloze belegging op lange termijn.

De fiscale wig wordt bijgevolg uitgedrukt in rendementpunten.

De waarde ervan hangt af van diverse parameters:

- het tarief van de VenB in de onderneming waar de investering wordt verricht,
- de fiscale steunmaatregelen, daarbij inbegrepen het verschil tussen de fiscale afschrijvingen en de economische waardevermindering van de geïnvesteerde goederen,
- de inkomstenbelasting van de verschaffer van de fondsen.

De parameters van de derde reeks verschillen naargelang de financieringswijze van de investering: de belasting van de autofinanciering is niet dezelfde als die van de dividenden die een inbreng van nieuwe eigen middelen vergoeden of als die van de intresten die de uitlener vergoeden.

De evolutie van de fiscale wig in de periode 1983-1999 werd bestudeerd door VALENDUC (1999). Alleen de voornaamste conclusies worden hier vermeld. Er worden drie configuraties van ondernemingen onderscheiden.

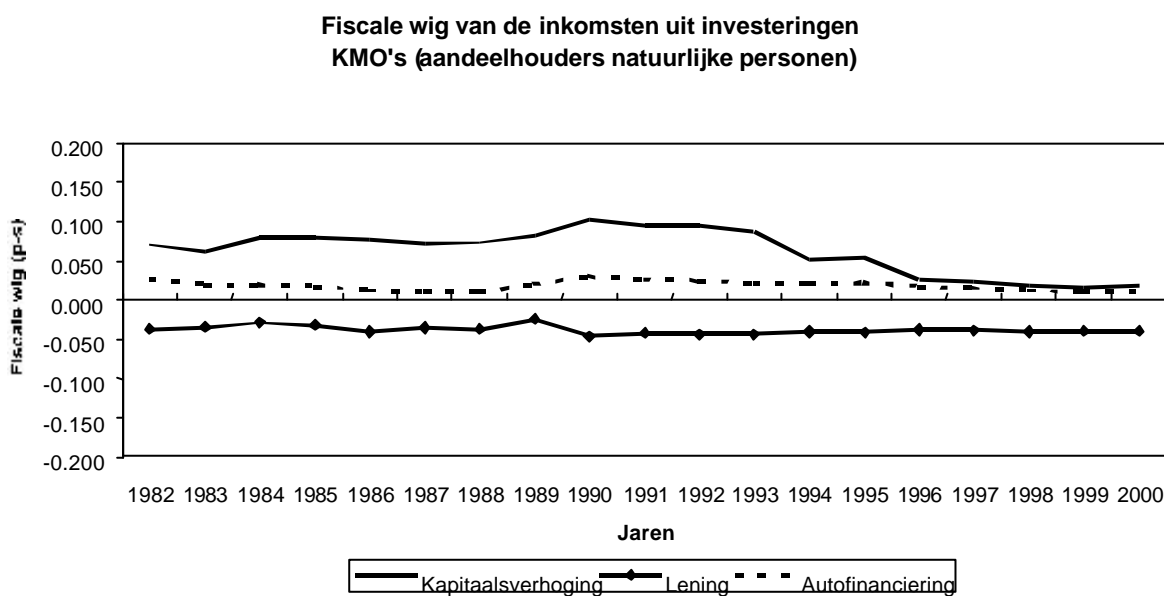
- ? De eerste is die van een ingezeten vennootschap, waarvan de kapitaalbrengers ingezeten natuurlijke personen zijn. Het zijn de laatstgenoemden die de afweging zullen maken tussen de financiering van productieve investeringen en risicovrije beleggingen. De fiscale wig omvat bijgevolg de vennootschapsbelasting en de personenbelasting op dividenden, intresten en meerwaarden. Dit eerste geval betreft de KMO's die in het WIB overigens gedefinieerd worden als vennootschappen waarvan het merendeel van de aandelen in handen is van natuurlijke personen. Zij hebben geen toegang tot de financiële wereldmarkten en nemen dus hun toevlucht tot het nationaal spaarwezen: de belasting ervan maakt dus deel uit van de fiscale wig.
- ? De tweede configuratie betreft een stel «moeder-dochter». De moedervenootschap financiert de investeringen van de dochter en financiert zichzelf op de wereldkapitaalmarkt. De manier waarop het sparen wordt belast, heeft dus geen invloed op de berekening van de fiscale wig want deze ondernemingen zijn niet afhankelijk van de binnenlandse markt.
- ? De derde configuratie verschilt slechts op één punt van de tweede: de moedervenootschap maakt gebruik van het coördinatiecentrum van de groep om de investeringen van de dochter te financieren.

De voornaamste conclusies, die tot uiting komen in de drie onderstaande grafieken, zijn de volgende.

- ? Voor de KMO's blijft de financiering van investeringen door lening over de ganse periode bevoorreed. De fiscale wig is negatief (-4,0 op het einde van de periode), wat betekent dat, in de marge, de investering gesubsidieerd wordt. De discriminatie ten opzichte van nieuwe eigen middelen wordt op het einde van de periode sterk verminderd door de verlaging van de roerende voorheffing op dividenden tot vergoeding van nieuwe inbrengen van kapitaal tot 15% en door de invoering van een belastingkrediet voor de verhoging van de eigen middelen.

- ? In het geval «moeder-dochter», zou de neutraliteit tussen de verschillende financieringswijzen volmaakt zijn indien de DBI voor 100% aftrekbaar waren. De fiscale wig verandert weinig en komt niet boven 1,4 punten op het einde van de periode.
- ? De fiscale wig op investeringen gefinancierd door tussenkomst van een coördinatiecentrum was in het begin van de periode sterk negatief, maar de weerslag van de subsidiëring werd weggewerkt door de afschaffing van de fictieve roerende voorheffing. In de huidige situatie is het gebruik van een coördinatiecentrum nog enkel interessant als de moedervenootschap het met eigen middelen financiert en dividenden die niet belast werden, als DBI kan aftrekken of vrijstelling kan bekomen voor meerwaarden die in hoofde van het coördinatiecentrum evenmin werden belast. In die gevallen blijft de investering gesubsidieerd (fiscale wig van -5,3) (24).

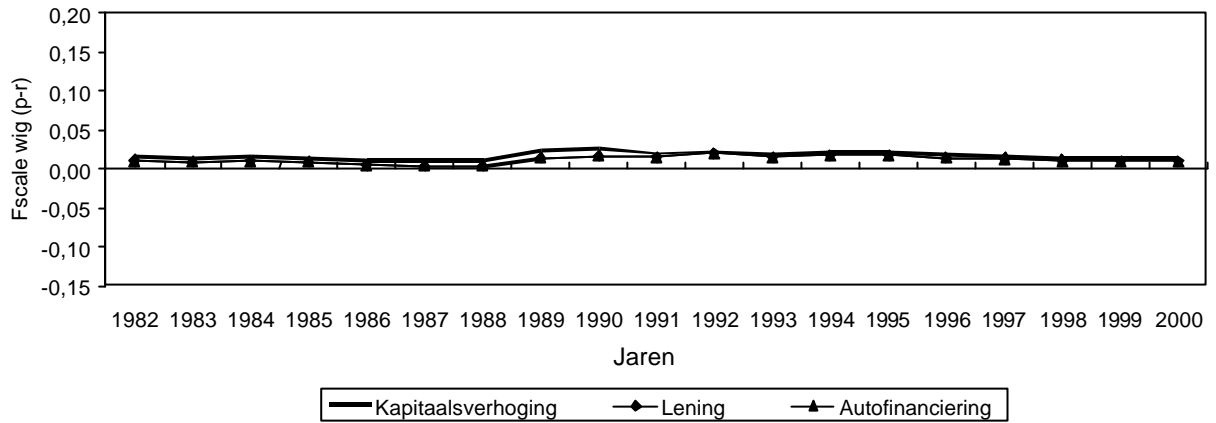
Grafiek 2.8

24 Dit betekent dat, voor de moederonderneming van de groep, de financiering van een investering met een reëel brutorendement van -3,4, na «belasting» even rendabel wordt als een risicoloze belegging op lange termijn.

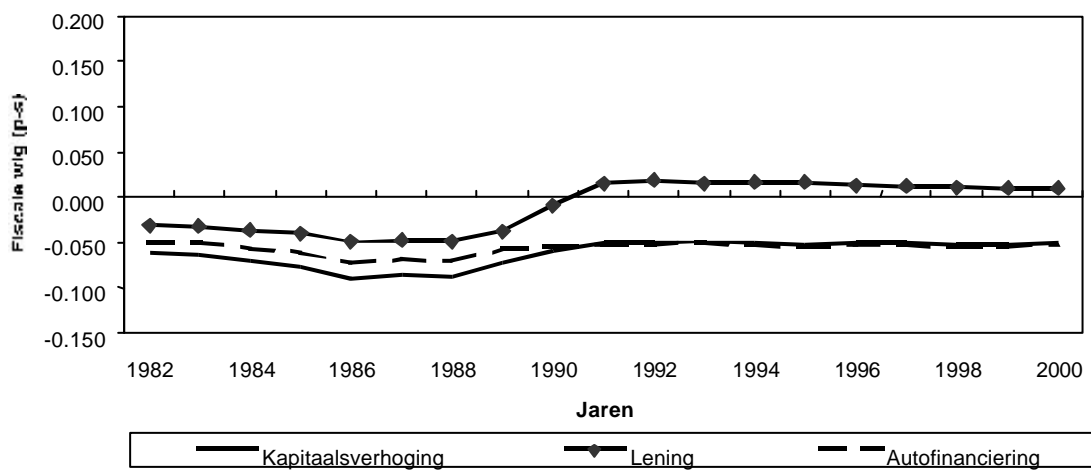
Grafiek 2.9

**Fiscale wig van de inkomsten uit investering
Groep van ondernemingen zonder coördinatiecentrum**

Grafiek 2.10

**Fiscale wig van inkomsten uit investeringen
Groep van ondernemingen met coördinatiecentra**

2.2 Belastbare grondslag en vennootschapsbelasting per sector

De verhoging van de effectieve aanslagvoet en de wegwerking van het verschil ervan met de nominale aanslagvoet werden vastgesteld bij het geheel van de vennootschappen, alhoewel de mate van deze convergentie afhangt van de hypothese die wordt gebruikt aangaande de DBI (al dan niet neutralisatie van dubbele belasting).

Het is interessant dat globale overzicht aan te vullen met een analyse per bedrijfstak. Het gebruik van fiscale aftrekposten, de omvang van verworpen uitgaven en van fictieve voorheffingen kunnen immers verschillen van de ene bedrijfstak tot de andere en niets garandeert dat het verschil tussen de effectieve en nominale aanslagvoet in alle sectoren gelijk is. Ook is het interessant te onderzoeken wat in de verschillende bedrijfstakken het relatieve belang is van de vrijgestelde meerwaarden en van de aftrekposten die geen fiscale uitgaven zijn, voornamelijk de DBI's. De analyse per bedrijfstak, waarvan hier de conclusies worden weergegeven, vindt men in bijlage 3.

In de *strikte formulering* van de effectieve aanslagvoet bedraagt het verschil tussen deze aanslagvoet en de nominale aanslagvoet niet meer dan vier punten. *In een aantal bedrijfstakken ligt de effectieve aanslagvoet hoger dan de nominale* omdat de VU die in een referentiestelsel afgetrokken zouden moeten worden, hoger liggen dan de fiscale uitgaven die de belastbare grondslag verminderen: het gaat hier om de industriële bedrijfstakken (behalve chemie en elektriciteit) alsook om de bouwsector, de handel, het vervoer en de communicatie en de verzekeringen. De bedrijfstakken waar de op die wijze gedefinieerde effectieve aanslagvoet lager is dan de nominale zijn eerder de landbouw, de bedrijfstak « elektriciteit en water », de chemie en de diensten (behalve de verzekeringen).

Tabel 2.6
Aanslagvoet per bedrijfstak: twee interpretaties

nr.	Benaming van de bedrijfstak	Effectieve aanslagvoet	
		Strikte definitie	Grondsl. verbreed tot DBI
1	Landbouw	37,3%	30,6%
2	Ontginning van energetische grondstoffen	n.s	1,5%
3	Ontginning van niet-energetische grondstoffen	46,7%	20,2%
4	Voedingswaren, dranken, tabak	42,7%	24,1%
5	Textiel	48,5%	41,6%
6	Leder, schoeisel, kleding	42,9%	33,6%
7	Overige verwerkende nijverheid	44,6%	39,2%
8	Elektriciteit en water	7,8%	3,1%
9	Chemie	38,6%	30,7%
10	Metaalfabrikaten	42,7%	29,8%
11	Bouw en burgerlijke bouwkunde	43,8%	38,7%
12	Handel – Horeca	47,4%	38,2%
13	Vervoer en communicatie	44,8%	36,8%
14	Banken	39,1%	32,8%
15	Andere financiële diensten	37,4%	8,5%
16	Holdings	36,9%	2,3%
17	Beleggingsvennootschappen	7,8%	7,2%
18	Verzekeringen	44,9%	21,9%
19	Andere diensten	23,6%	19,2%
	Alle bedrijfstakken	36,1%	23,9%

Bron: Administratie der directe belastingen - eigen berekeningen.

In zijn strikte definitie, houdt de effectieve aanslagvoet **geen rekening met de invloed van aftrekposten die deel uitmaken van het referentiestelsel en waarvan een van de belangrijkste en meest omstreden die van de DBI is. In de alternatieve hypothese, waar alle DBI's als fiscale uitgaven worden beschouwd, zou de effectieve aanslagvoet gemiddeld slechts 23,9% bedragen. Hij ligt ruimschoots onder het gemiddelde in de dienstensectoren, met uitzondering van de banken, waar hij 32,8% bedraagt. Hij blijft boven het gemiddelde in het merendeel van de industriële sectoren en in de handel.**

In de basisformulering van de effectieve aanslagvoet wordt al evenmin rekening gehouden met de vrijstelling van de meerwaarden op aandelen. Door al deze vaststellingen te combineren, kan men de bedrijfstakken indelen in vier categorieën op basis van de volgende twee criteria: een effectieve (volgens de strikte interpretatie) aanslagvoet die hoger (lager) ligt dan de nominale aanslagvoet en een relatief meer (minder) gebruikmaken (25) van de aftrek voor DBI en van vrijstellingen van meerwaarden.

In het centrum van de tabel bevinden zich de bedrijfstakken waarvoor terzelfder tijd de effectieve aanslagvoet hoger is dan de nominale en die minder dan andere een beroep doen op de vrijstelling van meerwaarden en de aftrek voor DBI: dat zijn de bedrijfstakken waarvoor men zou moeten vermijden de fiscale druk te verhogen door een hervorming van de vennootschapsbelasting die een verlaging van de nominale aanslagvoet zou combineren met een verbreding van de belastbare grondslag. Anderzijds **cumuleren de bedrijfstakken die in de rechterbenedenhoek staan, een effectieve aanslagvoet die lager is dan de nominale en een relatief groter gebruik van de DBI-aftrekken en de vrijstellingen van meerwaarden.**

Tabel 2.7
Effectieve aanslagvoeten, DBI en vrijgestelde meerwaarden:
typologie van de sectoriële specificiteiten

DBI en/of vrijgestelde meerwaarden	Effectieve aanslagvoet	
	> nominale aanslagvoet	< nominale aanslagvoet
< gemiddelde « alle bedrijfstakken »	het geheel van de verwerkende nijverheid (4 tot 9), metaalfabrikaten, bouw, handel en horeca, vervoer en communicatie	landbouw, chemie, banken
> gemiddelde « alle bedrijfstakken »	verzekeringen, ontginnende nijverheid	elektriciteit en water, holdings, beleggingsvennootschappen, andere financiële diensten

Er bestaan voorzeker andere criteria dan die waarop Tabel 2.7 werd opgesteld: **het is niet gezegd dat men met die drie indicatoren alle specifieke kenmerken van de vennootschapsbelasting kan weergeven.** Zo houdt de effectieve aanslagvoet van de bedrijfstak «verzekeringen» geen rekening met de dubbele aftrek die de vennootschappen van deze bedrijfstak genieten wanneer zij DBI aftrekken of wanneer zij meerwaarden vrijstellen hoewel de opbrengsten waarop die betrekking hebben geen deel uitmaken van de belastbare winst omdat ze aan de technische reserves zijn toegewezen. Evenmin kon er rekening worden gehouden met de onderschatting van de winsten door frauduleuze praktijken.

25 Dat wil zeggen ten opzichte van het gemiddelde « alle bedrijfstakken ».

2.3 Een micro-economische benadering van de fiscale druk

Dit laatste deel van de statistische analyse heeft tot doel de spreiding van de effectieve aanslagvoet beter te doen begrijpen aan de hand van een steekproef van individuele fiscale gegevens van aanslagjaar 1997 (26). Deze steekproef is gelaagd in functie van de grootte van de vennootschappen, gemeten aan de hand van het brutoresultaat 1^e bewerking (27). Door die informatie te combineren met de bedrijfstak, kan men de spreiding van de effectieve aanslagvoet in functie van de winstgrootte en van de bedrijfstak natrekken.

Als men zich alleen baseert op de strikte interpretatie van de effectieve aanslagvoet, zijn het niet de ondernemingen met lage winsten die de hoogste fiscale druk zouden kennen, maar wel de « grootste »: de effectieve aanslagvoet bedraagt gemiddeld 48,2% in laag 1 en vermindert dan geleidelijk tot 38,1% in laag 5 die de « kleine » ondernemingen omvat, dat wil zeggen de ondernemingen waarvan de winst lager is dan 800.000 BEF. In laatstgenoemde laag heeft bijna de helft van de vennootschappen een effectieve aanslagvoet die 20% niet overschrijdt, terwijl in de eerste twee lagen van de steekproef, welke de ondernemingen omvat die meer dan 13 miljoen BEF winst aangeven, bijna 70% ervan een effectieve aanslagvoet heeft van meer dan 40%, wat meer is dan de nominale aanslagvoet.

Tabel 2.8
Effectieve aanslagvoet en grootte van de onderneming - Aanslagjaar 1997

Laag	1	2	3	4	5
Winsten begrepen ... en ... (miljoenen BEF)	41,5	12,8	3,6	0,8	0
		41,5	12,8	3,6	0,8
Gemiddelde van de effectieve aanslagvoet	48,2%	41,9%	43,5%	44,2%	38,1%
Standaardafwijking van de effectieve aanslagvoet	1,373	1,139	1,313	1,242	2,088
Variatiecoëfficiënt	2,846	2,721	3,021	2,811	5,486
Verdeling van de effectieve aanslagvoet					
van 0 tot 20	13,5%	17,5%	14,1%	14,8%	49,4%
van 20 tot 30	2,3%	1,3%	2,1%	8,2%	6,8%
van 30 tot 40	13,5%	11,8%	26,7%	34,5%	14,6%
van 40 tot 50	60,7%	59,6%	45,4%	25,9%	11,1%
> 50	10,1%	9,8%	11,8%	16,6%	18,1%

Bron: gegevensbank van het microsimulatiemodel van de vennootschapsbelasting (MISIS).

Het is evenwel in de laag van de « kleine » ondernemingen waar de spreiding van de effectieve aanslagvoet het sterkst is: alhoewel bijna de helft ervan een aanslagvoet heeft van minder dan 20%, heeft bijna 30% ervan een effectieve aanslagvoet die hoger ligt dan de nominale.

26 Het gaat hier om het gegevensbestand dat als basis dient voor het micro-simulatiemodel van de vennootschapsbelasting (MISIS).

27 De winst van een onderneming, ook al wordt zij gemeten vóór fiscale aftrekken, is niet noodzakelijk de beste indicator van de grootte van de ondernemingen. Het is echter niet mogelijk de ondernemingsgrootte te meten via de toegevoegde waarde of enig ander balansgegeven omdat er ondernemingen zijn die geen jaarrekeningen indienen.

Er kan worden opgeworpen dat deze resultaten vertekend zouden zijn door een sectorieel effect: aangezien het gebruik van fiscale uitgaven afhankelijk is van de bedrijfstak, zouden de « grote » ondernemingen een hogere effectieve aanslagvoet hebben omdat zij, rekening houdend met de bedrijfstakken waar zij zich bevinden, minder betrokken zijn bij de fiscale uitgaven.

Deze hypothese werd nagetrokken door de spreiding van de effectieve aanslagvoet per laag en per sector te onderzoeken: de resultaten van de variantie-analyse tonen aan dat *de effectieve aanslagvoet afhangt van de « grootte » van de onderneming en van de bedrijfstak maar dat er geen wisselwerking is tussen die twee kenmerken (28).*

Tabel 2.9
Effectieve aanslagvoet, DBI en grootte van de onderneming

Laag	1	2	3	4	5
Winsten van ... tot ... (miljoenen BEF)	41,5	12,8	3,6	0,8	0
Gemiddelde effectieve aanslagvoet	48,2%	41,9%	43,5%	44,2%	38,1%
DBI in % van resultaat 1 ^e bewerking	41,8%	20,7%	10,3%	2,0%	0,3%

Bron: gegevensbank van het microsimulatiemodel van de vennootschapsbelasting (MISIS).

Er werd reeds vermeld dat, in zijn strikte definitie, de effectieve aanslagvoet enkel rekening houdt met de fiscale uitgaven en dat hij niet beïnvloed wordt door de aftrek ter vermijding van dubbele belasting. De DBI-aftrekken zijn echter geconcentreerd bij de bedrijven die hoge winsten aangeven. De vaak gehoorde bewering dat de effectieve aanslagvoet van de vennootschapsbelasting hoger zou liggen voor kleine ondernemingen steunt overigens op boekhoudkundige ratio's, waar de vennootschapsbelasting in verhouding gebracht wordt tot een winstbegrip dat niet gecorrigeerd is voor dubbeltellingen van uitgekeerde winsten tussen moeder en dochter. ***De conclusie volgens dewelke het tarief van de vennootschapsbelasting hoger is voor ondernemingen die hoge winsten aangeven dan voor « kleine » is dus afhankelijk van de hypothese dat de aftrekken voor DBI en de vrijstelling van meerwaarden daadwerkelijk en integraal maatregelen zijn ter vermijding van dubbele belasting.***

2.4 Conclusies

In het begin van de jaren 90 heeft de VenB talrijke wijzigingen ondergaan op het vlak van de wetgeving. In de eerste hervormingswet, die van december 1989, werd als eerste oriëntatie een verlaging van de aanslagvoet en een verbreding van de belastbare grondslag aangegeven. Het ging er dus om een einde te maken aan, of ten minste een vermindering te bereiken van, het gebruik van praktijken waarbij de minst belaste weg werd gezocht, en de neutraliteit en doeltreffendheid van de belasting te bevoordelen ten koste van de stimulansen.

Deze oriëntatie werd slechts geleidelijk ten uitvoer gebracht, waarschijnlijk omdat de politieke consensus maar langzaam aan vorm heeft gekregen. Zij werd bevorderd naargelang gerechtelijke en administratieve onderzoeken de te corrigeren misbruiken aan het licht brachten. Zij kwam wel tot uiting in een belangrijke vermindering van de fiscale uitgaven, met als algemeen bekende uitzondering het fiscale stelsel van de coördinatiecentra, waar alleen maar een verflauwing wordt waargenomen. De invoering van taxatievoorwaarden schijnt de toename van de DBI wel degelijk te hebben afgeremd maar de huidige taxatievoorwaarden schijnen niet juist afgestemd te zijn op de nagestreefde doelstelling. De stijging van het nettobedrag van meer- en minderwaarden is veel groter dan die van de beursindex maar werd wel beïnvloed door uitzonderlijke verrichtingen.

De fiscale druk van de ondernemingen is toegenomen: de trend is duidelijk en onloochenbaar, welke indicator ook gebruikt wordt, maar sterk afhankelijk van de hypothese inzake DBI. Zo is, als men de strikte definitie gebruikt, op het einde van de periode de effectieve aanslagvoet teruggekeerd naar een niveau dicht bij de nominale aanslagvoet, nadat hij in iets minder dan 10 jaar met 10 punten was gestegen. Als men de alternatieve definitie gebruikt, waarbij de DBI volledig zouden worden gelijkgesteld met fiscale uitgaven, bedraagt de stijging slechts vier punten en is de convergentie met de nominale aanslagvoet veel minder uitgesproken. Men moet het er echter over eens zijn dat deze hypothese bijzonder radicaal is en dat het niveau en de trend van de effectieve aanslagvoet die eruit voortvloeien, beschouwd moeten worden als een minimumwaarde.

De in de loop van de jaren 90 ingevoerde wijzigingen van de wetgeving hebben de discrepanties van de fiscale wig iets kleiner gemaakt. Met het oog op de toekomst wordt de belasting van nieuwe investeringen van de KMO's door eigen middelen minder afwijkend, maar voor die ondernemingen behoudt de financiering door middel van lening een belangrijk fiscaal voordeel. In de groepen van ondernemingen leidt het gebruik van een coördinatiecentrum dat door eigen middelen wordt gespijsd, altijd tot een fiscaal voordeel (subsidiëringseffect), wat een duidelijk zichtbare afwijking inhoudt ten opzichte van de doelstelling tot neutraliteit van de belasting.

De effectieve aanslagvoet varieert naargelang van de bedrijfstak en van de « grootte » van de onderneming, welke hier wordt geraamd door de hoogte van het resultaat « 1^e bewerking ». In sommige bedrijfstakken is de effectieve aanslagvoet (in de strikte interpretatie) hoger dan de nominale en de meeste bedrijfstakken die in die toestand verkeren (verwerkende nijverheid, metaalfabrikaten, bouwsector, handel en horeca, vervoer en communicatie) genieten relatief minder aftrek van DBI en vrijstellingen van meerwaarden. In de bedrijfstakken elektriciteit en water, beleggingsvennootschappen, holdings en andere financiële diensten daarentegen is de aldus gedefinieerde effectieve aanslagvoet duidelijk lager dan de nominale en is er een sterke concentratie van DBI en van vrijstellingen van meerwaarden. Deze sectoriële discrepanties zijn niet vreemd aan de mobiliteit van de belastbare grondslagen, welke sterker is bij de financiële diensten dan bij de verwerkende nijverheid, de bouwsector en de handel.

In zijn strikte definitie, zou de effectieve aanslagvoet in het algemeen met de grootte van de onderneming, gemeten door het resultaat 1^e bewerking, stijgen, en dat in alle bedrijfstakken, met uitzondering van « vervoer en communicatie » en « andere diensten ». Zoals dat het geval is voor elke analyse die alleen slaat op de effectieve aanslagvoet in zijn strikte definitie, steunt laatstgenoemde conclusie op de hypothese dat de aftrek voor DBI en de vrijstelling van meerwaarden daadwerkelijk en integraal maatregelen zijn om de dubbele belasting weg te werken. Welnu, het aandeel van de DBI in het resultaat 1^e bewerking is bij de grote ondernemingen duidelijk hoger dan bij de kleine.

Tenslotte moet eraan herinnerd worden dat alle indicatoren die gebruikt worden om de evolutie of de spreiding van de effectieve belastingdruk te meten, geen rekening kunnen houden met belastingontduiking aangezien zij steunen op boekhoudkundige of fiscale gegevens of nog op modeltoestanden.

HOOFDSTUK 3

INTERNATIONALE VERGELIJKING VAN DE VENNOOTSCHAPS- BELASTING: LERINGEN EN RANDVOORWAARDEN

Een kleine open economie zoals die van België kan haar fiscaal stelsel niet concipiëren of kan niet discuten over de hervorming ervan zonder het te vergelijken met de stelsels die in andere landen in voege zijn. Doordat de Europese integratie en de globalisatie heel wat niet-fiscale hindernissen uit de weg hebben geruimd, is de belastinggrondslag van de grote ondernemingen mobiel geworden en weegt de fiscaliteit heel wat zwaarder door bij hun beslissingen inzake investeringen en inzake lokalisatie van hun economische activiteiten. Voor de KMO's daarentegen is de draagwijdte van een internationale vergelijking veel kleiner: in tegenstelling tot de grote ondernemingen, zijn zij nog sterk gebonden aan de binnenlandse markten, zowel wat betreft de goederen- en dienstenmarkt, waar zij hun productie afzetten als wat betreft de kapitaalmarkt, waar zij hun investeringen financieren.

Deze internationale vergelijking heeft daarom ook de grote ondernemingen als doelgroep. De leringen die eruit getrokken zullen worden, zullen ons in staat stellen de krachtlijnen uit te tekenen van het wenselijke fiscaal stelsel van vennootschappen die hun activiteiten in een internationaal kader uitoefenen: voor een kleine open economie als de Belgische ligt thans dáár het vertrekpunt van een hervorming van de vennootschapsbelasting. Pas daarna kan het probleem van een speciaal aan KMO's aangepast belastingstelsel onderzocht worden, door na te gaan in hoeverre de specifieke kenmerken van de KMO's, of beter gezegd van de verschillende soorten KMO's, in specifieke fiscale bepalingen moeten worden omgezet. De belastingstelsels van KMO's in andere landen hebben slechts een informatieve strekking, daar waar in de huidige context van globalisatie van de economische activiteiten, de basisparameters van de vennootschapsbelasting in de belangrijkste concurrerende landen meer en meer een normatieve strekking krijgen.

De eerste afdeling van dit hoofdstuk vergelijkt aldus ons belastingstelsel van de ondernemingen met dat van een steekproef van Europese landen en met dat van de Verenigde Staten, ten einde de belangrijkste verschillen te identificeren. In de tweede afdeling komt de vraag aan bod wat de weerslag is van de grootste verschillen en wordt aandacht besteed aan de vraag welke convergentiewijze de voorkeur moet krijgen: moet men zich verlaten op de fiscale concurrentie of dient een wijze van coördinatie de voorkeur te krijgen? In de laatste afdeling worden de reeds aan de gang zijnde discussies inzake coördinatie van het belastingbeleid samengevat. Die handelen hoofdzakelijk over de preferentiële stelsels, die door internationale instellingen als de hoofdverantwoordelijken voor de «schadelijke fiscale concurrentie » worden beschouwd.

3.1. Elementen van de internationale vergelijking

3.1.1. *Tarief van de vennootschapsbelasting*

In de internationale vergelijking wordt aan het tarief van de vennootschapsbelasting meestal een groot belang gehecht. Vanuit een strikt economisch oogpunt is die keuze misschien overdreven: de bepalende factor zou immers de effectieve fiscale druk van een investeringsproject moeten zijn. Deze wordt eveneens beïnvloed door elementen die de belastbare grondslag bepalen, zoals de afschrijvingen, de fiscale steunmaatregelen voor investeringen, de aftrekbaarheid van voorzieningen, de modaliteiten van recuperatie van verliezen, de stelsels tot vermijding van dubbele belasting, enz.... De afweging van de diverse elementen hangt af van het soort investeringsproject en bijgevolg van de bedrijfstak: zo heeft in de dienstensector het tarief van de vennootschapsbelasting meer belang dan de investeringssteun.

Toch moet worden toegegeven dat het tarief van de vennootschapsbelasting op het politieke vlak van groter belang is dan een louter economische analyse te kennen zou geven. Wat ook de samenhang zou zijn tussen de nominale aanslagvoet en de effectieve fiscale druk, de eerstgenoemde indicator wordt wijd en zijd erkend als een van de bepalende factoren van het concurrentievermogen van een land.

A. *Nominale aanslagvoet van de centrale overheid*

Tabel 3.1 vergelijkt het tarief van de vennootschapsbelasting dat van toepassing is op de grote ondernemingen, maar enkel op het vlak van de centrale overheid. De berekende aanslagvoet omvat de algemeen toepasselijke bijkomende belastingen (29).

Tabel 3.1
Tarief van de vennootschapsbelasting – Centrale overheid

Land	2000	Aangekondigde voornemens
België (B)	40,17%	Verlaging aanslagvoet bij gelijkblijvende ontvangsten, zonder precieze doelstelling
Duitsland (D) (*)	42,2% - 31,65%	Verlaging tot 25% in 2001
Denemarken (DK)	32%	-
Frankrijk (F)	40%	33,33% na afschaffing van de heffingstoeslag in 2001
Ierland (IRL)	24%	Voorziene verlagingen tot 20% in 2001, 16% in 2002 en tot 12,5% vanaf 2003
Italië (I)	37%	Verlaging aangekondigd tot 35% in 2003
Luxemburg (L)	31,2%	Aangekondigde verlaging tot 30% in 2002 met afschaffing van de lokale belastingen
Nederland (NL)	35%	-
Verenigd Koninkrijk (UK)	30%	-
Verenigde Staten (US)	35%	-

(*) Het eerste tarief heeft betrekking op de gereserveerde winsten, het tweede op de uitgekeerde winsten.

Bron : OESO, Tax database; IBFD(2000)

29 Cf. aanvullende crisisbelasting in België, solidariteitstoeslag in Duitsland, de diverse heffingstoeslagen in Frankrijk en de aanvullende werkloosheidsbelasting in Luxemburg.

Met zijn huidige tarief van 40,17%, aanvullende crisisbelasting inbegrepen, staat België duidelijk bovenaan op de ladder. **Wanneer Duitsland en Frankrijk de aangekondigde fiscale hervormingen zullen hebben doorgevoerd, zal België het land zijn met de hoogste nominale aanslagvoet.** Deze eerste vergelijking geeft echter aanleiding tot **drie opmerkingen**:

- ? de belastingen op de winsten die door andere overheidsniveaus binnen dezelfde staat worden geheven, zijn er niet in opgenomen;
- ? ook de andere door de ondernemingen verschuldigde belastingen zijn er niet in opgenomen;
- ? wat de uitgekeerde winsten betreft, is de vennootschapsbelasting nooit een eindbelasting, zodat de tarieven in Tabel 3.1 niet de totale fiscale druk weergeven.

Ook al is de vennootschapsbelasting geen eindbelasting, dan mag men daaruit nog niet automatisch afleiden dat iedere andere belasting ten laste van de aandeelhouder-investeerder, of meer in het algemeen van de kapitaalbrenger, de kost van het kapitaal verhoogt. Voor vennootschappen die toegang hebben tot de internationale kapitaalmarkt en die daar « price-taker » zijn, wordt de kost van het kapitaal voor een gegeven investeringslocatie alleen bezwaard door de belastingen ten laste van die vennootschappen (30). In een dergelijke context heeft het geen zin meer de totale fiscale druk op de door een ingezeten vennootschap aan ingezeten aandeelhouders uitgekeerde winsten te vergelijken. Daarentegen is deze indicator nog steeds relevant voor de KMO's die niet of nauwelijks toegang krijgen tot de internationale kapitaalmarkt en waarvoor de financiering van hun investeringen nog in grote mate afhankelijk is van nationale spaargelden. Daar de internationale vergelijking gericht is op de grote ondernemingen, zal dit soort indicator hier niet onderzocht worden.

Aan de eerste twee opmerkingen moet echter wel worden voldaan door achtereenvolgens de vergelijking uit te breiden tot het geheel van de belastingen op de winsten van de vennootschappen en tot het geheel van de belastingen ten laste van de vennootschappen.

B. Globale aanslagvoeten van de winsten – alle overheidsniveaus

In de vergelijkende Tabel 3.2 zijn de door de regionale en lokale overheden geheven belastingen op de winsten van de vennootschappen opgenomen en toegevoegd aan de door de centrale overheid geheven belastingen.

Tabel 3.2
Globale aanslagvoeten op de winsten - 2000

Land	Centraal	Lokale overheden	Totaal (*)	Idem, met aangekondigde verlagingen
B	40,17		40,17	40,17
D (Frankfort)	42,2	11,8	54,0	40,36
DK	32,0		32,0	32,0
F	40,0		41,7	33,33
IRL	24,0		28,0	12,5
I	37,0		37,0	37,0
L (Luxemburg)	31,2	9,1	37,5	30,0
NL	35,0		35,0	35,0
UK	30,0		31,0	31,0
US (New York)	35,0	8,5	40,5	40,5

(*) rekening houdend met de aftrekbaarheid van de lokale belastingen bij de berekening van de belastbare grondslag.

Bron: IBFD (2000) – OECD Tax database.

Door rekening te houden met de belastingen geheven door de regionale en lokale overheden wordt de ongunstige positie van België enigszins gerelativeerd, want de lokale belastingen zijn bijzonder hoog in Duitsland en in het Groothertogdom Luxemburg. Zo is het tarief dat thans in Duitsland van kracht is, veel hoger dan het onze en zelfs na de verlaging van de federale aanslagvoet tot 25% zou de globale aanslagvoet nog 40,36% bedragen, wat meer is dan in België (31). Ook een vergelijking met de Verenigde Staten valt in het voordeel van België uit.

C. De andere belastingen ten laste van de ondernemingen

De uitbreiding van de analyse tot het geheel van de belastingen die door de ondernemingen verschuldigd zijn, is delicaat: wij zullen ons hier beperken tot de vermelding van de andere belastingen ten laste van de ondernemingen die opgericht zijn als vennootschappen.

Tabel 3.3
Andere belastingen ten laste van de vennootschappen

Land	Andere belastingen ten laste van de vennootschappen
B	Onroerende voorheffing op gebouwen, installaties, machines en uitrusting
D (Frankfort)	-
DK	-
F	Bedrijfsbelasting, gebaseerd op de huurwaarde van de handels- en nijverheidsgebouwen en op 18% van de loonmassa na aftrek van een forfaitair bedrag van 300.000 FRF. De belasting is begrensd in functie van de toegevoegde waarde, de bovengrens zelf varieert van 3,5 tot 4% naargelang de van omzet.
IRL	-
I	De IRAP is gebaseerd op de toegevoegde waarde, vrij van afschrijvingen, tegen het tarief van 4,25%, met een preferentieel tarief voor de landbouw, de banken, de verzekeringen en andere financiële activiteiten.
L (Luxemburg)	Vermogensbelasting tegen een tarief van 0,5% op de activa van de ondernemingen, met uitzondering van participaties van aanmerkelijk belang waarvan de inkomsten onderworpen zijn aan een vennootschapsbelasting die vergelijkbaar is met die van het Groothertogdom Luxemburg.
NL	Onroerende belasting (0,1 tot 0,9% van de waarde van de onroerende goederen)
UK	-
US (New York)	Federale milieuheffing (0,12%)

Bron: IBFD (2000)

De korte inventaris van Tabel 3.3 getuigt van de veelvoudigheid van belastinggrondslagen: men kan er zowel de totale activa in terugvinden als bepaalde bestanddelen ervan, of nog de toegevoegde waarde of bepaalde bestanddelen daarvan. Een vergelijking van de nominale aanslagvoeten heeft derhalve geen enkele zin. Om het gewicht van de andere belastingen op de ondernemingen te evalueren, moet er een andere analysemethode gekozen worden die gebruik maakt van synthetische indicatoren (32).

31 Op basis van een lokale belasting van 20,48% (in Frankfort), aftrekbaar van de federale VenB.

32 Zie hieronder Afdeling 3.13.

D. *Samenvatting*

De vergelijking van de nominale aanslagvoeten van de vennootschapsbelasting valt ongunstig voor ons uit als er alleen rekening wordt gehouden met de belastingen die in de beschouwde landen door de centrale overheid worden geheven: wanneer Duitsland en Frankrijk hun belastinghervorming zullen hebben doorgevoerd, zullen wij het land zijn met de hoogste nominale aanslagvoet. Als er rekening wordt gehouden met de belastingen die andere overheidsniveaus heffen op de bedrijfswinsten, wordt deze conclusie echter gerelativeerd, doch alleen in zover het om onze naaste buurlanden gaat. Om de andere belastingen ten laste van de vennootschappen in het geheel op te nemen, moeten wij onze toevlucht nemen tot synthetische indicatoren.

3.12 *Belastbare grondslag*

Hoewel hij zeer belangrijk is, kan men met de aanslagvoet van de vennootschapswinsten alleen niet de effectieve fiscale druk meten: de belangrijkste bestanddelen van de belastbare grondslag moeten in de analyse opgenomen worden. Daarom zal in deze afdeling een vergelijking worden gemaakt tussen de algemene afschrijvingsstelsels, de bijzondere afschrijvingsstelsels en de fiscale steunmaatregelen voor investeringen, de voorzieningen, de waardeverminderingen op schuldvorderingen en de modaliteiten voor aftrek van verliezen.

A. *Algemene afschrijvingsstelsels*

Het afschrijvingspercentage hangt af van het soort actief. Bovendien kunnen in de meeste landen meerdere percentages van toepassing zijn voor een zelfde categorie van activa, zoals bijvoorbeeld kantoorgebouwen en uitrusting. Die diversiteit wordt nog aangevuld met het naast elkaar bestaan van het algemeen stelsel en van bijzondere stelsels.

In zulke omstandigheden is iedere internationale vergelijking delicaat. Bij de opstelling van de onderstaande tabellen is voor elk van de landen gekozen voor **de voordeligste oplossing die het algemene stelsel een gegeven categorie van activa biedt**. Waar mogelijk, zal dus de degressieve afschrijving verkozen worden boven de lineaire. Evenzo zal, wanneer er meerdere percentages bestaan, het hoogste, en dus het voordeligste, in aanmerking worden genomen. Daarentegen worden de bijzondere stelsels, waarvan de toekenning aan voorwaarden gebonden is, voorlopig niet in aanmerking worden genomen (33). Voor een betere vergelijkbaarheid tussen de diverse afschrijvingsstelsels, wordt in sommige vergelijkende tabellen tevens de netto geactualiseerde waarde van de overeenkomstige reeks van afschrijvingen vermeld.

Tabel 3.4
Wijze van afschrijving van gebouwen

Land	Wijze van afschrijving	Netto geactualiseerde waarde (*)
België	Dubbel degressief, 3%	0,582
Denemarken	Lineair, 5%	0,604
Duitsland	Lineair, 4%	0,552
Ierland	Lineair, 4%	0,552
Italië	Lineair, 3%	0,485
Luxemburg	Lineair, 2%	0,320
Nederland	Lineair, 2%	0,320
Verenigd Koninkrijk	Lineair, 4%	0,552
Verenigde Staten	Lineair, 2,56% (39 jaar)	0,436

(*) Netto geactualiseerde waarde van de afschrijvingen bij een actualiseringsrente van 5%.

Bronnen: OESO, IBFD – eigen berekeningen.

België is het enige land dat degressieve afschrijving toestaat voor gebouwen. Door die bijzonderheid bekleedt België in vergelijking met de andere landen een gunstige plaats, want alleen in Denemarken leiden de afschrijvingsmodaliteiten tot een hogere netto geactualiseerde waarde. En aangezien Duitsland en Frankrijk in hun aangekondigde fiscale hervormingen verlengingen van de afschrijvingsperioden voorzien teneinde de verlaging van de belastingtarieven te financieren, zou de toestand van België in vergelijking ermee nog gunstiger worden.

Tabel 3.5
Wijze van afschrijving van uitrusting

Land	Wijze van afschrijving	Netto geactualiseerde waarde (*)
België	Dubbel degressief, 20%	0,903
Denemarken	Degressief, 30%	0,857
Duitsland	Degressief, 30%	0,857
Frankrijk	Degressief, 25%	0,883
Ierland	Lineair, 15 jaar	0,692
Luxemburg	Degressief, 30%	0,857
Nederland	Degressief, 30%	0,857
Verenigd Koninkrijk	Degressief, 25%	0,833
Verenigde Staten	Dubbel degressief, 20%	0,889

(*) Netto geactualiseerde waarde van de afschrijvingen bij een actualiseringsrente van 5%.

Bronnen: OESO, IBFD – eigen berekeningen

Ook de afschrijvingsregels voor uitrusting zijn in België gunstiger. Hier is het ons relatief hoog percentage voor de degressieve afschrijving dat in ons voordeel pleit.

Tabel 3.6
Wijze van afschrijving van immateriële activa
(goodwill, octrooien enz....)

Land	Modaliteiten
België	Lineair, minimum 3 jaar
Denemarken	Lineair, 7 jaar
Duitsland	Lineair, 15 jaar
Frankrijk	niet afschrijfbaar maar mogelijkheid tot vorming van voorzieningen
Ierland	niet afschrijfbaar
Italië	Lineair, 10 jaar voor goodwill aftrek van 33% van de aanschaffingskosten voor octrooien en patenten
Luxemburg	Lineair, 10 jaar
Nederland	n.b.
Verenigd Koninkrijk	Lineair, 4 jaar
Verenigde Staten	Lineair, 15 jaar

Bronnen: IBFD

Ook vanuit het oogpunt van de afschrijving van immateriële vaste activa is de vergelijkende positie van België ver van ongunstig. In verschillende landen van de steekproef is dat soort vaste activa niet afschrijfbaar en in de andere landen zijn de afschrijvingsperiodes langer dan in België. Alleen het Verenigd Koninkrijk zou gunstiger afschrijvingsregels kunnen hebben dan België.

Globaal valt de vergelijking van de algemene afschrijvingsregels uit in het voordeel van België: wij behoren tot de landen met de hoogste netto geactualiseerde waarde van de overeenstemmende annuïteiten.

B. Bijzondere afschrijvingsstelsels en andere fiscale steunmaatregelen voor investeringen

In de meeste Europese landen bestaan er stimulansen die verder gaan dan de normale afschrijvingsstelsels. Die kunnen diverse vormen aannemen: extra-boekhoudkundige aftrek, versnelde afschrijving of nog afschrijving op een bedrag hoger dan de aanschaffingswaarde (34).

Voor België kunnen drie stelsels vermeld worden: de investeringsaftrek, het belastingkrediet « eigen middelen » en de verdubbeling van de lineaire afschrijvingen die de gewestelijke steunmaatregelen begeleidt. Men merkt hier onmiddellijk de beperkingen op van een vergelijkend onderzoek van de fiscale steunmaatregelen: rechtstreekse steunmaatregelen stellen zich ervoor in de plaats en in vele landen worden zij op subnationaal vlak toegekend. ***Een vergelijkende analyse van de fiscale steunmaatregelen geeft dus geen volledig zicht op de invloed van de overheidsinterventies op de kost van het kapitaal.***

34 Fiscale stimulansen verbonden aan bepaalde specifieke activiteiten (bijvoorbeeld onderzoek en ontwikkeling, energiebesparende investeringen) worden hier niet behandeld.

Wij moeten dat voorbehoud dus voor ogen houden bij de interpretatie van de korte beschrijving van de voornaamste fiscale stimulansen in Tabel 3.7. Daar wordt evenmin rekening gehouden met de preferentiële belastingstelsels die van toepassing zijn op financiële activiteiten en op de diensten binnen een groep van ondernemingen die op Europees vlak in het kader van de « Gedragscode » (35) werden onderzocht.

De in de bestudeerde landen vigerende fiscale stimulansen zijn zeer uiteenlopend maar kunnen in drie categorieën worden ondergebracht:

- ? landen waar geen fiscale stimulansen bestaan, met name Denemarken, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten: voor deze landen blijft de conclusie die men kan afleiden uit de vergelijking van de normale afschrijvingsstelsels ongewijzigd;
- ? landen waar alleen fiscale stimulansen bestaan voor zeer specifieke situaties, zodat we kunnen stellen dat zij de concurrentiepositie niet beïnvloeden: dat is het geval voor Frankrijk;
- ? landen die fiscale stimulansen van algemene strekking toekennen: dat is het geval voor Duitsland, Italië, Ierland, Luxemburg en Nederland. Ierland, dat algemeen gekend was als het land met de ruimste fiscale stimulansen, heeft evenwel een *phasing out*-akkoord gesloten met de Europese Commissie.

35 Deze problematiek wordt hieronder in afdeling 3.3, p. 73 en volgende behandeld.

Tabel 3.7
Voornaamste fiscale stimulansen

Land	Korte beschrijving van de voornaamste fiscale stimulansen
België	<ul style="list-style-type: none"> - investeringsaftrek (3% tegen basistarief) - belastingkrediet voor eigen middelen van KMO's - verdubbeling van de lineaire afschrijving als begeleidingsmaatregel van gewestelijke steun
Denemarken	Geen
Duitsland	<ul style="list-style-type: none"> - Vennootschappen waarvan de netto-activa 400.000 DEM (204.768 €) niet overschrijden, genieten een afschrijving tegen 120% voor de eerste vier jaren vanaf de verwerving. - Bovendien, mogelijkheid tot samenstelling van een «voorziening voor waardevermindering» ten belope van 50% van de aanschaffingswaarden, met een bovengrens van 300.000 DEM (153.576 €). (600.000 DEM (307,152 €) voor nieuwe vennootschappen). Deze voorziening wordt op de normale afschrijvingen aangerekend naargelang de boeking ervan.
Frankrijk	<ul style="list-style-type: none"> - Bijzondere stelsels voor Corsica. - « Tax holiday » van 10 jaar voor investeringen in bepaalde Overzeese Departementen. - « Tax holiday » van 5 jaar, met een maximum van 400.000 FRF (60.780 €) voor investeringen in « stedelijke tolvrije zones » (vervalt in 2001).
Ierland	<p>Voor de verwerkende nijverheid, de IFSC en de zone van Shannon Airport: vennootschapsbelasting van 10%, afschrijving van nieuwe gebouwen tegen 100% in het jaar van de verwerving, vrijstelling van lokale belastingen gedurende 10 jaar, dubbele huuraftrek.</p> <p>Deze fiscale stimulansen zijn in « phasing out » sinds 22.7.1998</p> <ul style="list-style-type: none"> - voor wat op 22.7.1998 al bestond: stelsel wordt behouden tot 2010. - de projecten die na 22.7.1998 maar vóór 31.12.1999 werden ingediend, blijven in aanmerking komen voor het tarief van 10% tot 31 december 2002. - de andere projecten worden onderworpen aan het normale stelsel
Italië	<ul style="list-style-type: none"> - Tarief van 19% (in plaats van 37%) ten belope van 7% van de verhoging van de eigen middelen (externe inbreng en autofinanciering) t.o.v. 31.12.1996. De toekenning van dat verlaagd tarief mag de globale aanslagvoet niet lager brengen dan 27%. - Voor nieuwe beursgenoteerde vennootschappen bedraagt het preferentiële tarief 7% en mag het globale tarief niet onder 20% komen.
Luxemburg	<p>Voor investeringen in nieuwe staat:</p> <ul style="list-style-type: none"> - aftrek van 12% van het bijkomend netto-investeringsbedrag - belastingkrediet van 6% van de aanschaffingsprijs voor de eerste schijf van 6.000.000 LUF (148.736 €) aan investeringen en van 2% erboven <p>Niet van toepassing op gebouwen, auto's en activa welke afschrijfbaar zijn op minder dan 4 jaar.</p>
Nederland	<p>Investeringsaftrek tegen een tarief dat op een degressieve wijze varieert naargelang van het totale bedrag van de investeringen, van 27% van 3.900 tot 64.000 NLG (van 1.770 tot 29.042 €), tot 3% als het totale bedrag van de investeringen ligt tussen 495.000 en 566.000 NLG (tussen 224.621 en 256.839 €).</p> <p>Niet van toepassing op immateriële vaste activa, voertuigen, terreinen en verhuurde gebouwen.</p>
Ver. Koninkrijk	Geen
Verenigde Staten	Geen

Alleen wat Italië, Duitsland, Luxemburg en Nederland betreft kan bijgevolg een onderzoek naar de invloed van deze fiscale stimulansen van nut zijn.

- ? Het Italiaanse stelsel van dubbel tarief kan worden *vergeleken met het in België bestaande stelsel van belastingkrediet voor eigen middelen van KMO's*: zij zijn beide ingevoerd om de effectieve aanslagvoet van investeringen die door eigen middelen worden gefinancierd, te verminderen. De verlaging van de effectieve aanslagvoet is sterker bij het Belgische belastingkrediet omdat het voordeel 7,5% bedraagt van de nieuwe inbreng, tegenover een preferentieel tarief op 7% van de vergoeding voor inbrengen in het Italiaanse stelsel. De werkingssfeer van het Italiaanse stelsel is echter veel breder: het verlaagde tarief in de vennootschapsbelasting zal worden toegepast op een rechtstreekse investeringsverrichting door oprichting van een dochteronderneming, wat in België niet het geval zal zijn. *De Italiaanse fiscale stimulans is dus meer gericht op mobiele belastbare grondslagen*: zonder een concurrent te zijn van ons belastingkrediet voor eigen middelen, geeft hij een bijkomend comparatief voordeel aan Italië ten opzichte van ons gewone stelsel.
- ? Aan de hand van het criterium van de netto geactualiseerde waarde kan men de weerslag meten van de fiscale stimulansen die in Duitsland, Luxemburg en Nederland van toepassing zijn. In Tabel 3.8 worden de meetresultaten weergegeven, rekening houdend met twee hypothesen: ofwel is het bedrag van de investering zodanig dat het integraal het maximale tarief van de overeenkomstige stimulans geniet, ofwel geniet het alleen het minimale voordeel. In beide gevallen wordt ervan uitgegaan dat aan de andere voorwaarden, die onder meer betrekking hebben op de aard van de investering, voldaan is.

Tabel 3.8
Weerslag van bepaalde fiscale stimuli op de netto geactualiseerde waarde (NGW)
Investerings in uitrusting, afgeschreven volgens de in Tabel 3.7 geldende regels

Land	NGW zonder stimulansen	NGW met stimulansen	
		Maximaal	Minimaal
België	0,903	0,933	0,903
Duitsland	0,857	1,006	0,857
Luxemburg	0,857	1,337	1,230
Nederland	0,851	1,121	0,854

Bronnen: IBFD – eigen berekeningen

Rekening houden met deze fiscale stimulansen zou de vergelijkende toestand van België fundamenteel veranderen indien de investeringsprojecten die in concurrentie staan, de maximale voordelen zouden kunnen genieten: hoewel ons afschrijvingsstelsel globaal genomen gunstig is, zouden wij dan het land zijn waar de netto geactualiseerde waarde van de afschrijvingen en fiscale stimulansen per geïnvesteerde frank in uitrusting het laagst is. Dat zou toe te schrijven zijn aan het feit dat onze investeringsaftrek duidelijk minder effect heeft dan de Duitse, Luxemburgse en Nederlandse stimulansen.

De hier onderzochte fiscale stimulansen zijn echter niet noodzakelijk « in competitie »: in meerdere landen hebben zij alleen bij de kleine bedrijven een maximale uitwerking of zijn zij het voorwerp van andere beperkingen die de draagwijdte ervan verminderen. Zo is de Duitse fiscale stimulans beperkt tot vennootschappen waarvan de netto-activa niet meer bedragen dan 400.000 DEM en wordt in Nederland het maximale tarief van de investeringsaftrek slechts toegekend voor investeringen tot 64.000 NLG.

Voor investeringsverrichtingen van een zekere omvang, waarvan men redelijkerwijze mag aannemen dat zij een mobiele belastbare grondslag voortbrengen, vindt men alleen in Luxemburg en Ierland (vóór het aflopen van de phasing out-periode) fiscale stimulansen die een comparatief voordeel bieden ten opzichte van ons algemeen afschrijvingsstelsel. Deze fiscale stimulansen zijn echter niet zo belangrijk dat zij een risico van delocalisatie teweegbrengen.

C. Voorzieningen en waardeverminderingen op schuldvorderingen

Het fiscaal stelsel van de afschrijvingen en van de fiscale steunmaatregelen voor investeringen hebben betrekking op vaste activa en bijgevolg voornamelijk op ondernemingen waar dit soort van activa een belangrijke plaats bekleedt in het balanstotaal. Met name is dat het geval voor de primaire en secundaire sector.

Een ander belangrijk aspect van het belastingstelsel van de vennootschappen is dat van de voorzieningen en waardeverminderingen op schuldvorderingen. Hier zijn het vooral de bedrijven uit de tertiaire sector die betrokken zijn, aangezien de vaste activa daar een kleinere en de realiseerbare activa een grotere plaats innemen in hun balanstotaal.

In België zijn de waardeverminderingen op handelsvorderingen aftrekbaar indien het verlies vaststaat en liquide is. Er mogen waardeverminderingen geboekt worden wanneer het verlies waarschijnlijk is, maar deze moeten geval per geval geïdentificeerd en gerechtvaardigd worden. De jaarlijkse dotaties zijn niet meer beperkt in functie van de winsten. Ons fiscaal stelsel staat niet toe dat algemene provisies worden gevormd als percentages van de omzet, welke gebaseerd zouden zijn op een statistische analyse van het insolventierisico.

Tabel 3.9 vergelijkt ons stelsel met dat van de andere Europese landen.

Tabel 3.9
Voorzieningen en waardeverminderingen op schuldvorderingen - 1999

Land	Geïndividualiseerde waardeverminderingen	Algemene voorzieningen
België	JA, met rechtvaardiging geval per geval	NIET toegelaten
Denemarken	JA, als de insolventie vastgesteld is	JA, voor vennootschappen met een groot aantal klanten. Percentage afhankelijk van de feitelijke omstandigheden.
Duitsland	VERPLICHTING om de waardeverminderingen te boeken	NIET toegelaten
Frankrijk	JA, naargelang van de insolventiegraad	NIET toegelaten
Ierland	JA, naargelang van de insolventiegraad	NIET toegelaten
Italië	Dotaties beperkt in functie van het totale bedrag van de vorderingen. Bij zeker en liquide verlies is het deel waarvoor geen provisie werd samengesteld, aftrekbaar.	NIET toegelaten
Luxemburg	JA, naargelang van de insolventiegraad	NIET toegelaten
Nederland	JA, naargelang van de insolventiegraad	NIET toegelaten
Ver. Koninkrijk	JA, naargelang van de insolventiegraad	NIET toegelaten

Bron: IBFD, *The taxation of companies in Europe*

Sinds de dotaties voor waardeverminderingen en het totale bedrag ervan niet meer beperkt zijn in functie van de winst, **komt het Belgische fiscale stelsel niet meer slecht tevoorschijn uit de vergelijking met dat van de andere Europese landen:** het schijnt integendeel helemaal « in de norm » te liggen. De twee uitzonderingen zijn Denemarken, waar algemene voorzieningen worden toegelaten in functie van de feitelijke omstandigheden en Italië, dat het enige land is waar kwantitatieve beperkingen worden opgelegd. Duitsland wordt gekenmerkt, zoals op andere gebieden van de vennootschapsbelasting, door een strikte toepassing van de boekhoudkundige regels.

D. Aftrekbaarheid van verliezen

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen handelsverliezen en kapitaalverliezen. Eerstgenoemde zijn het negatieve resultaat van de activiteit van het jaar, terwijl laatstgenoemde tot uiting komen in minderwaarden op de participaties (36). De twee soorten van verliezen zijn natuurlijk met elkaar verbonden als de ondernemingen dat ook zijn: zo zou er van dubbele aftrek van verliezen sprake zijn indien een dochteronderneming haar verlies van haar eigen resultaten mag aftrekken en het moederbedrijf terzelfder tijd een waardevermindering op haar participatie mag aftrekken.

De aftrekbaarheid van handelsverliezen kan op twee manieren gebeuren: de verliezen kunnen worden afgetrokken van de positieve resultaten van de volgende belastbare perioden (carry-forward) of van de positieve resultaten van voorafgaande belastbare perioden (carry-back). Het tweede stelsel is natuurlijk voordeliger voor de belastingplichtige, aangezien het de onmiddellijke terugbetaling mogelijk maakt van tijdens de vorige jaren betaalde belasting, ten belope van het inkomen dat overeenkomt met de opgelopen verliezen.

Tabel 3.10
Aftrekbaarheid van handelsverliezen

Land	Carry-forward	Carry-back
België	Zonder tijdslimiet	Niet toegelaten
Denemarken	Beperkt tot 5 jaar	Niet toegelaten
Duitsland	Zonder tijdslimiet	Beperkt tot 1 jaar voor verliezen van maximaal 1 miljoen DEM (511.292 €)
Frankrijk	Beperkt tot 5 jaar	Beperkt tot 3 jaar Geeft recht op een belastingkrediet (*)
Ierland	Zonder tijdslimiet	Beperkt tot 1 jaar
Italië	Beperkt tot 5 jaar, zonder beperking voor de verliezen opgelopen tijdens de eerste 3 boekjaren	Niet toegelaten
Luxemburg	Zonder tijdslimiet	Niet toegelaten
Nederland	Zonder tijdslimiet	Beperkt tot 3 jaar
Ver. Koninkrijk	Zonder tijdslimiet	Beperkt tot 1 jaar
Verenigde Staten	Beperkt tot 20 jaar	Beperkt tot 2 jaar

Bron: IBFD (2000)

(*) Dit belastingkrediet is verrekenbaar met de resultaten van de 5 volgende belastbare perioden en terugbetaalbaar in het 6^e jaar als het niet verrekend is kunnen worden.

België lijkt hier een middenpositie te bekleden. Wij maken deel uit van de landen die geen *carry-back* toelaten, maar Denemarken en Italië zijn nog strenger dan wij, in die zin dat zij de weigering van de *carry-back* combineren met een tijdslimiet voor de overdracht naar de volgende belastbare tijdperken. Bij de landen die wel de *carry-back* toelaten, daarentegen, stellen alleen het Verenigd Koninkrijk en Nederland geen beperkingen in wat de *carry-forward* betreft.

E. *Samenvatting*

De vergelijking van de voornaamste parameters voor de vaststelling van de belastbare grondslag valt niet uit ten nadele van België. De vergelijking van de algemene afschrijvingsstelsels valt in ons voordeel uit. Ofschoon er wel degelijk in andere landen fiscale stimulansen bestaan die een mobiele belastbare grondslag kunnen aantrekken, is het aantal in aanmerking te nemen gevallen relatief beperkt. Ons belastingstelsel kent geen uitgesproken comparatief nadeel noch voor wat de voorzieningen en waardeverminderingen op schuldvorderingen betreft, noch inzake de modaliteiten voor de recuperatie van verliezen.

3.13. De stelsels tot vermijding van dubbele belasting

De in dit hoofdstuk uitgevoerde internationale vergelijking beperkt zich tot de stelsels van vermijding van dubbele belasting tussen vennootschappen (37). Zij hebben betrekking op dividenden maar ook op meerwaarden, in de mate dat die de kapitalisatie zijn van gereserveerde winsten die in hoofde van de dochteronderneming reeds aan de vennootschapsbelasting onderworpen geweest zijn.

De regelingen tot vermijding van dubbele belasting zijn relatief ingewikkeld: het is dan ook verkieslijk eerst de criteria te vermelden in functie waarvan zij onderzocht moeten worden.

A. *Criteria voor het onderzoek*

De wegwerking van dubbele belasting komt de neutraliteit ten goede. Maar dan moet men definiëren over welke neutraliteit het gaat. De economische theorie onderscheidt neutraliteit bij uitvoer van kapitaal (*capital export neutrality, CEN*) en bij invoer van kapitaal (*capital import neutrality, CIN*). De uitwerking van deze twee begrippen leidt tot de twee stelsels die door de OESO erkend worden in haar model van belastingverdrag inzake inkomsten en vermogen: de verrekening en de vrijstelling.

- 2 Volgens het eerste stelsel wordt de neutraliteit verzekerd wanneer de inkomstenbelasting van de investeerder gelijk is ongeacht de plaats van de investering. Zij wordt geconcretiseerd door een verrekeningsstelsel: de in het land van oorsprong betaalde belasting wordt verrekend met de belasting die verschuldigd is in het land van de verblijfplaats zodat per slot van rekening de totale fiscale druk van de investeerder onafhankelijk is van de belasting in het land waar de investering plaatsvindt (land van oorsprong).

37 Zoals hierboven vermeld heeft het weinig zin de belasting van door binnenlandse vennootschappen aan binnenlandse aandeelhouders uitgekeerde winsten te vergelijken, aangezien het om een niet-mobiele belastbare grondslag gaat.

- ? In het tweede stelsel wordt de neutraliteit verzekerd wanneer alle ondernemingen die in eenzelfde land investeren, dezelfde fiscale druk ondergaan, welk ook het land van verblijfplaats van de investeerder weze. Zij wordt geconcretiseerd door een vrijstellingsregeling: de inkomsten uit de investering worden aan de belasting onderworpen in het land van oorsprong terwijl zij in het land van verblijfplaats van de investeerder niet opgenomen worden in de belastbare grondslag ofwel bij de berekening ervan worden afgetrokken.

De twee soorten neutraliteit kunnen enkel voorkomen als de tarieven en de grondslagen van de vennootschapsbelasting volledig gelijk zijn. Daar die voorwaarde niet kan vervuld worden, moet er een **keuze worden gemaakt tussen CEN en CIN, wat ons een eerste classificatiecriterium oplevert**. Op het louter theoretische vlak brengt een CEN-stelsel minder verstoringen teweeg bij de internationale allocatie van kapitalen als de elasticiteit van het sparen ten opzichte van de intrestvoet lager ligt dan de elasticiteit van de investering ten opzichte van de kapitaalkost. Vanuit een oogpunt van economisch of industrieel beleid kan de keuze als volgt worden verklaard:

- ? door te kiezen voor CEN vermijdt een land dat lagere aanslagvoeten in andere concurrerende landen een aansporing zijn tot delocalisatie van economische activiteiten. Alhoewel het daarmee de delocalisatie van dochterondernemingen vermijdt, brengt het nochtans de moederondernemingen, en dus de beslissingscentra, in een comparatief nadelige toestand, door ze te beletten het voordeel te genieten van de lagere aanslagvoeten voor hun dochterondernemingen.
- ? omgekeerd, door te kiezen voor CIN, laat een land de moederondernemingen van zijn ondernemingsgroepen toe de voordeliger aanslagvoeten te genieten die in het buitenland van kracht zijn. Het spoort ze daarmee aan tot delocalisatie van dochterondernemingen. Ten opzichte van buitenlandse investeerders afkomstig uit landen die dezelfde keuze hebben gemaakt, laat het toe dat de activiteiten die zij in België vestigen, op fiscaal vlak niet benadeeld worden ten opzichte van nationale bedrijven: zowel de ene als de andere blijven op het vlak van de groep «moederdochter» onderworpen aan hetzelfde tarief van de vennootschapsbelasting.

Aan het fundamentele onderscheid tussen verrekenings- en vrijstellingsstelsel, moeten andere criteria worden toegevoegd, temeer daar zich in een latere fase het probleem van de verificatie en de controle zal stellen (38).

Het tweede te beschouwen criterium is **het verband met de effectief in een vroegere fase betaalde belasting**.

- ? Dat verband wordt in een verrekeningsstelsel gelegd als de in het land van oorsprong betaalde belasting slechts ten belope van de effectief betaalde belasting wordt verrekend met de in het land van verblijf verschuldigde belasting. Daarentegen zal het verband niet worden gelegd als men er zich toe beperkt, via een forfaitaire verrekeningsmethode, de in het land van oorsprong verschuldigde belasting te bepalen door het betrokken inkomen te vermenigvuldigen met de nominale aanslagvoet of nog door de grens van verrekening met de belasting welke in het land van verblijf verschuldigd is, te beperken op een «algemene wijze» en niet «geval per geval».
- ? Het verband zal in een vrijstellingstelsel worden gelegd indien de belastingvrijstelling in het land van verblijf van de investeerder wordt toegekend op voorwaarde dat er in een vroegere fase een «voldoende», «gelijkaardige» of nog «gelijkwaardige» belasting is geweest als in het land van verblijf.

38 Tot nu toe wordt aangenomen dat de belasting in het land van oorsprong bestaat, meetbaar en gekend is.

Een derde criterium zou *de complexiteit van het stelsel* kunnen zijn. Dit is echter moeilijk op te stellen.

Aan de hand van de combinatie van de eerste twee criteria kan men een typologie van de verschillende mogelijke stelsels opstellen.

Tabel 3.11
Typologie van stelsels tot vermindering van dubbele belasting

	Neutraliteit bij uitvoer van kapitaal (CEN)	Neutraliteit bij invoer van kapitaal (CIN)
Strikt verband met de in een vroegere fase effectief betaalde belasting	Effectieve verrekening, met beperking « land per land » bij de belasting in het land van verblijf	Vrijstelling met strikte en effectief toegepaste belastingvoorwaarden
Minder strikt verband met de in een vroegere fase effectief betaalde belasting	Effectieve verrekening met algemene beperking, forfaitaire verrekening	Onvoorwaardelijke of alleen met de nominale aanslagvoet in het land van oorsprong verbonden vrijstelling

Alhoewel deze criteria het mogelijk maken de verschillende stelsels te classificeren die van toepassing zijn in de landen die worden vergeleken, is het veel delicaat om ze te gebruiken om een hiërarchie van de stelsels op te stellen.

- ? Noch de theoretische criteria, noch de beginselen van het economisch beleid maken het mogelijk aan de verrekening een suprematie toe te kennen tegenover de vrijstelling, of omgekeerd.
- ? **Het criterium van het verband met de in een vroegere fase effectief betaalde belasting is van cruciaal belang:** indien dat niet bestaat, wordt de neutraliteit niet verzekerd aangezien financiële stromen het voorwerp kunnen uitmaken van een dubbele belastingvrijstelling.
Aan dit criterium wordt echter op een soepeler manier voldaan door een (niet-forfaitair) verrekeningsstelsel dan door een **vrijstellingsstelsel**: hoe verfijnd de verificatievoorwaarden voor belastingheffing in een vroegere fase ook mogen zijn, de keuze kan slechts **binair** zijn (vrijstellen of niet) terwijl een stelsel van **verrekening** van de effectief betaalde belasting de neutralisatie van de dubbele belasting kan verzekeren **in de mate van** de in een vroegere fase betaalde belasting.
Omgekeerd vereist de goede werking van het verrekeningsstelsel dat de overdracht van belastingkredieten wordt verzekerd door alle internationale overeenkomsten.
- ? Het probleem van de complexiteit is in wezen van kwalitatieve aard, maar het lijkt toch wel dat vanuit dit oogpunt geen enkel stelsel een onherstelbaar voordeel biedt op een ander. Zodra men wil nagaan of en hoeveel belasting er in een vroegere fase geheven is, kan dat slechts gebeuren ten koste van een zekere complexiteit. Het is altijd mogelijk eenvoudig en verkeerd te zijn, het is moeilijker eenvoudig en juist te zijn.

B. *Uitgekeerde winsten*

België heeft gekozen voor een vrijstellingsstelsel ten belope van 95%, waaraan meerdere voorwaarden zijn verbonden (39).

- ? Een voorwaarde van belastingheffing in een vroegere fase: de dividenden moeten in een vroegere fase onderworpen zijn geweest « aan een met de VenB vergelijkbare buitenlandse belasting ». Bovendien wordt de aftrek geweigerd wanneer de dividenden uitgekeerd worden door beleggingsvennootschappen, of nog wanneer zij rechtstreeks uitgekeerd worden door financieringsvennootschappen of thesaurievennootschappen die een « van het gemeen recht afwijkend » belastingstelsel genieten.
- ? Een voorwaarde betreffende de participatiedrempel (5%).
- ? Een permanentievoorwaarde, welke onrechtstreeks weer werd ingevoerd door de verwerping van de aftrek van financiële lasten ten belope van de DBI die niet voldoen aan de permanentievoorwaarde.

Ook moet worden onderstreept dat het Belgisch stelsel in zekere zijn een «alles of niets»-regeling invoert: wanneer de vrijstelling niet wordt toegekend, is er in België een integrale belastingaanslag met het daaraan verbonden risico dat er globaal een gedeeltelijke dubbele belasting kan plaatsvinden.

Tabel 3.12 laat ons zien hoe dit stelsel kan worden vergeleken met dat van de andere Europese landen en de Verenigde Staten.

39 Het gaat hier om een korte samenvatting van de wettekst. Een diepgaande analyse vindt men in hoofdstuk 4, p. 105.

Tabel 3.12
Regels voor de vermijding van dubbele belasting op moeder-dochter-dividenden

Land	Regeling
België	Vrijstelling voor 95%. Voorwaarden : belasting in vroegere fase, participatiedrempel, permanentievoorwaarde. Zoniet: aanslag tegen het volle tarief.
Denemarken	Vrijstelling voor 100% met voorwaarde van participatiedrempel, minimumduur van houderschap en uitsluiting van gebieden met bevoorrechte belastingstelsels en van financiële vennootschappen. Aanslag tegen het volle tarief voor 2/3 van het dividend in de andere gevallen.
Duitsland	Stelsel van forfaitaire verrekening voor dividenden van Duitse oorsprong. Vrijstelling met participatiedrempel voor landen waarmee een verdrag is gesloten en verrekening van de effectief betaalde belasting in de andere gevallen, met bijkomende voorwaarde van substantiële economische activiteit. De belastinghervorming voorziet de overgang naar een vrijstellingsregeling.
Frankrijk	Stelsel van verrekening van de effectief betaalde belasting, mogelijkheid tot keuze voor een stelsel van vrijstelling voor 97,5% op voorwaarde van een participatiedrempel en permanent houderschap.
Ierland	Volledige en onvoorwaardelijke vrijstelling voor dividenden van Ierse oorsprong. Verrekening voor de landen waarmee een verdrag werd gesloten, unilateraal belastingkrediet voor bepaalde landen waarmee geen verdrag werd gesloten.
Italië	Verrekening van de effectief naar binnenlands recht betaalde belasting, vrijstelling zonder voorwaarde van belastingheffing in een vroegere fase, maar met een participatiedrempel voor dividenden van buitenlandse oorsprong (95% voor EU-landen, 60% voor niet-EU-landen).
Luxemburg	Vrijstelling voor 100% met voorwaarden inzake houderschap, participatiedrempel en belastbaarheid. In de andere gevallen, verrekening beperkt tot bronheffing en tot 20% van de Luxemburgse vennootschapsbelasting.
Nederland	Vrijstelling voor 100%. Voor de EU-landen, participatiedrempel van 25% en onderwerping aan de VenB in een vroegere fase. Voor niet-EU-landen, geen vrijstelling voor portefeuillebeleggingen maar de vrijstelling is wel van toepassing op tussenholdings op voorwaarde van belastbaarheid in de vennootschapsbelasting.
Verenigd Koninkrijk	Vrijstelling voor dividenden van binnenlandse oorsprong, verrekening van de effectief betaalde belasting voor dividenden van buitenlandse oorsprong, onder de voorwaarde van een participatiedrempel.
Verenigde Staten	Verrekening met een stelsel van beperkingen «per korf» volgens de aard van de activiteit en/of van de inkomsten: bovenop de « algemene » korf zijn er nog specifieke korven voor passieve inkomsten, activiteiten van financiële diensten, shipping, « foreign sales corporations » enz.

Bron: IBFD (2000)

Duitsland schakelt *thans* de dubbele belasting van dividenden van binnenlandse oorsprong uit door een stelsel van forfaitaire verrekening: de netto ontvangen dividenden worden « gebruteerd » met de bronheffing en de vennootschapsbelasting van 30%, welke nadien worden verrekend. Voor dividenden van buitenlandse oorsprong dient er een onderscheid te worden gemaakt tussen landen waarmee Duitsland een dubbelbelastingverdrag heeft afgesloten en andere landen.

? Dividenden uit landen waarmee een verdrag werd gesloten genieten een vrijstellingsstelsel. Er is geen voorwaarde van belastingheffing in een vroegere fase, maar enkel een participatiedrempel (10%). De aldus vrijgestelde dividenden kunnen aan andere Duitse vennootschappen worden uitgekeerd met behoud van een vrijstellingsregeling.

- ? Voor de dividenden uit landen waarmee Duitsland geen verdrag heeft afgesloten, is een stelsel van verrekening van de effectief betaalde belasting van toepassing, onder voorwaarde van substantiële economische activiteit en onder dezelfde voorwaarde inzake participatiedrempel.

De Duitse *belastinghervorming* voorziet echter de afschaffing van het verrekeningsstelsel en de overgang naar een *vrijstellingsstelsel zonder enige beperking* inzake participatiedrempel of duur van houderschap.

Denemarken past een vrijstellingsstelsel voor 100% toe onder de voorwaarde van participatiedrempel (25%) en duur van houderschap (minimum één jaar). Door de voorwaarde van belasting in een vroegere fase kunnen dividenden uit gebieden met lage belasting alsook dividenden van vennootschappen met hoofdzakelijk financiële activiteiten uitgesloten worden.

Wanneer een dividend niet de vrijstellingsregeling kan genieten, wordt het in de belastbare grondslag opgenomen voor 2/3 van zijn bedrag. De bronheffing is verrekenbaar en beperkt tot de Deense vennootschapsbelasting.

Frankrijk combineert eveneens het vrijstellings- en het verrekeningsstelsel.

Onder het verrekeningsstelsel worden de gebruteerde dividenden van het *avoir fiscal* opgenomen in de belastbare grondslag en het *avoir fiscal* wordt vervolgens gecrediteerd op de vennootschapsbelasting. Een « voorheffing » zorgt ervoor dat het belastingtegoed overeenkomt met een effectief betaalde belasting. Dit stelsel is geldig in het binnenlandse recht maar is enkel geldig voor dividenden van buitenlandse oorsprong wanneer het dubbelbelastingverdrag dat uitdrukkelijk bepaalt. Het eventuele overschot aan belastingtegoed is niet terugbetaalbaar en kan ook niet overgedragen worden naar andere belastbare tijdperken.

Ook bestaat de mogelijkheid te kiezen voor een vrijstellingsregeling wanneer de volgende voorwaarden zijn vervuld: participatiedrempel (10% of 150 miljoen FRF, hetzij 22.867.350 €), geregistreerde aandelen en permanent houderschap. De dan toegekende vrijstelling belooft dan 97,5%. Er schijnt geen voorwaarde van belasting in een vroegere fase te zijn.

Ierland combineert eveneens een vrijstellings- en een verrekeningsstelsel. De vrijstelling is voor 100% toepasselijk en is onvoorwaardelijk voor wat dividenden van Ierse oorsprong betreft. De dubbele belasting op dividenden van buitenlandse oorsprong wordt opgevangen door een verrekeningsstelsel.

Voor dividenden uit een land waarmee een verdrag werd gesloten, kan de belastingplichtige kiezen tussen aftrek van de in het buitenland betaalde belasting of verrekening met de Ierse vennootschapsbelasting. Er worden ook unilaterale belastingkredieten toegekend onder voorwaarde van een participatiedrempel van 25%.

In **Italië** worden dividenden van binnenlandse oorsprong belast volgens een stelsel van effectieve verrekening. Voor dividenden van buitenlandse oorsprong bestaan er verschillende stelsels naast elkaar:

- ? Vrijstelling van 95% voor dividenden uit een ander land van de Europese Unie; er is een permanentievoorwaarde en een participatiedrempel (25%), maar geen voorwaarde van belastingheffing in een vroegere fase.
- ? Vrijstelling van 60% voor dividenden uit een land dat geen lid is van de Europese Unie, met uitsluiting van gebieden met preferentiële belastingstelsels die op een « zwarte lijst » staan. Deze vrijstelling is gebonden aan een participatiedrempel (20%, verminderd tot 10% voor beursgenoteerde vennootschappen).

- ? De dividenden uit landen die op de « zwarte lijst » staan, zijn in Italië integraal belastbaar.
- ? In de andere gevallen is de verrekening beperkt tot de bronheffing.

In **Luxemburg** wordt de vrijstelling toegepast voor dividenden uitgekeerd door ingezetenen en door niet-ingezetenen vennootschappen. Zij wordt toegekend tegen 100%, voor zover de uitkerende vennootschap « onderworpen is aan de vennootschapsbelasting ». Deze voorwaarde van belasting in een vroegere fase lijkt dus niet erg streng. Ook is er een participatiedrempel van minimum 10% vereist en een houderschapduur van minstens 12 maanden. In de andere gevallen is er belasting tegen het volle tarief met verrekening van de bronbelasting (40).

Ook **Nederland** past de vrijstelling tegen 100% toe. Voor dividenden uitgekeerd door een vennootschap die in een ander land van de Europese Unie ingezetenen is, wordt een participatie van minstens 25% vereist alsook de belastbaarheid in de vennootschapsbelasting. Voor dividenden afkomstig van buiten de Europese Unie wordt er geen vrijstelling verleend voor participaties die « portefeuillebeleggingen » zijn, maar de definitie van die portefeuillebeleggingen is nogal restrictief: de dividenden afkomstig van een tussenholding worden immers niet beschouwd als portefeuillebeleggingen en komen dus in aanmerking voor de vrijstelling tegen 100%. De voorwaarde van belastbaarheid in de vennootschapsbelasting is ook van toepassing, maar is minder strikt dan een daadwerkelijke voorwaarde van belastingheffing in een vroegere fase.

Als niet duidelijk vaststaat of de deelnemingsvrijstelling van toepassing is, kan de belastingplichtige vragen dat de toestand door een ruling in het reine wordt getrokken.

Het **Verenigd Koninkrijk** combineert een (binnenlands) vrijstellingsstelsel en een verrekeningsstelsel. Om het verrekeningsstelsel te genieten, moeten de dividenden van buitenlandse oorsprong voortkomen uit een participatie die recht geeft op ten minste 10% van de stemrechten.

De **Verenigde Staten** tenslotte zijn het enige land in de vergelijking dat praktisch een zuiver verrekeningsstelsel toepast. De verrekenbare belasting wordt beperkt door een ingewikkelde procedure van « korven » die tot doel heeft inkomsten of activiteiten die aan bijzondere belastingstelsels onderworpen zijn (shipping, activiteiten van financiële diensten, foreign sales corporations, inkomsten onderworpen aan het stelsel van « gecontroleerde buitenlandse vennootschappen », enz...) af te zonderen van de algemene korf.

Door de verscheidenheid van de stelsels is het moeilijk definitieve conclusies te trekken inzake de vergelijkende toestand van België. De toestand kan verduidelijkt worden door terug te keren naar de twee voornaamste criteria (soort neutraliteit, verband met de belastingheffing in een vroegere fase).

- ? ***België heeft gekozen voor vrijstelling: het heeft dus het concurrentievermogen van de moedervennootschappen bevoorrecht en bewust het risico op delokalisatie van dochtervennootschappen aanvaard.***
- ? ***In vergelijking met de andere landen die voor het vrijstellingsstelsel hebben gekozen, is het vrijstellingspercentage (95%) minder voordelig maar pleiten anderzijds de relatief lage participatiedrempel (5%) en de relatief weinig stringente pseudo-permanentievoorwaarde in ons voordeel.***

40 Die is echter wel beperkt tot 20% van de Luxemburgse vennootschapsbelasting.

- ? *Op strikt juridisch vlak zijn de voorwaarden van belastingheffing in een vroegere fase vrij streng: zij zijn in ieder geval strenger dan in Duitsland, Denemarken, Frankrijk (als men daar voor vrijstelling kiest), Luxemburg en Nederland. Onze vrijstelling onder voorwaarde van belastingheffing lijkt ook strenger dan het Ierse belastingkredietstelsel. Deze conclusie geldt natuurlijk alleen als de voorwaarden van belastbaarheid effectief toegepast worden. Het door het Rekenhof verrichte onderzoek trekt deze veronderstelling in twijfel* (41).
- ? *Het Belgisch stelsel onderscheidt zich ook door het feit dat het geen enkele andere modaliteit tot vermijding van dubbele belasting erkent wanneer de voorwaarden van aftrek als DBI niet vervuld zijn, terwijl bijna alle andere bestudeerde landen verrekening en vrijstelling combineren.*

C. Meerwaarden en minderwaarden op aandelen

In België zijn de meerwaarden op aandelen vrijgesteld voor zover aan de vereiste van belastingheffing in een vroegere fase is voldaan. De participatiedrempel is daarentegen niet van toepassing. Minderwaarden op aandelen zijn niet aftrekbaar, behalve als zij voortspuiten uit de vereffening van de dochtervennootschap.

In Tabel 3.13 worden deze regels vergeleken met die van de andere Europese landen en de Verenigde Staten.

België is *niet het enige land dat vrijstelling van meerwaarden en niet-aftrekbaarheid van minderwaarden combineert*: dat is ook het geval in Denemarken, Luxemburg en Nederland. Deze groep van vier landen bekleedt een middenpositie tussen enerzijds de groep, samengesteld uit Frankrijk, Ierland en Italië (42), waar de belasting zwaarder is, en anderzijds Duitsland; waar het stelsel, vooral na de hervorming, minder streng zou zijn dan het onze, gezien er geen daadwerkelijke belastingheffing in een vroegere fase bestaat.

Binnen die groep van vier (B, DK, NL, L), *lijkt ons belastingstelsel weinig streng voor deelnemingen in dochterbedrijven gevestigd in de landen van de Europese Unie: de vrijstelling wordt toegekend zonder voorwaarde van houderschapduur of participatiedrempel*, terwijl in de drie andere betrokken landen minstens één van deze twee voorwaarden bestaat. Het Nederlandse stelsel lijkt daarentegen gunstiger voor deelnemingen in dochterondernemingen die gevestigd zijn buiten de Europese Unie, in de mate dat de uitsluiting van de portefeuillebeleggingen niet geldt voor de tussenholdings.

41 Zie hierboven p. 21 en hieronder p. 105 en volgende.

42 Italië past in feite een verrekeningsstelsel toe. Voor alle « bronlanden » waar het tarief van de vennootschapsbelasting gelijk is of hoger ligt dan in Italië, komt dat overeen met een vrijstellingsregeling onder voorwaarde van belastbaarheid zoals dat in België het geval is.

Tabel 3.13
Meerwaarden en minderwaarden op aandelen

Land	Regelingen
België	Meerwaarden vrijgesteld onder voorwaarde van belasting in een vroegere fase Minderwaarden niet aftrekbaar
Denemarken	Meerwaarden vrijgesteld en minderwaarden niet aftrekbaar voor deelnemingen die minstens 3 jaar worden aangehouden, met uitzondering van deelnemingen in financiële vennootschappen gevestigd in gebieden met preferentiële belastingstelsel.
Duitsland	Na de aan de gang zijnde hervorming: meerwaarden niet belastbaar. Voor meerwaarden op deelnemingen in buitenlandse vennootschappen, zelfde voorwaarden als voor vrijstelling van dividenden (zie hierboven)
Frankrijk	Meerwaarden op deelnemingen die ten minste twee jaar zijn aangehouden, worden belast tegen het verlaagd tarief (22,8% met inbegrip van de tijdelijke bijkomende belastingen) als ze worden geboekt op een bijzondere reserverekening. De overeenkomstige minderwaarden worden verrekend op deze reserverekening. Belasting tegen het volle tarief in de andere gevallen.
Ierland	Belasting van 20% op het nettobedrag van meer- en minderwaarden. Minderwaarden kunnen zonder tijdslimiet worden overgedragen.
Italië	Meerwaarden zijn belastbaar tegen het volle tarief en minderwaarden aftrekbaar. In het buitenland betaalde belastingen zijn met de Italiaanse belasting verrekenbaar (met beperking « per land »).
Luxemburg	Als aan de voorwaarden van « vrijstelling van deelneming » wordt voldaan, worden de meerwaarden vrijgesteld, na verrekening van eventuele minderwaarden.
Nederland	Als aan de voorwaarden van vrijstelling van deelneming is voldaan, vrijstelling van meerwaarden en niet-aftrekbaarheid van minderwaarden. In de andere gevallen is de toestand omgekeerd.
Ver. Koninkrijk	Meerwaarden belastbaar en minderwaarden niet aftrekbaar.
Verenigde Staten	Meerwaarden belastbaar en minderwaarden enkel aftrekbaar van de belastbare meerwaarden met een carry-back van 3 jaar en een carry-forward van 5 jaar.

Bron: IBFD

3.14 Indicatoren van de fiscale druk

De vergelijkende elementen die hierboven werden voorgesteld en becommentarieerd, volstaan niet om een juist idee te geven van de fiscale druk: het tarief van de belasting is geen voldoende indicator want men moet ook rekening houden met de wijze van bepaling van de belastbare grondslag en de vergelijking van de grondslagen is delicaat, want elke conclusie hangt af van het gewicht dat aan elk van de parameters wordt gegeven. Deze moeilijkheden pleiten voor het gebruik van synthetische indicatoren. Hierna zullen drie soorten van deze indicatoren onderzocht worden:

- ? macro-economische indicatoren, afgeleid van de nationale rekeningen,
- ? indicatoren welke steunen op boekhoudkundige gegevens,
- ? micro-economische indicatoren van de effectieve belasting (fiscale wig).

A. Macro-economische indicatoren

DE VERHOUDING VENB/BBP

De meest gebruikte macro-economische indicator is de verhouding tussen de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting en het BBP. Zelfs indien de OESO-methodologie een internationale vergelijking mogelijk maakt aan de hand van de gemeenschappelijke principes welke voor alle lidstaten een leidraad zijn voor de classificatie van de belastingen, blijft de hierboven vermelde kritiek op deze indicator ook hier geldig (43): *de waarden van de verhouding maken een klassering van de landen enkel mogelijk als het aandeel van de vennootschapswinsten in het BBP in elk van die landen van dezelfde orde van grootte is.*

Tabel 3.14
Vennootschapsbelasting in % van het BBP – 1990-98

	1980	1985	1990	1995	1998
B	2,5	2,6	2,4	3,0	3,9
DK	1,5	2,4	1,5	2,0	2,8
D	2,1	2,3	1,8	1,1	1,6
F	2,1	2,0	2,3	2,1	2,7
IRL	1,5	1,2	1,7	2,8	3,5
I	2,4	3,2	3,9	3,6	3,0
L	7,1	8,5	7,1	7,7	8,2
NL	3,0	3,1	3,4	3,1	4,3
UK	3,0	4,7	4,2	3,3	4,1
US	2,9	2,0	2,1	2,6	2,6
Gemiddelde EU (15)	2,2	2,6	2,7	2,8	3,5
Gemiddelde OESO	2,5	2,8	2,8	2,9	3,3

Bron: OESO – "Statistique des recettes publiques"

Onder dit voorbehoud, blijkt het dat de Belgische ontvangsten uit de vennootschapsbelasting, uitgedrukt in verhouding tot het BBP, in 1998 hoger waren dan zowel het Europese gemiddelde als het OESO-gemiddelde. Ten opzichte van onze naaste buurlanden, bevinden wij ons ruimschoots boven Frankrijk en Duitsland, maar onder Luxemburg en Nederland. Ook blijkt het dat in alle beschouwde landen, behalve Duitsland, de ontvangsten uit de vennootschapsbelasting over de periode 1980-1998 stijgen, wanneer zij worden uitgedrukt in % van het BBP. Over de drie laatste jaren is de stijging in België bijzonder sterk geweest.

IMPLICIETE AANSLAGVOET

Om de fiscale druk van de vennootschappen macro-economisch te meten, moeten, zoals hierboven uitgelegd (44), de belastingontvangsten ten laste van de vennootschappen gedeeld worden door een macro-economische variabele die dichter staat bij het inkomen van de ondernemingen: dat is precies de bedoeling van de impliciete aanslagvoeten. De enige indicator van dit soort die beschikbaar is voor internationale vergelijkingen, is een verhouding tussen het totaal van de door de vennootschappen betaalde belastingen en het netto-exploitatieoverschot.

43 Zie hierboven, p. 23.

44 Zie hierboven, p. 23.

Deze indicator van de fiscale druk bevat dus in de teller niet alleen het geheel van de belastingen op de winsten maar de jaarlijkse belastingen op de netto-activa ten laste van de ondernemingen. De noemer bevat niet de vennootschapswinst vóór belasting maar het netto-exploitatatie-overschot: hij is dus groter omdat hij zich bevindt op het niveau vóór de aftrek van financiële lasten (meer bepaald voordat rekening wordt gehouden met de netto financiële inkomsten die gewoonlijk negatief zijn). De indicator maakt het dus ook mogelijk de invloed van de meeste «andere belastingen ten laste van de vennootschappen», vermeld in Tabel 3.3 (45), te meten.

Tabel 3.15
Door de ondernemingen betaalde belasting
in % van het netto-exploitatatie-overschot

	1980-85	1986-90	1991-96
B	41,1	25,7	25,7
DK	n.b.	n.b.	n.b.
D	12,8	11,4	8,4
F	48,8	32,5	25,9
IRL	n.b.	n.b.	n.b.
I	56,1	51,0	75,2
L	n.b.	n.b.	n.b.
NL	22,1	22,0	22,3
UK	56,4	51,0	49,1
US	24,3	22,6	23,9
Gemiddelde EU	38,2	29,6	34,1

Bron: OESO

Tabel 3.15 leidt tot twee conclusies.

- ? Hij laat zien dat er in verschillende Europese landen ofwel een neerwaartse trend is inzake de fiscale druk (Duitsland, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk) ofwel een relatieve stabiliteit (België, Nederland) en hij nuanceert dus gevoelig de vaststellingen die uit de evolutie van de verhouding VenB/BBP kunnen worden gemaakt;
- ? Hij relateert de toestand van België: terwijl de vergelijking van de nominale aanslagvoeten van de vennootschapsbelasting ons boven het Europese gemiddelde situeert, plaatst de vergelijking van de impliciete aanslagvoeten ons beneden dat gemiddelde en wordt het verschil groter in het voordeel van België.

B. Boekhoudkundige ratio's

De effectieve fiscale druk van de vennootschappen kan ook gemeten worden aan de hand van boekhoudkundige gegevens. Een vaak in internationale vergelijkingen aangehaalde studie daarover werd onlangs verricht door de Universiteit van Maastricht (46). De effectieve aanslagvoet wordt daarin gedefinieerd door de belasting te delen door het geconsolideerd resultaat vóór belasting: dubbeltellingen van winsten tussen moeder- en dochterondernemingen, die de noemer zouden kunnen vergroten en bijgevolg de effectieve fiscale druk zouden onderschatten, worden dus in principe vermeden.

45 Zie hierboven, p. 42.

46 Cf BUIJINK, JANSSEN, SCHOOLS (1999).

Tabel 3.16
Effectieve en nominale aanslagvoeten: de resultaten van de studie van de MARC

	Nominale aanslagvoet (1990-96)	Effectieve aanslagvoet (1990-96)		Verschil tussen aanslagvoeten (a) - (b)
		Gemiddelde	Mediaan	
	(a)	(b)	(c)	(a) - (b)
Oostenrijk	36,02	19,72	17,67	16,3
België	40,28	21,64	20,99	18,6
Denemarken	35,78	14,82	29,40	21,0
Finland	34,02	25,28	29,82	8,7
Frankrijk	34,70	28,45	32,82	6,2
Duitsland	50,05	33,61	38,53	16,4
Griekenland	32,53	19,79	20,85	12,7
Ierland	21,94	13,78	13,86	8,2
Italië	50,48	30,66	35,32	19,8
Luxemburg	39,40	35,81	34,09	3,6
Nederland	35,00	26,84	31,80	8,2
Portugal	39,29	16,89	17,19	22,7
Spanje	35,30	22,90	24,11	12,4
Zweden	28,54	27,01	27,47	1,5
Verenigd Koninkrijk	33,35	25,98	29,00	7,4
Gemiddelde EUR 15	36,45	24,21	26,86	12,2

Bron: BUIJINK e.a. (1999)

Volgens deze studie zou de effectieve aanslagvoet voor de periode 1990-1996 maar net boven de helft van de nominale aanslagvoet liggen en zouden wij één van de landen van de Europese Unie zijn waar het verschil tussen effectieve en nominale aanslagvoet het grootst is.

Dit resultaat is eerder verrassend en er is weinig kans dat deze indicator betrouwbaar is (47).

- ? Indien de effectieve aanslagvoet daadwerkelijk berekend is op een geconsolideerde boekhoudkundige basis, zou hij relatief dicht bij de effectieve aanslagvoet berekend op basis van de fiscale statistieken moeten liggen. Welnu, die aanslagvoet bedraagt gemiddeld 30,5% voor de periode 1990-1996, tegen 21,6% in de studie van de Universiteit van Maastricht. Als men daarentegen op basis van onze fiscale statistieken een niet-geconsolideerde effectieve aanslagvoet definieert (48), vindt men voor diezelfde periode 1990-1996 een waarde die in de buurt ligt van die welke uit de studie blijkt (22,5% tegen 21,6%).
- ? Een ander probleem zou kunnen voortspuiten uit de niet-representativiteit van de ondernemingen van de steekproef. De studie waarvan sprake steunt op een steekproef van 2.958 beursgenoteerde ondernemingen, waarvan slechts 70 voor België (49).

47 Deze kritiek steunt op een interne nota van de Studiedienst van het Ministerie van Financiën, SED/CV/RL/99.317 van 2 juli 1999.

48 Om een niet-geconsolideerde effectieve aanslagvoet te berekenen, voegt men bij de noemer niet alleen de aftrekposten die belastinguitgaven zijn, maar ook de DBI en de aftrekken van vroegere verliezen.

49 Ter vergelijking kan men vermelden dat de representatieve steekproef waarmee het micro-simulatiemodel van de vennootschapsbelasting van de SDD werkt, 16.000 ondernemingen telt.

- 2 De niet-representativiteit kan bijvoorbeeld het gevolg zijn van het feit dat de gegevensbank alleen beursgenoteerde vennootschappen bevat waarvan de geconsolideerde rekeningen logischerwijs de vermindering van de fiscale lasten te voorschijn brengen die het gevolg is van het gebruik van coördinatiecentra. Daar de beursgenoteerde vennootschappen oververtegenwoordigd zijn in de steekproef, wordt de weerslag van de coördinatiecentra overschat en de effectieve aanslagvoet onderschat.

Het blijkt dus dat, zelfs indien deze studie vaak wordt aangehaald in internationale vergelijkingen, deze resultaten niet betrouwbaar zijn, in elk geval niet wat België betreft.

C. *Micro-economische indicatoren*

De in internationale vergelijkingen meest gebruikte micro-economische indicator is de « fiscale wig », berekend volgens de methode van King-Fullerton: hij werd trouwens al gebruikt om de evolutie van de fiscale wig in België te meten voor de periode 1983-1999 (50). Hij kan zowel gebruikt worden om verschillende belastingstelsels op inkomsten uit geïnvesteerd kapitaal te vergelijken als om de respectieve voordelen van verschillende lokaties van een investering te toetsen, daarbij al dan niet rekening houdend met preferentiële stelsels.

VERGELIJKING VAN DE NATIONALE STELSELS

Tabel 3.17 vergelijkt de nationale stelsels: het gaat hier om de belasting van een investering in een ingezeten vennootschap, gefinancierd door natuurlijke personen die in dezelfde staat ingezeten zijn. Deze aanpak maakt het dus niet mogelijk de respectieve voordelen van verschillende lokalisaties van een investering te beschouwen voor een investeerder uit een gegeven land.

***Tabel 3.17
Fiscale wig van de inkomsten uit investeringen
Vennootschapsbelasting en personenbelasting
1998***

	B	DK	D	IRL	I	L	NL	UK
Financieringswijze								
Autofinanciering	1,4	2,4	1,5	1,7	2,3	3,5	0,6	2,2
Uitgifte van aandelen	2,6	3,1	1,0	3,7	2,6	3,4	6,4	2,8
Lening	-0,6	2,9	1,4	2,6	0,6	1,6	3,0	1,8
Soort actief								
Machines en uitrusting	0,1	2,2	1,0	1,8	1,0	2,2	1,8	1,7
Gebouwen	0,8	2,5	1,7	2,1	1,8	2,8	2,3	2,1
Vorraden	2,7	3,8	2,1	3,3	3,3	4,2	2,0	3,1
Gemiddelde	0,9	2,6	1,4	0,7	1,7	2,8	2,0	2,2
Standaardafwijking	1,3	0,6	0,7	0,8	1,0	1,0	2,0	0,6

Bron: OESO

De **gemiddelde** fiscale wig ligt in België relatief laag maar zij is een van de meest gedifferentieerde: alleen Ierland heeft een gemiddelde fiscale wig die lager is dan de onze, terwijl alleen in Nederland de standaardafwijking groter is. Een gedetailleerd onderzoek van de verschillende gevallen van Tabel 3.17 kan deze toestand verklaren.

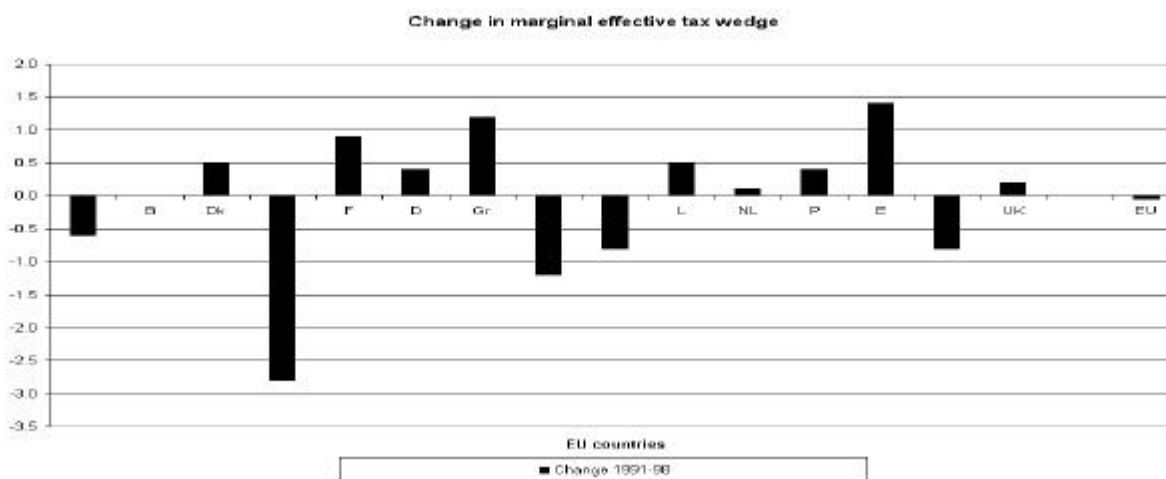
50 Zie hierboven p. 30 en volgende. Een meer gedetailleerde uiteenzetting van de methode en van de toepassing ervan voor België is te vinden in VA LENDUC (1999).

- ? De differentiatie in functie van de financieringswijze van de investering is tamelijk groot, vooral omdat wij het land zijn waar het « voorrecht van de lening » het meest uitgesproken is. De fiscale wig van de lening ligt inderdaad twee punten lager dan die van de autofinanciering en wij zijn het enige land waar zij negatief is (51).
- ? Deze voorwaarden moeten echter gerelativeerd worden, in die zin dat de door de OESO gebruikte hypothesen slechts met één van de gevallen van hoofdstuk 2 overeenkomen, met name het typische geval van de KMO's (52). Het geval van de groepen van vennootschappen (met of zonder coördinatiecentrum of ander gelijkaardig preferentieel stelsel) wordt niet in beschouwing genomen.
- ? Ook bestaat er een vrij grote differentiatie in functie van het soort actief, wat vooral te verklaren is door de geringe fiscale wig van de afschrijfbaar activa.

De relatief gunstige plaats van België is toe te schrijven aan het « voorrecht van de lening » - en bijgevolg aan het lage niveau van de roerende voorheffing op intresten - en aan het fiscale stelsel van afschrijfbaar activa. Voor niet-afschrijfbaar activa daarentegen is onze toestand in vergelijking minder voordelig, zonder daarom zo nadelig te zijn als hetgeen blijkt uit enkel de vergelijking van de tarieven van de vennootschapsbelasting (53). Men mag niet uit het oog verliezen dat het geval van de « voorraden » uitgebreid kan worden tot alle vennootschappen waarvan de niet-afschrijfbaar activa (met inbegrip van de schuldvorderingen) het grootste deel van het balanstotaal uitmaken. Dat geval lijkt dus sterk op dat van de vennootschappen uit de dienstensector.

Grafiek 3.1 vat de evolutie samen van de gemiddelde fiscale wig over de periode 1991-1998.

Grafiek 3.1

De gemiddelde fiscale wig is in België stabiel gebleven terwijl zij lichtjes gedaald is op het vlak van de gehele Europese Unie. Men merkt ook op dat zij stijgt bij onze naaste buurlanden (Frankrijk, Duitsland, Nederland en Luxemburg).

-
- 51 Een negatieve fiscale wig betekent dat de verschillende parameters die in aanmerking worden genomen dusdanig op elkaar inwerken dat men, om een gegeven nettorendement te bekomen, zich dank zij de fiscaliteit kan tevreden stellen met een lager brutorendement. De fiscaliteit heeft dus het effect van een subsidie.
 - 52 Het recente belastingkrediet door inbreng van eigen middelen wordt niet in aanmerking genomen, evenmin als gelijkaardige stelsels die in het buitenland gelden.
 - 53 Zie hierboven, p. 40 en volgende.

Met het oog op de micro-economische indicatoren, schijnt België geen comparatief nadeel te hebben ten opzichte van zijn voornaamste concurrenten. Integendeel, de indicator van de effectieve aanslagvoet plaatst ons eerder onderaan in de tabel en de evolutie ten opzichte van het Europese gemiddelde wijst op geen enkele fundamentele verandering.

VERGELIJKING VAN VERSCHILLENDE LOKALISATIES VAN EEN ZELFDE INVESTERING

Het in Tabel 3.17 bestudeerde geval is nochtans niet dat met de sterkste mobiliteit van de belastbare grondslag en met de scherpste concurrentiedruk. Vanuit dat oogpunt is het interessanter verschillende lokalisaties te vergelijken voor een investeerder uit een gegeven land: dit is het soort indicator dat in Tabel 3.18 opgenomen is.

Tabel 3.18
Kapitaalkosten voor verschillende lokalisaties van een investering - 1999

	B	DK	D	IRL	I	L	NL	UK
Financieringswijze								
Autofinanciering	8,0	7,5	9,0	5,9	5,0	7,7	7,7	7,7
Uitgifte van aandelen	8,0	7,5	9,0	5,9	5,0	7,7	7,7	7,7
Lening	3,5	4,4	4,6	5,2	3,7	3,7	4,1	4,8
Soort actief								
- Immateriële vaste activa	5,2	4,2	5,4	5,3	2,9	5,2	5,1	5,5
- Gebouwen	8,5	8,1	7,2	6,8	4,6	6,8	6,9	8,2
- Machines en uitrusting	8,4	5,4	5,8	5,2	3,8	5,3	5,9	5,6
- Financiële activa	8,0	7,1	10,0	5,5	6,4	7,7	7,4	6,9
- Voorraden	7,4	7,1	7,9	5,5	5,0	6,5	6,9	6,9
Gemiddelde	6,4	6,4	7,3	5,7	4,6	6,3	6,5	6,6

Bron: Europese Commissie

Interpretatie van de tabel: de cijfers komen overeen met het reële brutorendement dat van een investering wordt vereist om in het land van de investering na vennootschapsbelasting een reëel rendement van 5% te bekomen.

Met een gemiddelde kapitaalkost van 6,4 ligt België rond de mediaan en op een voordeliger plaats dan drie van zijn buurlanden (Frankrijk, Duitsland en Nederland). Voor immateriële vaste activa is de kapitaalkost relatief laag: alleen Italië en Denemarken bieden vanuit dit oogpunt een gunstiger fiscaal stelsel dan het onze. Ook inzake investeringen in machines en uitrusting is de vergelijking in ons voordeel, maar dat is minder het geval voor de onroerende goederen. Inzake de handelsvoorraden ligt onze positie relatief dicht bij de mediaan.

Onze positie is relatief gedifferentieerd naargelang van de financieringswijze van de investeringen: onze positie is gunstig wanneer de rechtstreekse grensoverschrijdende investering gefinancierd wordt door een lening maar zij is duidelijk minder gunstig in de twee andere gevallen. Dat is te verklaren door onze relatief hoge nominale aanslagvoet van de vennootschapsbelasting: hij discrimineert meer dan in de andere Europese landen ten nadele van de autofinanciering en van de eigen middelen en ten voordele van de lening. De lage kapitaalkosten bij rechtstreekse investering in België door financiering via lening is een onmiskenbare troef wanneer de investeerder zijn financieringswijze kan kiezen, wat de meest voorkomende toestand is.

In Tabel 3.18 zijn de door diverse landen aangekondigde belastinghervormingen niet opgenomen. Aangezien die erin bestaan de aanslagvoet te verlagen door de afschrijvingsperioden te verlengen, zouden onze troeven en zwakheden erdoor versterkt worden. De vergelijking zal voor ons des te gunstiger uitvallen voor investeringen in materiële vaste activa en voor rechtstreekse inkomende investeringen gefinancierd door leningen, maar zal voor ons ongunstiger uitvallen voor rechtstreekse inkomende investeringen gefinancierd door eigen middelen.

GEBRUIK VAN DE PREFERENTIËLE STELSELS

De vergelijking van de verschillende lokalisaties van een investering die in Tabel 3.18 wordt gemaakt, houdt alleen rekening met de gewone stelsels van de vennootschapsbelasting. Het is vanzelfsprekend dat de preferentiële stelsels de kapitaalkosten verminderen: op die weerslag is hierboven al de aandacht gevestigd bij de vergelijking van de fiscale wig naargelang de investering van een moedervenootschap in een dochter al dan niet verricht wordt via een coördinatiecentrum (54). Maar er blijft nog het probleem van de relatieve weerslag van het ene preferentiële stelsel ten opzichte van het andere. Omdat de toepassingsregels ervan dikwijls zeer verschillend zijn, is het delicaat een alomvattende vergelijking te maken. HESPEL en MIGNOLET (2000) hebben een vergelijking van de weerslag op de kapitaalkosten gemaakt van een Belgisch coördinatiecentrum, een Nederlandse financieringsvennootschap, een Ierse financieringsvennootschap en het geheel gevormd door een Zwitserse financiële instelling (finance branch) en een Luxemburgse tussenvennootschap. De investeerder is ofwel een in België ingezetene vennootschap, ofwel een in het Verenigd Koninkrijk ingezetene vennootschap.

De omvang van het fiscaal voordeel – in termen van verlaging van de kapitaalkosten – hangt af van het land waar de investeerder is ingezetene, en meer bepaald van de modaliteiten van wegwerking van dubbele belasting en van de toekenningsvoorwaarden voor vrijstelling of verrekening.

Tabel 3.19
Weerslag van de preferentiële stelsels op de kapitaalkosten
Investering door een Belgische vennootschap

Land van investering	US	I	NL	L	D
Zonder preferentieel stelsel	5,93	5,84	5,95	5,92	5,90
Met preferentieel stelsel					
Coördinatiecentrum	2,66	1,76	1,13	0,70	0,38
IFSC (Ierland)	1,98	0,93	2,36	2,02	1,77
Financieringsvennootschap NL	3,59	3,10	3,91	3,58	3,34
Finance branch CH + vennootschap L	1,13	1,48	1,58	1,18	0,88

De in aanmerking genomen financieringswijze is voor elk geval « bron-verblijfplaats » die waarbij de kapitaalkosten het laagst zijn.

Bron: HESPEL en MIGNOLET (2000)

Wanneer de investeerder Belg is – en dit geval kan veralgemeend worden tot veel landen die een vrijstellingsregeling kennen – levert de tussenkomst van een coördinatiecentrum het beste resultaat op in drie van de vijf gevallen (investering in Nederland, in Luxemburg en in Duitsland). Het wordt nooit overtroffen door de Nederlandse financieringsvennootschappen maar wel, in sommige gevallen, door een Ierse financieringsvennootschap of door de combinatie van de Zwitserse preferentiële stelsels met een Luxemburgse tussenvennootschap.

54 Zie hierboven p. 30 en volgende.

Als de investeerder onderworpen is aan een verrekeningsstelsel (alternatief geval van de Britse investeerder), kan men door gebruik te maken van de preferentiële stelsels enkel de overtollige belastingkredieten uitschakelen: de weerslag van de vermindering van de kapitaalkosten is veel geringer.

3.15 Conclusies

Het is delicaat een internationale vergelijking van de vennootschapsbelasting uit te voeren: er komen verschillende parameters bij kijken en de conclusies moeten bijgevolg worden genuanceerd.

De vergelijking van de nominale aanslagvoeten is voor ons ongunstig: wanneer Duitsland en Frankrijk hun aangekondigde belastinghervorming zullen hebben doorgevoerd, zullen wij het land zijn met de hoogste nominale aanslagvoet. Dat comparatief nadeel ***wordt echter kleiner*** wanneer men voor elk land rekening houdt met ***het geheel van de belastingen op de winsten*** welke aan alle overheidsniveaus van dat land worden betaald.

Men kan de nominale aanslagvoeten niet vergelijken zonder de belastbare grondslagen te vergelijken: het samengaan van deze twee benaderingen bepaalt wat de ondernemingen effectief betalen. De vergelijking werd beperkt tot enkele belangrijke aspecten van de bepaling van de belastbare grondslag.

- ? De vergelijking van de algemene afschrijvingsstelsels valt voor ons gunstig uit voor de drie onderzochte soorten activa (gebouwen, uitrusting en immateriële vaste activa).
- ? Als men de bijzondere afschrijvingsstelsels en de andere fiscale steunmaatregelen voor investeringen in aanmerking neemt, moet deze eerste vaststelling lichtjes herzien worden: er bestaan in andere Europese landen steunmaatregelen voor investeringen waarvan de weerslag groter is dan die van onze investeringsaftrek. De meeste van die fiscale steunmaatregelen zijn begrensd en hebben dus slechts weinig invloed op de belangrijke investeringsprojecten die mobiele belastbare grondslagen voortbrengen. Per slot van rekening zouden alleen de fiscale steunmaatregelen die in Ierland en in Luxemburg van kracht zijn, een concurrentieprobleem kunnen stellen. Deze conclusie dient echter gerelativeerd te worden daar geen rekening wordt gehouden met de rechtstreekse steunmaatregelen, die zowel bij ons als in andere landen gedecentraliseerd zijn.
- ? Ons fiscaal stelsel kan de vergelijking doorstaan met dat van andere Europese landen met betrekking tot de waardeverminderingen op schuldvorderingen.
- ? Dat is ook het geval voor de aftrek van vroegere verliezen: wij laten weliswaar geen *carry-back* toe, maar andere Europese landen zijn restrictiever dan wij inzake de toepassingswijzen van de *carry-forward*.
- ? Wat de vermijding van dubbele belasting op uitgekeerde winsten betreft, ligt ons vrijstellingspercentage relatief laag maar zijn de regelingen inzake participatiedrempel en duur van houderschap helemaal niet streng. Onze vereisten inzake belastingheffing in een vroegere fase lijken niet poreuzer dan in andere landen, wat niets afdoet aan de draagwijdte van de opmerkingen van het Rekenhof inzake hun gebrek aan juridische samenhang en het gebrek aan doeltreffendheid van de controle. Wat ons vooral onderscheidt van de andere landen, is dat er buiten de vrijstellingsregeling niets bestaat, terwijl de andere Europese landen vrijstelling en verrekening combineren.

- ? Wij bekleden een mediane positie wat de regeling inzake meerwaarden en minderwaarden betreft maar de andere landen die meerwaarden vrijstellen, doen dat onder striktere voorwaarden inzake participatiedrempel en houderschapduur.

De vergelijking van de belastbare grondslagen levert bijgevolg een reeks kenmerken op die noch stelselmatig ongunstig, noch stelselmatig gunstig zijn. Daarom is het bijzonder nuttig synthetische indicatoren te onderzoeken die een weging maken van deze verschillende kenmerken.

- ? Hoewel zij op grote schaal wordt gebruikt, laat de verhouding « VenB/BBP » niet toe conclusies te trekken omtrent het niveau of de trend van de fiscale druk; de vergelijking van de impliciete aanslagvoeten situeert ons echter beneden het Europese gemiddelde.
- ? De vergelijking op basis van ratio's welke steunen op boekhoudkundige gegevens en welke vaak aangehaald worden binnen de muren van internationale instellingen, toont ons een relatief lage effectieve aanslagvoet en een groot verschil ten opzichte van de nominale aanslagvoet. Bij deze benadering is er nochtans ofwel een conceptueel probleem, ofwel een probleem inzake representativiteit omdat aan de beursgenoteerde vennootschappen te veel gewicht wordt gegeven, en bijgevolg ook aan de weerslag van de coördinatiecentra.
- ? De vergelijking van de micro-economische indicatoren is relatief gunstig voor ons: van zodra de moedervenootschap haar financieringswijze kan kiezen, is het brutorendement dat vereist is voor de lokalisatie van een rechtstreekse investering in België bij vergelijking interessant, méér nog wanneer het gaat om immateriële vaste activa en machines of uitrusting dan om gebouwen. Onder de verschillende preferentiële stelsels hebben onze coördinatiecentra dikwijls een concurrentieel voordeel op andere preferentiële stelsels.

3.2 Welke convergentie, en volgens welke voorwaarden?

In de eerste afdeling van dit hoofdstuk werden verschillen geïdentificeerd tussen bepaalde kenmerken van ons stelsel van vennootschapsbelasting en dat van de andere Europese landen. Er stellen zich twee vragen:

- ? hebben die verschillen, die een afwijking van de effectieve fiscale druk van een land tot een ander tot gevolg hebben, een weerslag op de lokalisatie van economische activiteiten?
- ? is er een convergentieproces nodig om die verschillen te verkleinen, en, zo ja, moet men de fiscale concurrentie laten begaan, of is het beter te kiezen voor samenwerking?

3.21 Fiscaliteit en lokalisatie van economische activiteiten

Daar de Europese economische ruimte niet meer gesegmenteerd is en de belastbare grondslag mobiel is geworden, hebben die verschillen een weerslag op het concurrentievermogen van België. De fiscaliteit is echter niet het enige element van het concurrentievermogen: ook de niet-fiscale component van de kosten van de productiefactoren speelt een rol, vooral voor de factor arbeid. De convergentie van de rentevoeten en de internationalisatie van de kapitaalmarkt hebben echter de rol van de niet-fiscale component van de kosten van het kapitaal sterk beperkt.

Reeds in het begin van de jaren 90 onderstreepte een onderzoek dat werd verricht bij een steekproef van ondernemingen (55) het belang van de fiscale variabelen: in 43% van de antwoorden vond men dat de fiscaliteit nog steeds een «relevante» bepalende factor en in 22% van de antwoorden een «hoogst gewichtig» element was voor de lokalisatie van de investeringen in de verwerkende nijverheid. De percentages stegen tot 46 en 34% voor de lokalisatie van een coördinatiecentrum en tot 64 en 52% voor de lokalisatie van een financieel dienstencentrum.

Dit werd bevestigd door een latere enquête die eveneens op Europees vlak werd gevoerd en die wordt aangehaald door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (56): hoewel de fiscaliteit wel degelijk één van de belangrijke bepalende factoren is bij de keuze van een lokalisatie (vernoemd met een score van 21%), komt zij na de nabijheid van de markten (85%), de infrastructuur (43%), de arbeidskosten (43%) en de investeringssteun (30%). Eerder kwalitatieve factoren, zoals de kwaliteit van de arbeid, de talenkennis of het door de overheden gevoerde beleid met het oog op de aantrekking van buitenlandse investeringen hebben hogere scores dan de fiscaliteit. De rol van de fiscaliteit schijnt groter te zijn voor de lokalisatie van het hoofdkwartier of van distributie-activiteiten.

Andere studies relativeren nog meer het belang van de fiscaliteit. Zo zou zij nauwelijks de lokalisatie van Franse industriële dochterondernemingen beïnvloeden. De bepalende factoren voor lokalisatie zouden eerder de arbeidskosten en de effecten van ruimtelijke aaneensluiting zijn. Onder de variabelen van het overheidsbeleid, krijgen de variabelen «steun» (aanwezigheid van rechtstreekse subsidies) een minteken: het «stigmatiseringseffect» van steunverkrijgende regio's weegt zwaarder door dan het effect van een verlaging van de kapitaalkosten. Alleen het bestaan van hulpprogramma's gericht op innoverende activiteiten schijnt een positief effect te hebben op de lokalisatie (57).

De weerslag van de fiscaliteit op de lokalisatie van investeringen kan ook gemeten worden door econometrische studies. De studies over het verband tussen rechtstreekse investeringen en het fiscale stelsel van het gastland zijn lang sterk gebonden geweest aan de Amerikaanse context maar men beschikt sinds kort over studies gericht op de Europese landen. Alle econometrische studies beschouwen andere variabelen welke onder meer de complementariteit met de invoer-uitvoerstromen, de schaalgrootte, de infrastructuur van het gastland enz. toetsen.

55 Zie DEVEREUX M. (1992).

56 Zie CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN (1997). Het eindverslag over de enquête *New location factors for mobile investment* dateert van 1993 en was bestemd voor het DG Regionaal Beleid van de Europese Commissie.

57 Zie FERRER (1999)

GORTER en PARIKH (2000) besluiten dat de rechtstreekse investeringsstromen wel degelijk in verband staan met verschillen inzake effectieve fiscale druk: de elasticiteiten verschillen nochtans sterk naargelang van het land van verblijfplaats (dat wil zeggen het land van de investeerder): een daling van de vennootschapsbelasting met één punt zou bijkomende inwaartse rechtstreekse investeringen van 2,6 miljard € genereren voor de BLEU, hetzij ongeveer 1% van het Belgische BBP. BRETIN (2000) komt eveneens tot een beduidend verband tussen de effectieve fiscale druk van de vennootschappen en de rechtstreekse investeringsstromen: de convergentie naar het Europese gemiddelde zou de uitgaande rechtstreekse investeringsstromen met 5,7% doen dalen en de binnenkomende rechtstreekse investeringsstromen met 5,8% doen stijgen. GROPP en KOSTIAL komen tot een meer algemene maar gelijkaardige conclusie: een Europese harmonisatie (en dus een convergentie naar het gemiddelde) zou ten voordele zijn van landen met hogere nominale aanslagvoeten. Een verlaging van het nominale tarief met 10 punten zou de netto rechtstreekse investeringsstromen met gemiddeld 0,5 BBP-punten doen toenemen, maar de weerslag is groter voor de investerende landen die een vrijstellingsregeling toepassen.

Het overzicht van empirische literatuur dat vervat is in OESO (2001) besluit eveneens dat *de gevoeligheid van rechtstreekse investeringsstromen voor de indicatoren van de effectieve fiscale druk is toegenomen en moeilijk betwist kan worden. De grootte van de gevoeligheid (formeel zijn dat de elasticiteitscoëfficiënten) zijn echter zeer variabel naargelang van de studies.*

Men beschikt ook over bepaalde aanwijzingen dat de preferentiële stelsels een invloed uitoefenen op de kapitaalstromen.

De aantrekkingskracht die ons fiscaal stelsel van coördinatiecentra uitoefent op het buitenland, is daarvan reeds een bewijs: een recent verslag van de Franse Senaat vestigde de aandacht op de aangroei van kortetermijnkapitaal dat Frankrijk verlaat omdat grote Franse groepen hun thesaurieverrichtingen centraliseerden in Belgische coördinatiecentra (58).

Ook blijkt dat de kapitaalstromen tussen de BLEU en Ierland zowel op de invoering van het IFSC-stelsel (stijging van investeringen richting Ierland) als op de goedkeuring van tegenmaatregelen in België (vermindering van de uitgaande stromen) hebben gereageerd (59). Gelijkaardige effecten waren reeds door WEICHENREIDER (1996) aan het licht gebracht wat de relaties tussen Duitsland en Ierland betreft.

Deze studies komen dus tot gelijkaardige bevindingen door een verband aan te tonen tussen fiscaliteit en lokalisatie van investeringen, alhoewel de sterkte van dat verband vrij veranderlijk kan zijn. De enige studie die de gedachtegang verder zet, door de invloed ervan op de overheidsontvangsten te onderzoeken (60), komt tot het besluit van een vermindering van de ontvangsten inzake vennootschapsbelasting: *de gevoeligheid van de investeringsstromen voor de fiscaliteit en de zoektocht naar landen met een interessantere fiscaliteit verminderen de ontvangsten van de Staten.*

3.22 Convergentie, concurrentie en coördinatie

De conclusies waartoe de elementen van internationale vergelijking leiden, kunnen dus niet worden verwaarloosd. Maar dan moet nog een keuze gemaakt worden over hoe men wil convergeren naar de normen die deze vergelijking naar voren schuift.

58 Zie MARINI (1999)

59 Zie VALENDUC (2000)

60 Cf GROPP, KOSTIAL (2000).

De Afdeling is van mening dat de wijze van convergentie het mogelijk moet maken de volgende doelstellingen te bereiken:

- ? een voldoende belasting van de mobiele belastbare grondslagen, want het tegengestelde druist in tegen de billijkheid,
- ? het behoud, voor de lidstaten van de Europese Unie, van de mogelijkheid om een autonoom economisch, en dus fiscaal beleid te voeren, voor zover het mededingingsbeginsel van de eenheidsmarkt en het stabiliteits- en groeipact in acht worden genomen.

De tweede doelstelling is niets anders dan een herformulering van het subsidiariteitsbeginsel, dat stelt dat het economisch beleid in de eerste plaats een bevoegdheid van de lidstaten is. Aangezien de voornaamste doelstellingen van het fiscaal beleid, zoals de keuze van de herverdelingsgraad, de structuur van het belastingstelsel en de keuze van de stimuleringsmaatregelen, zich op het nationale vlak bevinden, moeten de overeenstemmende instrumenten ook nationaal blijven. Dit veronderstelt dat de lidstaten de facto en niet enkel «de jure» een zo breed mogelijke waaier van fiscale instrumenten kunnen benutten, op voorwaarde dat zij de concurrentieregels in acht nemen die in de Europese Unie gelden. Een autonoom economisch beleid voeren betekent de instrumenten kunnen aanwenden waarover men beschikt om een doelstelling te bereiken die men zelf bepaald heeft.

Drie wijzen van convergentie kunnen in overweging worden genomen: fiscale concurrentie, volledige harmonisatie van de vennootschapsbelasting of de coördinatie van het fiscaal beleid.

Fiscale concurrentie is een proces waarbij de staten de mobiele belastbare grondslagen proberen aan te trekken door een opbod in neerwaartse zin van belastingtarieven of van andere elementen van het belastingstelsel om de effectieve fiscale druk te verminderen. Zij maakt het niet mogelijk de twee hierboven vermelde doelstellingen te bereiken:

- ? aangezien kapitaal mobieler is dan arbeid, zal een beleid van fiscale concurrentie de belasting op kapitaal verminderen en bijgevolg een toestand creëren waar arbeid zwaarder wordt belast dan kapitaal, wat indruist tegen de billijkheid en schadelijk kan zijn voor de werkgelegenheid.
- ? het fiscaal beleid is niet meer autonoom: de staten proberen zich dan te richten naar hun concurrenten in een proces dat vrijwillige coördinatie ontbeert (61). De concurrentie is ook anti-democratisch omdat de keuzen van andere staten die van de regering verdringen (62). De regering neemt haar beslissingen dan immers niet meer in functie van de voorkeur van de kiezers of van hun vertegenwoordigers, maar in functie van de beslissingen die door de regering van een buurland worden genomen.

Volledige harmonisatie van de vennootschapsbelasting is alleen mogelijk in een supranationale ruimte met één politieke instantie. Als zij op Europees niveau zou worden aangewend, zou aan de doelstelling van voldoende belasting van mobiele grondslagen kunnen worden voldaan, maar een dergelijke harmonisatie zou onvermijdelijk voor de lidstaten het einde betekenen van de autonomie van het fiscaal beleid inzake belasting op de ondernemingen. De volledige harmonisatie van de vennootschapsbelasting maakt het dus evenmin mogelijk de gewenste doelstellingen te bereiken.

61 Deze stelling blijkt duidelijk uit vroegere werkzaamheden van de Raad, onder meer HRF (1998), hoofdstuk IV. Vroegere verslagen behandelden de harmonisatie van de vennootschapsbelasting (Advies over het «Ruding»-rapport) en de fiscaliteit op het sparen. De kwestie van de keuze tussen fiscale coördinatie en concurrentie werd eveneens besproken in HRF (1992).

62 Zie OWENS (2000), p. 277 en volgende.

De Afdeling is van mening dat **de werkwijze van coördinatie van het fiscaal beleid moet worden gevolgd**: deze coördinatie moet de lidstaten voldoende vrije ruimte laten maar toch ervoor zorgen dat de meest mobiele grondslagen belast worden. Zij kan bijvoorbeeld de vorm aannemen van **een «vangnet» voor de heffingswijzen van de meest mobiele belastbare grondslagen en van vrijheid van handeling als aan die normen wordt voldaan**, zodat de mogelijkheid gewaarborgd wordt van een doeltreffend gebruik van deze instrumenten op het gedecentraliseerde niveau, in functie van de specifieke doelstellingen van de staten.

Dat betekent:

- dat België op Europees vlak de vastlegging van een reeks harmonisatienormen zou moeten verdedigen (minimumtarief, referentiewaarden voor de belangrijke parameters van de belastbare grondslag), en zich daarbij zou moeten inspireren op de, eventueel aan de huidige context aangepaste, aanbevelingen welke in het begin van de jaren 90 werden gemaakt in het RUDING-rapport (63),
- maar dat België niet mag nalaten deze convergentie zelf aan te vatten op die punten waar de thans vastgestelde verschillen nadelig kunnen zijn voor de Belgische concurrentiepositie

De voornaamste aanbevelingen van het RUDING-rapport

Het RUDING-rapport is het resultaat van de werkzaamheden van een comité van onafhankelijke deskundigen over de fiscaliteit van de ondernemingen. Dit comité was door de Europese Commissie gemandateerd om de verschillen tussen de belastingstelsels en de impact daarvan op de beslissingen van de ondernemingen te evalueren, alsmede om de verstoringen en de mogelijkheden om eraan te verhelpen, na te gaan. De belangrijkste aanbevelingen waren van drieërlei aard:

- een minimumtarief voor de vennootschapsbelasting invoeren,
- gemeenschappelijke regels vastleggen voor de belastbare grondslag, *teneinde te beletten dat de lidstaten zouden toegeven aan een overdreven concurrentiestrijd om mobiele investeringen of winsten van multinationale ondernemingen aan te trekken*,
- een maximum aan doorzichtigheid van de fiscale stimulansen aanmoedigen.

Van de derde doelstelling werd werk gemaakt door de werkzaamheden aangaande de gedragscode (64) maar aan de eerste twee is nog geen concrete vorm gegeven kunnen worden. De voornaamste aanbevelingen inzake de belastbare grondslag hadden betrekking op:

- richtlijnen voor de afschrijvingsregelingen,
- een uniform belastingstelsel voor de afschrijving van « goodwill » en andere immateriële activa,
- voorzieningen voor dubieuze schuldvorderingen, garanties en wisselkoersrisico's, waarbij werd aanbevolen zich te houden aan de algemeen aanvaarde boekhoudkundige praktijken en de willekeurige grenzen af te schaffen,
- de aftrekbaarheid van beroepslasten en -kosten,
- de algemene aftrekbaarheid van de bijdragen voor aanvullend pensioen,
- een gemeenschappelijke aanpak van de behandeling van onderkapitalisatie,
- een « roll-over »-stelsel voor de belasting van meerwaarden op afschrijfbaar vast activa,
- de vrijstelling op voorwaarde van herbelegging van meerwaarden op aandelen.

63 Zie EUROPEAN COMMISSION (1992).

64 Zie hieronder, afdeling 3.3.

De Afdeling is bijgevolg van mening dat er inzake vennootschapsbelasting een zekere coördinatie nodig is op Europees vlak en dat die ook de normale stelsels van de belasting op ondernemingen moet betreffen. Die coördinatie moet de lidstaten een voldoende manoeuvreerruimte laten. In afwachting dat er stappen worden ondernomen voor die coördinatie, moet België bij iedere hervorming van de vennootschapsbelasting, rekening houden met de dimensie concurrentievermogen.

3.3 De huidige debatten over schadelijke belastingconcurrentie

Zowel de Europese Unie als de OESO hebben studies ondernomen over de schadelijke belastingconcurrentie. Die werkzaamheden hebben niet precies dezelfde draagwijdte maar er is een brede convergentiezone, zowel op het vlak van de betrachte doelstelling als op het vlak van de politieke aanpak.

- In beide gevallen bestaat de aanpak in een politiek engagement, en niet in de onderhandeling van een dwingend akkoord. Dit engagement slaat op een in werking te stellen « gedragscode ». Het voornaamste specifieke kenmerk van het proces op Europees niveau bestaat erin dat deze gedragscode deel uitmaakt van een « fiscaal pakket » dat ook de belasting op het sparen en de Interesten-Royalty's-richtlijn bevat.
- ? Het toepassingsgebied van de gedragscodes is verschillend maar in de overlappingszone bevinden zich de preferentiële belastingstelsels van de financiële diensten en andere mobiele dienstverleningen. België is bijgevolg in hoge mate erbij betrokken.

3.31. De werkzaamheden van de Europese Unie

De werkzaamheden aangaande de schadelijke belastingconcurrentie maken deel uit van het « fiscaal pakket » dat goedgekeurd werd door de ECOFIN-Raad van 1 december 1997. De drie elementen van het pakket (gedragscode, Richtlijn «Belasting op spaargelden» en Richtlijn «Interesten-Royalty's») zijn politiek aan elkaar gebonden.

Het akkoord van 1 december 1997 omvatte ook een engagement van de Europese Commissie om haar beleid inzake de controle op de staatssteun (en dus ook op de fiscale steun) te herzien in het licht van de werkzaamheden aangaande de schadelijke belastingconcurrentie.

A. Grondbeginselen van de Gedragscode

De code omvat alleen maatregelen die een gevoelige invloed hebben of kunnen hebben op de vestigingsplaats van economische activiteiten binnen de Gemeenschap.

Het gaat om maatregelen die, door de bepaling van de aanslagvoet, van de belastbare grondslag of van enige andere relevante factor, tot een effectief belastingniveau leiden dat beduidend lager is dan bij de regelingen welke normalerwijze in de betrokken lidstaat van toepassing zijn.

Deze maatregelen worden als schadelijk beschouwd op basis van een reeks criteria die in «rubriek B» van de Code worden vermeld. Meer bepaald kan een belastingmaatregel als schadelijk worden beschouwd als hij aan één of meerdere van de volgende criteria voldoet:

1. de voordelen worden uitsluitend - of in meerderheid, in de ruime interpretatie - (65) toegekend aan niet-ingezetenen of voor transacties met niet-ingezetenen;
2. de voordelen staan geheel los van de binnenlandse economie en hebben geen gevolgen voor de nationale belastinggrondslag;
3. de voordelen worden toegekend als er geen sprake is van enige daadwerkelijke economische activiteit en van substantiële economische aanwezigheid;
4. de regels voor het bepalen van de winst wijken af van de internationaal heersende beginselen;
5. de belastingmaatregelen zijn ondoorzichtig.

Door de aanvaarding van de Code, hebben de lidstaten zich ertoe verbonden geen nieuwe belastingmaatregelen in te voeren die schadelijk zijn in de zin van deze Code en vóór 1 januari 2003 de maatregelen af te schaffen die schadelijk zijn in de zin van deze Code. Deze termijn werd verlengd tot 31 december 2005 voor de vennootschappen die op 31 december 2000 deze fiscale maatregelen genoten (66).

Voor de inwerkingstelling van de Code werden de betrokken maatregelen in zes categorieën ingedeeld:

1. intragroepdiensten,
2. financiële diensten,
3. sectoriële maatregelen,
4. regionale maatregelen,
5. andere maatregelen,
6. maatregelen van kracht in afhankelijke of geassocieerde gebieden.

65 België heeft doen opmerken dat de ruime interpretatie van het criterium inzake het aandeel van niet-ingezetenen begunstigden niet aanvaardbaar is voor kleine open economieën. De betwisting betreft vooral het volgend punt: men kan uit het feit dat het merendeel van de begunstigden van een maatregel niet-ingezetenen zijn, niet afleiden dat de maatregel schadelijk zou zijn. Deze ruime interpretatie is strijdig met de beginselen van de grote markt. Die is er immers onder meer op gericht toe te laten dat economische activiteiten zich daar vestigen waar er comparatieve voordelen zijn, en die voordelen hoeven niet noodzakelijk van fiscale aard te zijn. Wat meer is, zelfs indien alle Europese economieën open economieën zijn, is de mate van openheid gevoelig hoger voor de kleine economieën. Het is dan ook normaal dat in deze landen het aandeel van de belastbare basis dat overeenkomt met activiteiten van niet-ingezetenen hoger is. De ruime interpretatie wordt in feite voorgestaan door grote landen, die een logica van centralisatie volgen en die niet willen aanvaarden dat nationale ondernemingen zich elders zouden kunnen vestigen.

66 De ECOFIN-Raad van 27 november 2000 heeft deze termijn opnieuw bevestigd, zonder evenwel het verslag van de Groep « Gedragscode » formeel goed te keuren. De conclusies van de Raad vermelden ook dat *de Raad, per geval, om rekening te houden met bijzondere omstandigheden, en na een verslag van de Follow-up groep gedragscode kan besluiten de gevolgen van bepaalde schadelijke regelingen na 31 december 2005 te laten voortbestaan.*

B. Staatssteun en preferentiële belastingstelsels

In aansluiting op het akkoord van 1 december 1997 van de ECOFIN-Raad heeft de Europese Commissie op 11 november 1998 een mededeling goedgekeurd over de toepassing van de regels betreffende de staatssteun met betrekking tot maatregelen op het gebied van de directe belastingen op ondernemingen.

Deze mededeling wijzigt uiteraard de grondbeginselen niet in functie waarvan staatssteun – waarvan natuurlijk de fiscale steunmaatregelen deel uitmaken – wordt bepaald: volgens deze beginselen zijn (fiscale) steunmaatregelen onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt *voor zover zij het handelsverkeer tussen lidstaten ongunstig beïnvloeden, (...) zij door de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd worden en zij de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen.*

De mededeling van de Commissie duidt nochtans een heroriëntatie van haar doctrine aan, vooral met betrekking tot preferentiële fiscale stelsels die intragroepdiensten en financiële dienstencentra genieten. In alinea 26 wordt duidelijk gezegd *«Sommige uitzonderingen op de belastingregels zijn daarentegen moeilijk door de opzet van het belastingstelsel te rechtvaardigen. Dit is bijvoorbeeld het geval wanneer niet in het betrokken land gevestigde ondernemingen een gunstigere behandeling krijgen dan ondernemingen waarvoor dit wel het geval is, of wanneer belastingvoordelen worden toegekend aan het hoofdkantoor of aan ondernemingen die bepaalde (bijvoorbeeld financiële) diensten binnen een groep verlenen »*. Elke aandachtige lezer zal er de aankondiging in zien dat bepaalde stelsels – waaronder onze coördinatiecentra – in vraag kunnen worden gesteld in het kader van de reglementering van de staatssteun, zelfs indien zij op basis van andere criteria voorheen waren toegestaan.

3.32 De werkzaamheden van de OESO

Op hun vergadering van april 1998 hebben de Ministers van de lidstaten van de OESO het verslag *«Schadelijke belastingconcurrentie: een probleem op wereldvlak »* goedgekeurd (67). Dat verslag heeft zowel betrekking op de belastingparadijzen als op de preferentiële stelsels. Het toepassingsgebied ervan is niet hetzelfde als dat van de Europese gedragscode: het is beperkt tot geografisch mobiele activiteiten, zoals financiële activiteiten en andere dienstverleningen, met inbegrip van de levering van immateriële zaken (68).

Ten opzichte van de werkzaamheden van de Europese Unie moet een ander belangrijk verschil worden aangegeven: de gebieden die afhankelijk zijn van het Verenigd Koninkrijk en van Nederland worden hier beschouwd als belastingparadijzen.

Het Verslag van 1998 bevatte identificatiecriteria van preferentiële stelsels en een politiek engagement om die stelsels te ontmantelen.

67 Zwitserland en Luxemburg hebben zich onthouden.

68 Dit toepassingsgebied komt dus min of meer overeen met de eerste twee categorieën van de stelsels die op het Europese vlak werden onderzocht alsmede met enkele stelsels van de vijfde categorie (andere maatregelen).

De identificatiecriteria zijn de volgende:

- ? lage effectieve aanslagvoet of nultarief,
- ? afzondering van de stelsels,
- ? afwezigheid van doorzichtigheid,
- ? afwezigheid van daadwerkelijke uitwisseling van inlichtingen,

alsmede een aantal secundaire criteria omtrent de toepassing van transferprijzen en omtrent de economische weerslag van de preferentiële stelsels.

Het politieke engagement tot ontmanteling waartoe België zich heeft verbonden op de vergadering van ministers van april 1998 bestaat erin:

- ? *« zich ervan te onthouden nieuwe maatregelen goed te keuren of het toepassingsgebied van bestaande maatregelen uit te breiden (...) welke schadelijke belastingpraktijken uitmaken in de zin van de hierboven vermelde criteria »;*
- ? *« hun bestaande maatregelen opnieuw te onderzoeken met het oog op de opsporing van die maatregelen die, in de vorm van wettelijke fiscale of niet-fiscale bepalingen of van administratieve praktijken, schadelijke fiscale praktijken uitmaken volgens de (hierboven) vermelde criteria. Deze maatregelen (...) zullen het voorwerp uitmaken van een lijst, binnen de twee jaren die volgen op de datum waarop deze richtsnoeren zullen worden aangenomen door de Raad van de OESO »;*
- ? *« binnen de vijf jaren (vanaf dezelfde datum) alle schadelijke kenmerken uitschakelen van hun preferentiële fiscale stelsels waarvan de lijst (in het tweede streepje) wordt vermeld. Nochtans zullen voor de belastingplichtigen die dergelijke stelsels op 31 december 2000 genieten, de voordelen die zij ervan verkrijgen, ten laatste op 31 december 2005 worden afgeschaft. ».*

Dit politieke engagement werd aangegaan door alle lidstaten, behalve Zwitserland en Luxemburg, die zich hebben onthouden (69).

De praktische gevolgen zijn dus de volgende: voor de stelsels die als schadelijk worden aangemerkt volgens de bovenstaande criteria, moet de ontmanteling effectief doorgevoerd zijn eind april 2003. Voor de belastingplichtigen die op 31 december 2000 het stelsel genieten, wordt de datum van definitieve ontmanteling echter uitgesteld tot 31 december 2005. De standstill-clausule maakt het daarbij onmogelijk het toepassingsgebied van bestaande maatregelen uit te breiden en deze is van toepassing vanaf april 1998.

69 De onthoudingsverklaringen van Zwitserland en Luxemburg zijn in de bijlagen aan het verslag van 1998 opgenomen. Deze twee landen hebben echter toch deelgenomen aan de werkzaamheden van het Forum over de schadelijke fiscale praktijken, met name aan de evaluatieprocedure van de preferentiële stelsels.

De onderzoeksprocedure is echter gevoelig afgeweken van hetgeen het verslag van 1998 voorschrijft. Zij heeft de ambitie opgegeven om een lijst van *effectief* schadelijke stelsels op te stellen om zich te beperken tot een lijst met *potentieel* schadelijke stelsels. Het is duidelijk dat het ontbreken van een akkoord over de Europese Gedragscode in december 1999 deze heroriëntatie van de werkzaamheden, welke overigens begin 2000 heeft plaatsgevonden, beïnvloed heeft.

Deze nieuwe werkwijze werd vastgelegd in een nieuw verslag dat door de Ministers van de lidstaten in juni 2000 werd goedgekeurd (70). In dat verslag staat:

- ? een lijst van de belastingparadijzen, waarvan sommige niet meer vermeld worden wegens hun voorafgaande verbintenis om binnen een aangepaste periode een einde te maken aan de schadelijke fiscale praktijken,
- ? een lijst van de *potentieel* schadelijke fiscale stelsels in de lidstaten (71).

Laatstgenoemde worden als volgt gedefinieerd: « *In order to be as comprehensive as possible, a preferential tax regime is identified as potentially harmful if it has features that suggest that the regime has the potential to constitute a harmful tax practice, even though there has not yet been an overall assessment of all the relevant factors to determine whether regimes are actually harmful* ».

De lijst die werd opgesteld is dus niet de lijst die in het verslag van 1998 was beoogd en die moest opgesteld geweest zijn binnen de twee jaar na dat verslag, dus tegen april 2000. De nieuwe lijst gaat « minder ver » en houdt dus niet een definitieve erkenning van de schadelijke kenmerken van die stelsels in.

Het vervolg van de werkzaamheden werd in het verslag van juni 2000 als volgt omschreven: er zullen « application notes » opgesteld worden op een generieke basis – dat wil zeggen per soort stelsel zonder referentie naar specifieke stelsels van het ene of het andere land – om voor elke categorie van stelsels de kenmerken te illustreren die problematisch zijn vanuit het oogpunt van de identificatiecriteria van de preferentiële stelsels die werden opgesomd in het verslag van 1998. Die « notes » zullen de landen in staat moeten stellen, uiterlijk in april 2003 (zijnde de oorspronkelijk voorziene termijn), de schadelijke kenmerken van de stelsels weg te werken. In juni 2003 zou de OESO een lijst opstellen van de stelsels waarvan de gevraagde ontmanteling niet werd uitgevoerd.

3.33 De gevolgen voor België

A. Moeten wij instemmen met de algemene strekking?

Zowel in Europees als in OESO-verband heeft België zich er politiek toe verbonden de weg in te slaan van een gecoördineerde ontmanteling van de preferentiële fiscale stelsels.

Het betreft hier *een domein waar een gecoördineerde aanpak absoluut noodzakelijk is*. Veel preferentiële stelsels die nu van kracht zijn, werden immers ingevoerd, hetzij om in bepaalde activiteiten (vooral de diensten) een concurrentievoordeel te verwerven, hetzij om een concurrentiepositie te herstellen die door de invoering van een preferentieel stelsel in een ander land in gevaar was gebracht. De Belgische regeling inzake « informeel kapitaal », bijvoorbeeld, is een reëlie op de invoering van een gelijkaardige maatregel in Nederland, en het feit dat er in deze twee landen preferentiële fiscale stelsels bestaan voor distributiecentra en voor dienstencentra, is geen toeval.

70 Zie OESO (2000).

71 De onderzoeksprocedure met betrekking tot de holdingstelsels is nog aan de gang.

Andere landen hebben preferentiële stelsels ingevoerd om het concurrentievoordeel teniet te doen dat de Belgische coördinatiecentra toekennen voor de lokalisatie van bepaalde activiteiten.

De vermenigvuldiging van preferentiële stelsels creëert een toestand die globaal genomen niet afdoend is, zelfs als de deelnemers de indruk kunnen hebben er individuele voordelen uit te halen. De spreiding van de effectieve aanslagvoeten schaadt de doeltreffendheid van de belasting omdat zij ertoe leidt dat de toewijzing van de middelen geleid wordt door fiscale parameters eerder dan door de respectieve intrinsieke verdiensten van de verschillende concurrerende vestigingsplaatsen.

Er kan aan die toestand alleen een einde komen door een gecoördineerde aanpak: geen enkel van de betrokken landen heeft er voordeel bij deze preferentiële stelsels unilateraal af te schaffen. Elk van die landen heeft daarentegen iets te winnen bij een gecoördineerde aanpak. ***België heeft er dus geen belang bij buiten die gecoördineerde actie te blijven, temeer daar de betrokken preferentiële fiscale stelsels overeenkomen met de belangrijkste fiscale uitgaven die na de hervormingen van de jaren 90 overblijven. De ontmanteling van de preferentiële stelsels, vooral als zij wordt gecoördineerd op het vlak van de EU en van de OESO, zou het mogelijk maken de fundamentele strekking te concretiseren van de hervorming welke in het begin van dit verslag werd geschetst.***

B. Concrete gevolgen voor België

Op het niveau van de Europese Unie beschouwt ***de eindevaluatie van de Groep « Gedragscode »*** de volgende stelsels als schadelijk (72):

- ? de coördinatiecentra,
- ? de distributiecentra,
- ? de dienstencentra,
- ? de « foreign sales corporations »,
- ? het informeel kapitaal.

Geen enkele « sectoriële » of « regionale » maatregel werd als schadelijk gekenmerkt en het « Holding »-stelsel (in feite de toepassingswijzen van DBI-aftrek en van de vrijstelling van meerwaarden) werd evenmin als dusdanig beschouwd. In het eindverslag heeft België het schadelijk karakter van de distributiecentra en van de regeling « informeel kapitaal » betwist (73).

72 De redenen waarom deze stelsels als schadelijk werden aangezien worden beschreven in hoofdstuk 4.

73 Zie hieronder, p. 100 en 103.

Wat de *Europese problematiek van de staatssteun* betreft, hebben de diensten van de Commissie aan de lidstaten gevraagd om met ingang van het tweede kwartaal van 1999 een nieuwe kennisgeving van de preferentiële stelsels van categorie 1 en 2 van de Gedragscode in te dienen. Voor België betreft het:

- ? de coördinatiecentra,
- ? de distributiecentra,
- ? de dienstencentra.

Een onderzoeksprocedure is aangevat en is thans aan de gang (74). Het schijnt nochtans dat de diensten van de Commissie van mening zijn dat de aanpak « gedragscode » voorrang heeft op de aanpak « staatssteun » maar er mag geenszins worden uitgesloten dat, indien er onenigheid blijft bestaan over de uitvoering van de gedragscode, de Europese Commissie acties onderneemt op basis van de staatssteun (75).

Op het vlak van de OESO werden de volgende stelsels als potentieel schadelijk beschouwd:

- ? de coördinatiecentra,
- ? de distributiecentra,
- ? de dienstencentra,
- ? de « foreign sales corporations »,
- ? het informeel kapitaal.

De evaluatie van de « deelnemingsvrijstelling », dat wil zeggen het stelsel van vrijstelling van dividenden (DBI) en van meerwaarden op aandelen, was niet beëindigd bij de opstelling van het verslag van juni 2000.

C. *Wat moet men eruit besluiten?*

Het huidige debat toont duidelijk aan dat er *een sterke druk van buitenaf is tegen onze preferentiële fiscale stelsels*. De manier om daaraan tegemoet te komen staat in het middelpunt van de verschillende scenario's die in hoofdstuk 4 worden onderzocht. Bij de beëindiging van dit hoofdstuk gewijd aan de « leringen en randvoorwaarden » uit de internationale vergelijking, kan men alleen maar vaststellen dat deze sterke druk van buitenaf in rekening moet gebracht worden bij iedere reflectie over een hervorming van de vennootschapsbelasting. De toepassingsperiode van onze preferentiële stelsels tot elke prijs verlengen zou wel eens niet de meest productieve weg kunnen zijn: bij de analyse moet er in elk geval rekening mee worden gehouden dat, hoe dichter men de vervaldagen nadert en in elk geval vanaf einde 2005 – de datum van de vermelde ontmanteling, die zowel in de werkzaamheden van de Europese Unie als in die van de OESO wordt vermeld – de rechtsonzekerheid zeer sterk zal worden voor de investeerders die onze preferentiële stelsels blijven gebruiken en dat de Staat zelf geconfronteerd zal worden met een probleem inzake de rechtszekerheid als hij voordelen toekent die vervolgens door de Europese instanties worden betwist.

74 De huidige stand van zaken van de procedure en wat er op het spel staat, worden beschreven in HINNEKENS (2000).

75 Zie MONTI, M., *How state aid affects tax competition*, EC Tax Review, 1999, nr. 4, p. 208-210.

HOOFDSTUK 4

DE DIVERSE MOGELIJKE SCENARIO'S

De regeringsverklaringen die aan de basis liggen van de werkzaamheden van de Afdeling nodigen ons uit eerst doelstellingen inzake de tarieven van de belasting vast te leggen (4.1). Deze doelstellingen bakenen de omvang van de maatregelen af die moeten worden genomen om de belastbare grondslag te verbreden met inachtnaam van het criterium van de budgettaire neutraliteit. In de volgende afdelingen worden daartoe diverse scenario's naar voren gebracht die achtereenvolgens betrekking hebben op

- ? het fiscaal stelsel van de investeringen (4.2),
- ? de preferentiële stelsels, en voornamelijk dat van de coördinatiecentra (4.3),
- ? de modaliteiten van de aftrek van de definitief belaste inkomsten (4.4),
- ? de modaliteiten van de vrijstelling van de meerwaarden op aandelen (4.5),
- ? en tenslotte diverse bijzondere problemen inzake belastbaarheid en aftrekbaarheid (4.6).

Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de vraag of, in het kader van de aldus geschetste belastinghervorming, een specifiek fiscaal stelsel voor de KMO's aangewezen is.

4.1 Het tarief van de vennootschapsbelasting

4.11 Twee doelstellingen inzake tarieven

De vennootschapsbelasting wordt momenteel geheven tegen het tarief van 39%, verhoogd met de aanvullende crisisbijdrage, hetzij in totaal tegen 40,17%.

Met het oog op de analyse van de jongste ontwikkelingen en de internationale vergelijking beschouwt de Afdeling bij wijze van voorbeeld *twee doelstellingen inzake het tarief*:

- ? een eerste doelstelling, waarbij het tarief van de vennootschapsbelasting op **35%** zou worden gebracht, wat overeenkomt met een eerder gemiddelde positie ten opzichte van de tarieven die in de andere landen van de Europese Unie van kracht zijn;
- ? een tweede doelstelling, waarbij het normale tarief op **30%** gebracht zou worden, wat « aan de ondergrens van de tariefvork » is als men zich refereert aan de tarieven die in de andere landen van de Europese Unie van kracht zijn.

De kosten van een dergelijke verlaging van het nominale tarief kunnen worden geraamd op **40 miljard BEF** voor de eerste doelstelling en op **78 miljard BEF** voor de tweede. Het gaat hier weliswaar om een *aanvankelijke weerslag*, waarbij geen rekening wordt gehouden met de economische gevolgen en de afgeleide effecten ervan op de overheidsontvangsten en -uitgaven. Aangezien moet worden gewerkt met een constante opbrengst voor de begroting, zullen de terugverdieneffecten zich echter slechts in mindere mate voordoen: zij zullen beperkt blijven tot die welke voortkomen uit een betere allocatieve doeltreffendheid en uit hun afgeleide effecten op de groei. Alhoewel de budgettaire kosten een centraal gegeven zijn, zijn zij nochtans niet het enige element van de evaluatie van een verlaging van het nominale tarief van de vennootschapsbelasting. Het is belangrijk dat ook de effecten op de kapitaalkosten en op de sectoriële spreiding van de effectieve aanslagvoet in aanmerking worden genomen.

4.12 Weerslag op de kapitaalkosten en op de effectieve belasting

De weerslag van een verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting op de kapitaalkosten wordt geraamd in Tabel 4.1, waarin gebruik gemaakt wordt van de «King-Fullerton»-methode (76). Het betreft dus een micro-economische benadering: het gaat er dus om te onderzoeken in hoeverre een verlaging van de vennootschapsbelasting het vereiste reële brutorendement beïnvloedt van een marginale investering waarvan het reële nettorendement overeenkomt met dat van een risicoloze belegging op lange termijn. De drie configuraties van ondernemingen welke in aanmerking worden genomen, zijn die welke werden gebruikt in hoofdstuk 2 van het verslag voor de analyse van de recente evoluties (77), namelijk:

- ? een ingezeten vennootschap die rechtstreeks toebehoort aan ingezeten natuurlijke personen (geval beschouwd als dat van de KMO's),
- ? een groep ingezeten vennootschappen («moeder-dochter»-geval zonder coördinatiecentrum),
- ? hetzelfde geval, maar met coördinatiecentrum.

Tabel 4.1
Verlaging van de vennootschapsbelasting en kapitaalkosten

	Huidige toestand	Verlaging tot 35%	Verlaging tot 30%
A. KMO (aandeelhouders natuurlijke personen)			
Kapitaalsverhoging	3,73	3,45	3,22
Lening	2,76	2,79	2,83
Autofinanciering	3,52	3,21	2,95
B. Groep vennootschappen, zonder coörd.-centr.			
Kapitaalsverhoging	2,98	2,98	2,99
Lening	2,83	2,85	2,88
Autofinanciering	2,83	2,85	2,88
C. Groep vennootschappen, met coörd.-centr. (*)			
Kapitaalsverhoging	1,39	1,51	1,71
Lening	1,59	1,69	1,87
Autofinanciering	1,44	1,51	1,66
Variatiecoëfficiënt (**)			
Categorie A	0,432	0,390	0,353
Categorie B	0,136	0,124	0,110
Categorie C	0,252	0,217	0,185

Bron: berekeningen verricht door het Secretariaat

Interpretatie van de tabel: een waarde van 3,73 (KMO – huidige toestand – kapitaalsverhoging) betekent dat, voor een marginale investering, dat wil zeggen een investering waarvan het rendement gelijk is aan de kosten, een reëel brutorendement van 3,73 punten netto een gelijkaardig rendement oplevert als het reële nettorendement van een risicoloze belegging op lange termijn. Dit rendement wordt vastgelegd op 2,5 (intrestvoet nà RV) wanneer de investeerder een natuurlijke persoon is (geval A) en op 1,4 (intrestvoet nà VenB) wanneer de investeerder een vennootschap is.

(*) *De keuze van de financieringswijze betreft de betrekkingen tussen de moedervenootschap en het coördinatiecentrum. De dochteronderneming wordt steeds gefinancierd door een lening bij het coördinatiecentrum.*

(**) *Verhouding van de standaardafwijking tot het gemiddelde voor de 12 waarnemingen die overeenkomen met de vier soorten activa en de drie financieringswijzen.*

76 Het betreft hier de methode gebruikt in hoofdstuk 2, p. 30 en volgende, en in hoofdstuk 3, p 63 en volgende.

77 Zie hoofdstuk 2 van het verslag op p. 30 en volgende.

Er wordt hier een modelinvesteringsproject beschouwd dat is samengesteld uit 15% gebouwen, 20% zware uitrusting (afgeschreven over 10 jaar), 20% uitrusting afgeschreven over 5 jaar en 45% realiseerbare en niet-afschrijfbaar activa (voorraad, vorderingen enz.)

Voor ondernemingen waarvan het merendeel van de aandelen in handen is van natuurlijke personen, brengt de verlaging van de vennootschapsbelasting een vermindering mee van de kapitaalkosten voor investeringen gefinancierd met eigen middelen en een verhoging van de kapitaalkosten voor investeringen gefinancierd door leningen: zij leidt dus tot meer neutraliteit tussen de diverse financieringswijzen. Een verhoging van de kapitaalkosten betekent niet noodzakelijk een verhoging van de effectieve belasting: laatstgenoemde hangt ook af van het reële nettorendement van een risicoloze belegging op lange termijn en wordt hieronder in Tabel 4.2 gemeten.

De weerslag van een verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting op de spreiding van de kapitaalkosten is kleiner in het geval «B» maar dat is dan ook de toestand waarin, in het huidige stelsel, de neutraliteit het best verzekerd is. Ook dient opgemerkt dat, bij een vergelijking van de gevallen «B» en «C», het relatieve voordeel van de gebruikmaking van coördinatiecentra afneemt.

De weerslag op de kapitaalkosten is immers het resultaat van de vier hiernavolgende elementen:

- ? Een verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting vermindert het effect van het « voorrecht van de lening ». Dat effect is bijzonder belangrijk in de gevallen «A» en «C» en **verhoogt dus de kapitaalkosten** van investeringen gefinancierd door **leningen**.
- ? Een verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting **vermindert de effectieve belasting** van investeringen gefinancierd door **eigen middelen** van zodra er geen maatregelen zijn om dubbele belasting te vermijden. Dat verklaart waarom zij weinig effect heeft in geval «B», waar er een aftrek van DBI en een vrijstelling van meerwaarden bestaan.
- ? Een verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting **vermindert het voordeel van de afschrijvingen en van de fiscale steunmaatregelen** welke worden toegekend in de vorm van aftrekken op de belastbare grondslag en verhoogt bijgevolg de effectieve belasting op investeringen in afschrijfbaar activa.
- ? **Voor voorraden en andere realiseerbare activa** die op de balans geboekt zijn tegen hun historische waarde, is het effect **omgekeerd**: een verlaging van de vennootschapsbelasting vermindert de effectieve belasting ervan.

Globaal gezien, vermindert de spreiding van de kapitaalkosten in functie van het soort investering (activa en financieringswijze) wanneer het tarief van de vennootschapsbelasting daalt.

De weerslag van een verlaging van de vennootschapsbelasting op de effectieve belasting wordt gemeten aan de hand van de *fiscale wig*, dat wil zeggen het verschil tussen de kapitaalkosten welke in Tabel 4.1 worden vermeld en het reële nettorendement van een risicoloze belegging op lange termijn.

Tabel 4.2
Verlaging van de vennootschapsbelasting en fiscale wig

	Huidige toestand	Verlaging tot 35%	Verlaging tot 30%
A. KMO (aandeelhouders natuurlijke personen)			
Kapitaalsverhoging	1,2%	0,9%	0,7%
Lening	0,2%	0,3%	0,3%
Autofinanciering	1,0%	0,7%	0,4%
B. Groep vennootschappen, zonder coörd.-centr.			
Kapitaalsverhoging	1,6%	1,4%	1,1%
Lening	1,4%	1,2%	1,0%
Autofinanciering	1,4%	1,2%	1,0%
C. Groep vennootschappen, met coörd.-centr. (*)			
Kapitaalsverhoging	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Lening	0,1%	0,1%	0,0%
Autofinanciering	-0,1%	-0,2%	-0,2%

Bron: berekeningen uitgevoerd door het Secretariaat

Interpretatie van de tabel: een index van 1,2 (KMO – huidige toestand – kapitaalsverhoging) betekent dat er voor een marginale investering, dat wil zeggen een investering waarvan het rendement gelijk is aan de kosten, een reëel brutorendement vereist is dat 1,2 punten hoger ligt dan het reële nettorendement van een risicoloze belegging op lange termijn om een zelfde nettorendement te bekomen.

(*) De keuze van de financieringswijze betreft de betrekkingen tussen het moederbedrijf en het coördinatiecentrum. De dochteronderneming wordt steeds gefinancierd via een lening bij het coördinatiecentrum.

In de eerste twee gevallen brengt de verlaging van de vennootschapsbelasting niet alleen een grotere neutraliteit maar ook een kleinere fiscale wig met zich mee. Deze twee scenario's maken de belasting doeltreffender, doordat zij de belasting zowel eenvormiger als minder hoog maken. Dezelfde verkleining van de fiscale wig vindt men niet terug in het geval van de groepen van vennootschappen, waar de investeringen gefinancierd worden via een coördinatiecentrum: een verlaging van de vennootschapsbelasting zou de effectieve belasting van een financiële stroom die niet aan de belasting onderworpen is, niet kunnen verminderen.

Tabel 4.2 houdt geen rekening met de weerslag van de verlaagde aanslagvoeten voor KMO's op de configuratie «A»: er wordt impliciet aangenomen dat de investering een winst oplevert die in het barema van de verlaagde tarieven tegen het maximale tarief wordt belast, dat wil zeggen tegen het normale tarief. Het alternatief (de winst wordt tegen het laagste tarief, namelijk 28%, belast) wordt in Tabel 4.3 onderzocht.

Tabel 4.3
Verlaagd tarief voor KMO's en kapitaalkosten

	Huidig stelsel met verlaagd %	VenB tegen 35% zonder verlaagd %	VenB tegen 30% zonder verlaagd %
Kapitaalsverhoging	3,1	3,4	3,2
Lening	2,8	2,8	2,8
Autofinanciering	2,9	3,2	3,0
Variatiecoëfficiënt	0,340	0,390	0,357

Bron: berekeningen uitgevoerd door het Secretariaat

Deze alternatieve toestand betreft dus de kleine ondernemingen. Voor deze ondernemingen zou een vennootschapsbelasting tegen 35%, zonder verlaagd tarief voor KMO's, de discriminatie ten nadele van investeringen gefinancierd door eigen middelen versterken. In een dergelijk scenario zou bijgevolg het probleem van het behoud van de verlaagde tarieven moeten worden onderzocht vermits het stelsel aan neutraliteit zou inboeten (78).

4.13 Weerslag op de effectieve aanslagvoet

De verlaging van de nominale aanslagvoet tot 35% brengt de effectieve aanslagvoet (in de strikte definitie) terug tot gemiddeld 31,2% en vermindert de spreiding ervan tussen de bedrijfstakken. De verlaging tot 30% zou de effectieve aanslagvoet terugbrengen tot 26,6%. Men merkt op dat de spreiding enigszins verminderd is als gevolg van de afschaffing van de verlaagde tarieven voor KMO's. De rangschikking van de bedrijfstakken in functie van de hoogte van deze **effectieve aanslagvoet wordt niet gewijzigd**. Er wordt aan herinnerd dat in beide gevallen er geen verandering in de belastbare grondslag is en dat het criterium van budgettaire neutraliteit niet wordt nageleefd.

Tabel 4.4

Verlaging van de vennootschapsbelasting en intersectoriële spreiding van de effectieve aanslagvoet

	Huidige toestand	35%, zonder verlaagde tarieven	30%, zonder verlaagde tarieven
Gemiddelde effectieve aanslagvoet	36,1%	31,2%	26,6%
Vershil tegenover huidige aanslagvoet		-4,9%	-9,5%
Standaardafwijking	0,122	0,105	0,090
Variatiecoëfficiënt	0,339	0,337	0,337

Bron: berekeningen uitgevoerd door het Secretariaat

*

* *

Het blijkt dat een niet-gecompenseerde verlaging van de vennootschapsbelasting de spreiding van de kapitaalkosten in functie van de soort investering en van de financieringswijze vermindert en aldus een grotere neutraliteit mogelijk maakt. De verlaging van de vennootschapsbelasting vermindert ook in geringe mate de intersectoriële spreiding van de effectieve aanslagvoet. Omdat het om een niet-gecompenseerde verlaging gaat, wordt de budgettaire neutraliteit van de operatie niet gewaarborgd.

4.2 Het fiscaal stelsel van de investeringen

4.21 *Het onderzochte scenario*

Het onderzochte scenario bestaat erin *de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting te koppelen aan*

- ? *de afschaffing van de degressieve afschrijving en de vervanging ervan door de lineaire afschrijving;*
- ? *de afschaffing van het basistarief voor de investeringsaftrek, en zelfs de volledige afschaffing van die aftrek (79).*

De variante heeft dus betrekking op het behoud of de afschaffing van de investeringsaftrek voor investeringen die positieve externe effecten opleveren (O&O, energiebesparing, milieuvriendelijke technologie).

De verdubbeling van de lineaire afschrijving die wordt toegekend bovenop de gewestelijke steunmaatregelen blijft van kracht: de Afdeling is van mening dat een door de Federale Regering besliste hervorming van de vennootschapsbelasting niet unilateraal kan terugkomen op fiscale stimulansen die werden toegekend in overleg met de Gewesten binnen het kader van hun bevoegdheden.

Aangezien de in leasing verkregen vaste activa door de afnemer worden afgeschreven, zouden er daar geen juridische constructies tot stand kunnen komen die als doel hebben de maatregel te omzeilen via huurfinancieringsovereenkomsten met buitenlandse ondernemingen. De maatregel zou daarentegen wel omzeild kunnen worden door de overeenkomstige activa eenvoudigweg te huren bij een buitenlandse onderneming.

Om het budgettaire rendement van deze maatregel te verzekeren zou het aangewezen zijn dat de toegelaten afschrijvingsperioden uitdrukkelijk in het Wetboek van Inkomstenbelastingen of in het uitvoeringsbesluit ervan zouden worden vermeld.

4.22 *Verantwoording van het scenario*

A. *Ten opzichte van de fundamentele strekking*

VANUIT HET THEORETISCH OOGPUNT MET BETREKKING TOT DE INSTITUTIONELE ASPECTEN

De algemene strekking van het verslag, welke in hoofdstuk 1 werd vermeld, geeft voorrang aan het streven naar neutraliteit en stelt dat *de stimulansen gericht moeten zijn op investeringen die positieve externe effecten opleveren en op de correctie van onvolkomenheden van de markt.*

79 Met uitzondering van de overdrachten van de aftrek die voordien niet konden worden uitgevoerd wegens onvoldoende winsten.

Vanuit *een theoretisch oogpunt* zijn de gevallen waarbij fiscale stimulansen zouden kunnen worden toegekend, bijvoorbeeld de volgende:

- ? het regionaal beleid (begunstiging van de vestiging van economische activiteiten in achtergebleven regio's) ;
- ? investeringen in onderzoek en ontwikkeling (O&O) ;
- ? investeringen in energiebesparing, en meer algemeen, in milieuvriendelijke technologieën ;
- ? ondernemingen die, ingevolge onvolkomenheden van de markt, het hoofd moeten bieden aan hogere kapitaalkosten. Dat kan het geval zijn voor niet-beursgenoteerde vennootschappen of voor ondernemingen die omwille van hun te geringe omvang verplicht zijn een beroep te doen op bemiddeling voor de financiering van hun investeringen (80).

Deze theoretische situaties *moeten worden getoetst aan de institutionele realiteit die de Afdeling als een gegeven beschouwt* (81): *de vennootschapsbelasting is een uitsluitend federale bevoegdheid.*

Welnu, het eerstgenoemde geval behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van de Gewesten en het komt bijgevolg de Federale Regering niet toe in deze aangelegenheid tussen te komen. Daarentegen zijn het wetenschappelijk onderzoek en het leefmilieu bevoegdheden die verdeeld zijn tussen de Federale Overheid en de Gewesten; de correctie van onvolkomenheden van de markt maakt deel uit van het economisch beleid en zij kan ook beschouwd worden als een bevoegdheid die verdeeld is tussen de Federale Overheid en de Gewesten: in die materies is het optreden van de Federale Regering dus institutioneel verantwoord, maar er moet worden erkend dat voor de eerste twee domeinen (O&O, leefmilieu) de bevoegdheden vooral bij de Gewesten liggen.

DE GEMEENSCHAPPELIJKE BASIS: DEGRESSIEVE AFSCHRIJVINGEN EN NORMAAL TARIEF VAN DE INVESTERINGSAF TREK

De hier in overweging genomen scenario's hebben als gemeenschappelijke basis de vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving en de afschaffing van het normale tarief van de investeringsaftrek.

De degressieve afschrijving en het basistarief van de investeringsaftrek hadden beide tot doel het principe van de afschrijving op basis van de historische kosten te compenseren. Alhoewel een dergelijke compensatie absoluut noodzakelijk was in een periode van sterke inflatie, is het nut ervan nu duidelijk minder groot gezien de inflatie laag is en zelfs negatief voor sommige soorten kapitaalgoederen.

De aanslagvoet verlagen en de afschrijvingsperiode verlengen is verantwoord ten aanzien van de neutraliteitsdoelstelling. Inderdaad, indien de verlaging van de vennootschapsbelasting reeds de discriminatie tussen de verschillende financieringswijzen van de investeringen vermindert, voornamelijk voor ondernemingen waarvan de rechtstreekse aandeelhouders voornamelijk natuurlijke personen zijn, dan maakt de verlenging van de afschrijvingsperiodes, of meer in het algemeen, de vermindering van de netto geactualiseerde waarde van de afschrijvingen, het nog meer mogelijk vooruit te gaan in de richting van de neutraliteit.

80 Het gaat hier vooral om KMO's. De hervormingsscenario's die verband houden met hun fiscaal stelsel worden hieronder onderzocht op p. 132 en volgende.

81 De Afdeling heeft het probleem van de overdracht van de fiscale stimulansen naar de Gewesten niet onderzocht. Dit probleem was in een vorig verslag bestudeerd. Zie daartoe HRF (1998), p. 153 en volgende.

- ? Door terzelfder tijd het tarief van de vennootschapsbelasting en de fiscale steun gericht op afschrijfbaar activa te verminderen vermindert men de verstoringen tussen de verschillende soorten activa: de belasting op afschrijfbaar activa wordt verhoogd en die op niet-afschrijfbaar activa verlaagd.
- ? Men vermijdt dat de fiscale waardevermindering sneller verloopt dan de economische (82).
- ? Binnen de afschrijfbaar activa dreigt de vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving, zelfs indien die vergezeld gaat van een verlaging van de vennootschapsbelasting, evenwel de investeringen die over een lange periode inkomsten opleveren, in sterkere mate te benadelen. Voor deze investeringen maakte de degressieve afschrijving het mogelijk het verschil te verminderen tussen de investeringskosten en de geactualiseerde waarde van de afschrijvingsannuïteiten.

Hier kan worden opgeworpen dat door de afschaffing van het basistarief van de investeringsaftrek, de hervorming zou vergeten rekening te houden met de onvolkomenheden van de markt waarvan de KMO's het slachtoffer zijn wat de kapitaalkosten betreft. Voor dit probleem, dat eigen is aan de KMO's, wordt echter geen adequate oplossing geboden door de investeringsaftrek. De aftrek heeft enkel betrekking op bepaalde afschrijfbaar activa en is niet gedifferentieerd in functie van de financieringswijze van de investeringen terwijl het probleem van de kapitaalkosten waarmee de KMO's worden geconfronteerd, verschillend is naargelang de financieringswijze en alle verwervingen van activa betreft, of ze afschrijfbaar zijn of niet.

DE VOLLEDIGE AFSCHAFFING VAN DE INVESTERINGS-AFTREK

De Afdeling heeft eveneens een scenario in overweging genomen waarbij de investeringsaftrek volledig wordt afgeschaft, met uitzondering van de overdrachten die voortkomen uit investeringen van vroegere belastbare tijdperken. De verhoogde tarieven die de investeringen genieten die externe effecten voortbrengen (O&O, leefmilieu, energiebesparing enz.) zouden dus ook betroffen zijn.

- ? De voornaamste verantwoording van deze variëteit is van institutionele aard: vermits de betrokken bevoegdheden vooral regionaal zijn, komt het niet meer aan de Federale Overheid toe in deze aangelegenheden op te treden. Het komt aan de Gewesten toe al dan niet dergelijke beleidsmaatregelen te nemen, binnen het kader van hun begrotingen en van de instrumenten waarover zij in het huidige institutionele kader beschikken.
- ? Deze beleidsmaatregelen zouden dan enkel nog via rechtstreekse steun uitgevoerd kunnen worden. Dit is toe te schrijven aan het institutionele kader en de Afdeling brengt in herinnering dat zij in het kader van dit Advies, niet gemandateerd is om zich uit te spreken over een eventuele regionalisering van de fiscale steunmaatregelen inzake de vennootschapsbelasting.

82 Wanneer de fiscale afschrijving vlugger verloopt dan de economische waardevermindering, is het effect hetzelfde als dat van fiscale steun of van een subsidie: er is een vermindering van de kapitaalkosten en bijgevolg van de effectieve belasting.

B. *Ten opzichte van de analyse van de hoofdstukken 2 en 3*

De analyse welke in de hoofdstukken 2 en 3 werd uitgevoerd, leidt tot de volgende conclusies:

- ? De in de loop van de jaren 90 uitgevoerde verbreding van de belastbare grondslag heeft de fiscale steunmaatregelen (investeringsaftrek) reeds geconcentreerd op de KMO's en op investeringen met positieve externe effecten (O&O, energiebesparing en andere «milieuvriendelijke technologieën»). Inzake afschrijvingen heeft de wetgever er zich echter toe beperkt de draagwijdte van de degressieve afschrijvingen te beperken voor investeringen die in minder dan vijf jaar worden afgeschreven.
- ? Op het einde van de periode is de weerslag van de overblijvende fiscale steunmaatregelen op de effectieve aanslagvoet bijgevolg zwak. Volgens de sectoriële analyse (83) bedraagt de investeringsaftrek slechts in vier bedrijfstakken meer dan 2% van het brutoresultaat «1^e bewerking»: landbouw, bosbouw en visvangst, elektriciteit en water, chemie, vervoer en communicatie.
- ? De internationale vergelijking brengt aan het licht dat de vergelijking van de afschrijvingsstelsels in ons voordeel uitvalt en dat de fiscale stimulansen die bij onze voornaamste partners van toepassing zijn geen ernstig concurrentieel probleem vormen voor belangrijke investeringsprojecten waarvan men mag verwachten dat zij een mobiele belastbare grondslag voortbrengen, weliswaar afgezien van de aantrekkingskracht die Ierland en Luxemburg uitoefenen.

Een dergelijk scenario komt trouwens overeen met de in het buitenland besliste belastinghervormingen. Zo financieren zowel Duitsland als Frankrijk gedeeltelijk de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting door minder voordelige afschrijvingen.

Het gaat er dus om de reeds in de jaren 90 doorgevoerde algemene strekking voort te zetten. Dit zou de concurrentiepositie van België niet hoeven te schaden.

4.23 Weerslag op de kapitaalkosten

De weerslag van het scenario op de kapitaalkosten hangt af van het soort activa en van de financieringswijze van de investering. Teneinde de voorstelling van de resultaten niet te overladen, wordt in Tabel 4.5 alleen de mediane toestand voor afschrijfbaar activa (zware uitrusting, afgeschreven in 10 jaar), het geval van voorraden die representatief zijn voor alle realiseerbare activa en de volledige combinatie van de vier activa, opgenomen. Evenzo zal alleen het scenario in aanmerking worden genomen waarin de verlaging van de vennootschapsbelasting het meest uitgesproken is en men zal zich hier beperken tot de afschaffing van het basistarief van de investeringsaftrek en tot de vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving.

Tabel 4.5
Weerslag van het hervormingsscenario op de kapitaalkosten:
geval van de zware uitrusting (ZU) en van de voorraden

	Huidig stelsel			Hervorming		
	ZU	Voorraden	Totaal	ZU	Voorraden	Totaal
A. Geval « KMO »						
Kapitaalsverhoging	2,3	5,8	3,7	2,7	4,8	3,5
Lening	2,4	3,2	2,7	3,0	3,1	3,1
Autofinanciering	3,0	4,1	3,5	3,1	3,2	3,2
B. Groep vennootsch., zonder coörd.-centr.						
Kapitaalsverhoging	2,7	3,2	3,0	3,0	3,2	3,1
Lening	2,4	3,3	2,8	2,8	3,3	3,0
Autofinanciering	2,4	3,3	2,8	2,8	3,3	3,0
C. Groep vennootsch., met coörd.-centr.						
Kapitaalsverhoging	1,3	1,5	1,3	1,8	1,9	1,8
Lening	1,3	1,5	1,5	1,8	1,9	2,0
Autofinanciering	1,2	1,4	1,3	1,7	1,9	1,8

Bron: berekeningen uitgevoerd door het Secretariaat

ZU = zware uitrusting, afgeschreven in 10 jaar. De kolom «totaal» komt overeen met een investering samengesteld uit 15% gebouwen, 20% zware uitrusting, 10% uitrusting afgeschreven in 5 jaar en 45% realiseerbare en niet-afschrijfbaar activa.

Het overwogen scenario verhoogt de kapitaalkosten voor afschrijfbaar activa, ongeacht de financieringswijze van de investering en de configuratie van de ondernemingen. Het vermindert de kapitaalkosten voor realiseerbare activa van vennootschappen die als KMO's worden beschouwd (geval «A») en verhoogt ze slechts in zeer geringe mate in het geval «B», namelijk voor de groepen van vennootschappen zonder coördinatiecentrum.

Globaal gezien, vermindert dit scenario de spreiding van de kapitaalkosten en is het dus een stap in de richting van de neutraliteit. De variatiecoëfficiënt die wordt berekend op basis van de kapitaalkosten in de 12 mogelijke combinaties (4 activa, 3 financieringswijzen van de investeringen) vermindert bij alle in aanmerking genomen configuraties van ondernemingen, en dat ongeacht de afschaffing van de fiscale steunmaatregelen gepaard gaat met een verlaging van de vennootschapsbelasting tot 35% dan wel tot 30%.

Tabel 4.6
Spreiding van de kapitaalkosten, basistoestand en hervormingsscenario

Investeringsaftrek tegen basistarief Afschrijvingen VenB-tarief	ja	neen	neen
	Degressief Huidig	Lineair 35%	Lineair 30%
A. Geval « KMO »	0,432	0,261	0,247
B. Groep vennootsch., zonder coörd.-centr.	0,136	0,082	0,075
C. Groep vennootsch., met coörd.-centr.	0,252	0,190	0,159

Bron: berekeningen uitgevoerd door het Secretariaat

4.24 Budgettaire weerslag

De budgettaire weerslag werd geraamd met behulp van het micro-simulatiemodel MISIS, versie aanslagjaar 1997, en geprojecteerd naar het jaar 2001.

Tabel 4.7
Fiscaal stelsel van de investeringen: oorspronkelijke budgettaire weerslag van de overwogen maatregelen in afwijking tot de referentietoestand

		Vershil (miljarden BEF)
<i>A. Vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire</i>		
- verandering van het resultaat 1 ^e bewerking		+77,9
- verandering van de belastbare grondslag		+66,1
- verandering van de belasting		+26,0
<i>B. Idem, + afschaffing van de investeringsaftrek</i>		
	<i>Basistarief</i>	<i>+ verhoogde tarieven</i>
- verandering van de belastbare grondslag	+70,5	+74,6
- verandering van de belasting	+27,7	+29,3
<i>C. Idem, + VenB tegen 30 %</i>		
	-47,9	-46,3

Bron: berekeningen uitgevoerd door het Secretariaat op basis van het MISIS-model.

De vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving heeft als **aanvankelijk** effect het resultaat «1^e bewerking» te verhogen met 77,9 miljard tegen 2001 (84). De maatregel werd in het model gebracht door de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving te vervangen voor alle investeringen waarvoor de afschrijving aan de gang is. De parameters van de oorspronkelijke rendabiliteitsberekeningen van investeringen worden daardoor uiteraard gewijzigd: een minder gunstige afschrijvingsmethode vermindert de netto geactualiseerde waarde van de investeringen. Nochtans dient ermee rekening te worden gehouden dat de wijziging in de afschrijvingsmethode een compenserende maatregel is voor een vermindering van de vennootschapsbelasting. Deze vermindering van de vennootschapsbelasting is noodzakelijkerwijs van toepassing op de winsten die de reeds verrichte investeringen opleveren, waardoor de netto geactualiseerde waarde van die investeringen stijgt.

Sommige leden zijn nochtans van mening dat de toepassing van deze maatregel op investeringen die reeds worden afgeschreven, tegen de rechtszekerheid zou ingaan en de verplichting met zich zou meebrengen uitgestelde belastingen op het actief van de balans te boeken, wat een praktijk zou zijn die thans door het Belgisch boekhoudrecht wordt verworpen.

De verhoging van het resultaat «1^e bewerking» komt niet op precies dezelfde manier tot uiting in de netto belastbare grondslag. Zij heeft immers tot gevolg dat het bedrag van de aftrekken die in een latere fase verricht worden, voornamelijk vroegere verliezen en overgedragen investeringsaftrekken, vermeerdert. De **aanvankelijke** verhoging van de belastbare grondslag bedraagt slechts 66 miljard en de belasting zou met 26 miljard stijgen.

84 Het MISIS-model brengt de boekhoudkundige en de fiscale gegevens samen en de berekening steunt bijgevolg op de bijlage van de jaarrekeningen. Uit voorzichtigheid werd geen rekening gehouden met onvolledige jaarrekeningen. Evenzo werd er geen rekening gehouden met de weerslag van de maatregel op verlieslatende ondernemingen. Voor sommige ervan kan de maatregel een onmiddellijk effect hebben door tot een positief fiscaal resultaat te leiden. Voor de andere vermindert deze maatregel het bedrag van de verliezen die in latere aanslagjaren gerecupereerd kunnen worden. Rekening houdend met deze voorzorgsmaatregelen, kan de raming bijgevolg als een ondergrens worden beschouwd.

Levert een wijziging van de afschrijvingsduur een structureel rendement op?

Men kan van oordeel zijn dat dit scenario door een wijziging van de afschrijvingsduur de aftrekbaarheid van bepaalde uitgaven alleen maar in de tijd verplaatst en dus geen structureel effect heeft. De in Tabel 4.7 geraamde budgettaire meeropbrengst zou bijgevolg enkel een effect op korte termijn hebben.

Deze meeropbrengst kan enkel van structurele aard zijn onder de volgende hypothesen:

- ? De overgang van de degressieve afschrijving naar de lineaire afschrijving verlengt de duur van de afschrijvingsperiode. Als men veronderstelt dat de overeenstemmende vaste activa worden vervangen van zodra zij fiscaal zijn afgeschreven, is er inderdaad een vermindering van de gemiddelde jaarlijkse dotatie voor afschrijvingen.
- ? Het feit dat het actief eventueel op het einde van de afschrijvingsperiode wederverkocht wordt, heeft geen belang: de afschrijvingen die door de koper worden geboekt zouden dan worden gecompenseerd door de belasting op de door de verkoper gerealiseerde meerwaarde.

Als men deze hypothesen aanneemt, komt dat erop neer dat de investeringen eerder afhangen van een proces van fiscale optimalisatie dan van de kapitaalkosten.

De vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving heeft ook een structureel effect in de hypothese van een stijging van de investeringen.

De afschaffing van de investeringsaftrek brengt de aanvankelijke verhoging van de belastbare grondslag van 66,1 op 70,5 miljard wanneer de afschaffing slechts slaat op het basistarief en op 74,6 miljard wanneer zij ook slaat op de verhoogde tarieven. De globale weerslag van de twee maatregelen op de belastingopbrengst bedraagt 27,7 of 29,3 miljard naargelang van de in aanmerking genomen optie.

Deze twee maatregelen maken het dus mogelijk een daling van ongeveer vier punten van het tarief van de vennootschapsbelasting te financieren wanneer het budgettaire rendement van de afschaffing van de degressieve afschrijving daadwerkelijk structureel zou zijn. Wanneer men stelt dat er geen structureel effect is maar enkel een effect op korte termijn, heeft het grootste deel van de budgettaire meeropbrengst enkel betrekking op de korte termijn. Er is slechts een structurele meeropbrengst ten belope van het rendement van de afschaffing van de investeringsaftrek (1,7 of 3,3 miljard volgens de gehanteerde optie).

De weerslag van de maatregelen tot verbreding van de belastbare grondslag is sterker bij de verwerkende nijverheid dan bij de dienstensector, maar deze verschillen zijn vanzelfsprekend slechts relevant wanneer de verbreding van de belastbare grondslag van structurele aard is. Als men de maatregelen met betrekking tot de afschrijvingen, de investeringsaftrek en de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting tot 30% samen beschouwt, is de nettoweerslag een vermindering van de vennootschapsbelasting voor bijna alle sectoren: de afschaffing van de investeringsaftrek en de vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving compenseren niet perfect de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting. De tegenstelling tussen de industriële sectoren en de dienstensectoren is niet zo uitgesproken.

Deze combinatie van maatregelen heeft overigens zeer verspreide effecten binnen de sectoren, aangezien er in de meeste terzelfder tijd winnaars en verliezers zijn. Als er al talrijke verliezers zijn, zullen zij nochtans kleinere bedragen verliezen dan de gemiddelde winst van de winnaars.

Men kan ook niet negeren dat deze maatregelen tot verbreding van de belastbare grondslag, uit hun aard, eerder de primaire en secundaire sector betreffen dan de dienstensector.

4.3 De preferentiële stelsels

Ons stelsel van vennootschapsbelasting omvat verschillende preferentiële stelsels, waarvan de vier voornaamste zijn:

- ? het stelsel van de coördinatiecentra,
- ? het stelsel van de distributiecentra,
- ? het stelsel van de dienstencentra,
- ? het stelsel van het « informeel kapitaal ».

De verbreding van de belastbare grondslag die moet doorgevoerd worden om de budgettaire kosten van de verlaging van de aanslagvoet te compenseren, zou ook kunnen gebeuren via de aanpassing, of zelfs de afschaffing, van de preferentiële stelsels. Die mogelijkheid moet onderzocht worden omdat de vrijgestelde winsten van de preferentiële stelsels het merendeel uitmaken van de fiscale uitgaven die overblijven na de in de jaren 90 doorgevoerde verbreding van de belastbare grondslag.

De opportuniteit van dergelijke maatregelen moet worden beoordeeld, rekening houdend met de weerslag van deze preferentiële stelsels op de Belgische concurrentiepositie, maar ook met de plaats van deze stelsels in de besprekingen die aan de gang zijn binnen de internationale instellingen aangaande de schadelijke fiscale concurrentie.

Een hervorming van de preferentiële stelsels zou dus twee doelstellingen kunnen vervullen:

- ? een strikt interne doelstelling: bijdragen tot de financiering van een verlaging van de aanslagvoet van de vennootschapsbelasting in het kader van de in hoofdstuk 1 geschetste algemene strekking van de hervorming,
- ? een externe doelstelling, met name bijdragen tot een nieuwe concurrentiestrategie in een context van veralgemeende ontmanteling van de schadelijke preferentiële stelsels.

4.31 *Kiezen tussen twee mogelijkheden inzake fiscaal beleid*

Het te onderzoeken alternatief is het volgende:

- ? *ofwel kiest België ervoor zijn preferentiële stelsels « tot elke prijs » te verdedigen;*
- ? *ofwel kondigt het een nieuwe strategie aan die zijn concurrentievermogen veilig stelt doordat tegelijkertijd de nominale aanslagvoet wordt verlaagd en de preferentiële stelsels in overeenstemming worden gebracht met de criteria van de gedragscodes in het kader van een internationaal overeengekomen aanpassing.*

De Afdeling neemt ervan akte dat *een unilaterale en vervroegde afschaffing van de preferentiële stelsels niet opportuun wordt geacht.*

Alvorens de voor- en nadelen van elke mogelijkheid uit het alternatief worden onderzocht, moet eraan worden herinnerd dat *de gedragscodes van de Europese Unie en van de OESO ons de afschaffing opleggen van de schadelijke fiscale beschikkingen vóór 1 januari 2003 (EU) of april 2003 (OESO), terwijl de vennootschappen die de beschikkingen op 31 december 2000 genoten, uitstel krijgen tot 31 december 2005.*

De eerste mogelijke keuze is dus de *verdediging van het status-quo* : die bestaat erin de duur van de toegekende fiscale voordelen zo lang mogelijk te verlengen.

Zij steunt op de volgende twee elementen.

- ? Het schijnt vast te staan dat de preferentiële stelsels een invloed hebben op de vestiging van de economische activiteiten (85): het behoud van die stelsels bevordert bijgevolg het concurrentievermogen van België, trekt economische activiteiten aan en heeft een gunstige weerslag, onder andere op de werkgelegenheid.
- ? Op het ogenblik van de ontmanteling van de schadelijke kenmerken van de preferentiële stelsels kan een vroegere (in feite een huidige) vestiging van de centra een voordeel betekenen: met andere woorden, als er na de veralgemeende ontmanteling van de preferentiële stelsels geen gunstiger belastingregeling bestaat in een op alle punten vergelijkbare lokalisatie, dan is er ook geen stimulans om te delocaliseren. Op middellange termijn kan de verdediging van het status-quo dus interessant blijken te zijn.

De verdediging van het status-quo zou echter op middellange termijn contraproductief kunnen blijken.

- ? Thans toestemmingen verlenen voor een periode die verder reikt dan 31 december 2002 is nog steeds mogelijk maar reeds «op de limiet» van de standstill-clausule waarmee België heeft ingestemd bij de aanvaarding van de gedragscodes van de Europese Unie en van de OESO (86). Er zal echter gekozen moeten worden tussen het laten vervallen van de periode gedurende dewelke de voordelen worden toegekend op 31 december 2002 of het risico te lopen dat zowel de investeerders als de Staat in een nadelige rechtsonzekere toestand terechtkomen.
- ? De conclusies van de ECOFIN-Raad van 27 november 2000 vermelden weliswaar: «*De Raad kan echter, per geval, om rekening te houden met bijzondere omstandigheden, en na een verslag van de Follow-up groep gedragscode, besluiten de gevolgen van bepaalde schadelijke regelingen na 31 december 2005 te laten voortbestaan*». Nochtans is een dergelijk akkoord van de Raad nog lang niet verworven en er moet ernstig rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat de fiscale voordelen die als schadelijk worden bestempeld na 31 december 2005 niet meer toegekend mogen worden, ongeacht de duur van de periode waarvoor zij oorspronkelijk werden toegekend. De verlenging van de effecten van de preferentiële stelsels mag op geen enkel wijze verder reiken dan 31 december 2010.
- ? Na 31 december 2005 zullen de vennootschappen die schadelijke belastingregelingen zouden blijven genieten, onvermijdelijk met een steeds groter wordende rechtsonzekerheid worden geconfronteerd. De door de OESO voorziene publicatie van een lijst van schadelijke fiscale stelsels waarvoor de lidstaten hun verbintenis tot ontmanteling ervan niet zijn nagekomen, zal leiden tot een veralgemeende aanvaarding van anti-misbruikmaatregelen die de aantrekkingskracht van de preferentiële fiscale stelsels zullen tenietdoen (87). De zelfde redenering gaat op voor de staten die deze voordelen zullen toekennen.

85 Zie hierboven, p. 69 en volgende.

86 Terwijl de gedragscode van de Europese Unie enkel een engagement inhoudt *om geen nieuwe maatregelen in te voeren*, vermeldt die van de OESO dat de lidstaten *er zich van onthouden het toepassingsgebied van de bestaande maatregelen uit te breiden*.

87 Bijvoorbeeld weigering tot toekenning van een vrijstellingsstelsel voor winsten die door een coördinatiecentrum worden uitgekeerd, toepassing van de regeling «gecontroleerde buitenlandse vennootschap» (CFC) voor de door het centrum gereserveerde winsten, herkwalificatie van verrichtingen enz.

- ? Aangezien het voor een investeerder praktisch uitgesloten is, in volle rechtszekerheid preferentiële belastingstelsels te kunnen genieten na 31 december 2005, en zelfs vanaf 2003 voor de nieuwe investeringsbeslissingen, zal het belastingstelsel dat na die datum van kracht zal zijn, geleidelijk aan het fiscale element worden dat wordt opgenomen in de beslissingen aangaande de lokalisatie van economische activiteiten.

Deze drie elementen pleiten ervoor dat België nu reeds zijn fiscaal beleid voor het « post-2003 »-tijdperk aankondigt. Dat is de *toekomstgerichte tak van het alternatief*, die twee dimensies moet hebben:

- ? de aanpassingswijzen van de als schadelijk beschouwde preferentiële stelsels;
- ? een fiscaliteit die zo wordt georganiseerd dat het normale belastingstelsel voor ondernemingen op zichzelf aantrekkelijk is.

In de volgende alinea's worden voor elk van de preferentiële stelsels de voordelen en de nadelen van elke tak van dit alternatief verduidelijkt. De bespreking van het alternatief houdt rekening met

- ? juridische elementen, met name de huidige kenmerken van de stelsels en met wat ze schadelijk maakt in de zin van de Gedragscodes van de Europese Unie en van de OESO,
- ? statistische elementen aangaande de omvang van de verrichte economische activiteiten en de effectieve belasting ervan.

4.32 Coördinatiecentra

A. *Het huidige belastingstelsel*

De erkende coördinatiecentra genieten verschillende fiscale voordelen. Deze voordelen zijn doorzichtig aangezien zij in een wet zijn vastgelegd en de officiële erkenningsprocedure zich beperkt tot de verificatie of de objectieve voorwaarden vervuld zijn.

Het belangrijkste fiscaal voordeel bestaat in de bepaling van de belastbare winst via een forfaitaire methode. In dit geval gaat het om een « cost-plus »-regeling, gebaseerd op de werkingskosten met uitzondering van de personeelskosten en de financiële lasten. Zij genieten nog andere voordelen: vrijstelling van de onroerende voorheffing op onroerende goederen, vrijstelling van het registratierecht op kapitaalbrengen, vrijstelling van roerende voorheffing op de uitgekeerde inkomsten (dividenden, interesten en andere inkomsten uit schuldvorderingen en leningen). De fictieve roerende voorheffing, welke aanvankelijk aan de kapitaalverschaffers werd toegekend, werd geleidelijk afgeschaft en de fase van de « phasing-out » is thans beëindigd.

Het is het eerste van de hierboven vermelde voordelen dat in het centrum van de debatten over de schadelijke fiscale concurrentie staat. De andere (onroerende voorheffing, registratierecht op inbreng) zijn minder belangrijk, en de draagwijdte van de vrijstelling van roerende voorheffing is eveneens kleiner omdat zij voor de kapitaalverschaffer geen eindbelasting uitmaakt.

De fiscale voordelen die thans aan de coördinatiecentra worden toegekend, zijn belangrijk: zij staan in voor een groot deel van het verschil tussen de effectieve en de nominale aanslagvoet, zowel globaal als per bedrijfstak (88). De micro-economische indicatoren van de effectieve fiscale druk geven aan dat het belastingstelsel nog steeds een subsidiëringseffect heeft, ook al is dat kleiner geworden sinds de afschaffing van de fictieve roerende voorheffing (89). Ook al zijn zij belangrijk, de fiscale voordelen die aan de coördinatiecentra worden toegekend, zijn niet systematisch belangrijker dan die welke andere preferentiële stelsels toekennen (90).

Al blijken de toegekende fiscale voordelen belangrijk als men ze vergelijkt met het normale stelsel van de vennootschapsbelasting in België, zijn zij in feite minder belangrijk als men ze vergelijkt met de andere preferentiële fiscale stelsels die gelijkaardige activiteiten in andere landen kunnen genieten, en waarvoor in herinnering moet worden gebracht dat zij zeer mobiele belastbare grondslagen opleveren. Als deze stelsels op een unilaterale wijze zouden worden afgeschaft, is er een aanzienlijk risico dat de fiscale ontvangsten niet toenemen.

B. De weerslag van het huidige stelsel

De economische activiteit van de coördinatiecentra is belangrijk: uit de globalisatie van hun jaarrekeningen (91) komen voor aanslagjaar 1998 activa naar voren die 4.000 miljard BEF overschrijden en een resultaat vóór belasting dat 1,3% van het BBP bedraagt. De jaarlijkse gemiddelde werkgelegenheid bedraagt 5.729 eenheden, wat meer is dan het door de erkenningsprocedure vereiste aantal (92).

Zowel de balans als de resultatenrekening van de coördinatiecentra tonen duidelijk aan dat **financiële bemiddeling en thesauriebeheer hun voornaamste activiteiten zijn**: het netto financieel resultaat bedraagt 95% van het globale resultaat: de niet-financiële vaste activa bedragen slechts 0,2% van de totale activa die hoofdzakelijk bestaan uit niet-commerciële vorderingen, uit financiële vaste activa en uit geldbeleggingen. Op de passiefzijde van de balans bedragen de eigen middelen de helft van de totale passiva en 72% van de totale permanente middelen. Het relatieve belang van de eigen middelen is toegenomen naarmate de *phasing-out* van de fictieve roerende voorheffing het fiscale voordeel van de leningfinanciering in hoofde van de kapitaalverschaffers verminderde.

De statistische gegevens welke in bijlage 4 worden opgenomen, geven ook aan dat de effectieve aanslagvoet van de coördinatiecentra daadwerkelijk zeer laag ligt (gemiddeld 2%). Het onderzoek van de jaarrekeningen laat ook zien dat de coördinatiecentra waarvan het kapitaal in meerderheid wordt aangehouden door Belgische aandeelhouders talrijker zijn dan die waarvan het kapitaal in meerderheid wordt aangehouden door buitenlandse aandeelhouders. Laatstgenoemde maken maar 44% uit van de erkende coördinatiecentra en vertegenwoordigen slechts 35% van de winsten. Ook kan men niet zeggen dat de coördinatiecentra afgezonderd zijn van de binnenlandse economie: de omvang van de fiscale uitgaven kan daarvan getuigen.

88 Zie hierboven, p. 17 en bijlage 3, Tabel A3.3.

89 Zie hierboven, p. 30 en volgende.

90 Zie hierboven, Tabel 3.19, p. 66. Meer in het algemeen bieden alle fiscale stelsels die de belastingvrijstelling van financiële stromen toelaten, voordelen die gelijkaardig zijn aan die van de coördinatiecentra.

91 Zie bijlage 4.

92 Soms worden hogere cijfers aangehaald. Men moet nochtans erg kritisch zijn ten opzichte van cijfers van « onrechtstreekse tewerkstelling » welke worden aangehaald zonder het begrip « onrechtstreekse tewerkstelling » te verduidelijken. Voor wat de rechtstreekse tewerkstelling betreft, is er reden om zich strikt aan dit cijfer te houden als men het principe aanvaardt dat de jaarrekeningen een getrouw beeld van de onderneming weergeven.

C. *Het huidige belastingstelsel in het licht van de gedragscodes*

Het fiscaal stelsel van de coördinatiecentra wordt **door de Europese Unie als schadelijk beschouwd en door de OESO als potentieel schadelijk**. België heeft die conclusies niet aangevochten. Op het vlak van de Europese Unie wordt het fiscaal stelsel van de coördinatiecentra eveneens onderzocht in het kader van de «Staatssteun»: de procedure bevindt zich echter nog maar in de voorbereidende fase en blijft voorlopig dus zuiver administratief.

De onderzochte feitelijke elementen geven aan dat **het grootste probleem bestaat in de bepaling van de belastbare grondslag via van het cost-plus-stelsel**: het gaat hier inderdaad om «een regel voor het bepalen van de winst die afwijkt van de internationaal aanvaarde beginselen» (vierde criterium van de Europese gedragscode) en het gevolg ervan is een zeer lage effectieve aanslagvoet. Daarentegen

- ? bestaat er echt een substantiële economische activiteit: het duidelijkste bewijs daarvan is het aantal gecreëerde arbeidsplaatsen, dat hoger ligt dan het vereiste minimum,
- ? is het stelsel doorzichtig,
- ? geeft het onderzoek naar het aandeelhouderschap van de coördinatiecentra aan dat het stelsel niet ingekapseld is of afgezonderd is van de binnenlandse economie.

D. *Voor welke optie kiezen?*

De fiscaliteit is een belangrijk element bij de beslissing omtrent de lokalisatie van dergelijke activiteiten. **Door het status-quo aan te houden kan België ook de gunstige economische weerslag blijven genieten** van het stelsel in termen van werkgelegenheid, van weerslag op het financieel centrum en, meer in het algemeen, van bijkomende economische activiteit.

Hoewel de coördinatiecentra nog met grote bedragen aan kapitaal omgaan en een substantiële economische activiteit verrichten, **zijn bepaalde voordelen die zij bij hun oprichting opleverden verminderd of deels verdwenen wegens de economische en monetaire integratie in Europa**.

- ? Zo heeft het aantrekken van buitenlands kapitaal naar België om de positie van de munt te versterken geen zin meer in het tijdperk van de euro.
- ? Dezelfde redenering geldt voor het argument betreffende de ontwikkeling van België als financieel en beurscentrum: de internationalisering van de activiteiten is nu veel groter dan in de tijd van de invoering van het fiscaal stelsel van de coördinatiecentra. Het is niet omdat een multinationale onderneming een financiële dienstencentrum in België opricht, dat zij een beroep doet op de financiële tussenpersonen van het land. Zij kan heel goed België alleen gebruiken als factor van verlaging van de fiscale druk en elders meer concurrentiële financiële diensten vinden.
- ? De creatie van werkgelegenheid moet worden gerelativeerd. De kosten per gecreëerde arbeidsplaats liggen veel hoger dan die van alle alternatieve beleidsmaatregelen: de aard van de gecreëerde arbeidsplaatsen komt absoluut niet overeen met de segmenten van de arbeidsmarkt die door een grote structurele werkloosheid getroffen worden en het is verre van uitgesloten dat een groot deel van de arbeidsplaatsen intragroeptransfers zijn.

Het is bijgevolg niet onredelijk aan te nemen dat, *aangezien het belang van de voordelen kleiner wordt en het belang van de rechtsonzekerheid in de loop der tijden steeds maar zal toenemen, een toekomstgerichte stap verkieslijk zou zijn door nu reeds de modaliteiten van de aanpassing van het preferentiële stelsel en van de hervorming van het algemene stelsel van de vennootschapsbelasting aan te kondigen.*

Deze modaliteiten zouden de volgende kunnen zijn:

- ? Voor de belasting van de winsten van de coördinatiecentra zou een *Advanced pricing agreement*, dat via een doorzichtige procedure een winstmarge bepaalt op basis van een cost-plus-methode die met de OESO-richtlijnen overeenstemt, een praktijk zijn die conform de gedragscode is, en die het mogelijk zou maken concurrentieel te blijven in een context van samen overlegde ontmanteling van de preferentiële stelsels.
- ? Wat het algemene stelsel van de vennootschapsbelasting betreft, vereist de toekomstgerichte optie een tariefverlaging tot 30%.
- ? De taks op het tewerkgesteld personeel wordt afgeschaft.

Het gaat hier helemaal niet om een capitulatie. Integendeel, deze optie bestaat erin het initiatief te nemen en nu reeds duidelijk te maken dat ons fiscaal stelsel concurrentieel zal blijven, maar dat de middelen om dit concurrentievermogen veilig te stellen geen preferentiële fiscale stelsels meer zullen zijn, maar een « normaal stelsel » dat aantrekkelijker is gemaakt.

Aangezien dit scenario ten uitvoer zou worden gebracht bij de op internationaal vlak gecoördineerde afschaffing van de preferentiële fiscale stelsels, kan men redelijkerwijze een substantieel *budgettair rendement* verhopend dat de financiering van een beduidende verlaging van de vennootschapsbelasting mogelijk zou maken. De meest recente beschikbare gegevens wijzen immers op een totaal bedrag aan vrijgestelde winsten van 122 miljard. Een louter mechanische raming bij ongewijzigd gedrag (93) zou bij een belasting van 30% een rendement van 36 miljard opleveren. Dit bedrag omvat zowel de winsten van de coördinatiecentra van Belgische als van buitenlandse groepen.

Men kan stellen dat in een context van veralgemeende ontmanteling van de preferentiële stelsels en *op voorwaarde dat correcties worden aangebracht aan de gebreken van de huidige voorwaarden die inzake belasting in een vroegere fase voor de DBI-afrekken en vrijstellingen van meerwaarden van toepassing zijn*, het aandeel van de fiscale uitgave dat overeenstemt met de winsten van de coördinatiecentra van de Belgische groepen gerecupereerd zou kunnen worden. De budgettaire weerslag van de verbreding van de belastbare grondslag zou dan maximaal 21 miljard bedragen, rekening houdend met de afschaffing van de taks op tewerkgesteld personeel.

93 Dat wil zeggen volgens de methode die werd gebruikt om de kosten van de fiscale uitgaven te berekenen.

Er werden, onder meer door VANISTENDAEL, nog ambitieuzere voorstellen gedaan voor de invoering van een vennootschapsbelastingstelsel waarvan het tarief degressief zou zijn en zou dalen tot bijvoorbeeld 10% boven de 200 miljoen BEF, waarbij de degressiviteit beperkt zou worden tot vennootschappen die in meerdere landen actief zijn (94). Deze voorstellen zouden in overweging genomen kunnen worden als de hoofddoelstelling van het fiscaal beleid erin bestaat concurrentieel te zijn op internationaal vlak. Door aldus te handelen zou België echter kiezen voor een logica van belastingconcurrentie, terwijl op Europees vlak een logica van gecoördineerd fiscaal beleid, zoals hierboven geschetst, de bovenhand zou moeten hebben (95).

4.33. *Distributiecentra*

A. *Het huidige belastingstelsel*

Het belastingstelsel van de distributiecentra wordt georganiseerd door een gepubliceerde administratieve omzendbrief. Het is als volgt opgevat: er wordt aanvaard dat er geen abnormaal of goedgunstig voordeel aan vennootschappen van de groep wordt toegekend als de belastbare grondslag, berekend volgens de normale regels van de vennootschapsbelasting, niet lager is dan een forfaitair resultaat, berekend als volgt:

- + *omzet*
- *aanschaffingsprijs van de goederen*
- *diensten die in de kostprijs zijn begrepen (indien tegen een normale prijs gefactureerd)*
- *105% van de overige werkingskosten.*

B. *Weerslag van het huidige stelsel*

Aan de hand van de bij de balanscentrale ingediende jaarrekeningen van de vennootschappen, kan de *economische activiteit* van de distributiecentra alsook hun effectieve aanslagvoet worden geraamd (96). Deze economische activiteit ligt ***duidelijk lager dan die van de coördinatiecentra***: voor 1998 bedraagt het totaal van de verkopen en de diensten van de distributiecentra 83 miljard (minder dan één BBP-punt), het globaal resultaat vóór belasting bedraagt slechts 3 miljard maar de gemiddelde tewerkstelling van het jaar bedraagt 2.914 eenheden. De economische activiteiten van de distributiecentra zijn dus ***duidelijk arbeidsintensiever*** dan die van de coördinatiecentra.

Men merkt dat ***de gemiddelde effectieve aanslagvoet, voor alle distributiecentra samen, drie vierde van de nominale aanslagvoet*** van de vennootschapsbelasting (40,17%) bedraagt. Dat weerspiegelt het feit dat de toegekende belastingvoordelen duidelijk lager liggen dan in het geval van de coördinatiecentra.

94 Zie VANISTENDAEL (2000).

95 Zie hierboven, p. 70 en volgende.

96 Zie bijlage 4.

C. *Het huidige belastingstelsel in het licht van de gedragscodes*

Het belastingstelsel van de *distributiecentra* wordt op het vlak van de Europese Unie als schadelijk beschouwd maar België heeft die conclusies betwist: het is van mening dat het stelsel geen schadelijke kenmerken bevat en rechtvaardigt zijn stelling als volgt:

- ? de basis van de «cost-plus » is volledig: zij bevat alle categorieën van lasten;
- ? de forfaitaire marge van 5% is gerechtvaardigd door het relatief geringe aantal activiteiten dat mag verricht worden, wat een te grote spreiding van de winstmarges uitsluit;
- ? de belastbare grondslag wordt berekend volgens de normale regels en het «cost-plus »-stelsel is er enkel op gericht om te verifiëren of er geen abnormale of goedgunstige voordelen aan de andere vennootschappen van de groep worden toegekend;
- ? de winst wordt tegen het normale tarief van de vennootschapsbelasting belast;
- ? er wordt niet vereist dat het distributiecentrum deel uitmaakt van een multinationale groep;
- ? de doorzichtigheid wordt gegarandeerd door de publicatie van de omzendbrief en door de beperkte draagwijdte van de erkenningsprocedure.

Op het vlak van de Europese Unie werd een kennisgeving gedaan in het kader van de controleprocedures inzake staatssteun maar, in tegenstelling tot het geval van de coördinatiecentra, werd geen enkele onderzoeksprocedure gestart, zelfs geen administratieve en voorafgaandelijke.

Het belastingstelsel van de distributiecentra wordt op het niveau van de OESO als potentieel schadelijk beschouwd (97).

Het schijnt dus dat ***het enige probleem inzake het belastingstelsel van de distributiecentra ligt in het feit dat het gebaseerd is op een forfaitaire marge.***

D. *Voor welke optie kiezen?*

Het probleem van de toekomst van het belastingstelsel van de distributiecentra is minder cruciaal dan het probleem dat zonet werd besproken. Zelfs al worden zij op internationaal vlak als schadelijk of potentieel schadelijk beschouwd, zijn de aanpassingen die in de naaste toekomst moeten worden aangebracht, relatief beperkt.

Opdat het stelsel niet meer als schadelijk zou worden beschouwd, schijnt het immers dat het zou volstaan het forfaitaire karakter af te schaffen van de marge die wordt gebruikt om de belastbare grondslag te berekenen en in de richting te gaan van prijzen onder vrije mededinging. Zoals voor de coördinatiecentra zou men de methode van de *Advanced pricing agreement* kunnen gebruiken die voldoet aan de doorzichtigheidscriteria en die conform de OESO-richtlijnen inzake transferprijzen is.

97 België heeft zijn tegenwerpingen niet formeel doen opnemen in het OESO-verslag (2000b) dat de lijst bevat van de preferentiële belastingstelsels omdat de huidige lijst slechts een voorlopige lijst van potentieel schadelijke stelsels is.

De verhoging van de effectieve aanslagvoet die daaruit zou kunnen voortvloeien, zou grotendeels gecompenseerd worden door de weerslag van de verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting, zodat de operatie op het budgettaire vlak neutraal zou zijn. Anderzijds wordt het concurrentievermogen van België voor activiteiten van deze soort versterkt door het beleid van verlaging van de arbeidskosten – en meer in het bijzonder van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid – dat door de Regering wordt gevoerd.

Er kan dus van uitgegaan worden dat er in het geval van de distributiecentra ***geen groot probleem bestaat om de hierboven vermelde toekomstgerichte strategie uit te voeren.***

4.34 Dienstcentra

A. Het huidige belastingstelsel

Het belastingstelsel steunt op hetzelfde beginsel als dat van de distributiecentra: er wordt aangenomen dat er geen abnormaal of goedgunstig voordeel wordt toegekend aan de vennootschappen van de groep wanneer bepaalde normen in acht worden genomen. Hier is de voorwaarde dat de omzet niet kleiner mag zijn dan de som van een «cost-plus»-basis (C₊) en een «resale minus»-basis (R.).

- ? De «cost-plus»-basis (C₊) wordt berekend uitgaande van de totale lasten (rekeningen 60 tot 64 van het rekeningstelsel) met uitzondering van de elders belaste elementen (verworpen uitgaven, voorzieningen). De toegepaste marge gaat van 5 tot 15% maar er wordt geen marge toegepast op de personeelskosten en op de herfacturatie van diensten die door derden aan het dienstencentrum worden geleverd.
- ? De «resale minus»-basis (R.) wordt alleen in aanmerking genomen wanneer er een actieve tussenkomst is van het dienstencentrum in de verkopen. De toe te passen marge wordt bepaald op basis van de bijdrage van het dienstencentrum, maar zij mag niet hoger liggen dan 5%.

B. Weerslag van het huidige stelsel

Het onderzoek van de jaarrekeningen van de dienstcentra (cf. bijlage 4) brengt naar voren dat de economische activiteit die er wordt uitgeoefend reëel is, maar relatief weinig belangrijk: de totale omzet bedraagt minder dan één BBP-punt. Zoals dat het geval is voor de distributiecentra, gaat het hier om een arbeidsintensieve activiteit. Gemiddeld is er geen groot verschil tussen de effectieve en de nominale aanslagvoet maar de individuele toestanden zijn zeer uiteenlopend.

C. Het huidige belastingstelsel in het licht van de gedragscodes

Het belastingstelsel van de dienstcentra wordt ***op het vlak van de Europese Unie als schadelijk beschouwd en op het vlak van de OESO als potentieel schadelijk*** en België heeft die conclusies niet betwist. Op het vlak van de Europese Unie is er eveneens een kennisgeving gedaan in het kader van de controleprocedures inzake staatssteun maar er is nog geen onderzoeksprocedure gestart, zelfs geen administratieve en voorafgaandelijke.

Het grootste probleem is het feit dat de winstmarge die wordt gebruikt om de belastbare grondslag te berekenen niet op het geheel van de lasten van toepassing is.

D. Welke optie kiezen?

De analyse die zopas werd uitgevoerd inzake de keuze tussen de defensieve en de toekomstgerichte optie geldt ook voor de dienstencentra. Dat betekent dat het huidige belastingstelsel omgevormd zou moeten worden tot een *Advanced pricing agreement* wat conform de OESO-regels inzake transferprijzen is en dat voldoet aan de doorzichtigheidsregels. Zoals in het geval van de distributiecentra zou de verhoging van de effectieve aanslagvoet die eruit zou kunnen voortvloeien, gecompenseerd worden door de gunstige weerslag van een verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting en door de weerslag van de verlaging van de arbeidskosten.

4.35 Stelsel van het « informeel kapitaal »

A. Het huidige belastingstelsel

Het stelsel van het « informeel kapitaal » werd in 1999 ingevoerd. Het gaat om een rullingstelsel waarvoor de goedkeuringsprocedure louter administratief is: in tegenstelling tot wat het geval is bij de drie preferentiële stelsels die zonet onderzocht werden, betreft deze administratieve procedure de grond van de beslissing (98).

Het stelsel van het informeel kapitaal bestaat erin dat men aanneemt dat wanneer een buitenlandse moederonderneming van plan is een dochteronderneming in België te vestigen, zij een « informele inbreng » verricht in het kapitaal van die dochteronderneming. Een gedeelte van de bedrijfswinst van deze dochteronderneming wordt dan verondersteld de vergoeding uit te maken van dit « informeel kapitaal » (reputatie, goodwill, technische knowhow, klantenkring enz.) dat niet in de balans is opgenomen en bijgevolg niet wordt afgeschreven.

Het gedeelte van de bedrijfswinst dat verondersteld wordt de afschrijving van deze kapitaal-inbreng weer te geven, wordt bepaald op basis van een ondernemingsplan dat voor een periode van ten hoogste tien jaar realistische ramingen van de omzet, de bedrijfswinst, de werkgelegenheid alsmede de aard en het bedrag van de voorziene investeringen vermeldt. De toekenning van het stelsel is dus afhankelijk van de uitoefening van een economische activiteit die zich uit in materiële investeringen en de creatie van arbeidsplaatsen.

Het informeel kapitaal wordt geraamd op maximaal 90% van het totale bedrag van de potentiële bedrijfswinst over de tien volgende jaren. Het wordt op een lineaire wijze over tien jaren afgeschreven. Concreet gezien laat dit stelsel dus toe dat, afgezien van de jaarlijkse schommelingen, tot 90% van de bedrijfswinst vrijgesteld wordt, terwijl het saldo onderworpen wordt aan het normale tarief van de vennootschapsbelasting. Men kan er dus, bij een eerste benadering, van uitgaan dat het de effectieve aanslagvoet op de bedrijfsresultaten verlaagt tot 4%. De eventuele financiële en uitzonderlijke resultaten zijn belastbaar tegen het volle tarief.

De toekenning van dit stelsel gebeurt geval per geval bij een beslissing die in de Ministerraad wordt genomen.

98 De Afdeling heeft zich hoofdzakelijk gebaseerd op de uiteenzetting door ambtenaren van de Cel « Fiscaliteit van de buitenlandse investeringen » van het Ministerie van Financiën en op het jaarverslag van die Cel.

B. Weerslag van het huidige stelsel

Omdat dit belastingstelsel slechts zeer recentelijk van toepassing is geworden, beschikken wij niet over statistische gegevens aangaande de activiteit van de betrokken ondernemingen en aangaande hun effectieve aanslagvoet. De enige beschikbare gegevens zijn de vooruitzichten die als basis voor de goedkeuring van de ingediende dossiers hebben gediend. Volgens de gegevens die werden medegedeeld door de Cel «Fiscaliteit van de buitenlandse investeringen» van het Ministerie van Financiën, hebben 13 dossiers een gunstige ruling verkregen en bedraagt de gemiddelde verhouding van het informeel kapitaal 72%. De omvang van de overeenstemmende economische activiteiten wordt, op basis van de vooruitzichten, als volgt ingeschat.

Tabel 4.8
Stelsel van het informeel kapitaal: voorziene economische activiteiten

Aantal aanvaarde dossiers	13
Voorzien aantal nieuwe arbeidsplaatsen	2 696
Voorziene investeringen (miljarden BEF)	14,4
Toegestaan informeel kapitaal (miljarden BEF)	304,3
Voorziene omzet (jaarlijks gemiddelde, miljarden BEF)	531,5
Voorzien bedrijfsresultaat (jaarlijks gemiddelde, miljarden BEF)	42,4
Vergoeding van het informeel kapitaal, in % van het bedrijfsresultaat	72%

C. Het huidige belastingstelsel in het licht van de gedragscodes

Het belastingstelsel van het informeel kapitaal wordt **op het vlak van de Europese Unie als schadelijk beschouwd** maar België heeft deze conclusies aangevochten. België is immers van mening dat de weerslag van het stelsel een abnormaal of goedgunstig voordeel is dat aan een in België gevestigde vennootschap wordt toegekend door de buitenlandse moedervenootschap en dat omwille van de regels van de internationale fiscaliteit, de buitenlandse moedervenootschap moet instaan voor de belasting op dit voordeel. Dit preferentieel belastingstelsel wordt eveneens **als potentieel schadelijk beschouwd op het vlak van de OESO** (99). Op het vlak van de Europese Unie werd een kennisgeving gedaan in het kader van de controleprocedures inzake staatssteun maar er is nog geen onderzoeksprocedure gestart, zelfs geen administratieve en voorafgaandelijke.

Zowel de Europese Unie als de OESO zijn van oordeel dat het stelsel niet doorzichtig is, noch in zijn principes, noch in de uitvoering ervan. De effectieve aanslagvoet wordt aanzienlijk verminderd en het feit dat het stelsel *de facto* niet toepasselijk is op de vestiging in België van een dochteronderneming van een Belgische vennootschap heeft tot gevolg dat aan het «inkapselingscriterium» (eerste en tweede criterium van de Europese gedragscode) wordt voldaan. Er is weliswaar een theoretische informatie-uitwisseling met het land van de moedervenootschap, maar aangezien dat land het initiatief voor de aanvraag moet nemen, is het niet altijd zeker dat er daadwerkelijk een uitwisseling van informatie is en dat het land van de moedervenootschap, die het recht heeft het abnormale of goedgunstige voordeel te belasten, van het bestaan ervan op de hoogte zou zijn. Men kan daarentegen niet ontkennen dat er substantiële economische activiteiten worden uitgevoerd in het kader van dit preferentieel belastingstelsel.

99 België heeft zijn tegenwerpingen niet formeel doen opnemen in het OESO-verslag (2000b) dat de lijst bevat van de preferentiële belastingstelsels omdat de huidige lijst slechts een voorlopige lijst van potentieel schadelijke stelsels is.

D. *Voor welke optie kiezen?*

Het relatief «agressieve» karakter van dit stelsel heeft tot gevolg dat het gevaar loopt een van de doelwitten te zijn van de anti-misbruikmaatregelen als het van kracht zou blijven na de in de Europese Unie en de OESO overeengekomen vervaldata. ***Dit rechtvaardigt dat de toekomstgerichte optie in overweging wordt genomen, volgens dezelfde modaliteiten als voor de andere preferentiële stelsels, rekening houdend met de omvang van de economische activiteit die het stelsel met zich meebrengt.***

4.4 Neutralisatie van de dubbele belasting van de uitgekeerde winsten

De toepassingsregels voor de neutralisatie van de dubbele belasting van de uitgekeerde winsten zijn een van de fundamentele elementen van elk stelsel van vennootschapsbelasting. Zij kan volgens verschillende systemen gebeuren, waarbij het belangrijkste verschil ligt in vrijstelling of verrekening (100). De maatregelen tot vermindering van de dubbele belasting werden reeds in de hoofdstukken 2 en 3 van het verslag besproken en de belangrijkste conclusies van dat onderzoek worden hieronder in herinnering gebracht (4.41). In de volgende afdeling wordt op een grondige wijze de huidige toestand onderzocht (4.42) en op basis van dat onderzoek worden vier hervormingsscenario's geformuleerd (4.43).

4.41 Voornaamste reeds gedane vaststellingen

In de loop van de laatste tien jaren werden de toepassingsregels voor de vermindering van de dubbele belasting op de uitgekeerde winsten herhaaldelijk verbeterd. De laatste keer gebeurde dat bij het KB houdende bijzondere machten van 1996. De in hoofdstuk 2 waargenomen en besproken statistische evoluties betreffen dus voornamelijk het stelsel dat van toepassing was vóór deze laatste wetswijziging. Zij brengen ons tot het besluit dat de invoering van taxatievoorwaarden in het begin van de jaren 90 een structureel vertragend effect heeft gehad op de DBI-afrekken ten opzichte van de evolutie van de uitgekeerde winsten. Verschillende aanwijzingen die zijn opgenomen in een verslag van het Rekenhof, waarop wij zullen terugkomen, geven nochtans aan dat er afrekken voor DBI werden toegekend zonder dat er in een vroegere fase een normale belasting van de uitgekeerde winsten geweest is. Dat is de reden waarom de evolutie van de effectieve aanslagvoet in een alternatief scenario werd berekend, waar de DBI een fiscale uitgave uitmaakten.

De sectoriële analyse geeft aan dat de afrekken voor DBI belangrijk zijn in de volgende sectoren: verzekeringen, de sector «elektriciteit en water», holdings, beleggingsvennootschappen en andere financiële diensten. De afrekken voor DBI zijn daarenboven sterk geconcentreerd bij de ondernemingen die een hoog resultaat «1^e bewerking» hebben.

100 Zie de typologie van de verschillende mogelijke stelsels in hoofdstuk 3, p. 51 en volgende.

De internationale vergelijking had daarenboven tot de volgende conclusies geleid.

- 2 België heeft gekozen voor de vrijstelling: het heeft dus het concurrentievermogen van de moederondernemingen bevoordeeld en het risico op delokalisatie van de dochterondernemingen aanvaard.
- 2 In vergelijking met de andere landen die voor het vrijstellingsstelsel gekozen hebben, is onze vrijstellingscoëfficiënt (95%) minder gunstig, maar anderzijds spelen de relatief lage participatiedrempel (5%) en de relatief weinig stringente pseudo-permanentievoorwaarde in ons voordeel.
- 2 Op strikt juridisch vlak zijn de voorwaarden van belasting in een vroegere fase vrij streng: zij zijn in elk geval strenger dan die welke in Duitsland, in Denemarken, in Frankrijk (ingeval men voor vrijstelling kiest), in Luxemburg en in Nederland gelden. Onze vrijstelling onder voorwaarde van belasting lijkt ook strikter dan het Ierse stelsel van belastingkrediet. Deze conclusie geldt natuurlijk enkel indien de taxatievoorwaarden daadwerkelijk toegepast worden. Het onderzoek dat door het Rekenhof werd uitgevoerd trekt deze hypothese in twijfel.
- 2 Het Belgisch stelsel onderscheidt zich ook omdat het geen enkele andere wijze van wegwerking van dubbele belasting erkent wanneer aan de voorwaarden voor aftrek als DBI niet wordt voldaan, terwijl bijna alle andere onderzochte landen verrekening en vrijstelling combineren.

4.42 Gedetailleerd onderzoek van de huidige toestand

A. De beginselen

De neutralisatie van de dubbele belasting op de uitgekeerde winsten gebeurt door middel van een vrijstellingsstelsel: de ontvangen dividenden worden van de belastbare grondslag afgetrokken ten belope van 95% van hun bedrag voor zover aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

VOORWAARDEN INZAKE BELASTING IN EEN VROEGERE FASE

Deze voorwaarden betreffen vooreerst *de belasting in een vroegere fase*: artikel 203 WIB somt vijf gevallen op waar de aftrek niet wordt toegestaan.

Het *eerste uitsluitingsgeval* betreft de dividenden ontvangen van een vennootschap die niet onderworpen is aan de vennootschapsbelasting (101) of aan een gelijkaardige belasting in het buitenland, of die gevestigd is in een land waar de bepalingen van gemeen recht aanzienlijk gunstiger zijn dan in België. Hier worden de belastingparadijzen bedoeld (102). Er moet worden opgemerkt dat het criterium « aanzienlijk gunstiger » niet overeenstemt met een drempel inzake belastingtarief, weze het een absolute drempel of een relatieve ten opzichte van het tarief van de vennootschapsbelasting in België. Er is evenmin een doorzichtigheidsregel: als het uitsluitingsgeval van toepassing is, is er bijgevolg volledige belasting in België, zelfs indien er belasting in een vroegere fase is geweest, zij het « aanzienlijk gunstiger ».

101 Deze regel is niet van toepassing op de intercommunales.

102 Dit eerste uitsluitingsgeval laat niet toe de gevallen uit te sluiten waar er een belastingvrijstelling is voor vennootschappen die desondanks aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn, zoals de tijdelijke « *tax holidays* » die door sommige economieën in overgang worden toegekend.

Het **tweede uitsluitingsgeval** betreft de dividenden die toegekend of betaalbaar gesteld zijn door financieringsvennootschappen, thesaurievennootschappen en beleggingsvennootschappen (103) die, hoewel zij aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn, een « *van het gemeen recht afwijkend* » belastingstelsel genieten. Daar worden de preferentiële belastingstelsels mee bedoeld.

Er valt in het bijzonder op te merken dat de financieringsvennootschappen en de thesaurievennootschappen zo zijn gedefinieerd dat de coördinatiecentra er niet toe behoren. Een dividend dat door een coördinatiecentrum wordt uitgekeerd, kan dus het voordeel van de DBI-af trek blijven genieten, zelfs indien het in een vroegere fase geen normale belasting heeft ondergaan. Door aldus te handelen heeft de wetgever voorzeker het concurrentievermogen van de coördinatiecentra veilig willen stellen. Toch is hij verplicht geweest de DBI-af trek toe te kennen aan elke vennootschap waarvan de voornaamste of uitsluitende activiteit erin bestaat, zoals bij de coördinatiecentra, financiële diensten te leveren in een intragroepkader en aan elke thesaurievennootschap waarvan, zoals bij de coördinatiecentra, de activiteit in *cashpooling* bestaat.

Het tweede uitsluitingsgeval is niet van toepassing op de dividenden die worden uitgekeerd door in een andere lidstaat van de Europese Unie gevestigde financieringsvennootschappen die niet overgekapitaliseerd zijn en waarvan de band door participatie voortvloeit uit een economische en financiële noodzaak. Deze bijzondere regel werd ingevoerd om binnen de Europese Unie discriminaties te vermijden terwijl toch de mogelijkheid blijft bestaan de aftrekbaarheid te weigeren van dividenden uitgekeerd door de Ierse «IFSC»-vennootschappen die bijna allemaal overgekapitaliseerd zijn.

Het **derde uitsluitingsgeval** maakt het mogelijk door de vennootschappen gedane uitkeringen stroomopwaarts te verifiëren: de DBI-af trek zal bijvoorbeeld geweigerd worden voor dividenden die worden uitgekeerd door een vennootschap die inkomsten van buitenlandse oorsprong geniet die geen dividenden zijn en die een van het gemeen recht afwijkend belastingstelsel hebben genoten. Hiermee worden de off-shore-activiteiten bedoeld. Deze regel is van toepassing «in de mate dat ». Als een Belgische vennootschap bijvoorbeeld een dividend van 100 ontvangt en de uitkerende vennootschap 40% van haar winst boekt uit off-shore-activiteiten, dan wordt de DBI-af trek maar geweigerd ten belope van 40%.

In het **vierde uitsluitingsgeval** kunnen eveneens stroomopwaarts gedane uitkeringen geverifieerd worden: de DBI-af trek wordt geweigerd *in de mate* dat de uitkerende vennootschap winsten heeft verwezenlijkt door bemiddeling van één of meerdere buitenlandse inrichtingen die onderworpen zijn aan een belastingregeling die aanzienlijk gunstiger is dan die waaraan zij in België onderworpen zouden geweest zijn.

Het **vijfde uitsluitingsgeval** betreft tussenvennootschappen die dividenden uitkeren die betrekking hebben op de eerste vier uitsluitingsgevallen. Indien dergelijke dividenden 90% bedragen van de dividenden van de tussenvennootschap, dan worden de dividenden die laatstgenoemde zelf uitkeert, volledig uitgesloten van de DBI-af trek.

103 Voor de beleggingsvennootschappen voorziet een bijzondere regel dat het voordeel van de aftrek behouden wordt voor die vennootschappen die dividenden uitkeren ten belope van minstens 90% van opbrengsten uit een portefeuille die belegd is in aandelen die recht geven op DBI-af trek.

Het vijfde uitsluitingsgeval is niet van toepassing op:

- ? beleggingsvennootschappen,
- ? beursgenoteerde tussenvennootschappen die in een lidstaat van de Europese Unie of in een ander land waarmee België een dubbelbelastingverdrag heeft afgesloten onderworpen zijn aan een normaal stelsel van vennootschapsbelasting.

PARTICIPATIEDREMPEL

De andere voorwaarden zijn veel minder complex. Eerst wordt van de aandeelhoudende vennootschap vereist dat zij een participatie van ten minste 5% of 50 miljoen BEF aanhoudt: dit is de regel van de **participatiedrempel**, welke echter niet van toepassing is op financiële instellingen, op verzekeringsondernemingen en op beursvennootschappen. Ook geldt hij niet voor inkomsten die verleend of verkregen worden door beleggingsvennootschappen.

PERMANENTIEVOORWAARDE

De laatste voorwaarde is een **onrechtstreekse formulering van een permanentievoorwaarde**: wanneer een vennootschap als DBI inkomsten wil aftrekken van een participatie die zij niet minstens één jaar in bezit heeft gehad, dan worden intresten van leningen ten belope van het bedrag dat als DBI is afgetrokken, in de verworpen uitgaven opgenomen.

B. Kritisch onderzoek van het huidige stelsel

Een recente fiscale kroniek besluit als volgt «*Het toppunt van surrealisme werd bereikt met het koninklijk besluit van 20 december 1996 dat het stelsel van de DBI zo heeft georganiseerd dat (...) het van toepassing is op dividenden die afkomstig zijn van winsten die aan een normale belasting ontsnapt zijn (...) terwijl het niet van toepassing is op dividenden afkomstig van commerciële of industriële winsten die in een vroegere fase onderworpen werden aan een normaal belastingstelsel* » (104).

De specifieke problemen van de beleggingsvennootschappen terzijde gelaten, stellen het eerste, tweede en vijfde uitsluitingsgeval de voornaamste problemen.

Zo laat het eerste uitsluitingsgeval reeds dividenden toe die afkomstig zijn van een dochteronderneming die een *tax holiday* of meer algemeen verschillende fiscale steunmaatregelen zou hebben genoten die haar effectieve aanslagvoet tot een *aanzienlijk gunstiger* niveau hebben teruggebracht. Wat in aanmerking wordt genomen voor de toekenning van de DBI-af trek is immers enkel het feit dat zij aan de vennootschapsbelasting onderworpen is in een land waar het stelsel van gemeen recht niet aanzienlijk gunstiger is dan in België. Het feit dat een tijdelijke vrijstelling of om het even welke fiscale steunmaatregel de effectieve aanslagvoet herleidt tot een peil dat duidelijk onder het nominale tarief ligt, wordt niet in aanmerking genomen.

Het tweede uitsluitingsgeval geeft onvermijdelijk de indruk dat het *op maat is gesneden* om de DBI-af trek te behouden voor de winsten die door de coördinatiecentra worden uitgekeerd en die te kunnen weigeren voor gelijkaardige situaties die in andere landen preferentiële stelsels genieten, maar zonder veroordeeld te kunnen worden voor discriminatie. Sommigen waren van mening dat het tweede uitsluitingsgeval letterlijk inhoudsloos was (105): het is immers moeilijk iets toe te laten en iets gelijkaardigs te weigeren zonder een wettekst te schrijven die wegens discriminatie afkeurenswaardig is. In dit geval kan men zich aansluiten bij de redenering die stelt dat dit geval geen klaarblijkelijke economisch grondslag heeft: een door een financieringsvennootschap uitgekeerd dividend dat een van het gemeen recht afwijkend belastingstelsel heeft genoten, geniet de aftrek voor DBI als de financieringsvennootschap binnen het kader van een groep handelt maar geniet die niet in de andere gevallen. Dezelfde redenering gaat op voor de thesaurievennootschappen. Het is even moeilijk een economische verantwoording te vinden voor een beschikking die erop neer komt dat een dividend aftrekbaar is als het uitgekeerd wordt door een ondergekapitaliseerde vennootschap en niet aftrekbaar wanneer die vennootschap overgekapitaliseerd is.

Het vijfde uitsluitingsgeval heeft veel kritiek gekregen van het Rekenhof. Het verzet zich in het bijzonder tegen het feit dat het uitsluitingsmechanisme voor tussenvennootschappen niet van toepassing is op beursgenoteerde vennootschappen, terwijl de DBI-af trek juist voornamelijk door beursgenoteerde vennootschappen wordt toegepast. Diezelfde tussenvennootschappen ontsnappen overigens aan de onweerlegbare uitzondering die de financieringsvennootschappen en de thesaurievennootschappen treft. Het Hof besluit hieruit dat *« door de zeer algemene uitzondering waarin het voorziet, (artikel 203 WIB) de verwezenlijking dreigt te bemoeilijken van een der belangrijkste doelstellingen van dit besluit, namelijk het uitroeien van de onrechtmatige inschakeling van tussenvennootschappen die dividenden uitkeren »*.

De vijf uitsluitingsgevallen combineren trouwens gevallen waarbij de aftrek algemeen wordt geweigerd, zonder doorzichtigheidsregel, met andere gevallen waar doorzichtigheidsregels of participatiedrempels worden opgelegd, zonder dat de economische of juridische rationaliteit van die keuzes duidelijk te voorschijn komt.

Men kan begrijpen dat het eerste uitsluitingsgeval op een algemene wijze wordt geformuleerd: wanneer het dividend afkomstig is uit een belastingparadijs, bestaat er geen enkele mogelijkheid tot controle of tot uitwisseling van informatie. Het feit dat het zou kunnen gaan om dividenden die een normale belasting hebben ondergaan stroomopwaarts van de vennootschap gevestigd in een belastingparadijs, is geen werkelijk probleem: in de praktijk is er geen reden waarom het in een dergelijke situatie via een belastingparadijs zou worden uitgekeerd.

Het is daarentegen veel moeilijker uit te maken waarom er een doorzichtigheidsregel is in het derde en vierde, maar niet in het vijfde geval.

Men kan zich dus enkel maar aansluiten bij de kritiek omtrent de goede organisatie van het huidige stelsel en bij de conclusies van het Rekenhof omtrent de toepasselijkheid ervan.

Het tweede luik van de in deze afdeling op de voorgrond gebrachte kritiek betrof het feit dat het huidige stelsel ook aanleiding kon zijn tot meervoudige belastingaanslagen. Die zouden voornamelijk voortspuiten uit het feit dat er een participatiedrempel werd ingevoerd zonder dat er enige regel bestaat om dubbele belasting te vermijden als die drempel niet wordt bereikt. De pseudo-permanentievoorwaarde, of nog het feit dat DBI niet kunnen worden afgetrokken van bepaalde verworpen uitgaven, kan tot gelijkaardige toestanden leiden.

C. *De controle*

De sterke concentratie van DBI-afrekken bij een klein aantal vennootschappen zou de controle van de toepassing van de wettelijke bepalingen moeten vergemakkelijken. Het recente verslag van het Rekenhof geeft echter te kennen dat voor de onderzochte periode de controle « globaal zwak » was en er tussen 1994 en 1996 op achteruit is gegaan: minder grondige verificaties, minder fiscale rechtzettingen. De wijzigingen in de fiscale toestand in verband met de toepassing van de DBI, zijn trouwens zeer zeldzaam. Het Rekenhof stelt eveneens vast dat de bepaling inzake de bestrijding van de gebruikmaking van tussenvennootschappen tot geen enkele wijziging van de fiscale toestand heeft geleid. Het Hof besluit dat de controles niet erg talrijk zijn, dat zij slecht hun doelgroep kiezen en dat hun aantal ontegensprekelijk verminderde.

De periode die door het Rekenhof werd onderzocht, gaat de periode vooraf waarin bovenvermelde belastingvoorwaarden in werking zijn getreden. De wetgeving die in oktober 1991 was ingevoerd, was toen van toepassing (106). Omdat de nieuwe wetgeving nog complexer is, kan men redelijkerwijs aannemen dat de controle er niet gemakkelijker op geworden is.

4.43 *Verschillende scenario's*

Ten opzichte van de huidige toestand worden vier scenario's overwogen:

- ? De eerste optie zet de keuze voor het vrijstellingsstelsel niet op de helling maar herformuleert de toepassingsvoorwaarden ervan teneinde ze doeltreffender te maken. Zij behoudt nochtans de DBI-afrek voor dividenden die door een coördinatiecentrum worden uitgekeerd. De afschaffing van de participatiedrempel kan worden overwogen.
- ? De tweede optie schaft de mogelijkheid tot DBI-afrek af voor dividenden uitgekeerd door een coördinatiecentrum en maakt dus een nieuwe verstrenging van de taxatievoorwaarden mogelijk.
- ? De derde overwogen optie bestaat in de overgang naar een stelsel van verrekening van de effectief betaalde belasting. Daar dat de radicalste optie is, worden de voor- en nadelen ervan met bijzondere aandacht bestudeerd. Gezien de verrekening algemeen wordt toegepast, heeft de participatiedrempel geen bestaansreden meer.
- ? De vierde optie bestaat in een combinatie van een verrekenings- en een vrijstellingsstelsel. Een participatiedrempel wordt opnieuw ingevoerd, maar *hij bakent niet meer* het « alles of niets » *af*, maar wel het toepassingsgebied van de twee methoden tot vermijding van dubbele belasting.

A. *Behoud van het huidige stelsel, met verstrenging van de taxatievoorwaarden*

De hier voorgestelde wijzigingen betreffen de taxatievoorwaarden en de permanentievoorwaarde. Zij blijven beperkt tot de herformulering van deze voorwaarden om ze doeltreffender te maken.

- ? De permanentievoorwaarde zou rechtstreeks geformuleerd worden, liever dan via een omweg door de verwerping van de intrestlasten. Inkomsten uit deelnemingen die bij de toekenning van deze inkomsten sedert minder dan één jaar in het bezit zijn, zouden dus niet meer aftrekbaar zijn als DBI.

106 Zie hierboven, Hoofdstuk 2, p. 12.

- ? Het *eerste uitsluitingsgeval zou worden uitgebreid* tot de *tax holidays* en andere fiscale steunmaatregelen die de effectieve fiscale druk herleiden tot een niveau dat aanzienlijk lager is dan de nominale aanslagvoet die in het land van oorsprong van toepassing is.
- ? *De werkingssfeer van het laatste uitsluitingsgeval, met name dat van de tussenvennootschappen, zou aanzienlijk worden uitgebreid.* Het zou van toepassing worden op alle vennootschappen, met uitzondering van de beleggingsvennootschappen die een bijzondere doorzichtigheidsregel genieten. Dit houdt zowel de afschaffing in van de drempel van 90% als de afschaffing van de afwijking die wordt toegekend aan de beursgenoteerde vennootschappen die aan een normaal stelsel van vennootschapsbelasting onderworpen zijn. *Terzelfder tijd zou een echte doorzichtigheidsregel worden ingevoerd.*
- Samen beschouwd zouden deze twee wijzigingen het mogelijk maken « doorheen » elke tussenliggende structuur te gaan om de ketting van toekenning van dividenden op te klimmen tot bij het eerste uitsluitingsgeval. Elke uitzondering op deze procedure van stroomopwaartse opvolging gaat immers in tegen het beoogde doel: het is niet omdat een vennootschap onderworpen is aan een normaal stelsel van vennootschapsbelasting en dat haar aandelen beursgenoteerd zijn, dat zij niet kan worden gebruikt om dividenden te laten uitkeren die in een vroegere fase geen normale belasting hebben ondergaan. Daarentegen is er geen reden om de DBI-aftrek te weigeren voor normaal belaste dividenden die deze vennootschap uitkeert of herverdeelt.

De verstrenging van de taxatievoorwaarden kan de afschaffing van de participatiedrempel met zich meebrengen, van zodra men stelt:

- ? dat de misbruiken die deze regel zou kunnen bestrijden rechtgetrokken worden door de verstrenging van de taxatievoorwaarden;
- ? dat, buiten deze gevallen van misbruik, de participatiedrempel onverenigbaar is met de algemene strekking van de op neutraliteit gebaseerde hervorming, vermits hij dubbele belasting met zich meebrengt.

Dit eerste scenario wijkt geenszins af van de beginselen van het huidige stelsel. Het *behoudt dus de aantrekkingskracht van het vrijstellingsstelsel, maar formuleert de anti-misbruikbepalingen op een doeltreffender wijze*. Men kan stellen dat dit scenario aansluit bij de aanbevelingen van de OESO inzake schadelijke fiscale praktijken. In haar eerste verslag over dat onderwerp, beveelt de OESO immers aan dat « *de landen die de methode van de vrijstelling gebruiken (...) zouden moeten overwegen regels toe te passen die ervoor zorgen dat de buitenlandse inkomsten die fiscale praktijken hebben genoten welke een schadelijke fiscale concurrentie veroorzaken, geen recht hebben op de toepassing van de vrijstellingsmethode* » (107).

Dit scenario *maakt echter geen einde aan het nadeel van het « alles of niets »*. De taxatievoorwaarden worden verstrengd maar de dividenden die uitgesloten worden zouden een belastingdruk kunnen ondervinden die zwaarder is dan het normale tarief van de vennootschapsbelasting. Hetzelfde nadeel geldt in nog sterkere mate voor de niet-naleving van de permanentievoorwaarde: er zou a priori geen enkel verband zijn tussen de duur van het houderschap van een deelneming en de effectieve fiscale druk op de dividenden. *Alhoewel dit scenario dichter bij de doelstelling van neutraliteit komt, bereikt het die toch niet volledig.*

Ook kan men *zich vragen stellen omtrent de mogelijkheid om de toepassing van de taxatievoorwaarden doeltreffend te controleren*. Het recht hebben om de ketting van toekenning van dividenden op te klimmen is wel een noodzakelijke, maar geen voldoende voorwaarde. Het is ook nodig dat de administratie zo georganiseerd is dat zij systematische en grondige controles kan uitvoeren, bij voorrang bij vennootschappen die belangrijke sommen aftrekken, en dat de samenwerking tussen belastingadministraties van verschillende landen goed functioneert.

B. Behoud van het huidige stelsel, met verstrenging van de taxatievoorwaarden en afschaffing van de DBI-aftrek voor dividenden van coördinatiecentra

Dit tweede scenario gaat een stap verder in de verstrenging van de taxatievoorwaarden. Het *gaat uit van de hypothese van de ontmanteling van de coördinatiecentra of ten minste van een aanpassing die ze «niet schadelijk» maakt* in de zin van de criteria van de Europese Unie en van de OESO. Het hangt dus samen met de «toekomstgerichte» tak van het hierboven besproken alternatief aangaande de toekomst van onze preferentiële belastingstelsels maar het kan a contrario niet worden uitgevoerd zolang het behoud van de huidige voordelen de strekking blijft inzake de preferentiële belastingstelsels.

Ten opzichte van het eerste scenario, wordt vooral het tweede uitsluitingsgeval van de taxatievoorwaarden verstrengd: *worden ook als financieringsvennootschappen of thesaurievennootschappen beschouwd, vennootschappen die deze activiteiten verrichten binnen een groep ondernemingen*.

In ruil voor deze vermindering van de draagwijdte van de voordelen welke aan de coördinatiecentra worden toegekend, verkrijgen wij de mogelijkheid om de DBI-aftrek te weigeren voor dividenden die door gelijkaardige constructies in het buitenland worden uitgekeerd. Zelfs in de veronderstelling van een veralgemeende ontmanteling van de preferentiële stelsels, kunnen dergelijke constructies nog steeds blijven bestaan buiten de OESO, en zelfs in lidstaten die sommige van hun preferentiële stelsels niet hebben ontmanteld (108). De verstrenging van de taxatievoorwaarden zou dan een doeltreffende anti-misbruikmaatregel zijn.

Voor het overige blijven de voor- en nadelen van het eerste scenario van toepassing: de basisbeginselen van het vrijstellingsstelsel worden behouden, de doeltreffendheid ervan wordt versterkt, maar de «alles of niets»-regel blijft bestaan en de toepassingsproblemen zijn nog steeds dezelfde.

108 Bij de goedkeuring in de Raad van de OESO van het verslag over de schadelijke fiscale concurrentie hebben Zwitserland en Luxemburg zich onthouden.

C. Een verrekeningsstelsel

Dit derde scenario verschilt radicaal van de twee vorige opties: het gaat er hier om het stelsel van vermijding van dubbele belasting fundamenteel te wijzigen, door over te stappen van vrijstelling naar verrekening. Zoals het vorige scenario, veronderstelt het de ontmanteling van onze preferentiële stelsels, of tenminste de afschaffing van de schadelijke kenmerken ervan. Als die voorwaarde niet wordt vervuld, zou er een incoherentie bestaan tussen de keuze om bepaalde fiscale voordelen te behouden en ze in te trekken wanneer de vennootschappen die ze hebben genoten, winsten uitkeren aan een andere Belgische vennootschap. Bovenop die incoherentie zou een dergelijke toestand een inkapseling van de stelsels voortbrengen die ze nog schadelijker zou maken vanuit het oogpunt van de gedragscodes van de Europese Unie en van de OESO.

DE MODALITEITEN ERVAN

In het stelsel dat hier wordt voorgestaan, wordt de belasting die een dochteronderneming in het land van oorsprong betaalt, dus verrekend met de in België verschuldigde VenB. Opdat het daadwerkelijk zijn doel zou bereiken, vereist een dergelijk stelsel ***een beperking, geval per geval, ten opzichte van de Belasting die in België verschuldigd zou zijn.***

Deze optie zou kunnen worden gecombineerd met de invoering van de regels van de « gecontroleerde buitenlandse vennootschappen » voor de dochterondernemingen die in het buitenland een preferentieel stelsel genieten. Een verrekening van de effectief betaalde belasting maakt het weliswaar mogelijk het voordeel dat dit stelsel hen biedt, te neutraliseren van zodra zij de winsten die zij verwezenlijken, uitkeren. Maar de neutralisatie van het voordeel is niet meer verworven als de winsten gereserveerd worden. Om dit probleem op te lossen, zou een eerste optie erin bestaan de regels van vrijstelling van meerwaarden te wijzigen, maar die keuze blijft zonder gevolgen zolang er geen verwezenlijking plaats vindt. ***Regels inzake «gecontroleerde buitenlandse vennootschappen»*** (CFC) laten het land van verblijf toe het fiscaal voordeel terug te nemen dat een dochteronderneming in het land van oorsprong verkrijgt naarmate de winsten die dit belastingstelsel genieten, in de reserves worden opgenomen (109).

Een integrale toepassing van deze regels komt *de facto* neer op de ontkenning van de fiscale soevereiniteit van het land van oorsprong: daarom worden zij nooit algemeen toegepast. Wat hier zou worden overwogen zou er zich toe beperken ***dergelijke regels toe te passen op passieve inkomsten*** (dat wil zeggen afkomstig uit portefeuillebeleggingen) ***die in het land van oorsprong een van het gemeen recht afwijkende belastingregeling hebben genoten.*** Daarentegen zouden zij niet van toepassing zijn op inkomsten uit rechtstreekse investeringen en evenmin op passieve inkomsten die aan een belastingstelsel van gemeen recht onderworpen zijn.

De overgang naar een verrekeningsstelsel ***zou het overigens mogelijk maken de regel van de participatiedrempel en de permanentievoorwaarde af te schaffen.***

109 Voor een beschrijving van deze regels, zie OESO (1996)

DE GEVOLGEN ERVAN

Een dergelijk stelsel *waarborgt de neutraliteit bij kapitaaluitvoer*: het *schafft dus voor de Belgische vennootschappen de stimulansen af tot delokalisatie* van een deel van hun activiteiten in de vorm van dochtervennootschappen gevestigd in landen met een gunstiger belastingstelsel. Als bijvoorbeeld in het huidige stelsel een delokalisatie naar een land waar de aanslagvoet 20% bedraagt, gunstig is, zou dat in een verrekeningsstelsel niet meer het geval zijn. Aangezien de verrekening gebeurt op basis van de daadwerkelijk betaalde belasting, gaat dezelfde redenering ook op voor een delokalisatie naar een land waar de belastbare grondslag op een gunstiger wijze bepaald zou worden, bijvoorbeeld door regels die een afschrijving tegen 100% voor sommige soorten activa toelaten.

In het geval van rechtstreekse investeringen worden die voordelen echter alleen verkregen in de veronderstelling dat de dochtervennootschap deze winsten in de vorm van dividenden naar de moedervernootschap doet terugvloeiën.

Door « *CFC* »-regels in te voeren voor passieve inkomsten die preferentiële stelsels hebben genoten, *zou ons belastingstelsel zich afdoend beschermen tegen praktijken van schadelijke belastingconcurrentie*. België zou daarmee de aanbevelingen van de OESO opvolgen die in haar eerste verslag over de schadelijke belastingconcurrentie aanbeveelt dat « *de landen die geen regels van die aard hebben, zouden moeten overwegen er in te voeren en de landen die dergelijke regels ingevoerd hebben zich ervan zouden moeten verzekeren dat zij worden toegepast op een wijze die overeenstemt met de doelstelling tot vermindering van de schadelijke belastingconcurrentie* » (110).

Het budgettaire rendement van dit scenario en de gevolgen ervan op de globale fiscale druk hangen af van verschillende parameters, waaronder het niveau van de effectieve belasting van de vennootschappen in België. Aangezien dit scenario een radicale wijziging van het huidige stelsel met zich meebrengt, zal men beschouwen *dat het zou samengaan met een verlaging van de vennootschapsbelasting tot 30%*.

- ? Voor dividenden afkomstig van Belgische dochtervennootschappen zou er alleen een bijkomende belasting zijn als de effectieve aanslagvoet van de dochtervennootschap in het normale stelsel van de vennootschapsbelasting lager zou liggen dan 30%. De analyse van de spreiding van de effectieve aanslagvoet, die in hoofdstuk 2 aan bod is gekomen, geeft aan dat dit het geval is voor 15 tot 20% van de vennootschappen die een « resultaat 1^e bewerking » van meer dan 3,6 miljoen hebben (111). Onder die drempel kan men stellen dat, als de effectieve aanslagvoet lager ligt dan 30%, dat voornamelijk toe te schrijven is aan de verlaagde tarieven voor KMO's. De winsten worden dan hoofdzakelijk uitgekeerd aan natuurlijke personen en zijn dus niet betrokken bij de overgang naar een verrekeningsstelsel, ongeacht welke optie in aanmerking wordt genomen in verband met het al dan niet in stand houden van de verlaagde tarieven voor KMO's.
- ? Voor dividenden afkomstig van Belgische vennootschappen die een preferentieel belastingstelsel genieten, zou de overgang naar een verrekeningsstelsel in het kader van een vennootschapsbelasting van 30% geen bijkomende weerslag hebben, aangezien er bij die overgang als werkhypothese zou worden van uitgegaan dat de effectieve aanslagvoet van deze vennootschappen toegenomen zou zijn ingevolge de afschaffing van de schadelijke kenmerken van hun belastingstelsel.

110 Zie OESO (1998), p. 45.

111 Zie Tabel 2.8, p. 35.

- ? Voor dividenden van buitenlandse oorsprong zou er geen budgettaire winst noch verhoging van de fiscale druk zijn voor de inkomsten die worden uitgekeerd door dochtervennootschappen die gevestigd zijn in landen waar de effectieve aanslagvoet hoger ligt dan 30%. Als men de effectieve belastingdruk in het buitenland niet kent, kan men de weerslag bij benadering berekenen op basis van de nominale aanslagvoeten: die ligt thans boven 30% in Frankrijk, Duitsland, Nederland, Spanje, Italië en in veel andere OESO-landen. Aan de andere kant ligt hij alleen onder 30% in Ierland, Finland, Noorwegen en Zweden. Een groot aantal Oost-Europese landen heeft echter een vennootschapsbelastingtarief dat beneden 30% ligt en rechtstreekse investeringen in die landen zouden dus door een verrekeningsstelsel benadeeld worden. ***Een aanzienlijk deel van de rechtstreekse investeringsstromen naar het buitenland zou dus geen toename van de globale fiscale druk kennen.***
- ? Een verrekeningsstelsel ***vermijdt*** daarentegen de risico's op dubbele belasting die het huidige stelsel met zich meebrengt door zijn « ***alles of niets*** »-praktijk in het geval dat aan de voorwaarden inzake belasting in een vroegere fase niet wordt voldaan. In die omstandigheden zal de te lage belasting in het land van oorsprong verrekend worden met de Belgische vennootschapsbelasting, wat een resultaat zal opleveren dat altijd lager is dan bij dubbele belasting.

DE NADELEN ERVAN

De keuze voor een verrekeningsstelsel heeft echter niet alleen voordelen.

Onder de argumenten tegen een verrekeningsstelsel vindt men dikwijls in de eerste plaats dat van zijn complexiteit: men moet ***land per land bepalen welke belastingen op de winsten die in het land van de dochtervennootschap betaald werden, met de Belgische VenB verrekend kunnen worden en het bedrag van die belastingen berekenen.*** De moeilijkheid om dat te doen is weliswaar reëel maar mag niet overdreven worden: zij moet immers worden vergeleken met de taken die uitgevoerd moeten worden om in het huidige vrijstellingsstelsel de voorwaarden van belasting in een vroegere fase correct en daadwerkelijk toe te passen. Men kan dan ook redelijkerwijs aannemen dat de werkzaamheden die nodig zijn om na te gaan of een dividend aan de taxatievoorwaarden voldoet, niet veel eenvoudiger zijn dan wat vereist wordt door de berekening van de daadwerkelijk in een vroegere fase betaalde belasting. In grensgevallen zal men, om een uitspraak te doen omtrent de aftrekbaarheid van een dividend, de in een vorige fase betaalde belasting moeten berekenen, wat precies overeenkomt met hetgeen de uitvoering van een verrekeningsstelsel vereist.

Ook al verschilt de aard van de controleverrichting inzake de in een vroegere fase betaalde belasting niet sterk van wat vereist wordt bij een correcte toepassing van het huidige stelsel, toch zal zij op een veel grotere schaal moeten worden toegepast: in het huidige stelsel worden alle dividenden uit landen waarvan het vennootschapsbelastingstelsel en -tarief vergelijkbaar zijn met die bij ons en die geen in art. 203 WIB vermeld preferentieel stelsel genoten hebben, ambtshalve als aftrekbaar beschouwd, terwijl zij in een verrekeningsstelsel het voorwerp zouden moeten uitmaken van een kwantificerings- en controleverrichting inzake de in een vroegere fase betaalde belasting.

Ook moet men zich afvragen welke ***aanpassingen er eventueel zouden moeten worden aangebracht aan de internationale overeenkomsten.*** In de door België gesloten overeenkomsten maakt de wegwerking van dubbele belasting het voorwerp uit van een clause die voornamelijk op drie wijzen geformuleerd wordt.

- ? Ofwel wordt er geen gewag gemaakt van het vrijstellingsstelsel. In dat geval stelt de overgang naar een verrekeningsstelsel in intern recht geen enkel probleem en zal het ambtshalve worden uitgebreid tot die overeenkomst. Dat is het geval voor de overeenkomst met Italië.
- ? Ofwel maakt de overeenkomst de toekenning van de vrijstelling afhankelijk van de toepassing ervan in België. In die gevallen zijn er ook geen problemen: het in intern recht toegepaste stelsel zal worden uitgebreid tot de overeenkomst. Dat is onder meer het geval voor de overeenkomsten met Duitsland, Oostenrijk, Canada, Denemarken, Spanje, de Verenigde Staten, Griekenland, Ierland, Japan, Luxemburg, Nederland, Portugal en Zwitserland.
- ? Ofwel kent de overeenkomst de vrijstelling toe «onder de voorwaarden en beperkingen van de Belgische wetgeving». Dat is het geval voor de overeenkomst met Frankrijk, Finland en Zweden maar ook voor de overeenkomsten die nog onderhandeld worden met Canada, Spanje, Nederland en Portugal. Twee interpretaties zijn dan mogelijk:
 - ? als er in België geen vrijstelling meer is, dan is er ook geen meer in de overeenkomst en kan België zijn intern recht (verrekening) uitbreiden tot de toestanden die betroffen zijn bij de overeenkomst;
 - ? ofwel beschouwt men dat de overeenkomst de vrijstelling waarborgt waardoor die dan onvoorwaardelijk wordt. Als die interpretatie in aanmerking zou worden genomen, zou een oplossing erin bestaan de vrijstelling in België, en onrechtstreeks ook in de betrokken overeenkomsten, te behouden voor uitzonderlijke gevallen (bijvoorbeeld voor een participatie van 100%) en van het verrekeningsstelsel het quasi-algemeen stelsel te maken, dat tot de overeenkomst wordt uitgebreid volgens dezelfde toepassingsvoorwaarden als in het interne recht.

De huidige formulering van de internationale verdragen zou dus geen belangrijke hindernis zijn voor de overgang naar een verrekeningsstelsel: over geen enkele overeenkomst zou opnieuw onderhandeld moeten worden.

De overgang naar een verrekeningsstelsel kan ook een probleem inzake concurrentievermogen stellen. Belgische vennootschappen die in het buitenland willen investeren, zullen bijvoorbeeld een ***mededingingshandicap*** moeten overwinnen ten opzichte van ondernemingen die in hun land van verblijf een vrijstellingsstelsel blijven genieten. Deze mededingingshandicap zou zich kunnen uitbreiden tot alle Belgische moedervenootschappen, die er belang bij zouden kunnen hebben zich te vestigen in een land waarin de vrijstelling geldt.

Die nadelen worden natuurlijk nog ***versterkt indien de keuze voor een verrekeningsstelsel samengaat met de invoering van de CFC-regels voor passieve inkomsten die een preferentieel stelsel hebben genoten***. Vennootschappen die dergelijke verrichtingen uitvoeren door tussenkomst van hun dochtervennootschappen zouden er alle belang bij hebben zich te vestigen in een land waarvan het belastingstelsel dergelijke regels niet bevat. Alhoewel de OESO de invoering van dergelijke regels aanbeveelt, erkent zij overigens dit mededingingsprobleem (112).

De kwestie van de verenigbaarheid van CFC-regels met de internationale dubbelbelastingverdragen is nochtans omstrede. Hoewel binnen de OESO door de meerderheid wordt aanvaard dat er geen onverenigbaarheid is, wordt dat standpunt door verschillende landen, waaronder België en Nederland, betwist. De aanvaarding van CFC-regels door België zou bijgevolg een werkelijke heroriëntering van zijn fiscaal beleid betekenen.

D. *Vrijstelling en verrekening combineren*

Het vierde en laatste overwogen scenario bestaat in de ***combinatie van vrijstelling en verrekening***. De internationale vergelijking heeft aangetoond dat meerdere Europese landen een dergelijk beleid voeren. Het maakt het mogelijk de eenvoud van de vrijstellingsregeling te behouden wanneer het wordt toegepast op belangrijke participaties, waarvan de inkomsten in een vroegere fase aan een normale belasting onderworpen zijn geweest, en de verrekening toe te passen in de andere gevallen. In dergelijke voorwaarden wordt de «alles of niets»-regeling afgeschaft welke de huidige participatiedrempel en permanentievoorwaarde met zich meebrengen.

De vrijstelling zou van toepassing blijven als aan de drie volgende voorwaarden samen wordt voldaan:

- een voldoende hoge ***participatiedrempel*** (van bijvoorbeeld 25%)
- een voldoende lange ***minimale houderschapduur*** (bijvoorbeeld één jaar)
- een ***belasting onder het normale stelsel van de vennootschapsbelasting***, tegen een aanslagvoet die dicht bij de Belgische ligt: men kan hier een marge van 5 punten overwegen (bijvoorbeeld 25% in de veronderstelling van een VenB van 30%).

Van zodra aan minstens één van deze voorwaarden niet meer wordt voldaan, zou een stelsel van verrekening van de daadwerkelijk betaalde belasting van toepassing zijn.

Dit scenario maakt het mogelijk ***bepaalde voordelen van het vrijstellingsstelsel te behouden terwijl toch de nadelen ervan worden gecorrigeerd, door de problemen die de overgang naar een verrekeningsstelsel met zich meebrengt op een aanvaardbaar niveau te houden.***

- ? De toekenningsvoorwaarden van de vrijstelling worden geobjectiveerd: alle uitsluitingsgevallen worden vervangen door de overgang naar een stelsel van verrekening van de effectief betaalde belasting.
- ? Voor de eenvoudige gevallen zou geen enkele wetswijziging nodig zijn en er zou geen nieuwe administratieve last ontstaan.
- ? Het «alles of niets» dat het huidige stelsel inhoudt, zou afgeschaft worden: voor dividenden die in aanmerking komen voor het vrijstellingsstelsel zou de globale fiscale druk beperkt blijven tot die van het land van oorsprong, zonder dubbele belasting, terwijl voor de andere de globale fiscale druk beperkt zou blijven tot de druk die in België bestaat, zonder dubbele belasting.
- ? De mededingingshandicap die het verrekeningsstelsel met zich meebrengt, zou verkleinen.
- ? Het werk voor de bepaling van de in een vroegere fase betaalde belasting zou slechts in een beperkt aantal gevallen verricht moeten worden. Er is minder werklast voor zowel de belastingplichtigen als de administratie, die bijgevolg haar inspanningen zou kunnen concentreren op de vennootschappen die dividenden ontvangen van vennootschappen die om verschillende redenen (normaal stelsel, preferentieel stelsel) tegen een verlaagd tarief belast zijn geweest.
- ? Aangezien de vrijstelling in België van kracht blijft, is er geen enkel probleem inzake de verenigbaarheid met de internationale overeenkomsten.

Men kan dus stellen dat *dit scenario het best de neutraliteitsdoelstelling combineert met de randvoorwaarden inzake concurrentiekracht en beheerskosten van de belasting, en dat zowel voor de belastingplichtigen als voor de administratie.*

4.5 Meerwaarden op aandelen

4.51 Probleemstelling

Het probleem van de eventuele vrijstelling van meerwaarden op aandelen is verbonden met dat van de wegwerking van de dubbele belasting. Net zoals de DBI tot doel hebben de dubbele belasting van de uitgekeerde winsten te vermijden, beoogt de vrijstelling van meerwaarden de dubbele belasting op gereserveerde winsten te vermijden.

Een meerwaarde is het verschil tussen de waarde van een financieel actief op twee verschillende datums. Op een efficiënte markt is de waarde van een financieel actief gelijk aan de geactualiseerde waarde van de toekomstige inkomsten ervan. Een meerwaarde is dus, in dezelfde veronderstelling, niets anders dan het verschil tussen twee waarderingen, op verschillende datums, van de geactualiseerde waarde van de toekomstige inkomsten van een financieel actief.

Deze toekomstige inkomsten bevatten de reeds gereserveerde maar nog niet toegekende winsten. Aangezien deze volgens een normaal belastingstelsel belast zijn geweest, is de vrijstelling van de meerwaarde de tegenhanger van de vrijstelling van de uitgekeerde winsten: zij trekt de vrijstelling en de neutraliteit ten opzichte van de invoer van kapitaal door. Gelijklopend daarmee zou een belasting van de meerwaarde tegen het volle tarief met verrekening van de belastingen die tijdens de periode van het houderschap op de gereserveerde winsten betaald werden, de doortrekking zijn van de neutraliteit ten opzichte van de uitvoer van kapitaal.

De koers van een aandeel schommelt echter ook in functie van huidige raming van de « louter » toekomstige winsten van de vennootschap. In dezelfde hypothese van efficiënte markten staan tegenover elke meerwaarde winsten die eens belast zullen worden. De vrijstelling van de meerwaarden wordt aldus gerechtvaardigd.

In het strikte kader van de hypothese van marktefficiëntie is de vrijstelling van meerwaarden niets anders dan een maatregel ter vermijding van dubbele belasting die perfect past in een doelstelling van « capital import neutrality ».

Deze *hypothesen* zijn ongetwijfeld *restrictief*: als men ze aanvaardt zoals ze zijn, leidt dat niet alleen tot de vrijstelling van het gedeelte van een meerwaarde dat effectief overeenstemt met de kapitalisatie van gereserveerde winsten, maar ook van de veranderingen (in dit geval positieve) van de raming van de toekomstige winsten, en zelfs van een zuiver speculatief element.

Maar *het is niet omdat de hypothese van marktefficiëntie niet wordt nagetrokken, dat men tot het besluit moet komen dat elke meerwaarde het product zou zijn van een zuiver speculatieve verrichting.*

4.52 Voornaamste reeds gedane vaststellingen

De internationale vergelijking brengt een verscheidenheid van praktijken aan het licht. Het blijkt dat België *niet het enige land is dat vrijstelling van meerwaarden en niet-afrekbaarheid van minderwaarden combineert*: dit is ook het geval voor Denemarken, Luxemburg en Nederland. Deze groep van vier landen neemt een middenpositie in tussen de groep gevormd door Frankrijk, Ierland en Italië (hogere belasting), en het Duitse stelsel, dat, vooral na de hervorming, minder streng zou zijn dan het onze gezien er geen daadwerkelijke belasting in een vroegere fase bestaat.

Binnen dit viertal kleine landen (B, DK, NL, L) *lijkt ons belastingstelsel weinig stringent voor deelnemingen in dochtervennootschappen die gevestigd zijn in de landen van de Europese Unie: de vrijstelling wordt toegekend zonder voorwaarden inzake duur van het houderschap of inzake participatiedrempel*, terwijl in de drie andere betrokken landen minstens één van die twee voorwaarden geldt.

De statistische analyse welke in hoofdstuk 2 werd uitgevoerd, heeft de forse stijging van de meerwaarden in de loop van de laatste drie aanslagjaren naar voren gebracht (113). Dit bedrag is weliswaar aangedikt door uitzonderlijke OAB- en OOB-verrichtingen, maar niettemin blijft het probleem van het belastingstelsel van de meerwaarden een van de belangrijkste kwesties en kan het bijgevolg niet over het hoofd gezien worden in het kader van een reflectie aangaande een hervorming van de vennootschapsbelasting.

4.53 Beginselen van het huidige stelsel

In de huidige wetgeving zijn meerwaarden vrijgesteld op voorwaarde dat zij in een vroegere fase belast zijn geweest en de toepassingsregels zijn dezelfde als voor de definitief belaste inkomsten (DBI). Als die voorwaarden niet vervuld zijn, worden meerwaarden tegen het volle tarief belast.

Het parallellisme is echter niet volledig, want noch de participatiedrempel, noch de onrechtstreekse regeling van permanent houderschap zijn op de meerwaarden van toepassing. Bovendien gebeurt de vrijstelling tegen 100% en niet tegen 95%, zoals dat bij de DBI het geval is. Meer nog, de vrijstelling wordt toegepast «bovenaan» in de berekening van het fiscaal resultaat (vóór de 1^e bewerking) en is dus zelfs mogelijk als er geen winst is terwijl de DBI alleen aftrekbaar zijn als er een positief resultaat overblijft na de 3^e bewerking.

Symmetrisch daarmee zijn de minderwaarden en waardeverminderingen op aandelen niet aftrekbaar, behalve als zij ontstaan zijn ter gelegenheid van de volledige of gedeeltelijke verdeling van het vermogen van de vennootschap die de aandelen uitgeeft.

Vrijstelling van meerwaarden: een fiscale uitgave?

Hier moet de aandacht gevestigd worden op het feit dat de keuzen die gemaakt werden bij de jaarlijkse inventaris van de fiscale uitgaven niet coherent lijken: aangezien zowel de DBI-af trek als de vrijstelling van meerwaarden in principe maatregelen zijn met het oog op de vermindering van dubbele belasting, is het niet gerechtvaardigd de tweede als een fiscale uitgave te beschouwen en niet de eerste.

Er zijn natuurlijk wel omstandigheden waar vrijstelling van meerwaarden wordt verleend zonder dat die meerwaarde bestaat in een kapitalisatie van daadwerkelijk belaste winsten (bijvoorbeeld wanneer zij overeenkomt met een vooruitlopen op toekomstige winsten), net zoals de analyse van de voorwaarden voor aftrek van DBI heeft aangetoond dat er gevallen zijn waar de aftrek wordt toegekend zonder dat er in een vroegere fase een normale belasting is geweest.

De manier waarop de inventaris van de fiscale uitgaven thans wordt opgesteld, geeft de indruk dat men beschouwt dat voor de DBI de belasting in een vroegere fase de regel is en de niet-belasting de uitzondering maar dat het omgekeerde zou gelden voor de meerwaarden.

Deze redenering is zeer betwistbaar. Het principe zou het volgende moeten zijn: als er in een vroegere fase belasting is geweest, zijn noch de DBI, noch de vrijstelling van de meerwaarden fiscale uitgaven. Als er daarentegen in een vroegere fase geen belasting is geweest, zijn zowel de DBI-af trek als de vrijstelling van meerwaarden fiscale uitgaven.

In de huidige discussie over de gegrondheid van een vrijstelling van meerwaarden, is het niet onnodig *eraan te herinneren dat de vrijstelling niet voortkomt uit de wet van oktober 1991. Zij bestond al vóór die datum onder andere voorwaarden die niet noodzakelijk stringenter waren*: er was geen voorwaarde van belasting in een vroegere fase maar eenvoudigweg een voorwaarde inzake de duur van het houderschap (5 jaar) en een herinvesteringsverplichting.

4.54 Hervormingsscenario's

De DBI-af trek en de vrijstelling van meerwaarden steunen op eenzelfde filosofie: het is om die reden dat de Afdeling getracht heeft scenario's te ontwerpen die ertoe leiden in beide gevallen gelijkaardige regels te gebruiken. Omdat deze scenario's moesten leiden tot een verbreding van de belastbare grondslag, kon nochtans niet worden overwogen de meest gunstige bepalingen te veralgemenen. Het scharnier tussen de hier onderzochte scenario's en die welke inzake DBI werden voorgesteld, is het volgende.

Tabel 4.9
Parallellisme tussen de scenario's inzake DBI en die inzake meerwaarden

DBI	Meerwaarden
	(A) Afstemming van de voorwaarden inzake vrijstelling van meerwaarden op de voorwaarden inzake DBI-af trek, met een voorbehoud inzake de opportuniteit van een permanentievoorwaarde
(A)	= (B), 1 ^e variante
Verstrenging van de taxatievoorwaarden, zonder afschaffing van de DBI voor winsten uitgekeerd door coördinatiecentra Afschaffing van de participatiedrempel Zelfde voorbehoud inzake de opportuniteit van een permanentievoorwaarde	
(B)	= (B), 2 ^e variante
Verstrenging van de taxatievoorwaarden, met afschaffing van de DBI voor winsten uitgekeerd door coördinatiecentra Afschaffing van de participatiedrempel Zelfde voorbehoud inzake de opportuniteit van een permanentievoorwaarde	
(C) Verrekening van de effectief betaalde belasting	
(D) combinatie van (B) en (C)	= (C) combinatie van (B) en (C)
	(D) = (C) + bijkomende voorwaarde betreffende een maximaal rendementspercentage

- ? Het eerste scenario (zie hieronder, A) is een «voorbeding» voor de vrijstelling van meerwaarden: het bestaat ten minste in de vervanging van de vrijstelling vóór de 1^e bewerking door een aftrek van 95% bij de vierde bewerking. Een strikt parallellisme invoeren met de regels die inzake DBI van toepassing zijn, zou ertoe leiden een participatiedrempel en een permanentievoorwaarde in te voeren. Een lid van de Afdeling kan niet instemmen met dit strikte parallellisme omdat het zou leiden tot dubbele belastingen die economisch niet verantwoord zijn en omdat het aan bepaalde sectoren te strikte beheersbependingen zou opleggen. Overigens zou het parallellisme tussen de behandeling van de DBI en die van de meerwaarden er ook kunnen toe leiden de DBI tegen 100% af te trekken. Dat zou nochtans niet uitmonden in een verbreding van de belastbare grondslag terwijl deze verbreding vereist is om de verlaging van de nominale aanslagvoet te compenseren.
- ? Het tweede scenario (zie hieronder, B) herneemt de twee varianten van verstrenging van de taxatievoorwaarden inzake DBI en past ze toe op de meerwaarden, waarbij de regel van de participatiedrempel wordt afgeschaft. Men blijft dus in een vrijstellingsstelsel met een verbeterde doelgerichtheid van de taxatievoorwaarden. De opmerking die werd gemaakt omtrent een permanentievoorwaarde en het minderheidsstandpunt dat daaruit voortvloeit, zijn hier ook van toepassing.

- ? De Afdeling heeft het symmetrische geval van een integraal verrekeningsstelsel niet in aanmerking genomen wegens de administratieve complexiteit die het in het geval van de meerwaarden met zich zou meebrengen. Het derde scenario (zie hieronder, C) is de tegenhanger van het vierde scenario voor de DBI: het combineert dus, volgens gelijkaardige criteria, de vrijstelling van de meerwaarden met een verrekening van de effectief betaalde belasting wanneer bepaalde criteria inzake participatiedrempel, duur van houderschap of belasting in een vroegere fase niet zijn vervuld. Het voorbehoud inzake de opportuniteit van een permanentievoorwaarde is hier niet meer van toepassing, aangezien het niet naleven van deze permanentievoorwaarde niet meer tot een dubbele belasting leidt maar eenvoudigweg tot de overgang van een vrijstellingsstelsel naar een verrekeningsstelsel.
- ? Het vierde scenario is radicaler: het bestaat erin de vrijstelling te beperken tot een kapitalisatiepercentage welke gebaseerd is op de langetermijnintrestvoet vermeerderd met een risicopremie.

De uitwerking van deze scenario's heeft tot gevolg dat de analyse die werd gemaakt voor het geval van de uitgekeerde winsten ook hier geldig is.

A. Het voorbeding: afstemming van de vrijstellingsvoorwaarden op de voorwaarden voor DBI-af trek

Dit eerste scenario is een voorbeding in die zin dat het erop gericht is de vrijstellingsvoorwaarden van de meerwaarden af te stemmen op de voorwaarden van de DBI-af trek, dit om te vermijden dat winsten in de vorm van een meerwaarde worden toegekend eerder dan als dividenden.

Het zou er dus om gaan de vrijstelling tegen 100% vóór de eerste bewerking te vervangen door een aftrek tegen 95% bij de vierde bewerking. De budgettaire weerslag van deze wijziging kan worden geraamd op **5 miljard BEF**, op basis van een periode die voorafging aan die van de sterke stijging van de meerwaarden. Er wordt aan herinnerd dat ditzelfde parallellisme gewaarborgd zou worden door een vrijstelling tegen 100% van zowel de dividenden als de meerwaarden maar dat deze optie onverenigbaar is met de noodzaak tot verbreding van de belastbare grondslag: deze opmerking geldt overigens voor alle hieronder onderzochte scenario's.

Het strikte parallellisme zou echter vereisen verder te gaan en volgende regels op te leggen voor de vrijstelling van meerwaarden:

- ? de participatiedrempel die van kracht is inzake DBI,
- ? een permanentievoorwaarde van één jaar.

De invoering van een echte permanentievoorwaarde en van een participatiedrempel zou het mogelijk maken de vrijstelling van meerwaarden opnieuw te richten op haar eerste doelstelling: de dubbele belasting vermijden op de kapitalisatie van gereserveerde winsten, die voortkomen uit een deelneming die voldoende lang wordt aangehouden. Daarentegen zou van het toepassingsgebied van de vrijstelling een groot deel van de meerwaarden uit speculatieve verrichtingen of meer in het algemeen van kortetermijnverrichtingen waarvan de rechtvaardiging eerder een financiële belegging is dan een investering in een productieve activiteit, worden uitgesloten.

Alhoewel het mogelijk maakt arbitrageverrichtingen te vermijden en bijgevolg enigszins in de richting van de neutraliteit te gaan, gaat dit voorbeding niet verder en behoudt en vergroot het zelfs alle nadelen van het huidige stelsel: het gebrek aan doeltreffendheid van de voorwaarden inzake belasting in een vroegere fase, en vooral het «alles of niets»-effect van de participatiedrempel en van de permanentievoorwaarde.

Dat is de reden waarom een lid van de Afdeling van mening is dat het niet opportuun is een participatiedrempel en een permanentievoorwaarde op te leggen voor de vrijstelling van meerwaarden, vermits het niet naleven van deze voorwaarden de belasting tegen het volle tarief met zich zou meebrengen.

B. Behoud van het huidige stelsel, met verstrenging van de taxatievoorwaarden

Dit tweede scenario is de **tegenhanger van de eerste twee scenario's die inzake DBI werden onderzocht**.

- ? In een minimale formulering zou enkel het uitsluitingscriterium inzake tussenvennootschappen worden uitgebreid door de uitzondering voor de beursgenoteerde vennootschappen af te schaffen en door de drempel van 90% te vervangen door een echte doorzichtigheidsregel.
- ? In een striktere formulering, die de uitschakeling van de schadelijke kenmerken van de preferentiële stelsels veronderstelt, zou het tweede uitsluitingsgeval worden uitgebreid tot alle financierings- en thesaurievennootschappen die preferentiële belastingstelsels genieten.

Zoals in het geval van de DBI heeft de verstrenging van de taxatievoorwaarden als tegenhanger de afschaffing van de participatiedrempel. Van zodra een permanentievoorwaarde van toepassing zou worden, zijn het voorbehoud en de minderheidspositie die hierboven werden beschreven, van toepassing.

De reeds hierboven beschreven voor- en nadelen (114) zijn hier dus ook van toepassing. De aantrekkingskracht van het vrijstellingsstelsel, veralgemeend door de vrijstelling van de meerwaarden, wordt behouden, de anti-misbruikmaatregelen worden op een doeltreffendere wijze geformuleerd maar er blijven twijfels bestaan omtrent de mogelijkheid om de taxatievoorwaarden daadwerkelijk toe te passen. Het behoud van de vrijstelling is des te belangrijker omdat het op Europees vlak niet als schadelijk wordt beschouwd.

Nochtans ontsnapt men niet aan het «alles of niets»-alternatief tussen vrijstelling en belasting tegen het volle tarief, en meer bepaald aan de gevolgen als de permanentievoorwaarde niet wordt nageleefd.

C. Een vrijstelling zonder strikte voorwaarden, in combinatie met een verrekeningsstelsel

Dit derde scenario is de tegenhanger van scenario «D» inzake DBI: het bestaat bijgevolg uit de combinatie van een vrijstelling van 95% bij de vierde bewerking met een belasting tegen het volle tarief en de verrekening van de belasting die de dochtervennootschap effectief betaald heeft tijdens de periode van houderschap van de aandelen. De aftrek van de meerwaarden tegen 95% zou slechts worden toegestaan als aan de volgende drie voorwaarden terzelfder tijd wordt voldaan:

114 Zie hierboven, p. 109 en volgende.

- ? een voldoende hoge *participatiedrempel* (bijvoorbeeld 25%),
- ? een voldoende lange *minimale houderschapduur* (bijvoorbeeld één jaar),
- ? een *belasting van de dochtervennootschap onder een normaal vennootschapsbelastingstelsel*, tegen een tarief dat dicht bij het Belgische ligt (de voorgestelde marge bedraagt 5 punten, dus bijvoorbeeld 25% in de hypothese van een VenB van 30%).

Van zodra aan minstens een van deze voorwaarden niet meer zou worden voldaan, zou de meerwaarde belastbaar zijn tegen het volle tarief met verrekening van de belastingen die in hoofde van de dochtervennootschap gedurende de periode van houderschap van de aandelen effectief betaald werden.

Dit scenario maakt het mogelijk *bepaalde voordelen van het vrijstellingsstelsel te behouden terwijl de nadelen ervan worden gecorrigeerd, en de problemen verbonden aan de overgang naar een verrekeningsstelsel op een aanvaardbaar peil te houden*. Het is ontleend aan het Italiaanse stelsel maar past het slechts toe in de gevallen waar aan de taxatievoorwaarden niet wordt voldaan.

Dit derde scenario doet scherper de in de vorige scenario's reeds aanwezige wil tot uiting komen om de vrijstelling van de meerwaarden weer op haar oorspronkelijke doelstelling te richten, door de middelen ter beschikking te stellen om, zij het op een onvolmaakte wijze, een scheiding te maken tussen

- ? enerzijds de meerwaarden die voortvloeien uit investeringen van een zekere duur en een zekere omvang in een productieve activiteit waarvan de inkomsten aan de belasting onderworpen zijn: die zouden altijd vrijgesteld worden;
- ? anderzijds de toestanden waar ofwel de meerwaarde daadwerkelijk overeenstemt met een kapitalisatie van vastgestelde maar niet belaste winsten, ofwel de meerwaarde het gevolg is van louter financiële, of zelfs speculatieve, verrichtingen.

De draagwijdte van de moeilijkheden die inherent zijn aan de toepassing van een verrekeningsstelsel is beperkt want het toepassingsgebied van de verrekening is zelf ook beperkt.

Dit scenario maakt het mogelijk *het « alles of niets » te verlaten en het waarborgt op die wijze een grotere neutraliteit*. Het komt erop neer dat de neutraliteit ten opzichte van de invoer van kapitaal gewaarborgd wordt voor permanente deelnemingen in vennootschappen die aan een belastingstelsel van gemeen recht onderworpen zijn dat vergelijkbaar is met het Belgische en dat voor de andere gevallen de neutraliteit ten opzichte van de uitvoer van kapitaal als beginsel wordt aanvaard. Deze combinatie van de twee fundamentele opties wordt in verschillende OESO-landen gemaakt, zoals de internationale vergelijking heeft aangetoond.

D. *Beperking van de vrijstelling op basis van een rendementspercentage*

Dit vierde en laatste scenario gaat nog verder en stelt voor de vrijstelling van meerwaarden te beperken op basis van een maximaal rendementspercentage. *Bovenop de taxatievoorwaarden, de permanentievoorwaarde en de participatiedrempel van het vorige scenario zou het vrijgestelde bedrag beperkt worden door op de waarde van de deelneming een rendementspercentage toe te passen dat gebaseerd is op de langetermijnintrestvoet en op een risicopremie.*

Dit laatste scenario is bijgevolg veel radicaler aangezien elk overmatig rendement belast zou worden, ook als het slechts gedurende een korte periode overmatig zou zijn. In de mate waarin dit overmatig rendement voortkomt uit speculatieve verrichtingen, wordt de doelstelling van heroriëntering van de vrijstelling op haar hoofddoel beter bereikt. Maar er dient wel toegegeven te worden dat er een groot gevaar van *overshooting* bestaat: een deelneming met een stabiel rendement dat niet hoger is dan het maximale rendementspercentage zal geen belastbare meerwaarde voortbrengen, terwijl de meerwaarde gedeeltelijk belast zou worden als dit rendement sterk varieert maar toch gemiddeld op het niveau van het maximale rendementspercentage blijft. Dit laatste scenario gaat dus in tegen het nemen van risico's.

Bovendien moet men het erover eens zijn dat de evaluatie van de risicopremie problematisch is.

- ? Elke forfaitaire raming zal problemen opleveren: ofwel zou de risicopremie op zijn maximaal peil worden geraamd en zou het scenario willekeurig maar weinig doeltreffend zijn, ofwel zou het op een minimale of gemiddelde wijze worden geraamd en zou de belasting op meerwaarden die eruit zou voortvloeien, ingaan tegen de bedoeling het risicokapitaal te bevorderen.
- ? Een ramingsprocedure van de risicopremie per geval veronderstelt een zeer belangrijke uitbreiding van de huidige rullingpraktijken en deze praktijken zouden bovendien moeten voldoen aan de doorzichtigheidsregels van de gedragscodes van de Europese Unie en van de OESO.

4.6 Diverse problemen van belastbaarheid en aftrekbaarheid

4.61 *Belastinggrenzen voor de aanvullende pensioenbijdragen*

A. *Het huidige stelsel*

De kwestie van de belastinggrenzen voor de aanvullende pensioenbijdragen is gemeenschappelijk voor de vennootschapsbelasting en de personenbelasting. Zij is met de vennootschapsbelasting verbonden door het bijzondere aspect van de aftrekbaarheid van de werkgeversbijdragen.

De regel die thans wordt toegepast voor de begrenzing van de bijdragen is de volgende (115): zij zijn aftrekbaar in zoverre de pensioenen die zij genereren, zowel wettelijke als extralegale, niet meer bedragen dan 80% van de laatste normale brutobezoldiging en zij houden rekening met een normale duur van beroepsactiviteit.

Deze geldt niet alleen voor de extralegale pensioenen waarvan de vorming buiten de vennootschap om gebeurt via een groepsverzekering of door een beroep te doen op een pensioenfonds maar ook voor de individuele pensioenbeloften die door een onderneming op een occasionele en niet-systematische wijze worden aangegaan ten gunste van een rechthebbende. Hij geldt dus ook voor de «bedrijfsleidersverzekering».

Op deze regel zijn er evenwel twee uitzonderingen, dat wil zeggen twee situaties waar de bijdragen ook aftrekbaar zijn als zij tot gevolg hebben uitkeringen te genereren die de grens van 80% van de laatste normale brutobezoldiging overschrijden. Het gaat om

- ? de «back service » die erop gericht is onvoldoende stortingen te compenseren in het licht van de stijging van de bezoldigingen, voor het hele personeel of voor een specifieke categorie, met betrekking tot de binnen dezelfde onderneming gewerkte jaren,
- ? bijdragen die betaald worden voor het inhalen van jaren die reeds werden gepresteerd in dezelfde onderneming vóór het van kracht worden van het pensioenplan of zelfs voor het inhalen van gepresteerde jaren buiten de onderneming.

Bovendien blijkt de grens van 80% van de laatste normale brutobezoldiging niet van toepassing te zijn op de bijdragen die ondernemingen verrichten voor het financieringsfonds dat tot doel heeft het eventuele tekort aan bijdragen op te vullen rekening houdend met de uitkeringen die door het reglement van de groepsverzekering zijn voorzien.

B. Evaluatie van het huidige stelsel

De huidige reglementering maakt het mogelijk een aantal praktijken te ontwikkelen die afwijken van de doelstelling die de tweede pijler nastreeft, namelijk de wettelijke pensioenen aanvullen met extralegale pensioenen, gebaseerd op kapitalisatie, maar wel op identieke wijze van toepassing op het hele personeel of op bepaalde categorieën van het personeel van de onderneming.

Gezien immers noch de «back service » noch het inhalen betroffen worden door de 80%-grens, maakt de verhoging van de bezoldiging op het einde van de loopbaan het mogelijk als beroepskosten bijdragen af te trekken die worden berekend door de verhoging te laten «terugwerken» over de gehele loopbaan. Deze mogelijkheid bestaat niet alleen voor groepsverzekeringscontracten die betrekking hebben op een aanzienlijk deel van het personeel maar ook in het geval van de bedrijfsleidersverzekering, waar het aantal verzekerde personen beperkter is en in heel wat gevallen slechts één persoon betreft.

Verscheidene studies hebben aangetoond dat de effectieve aanslagvoet van een pensioenplan als algemene regel negatief is (116): dit is voornamelijk het resultaat van het feit dat de aanslagvoet die het voordeel waardeert dat door de aftrek van de premies verkregen wordt, hoger is dan de aanslagvoet van de uitkeringen. Deze negatieve effectieve aanslagvoet, die in economische termen neerkomt op een subsidie, doet enkel de wil van de overheid vertolken tot aanmoediging van de vorming van aanvullende pensioenen.

Dezelfde studies tonen eveneens aan dat de effectieve aanslagvoet des te meer negatief is naarmate de looptijd van het contract korter is. Dat betekent dat wanneer op het einde van de loopbaan aanzienlijke bijdragen worden afgetrokken, de staatstussenkomst per frank aan bijdragen veel hoger is dan in het geval van een pensioenplan dat uitgesmeerd is over de gehele loopbaan.

116 Zie HOGE RAAD VAN FINANCIEN (1993) en VALENDUC (1993). De effectieve aanslagvoet meet, in actuariële termen, de weerslag van de belastingregels die van toepassing zijn op de betaling van de premies en op het belastingstelsel van de uitkeringen.

Het blijkt dus dat de huidige regels inzake aftrekbaarheid van de extralegale pensioenbijdragen en de uitzonderingen erop dermate soepel zijn dat zij het mogelijk maken, met een zeer grote steun van de overheid (in de vorm van een vermindering van de effectieve belasting), belangrijke extralegale pensioenen te vormen ten voordele van een beperkt aantal begunstigden over een zeer korte periode, tegen het einde van de loopbaan aan.

Bovendien is de 80%-grens niet van toepassing op de stortingen aan het financieringsfonds. Dit maakt het mogelijk de belastbare grondslag te regelen in het kader van fiscale optimalisatie: daartoe volstaat het de stortingen te verminderen als de vennootschap verliezen maakt en ze te vermeerderen wanneer zij grote winsten boekt. Beschikkingen die opgevat zijn om aanvullende pensioenen te begunstigen via collectieve kapitalisatie worden aldus gebruikt om de belastbare grondslag te regelen in het kader van fiscale optimalisatie.

Tenslotte blijkt eveneens dat de huidige fiscale regels opgesteld werden voor extralegale pensioenstelsels die werken op basis van het «te bereiken doel» terwijl de alternatieve praktijk, namelijk die van de «vastgelegde lasten», het meest verspreid aan het worden is. Op het tweede stelsel een regel toepassen die werd ontworpen voor het eerste, stelt de fiscale administratie voor enorme controleproblemen.

C. Terugkeren naar de hoofddoelstelling

De Afdeling heeft niet de mogelijkheid gehad op een gedetailleerde wijze de verschillende mogelijke scenario's te onderzoeken, maar het blijkt duidelijk dat een stelsel waar de grenzen van de bijdragen vastgelegd zouden worden – zoals in vele andere landen – als percentage van de lonen het terzelfder tijd mogelijk zou maken,

- ? het stelsel terug te richten op de hoofddoelstelling, namelijk de aanmoediging van de vorming van extralegale pensioenen door middel van collectieve kapitalisatie,
- ? het gebruik ervan voor doeleinden van fiscale optimalisatie te vermijden,
- ? het aan te passen aan de praktijk van de «vastgelegde lasten».

Andere oplossingen zijn waarschijnlijk mogelijk als men het wenselijk acht het stelsel te wijzigen.

Deze zouden passen in de algemene strekking van de hervorming vermits zij het mogelijk zouden maken de belastbare grondslag van de vennootschapsbelasting te verbreden en bijgevolg een verlaging van de aanslagvoet te financieren en bovendien het gebruik van het huidige stelsel van aanvullende pensioenen aan banden te leggen dat sterk negatieve effectieve aanslagvoeten genereert, welke zelf ingaan tegen de neutraliteitsdoelstelling.

4.62 Compensatie van verliezen en van abnormale of goedgunstige voordelen

In de huidige stand van zaken staat het Wetboek van de Inkomstenbelastingen niet toe vroegere verliezen af te trekken van de ontvangen abnormale of goedgunstige voordelen. Een dergelijke aftrek is nochtans wel mogelijk voor de verliezen van het lopende jaar.

De Afdeling is van mening dat die asymmetrie zou moeten worden weggewerkt door de compensatie te beletten tussen ontvangen abnormale of goedgunstige voordelen en verliezen van het lopende jaar.

4.63 Compensatie van verliezen tussen een Belgische vennootschap en haar buitenlandse vaste inrichting

Een arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen van 14 december 2000 stelt dat de huidige regels inzake compensatie van verliezen tussen een Belgische vennootschap en haar buitenlandse vaste inrichting strijdig zijn met het Europese recht. België moet dus zijn wetgeving aanpassen. Het arrest van het Hof van Justitie maakt dus een einde aan de « Velasquez-doctrine ».

Het arrest van het Hof van Justitie behandelt slechts een aspect van het probleem: al is het inderdaad zo dat in het huidige stelsel het verschil in behandeling tussen verliezen geleden door een in een buitenland gevestigde vaste inrichting en verliezen geleden door een vaste inrichting in België nadelig kan zijn voor de belastingplichtige, kan deze in andere omstandigheden dezelfde regels in zijn voordeel gebruiken. Het is dus belangrijk dat vooreerst alle gegevens van het probleem nauwkeurig beschreven worden. Op die basis stelt de Afdeling daarna de oplossing voor die volgens haar het meest schijnt overeen te stemmen met de algemene strekking van het verslag.

A. De gegevens van het probleem

De huidige bepalingen staan in artikels 75 en 78 van het KB tot uitvoering van het WIB. Zij steunen op een onderscheid tussen drie categorieën van landen: België, de landen waarmee België een dubbelbelastingverdrag heeft gesloten (« landen met verdrag ») en de landen waarmee België geen dergelijk verdrag heeft gesloten (« landen zonder verdrag »).

De tijdens het belastbare tijdperk geleden verliezen worden als volgt behandeld:

- ? de verliezen geleden in een land « met verdrag » worden eerst aangerekend op de winst in de landen « met verdrag », daarna op de winst in de landen « zonder verdrag », en voor het eventuele saldo op de Belgische winst;
- ? de verliezen geleden in een land « zonder verdrag » worden eerst aangerekend op de winst in de landen « zonder verdrag », daarna op de winst in de landen « met verdrag », en voor het eventuele saldo op de Belgische winst;
- ? de in België geleden verliezen worden eerst aangerekend op de Belgische winst, indien die onvoldoende zijn, op de winst in de landen « zonder verdrag » en tenslotte op de winst in de landen « met verdrag ».

Dezelfde regel geldt voor de aftrek van verliezen van vroegere belastbare tijdperken, met dien verstande dat de verliezen welke worden geleden in landen met verdrag slechts in aanmerking komen in de mate dat zij niet reeds gedekt zijn door bij verdrag vrijgestelde winst.

Bovenop de bepalingen van binnenlands recht bevatten de *dubbelbelastingverdragen* die door België werden gesloten een bepaling inzake « verliesrecuperatie »: de verliezen welke worden geleden in een buitenlandse vaste inrichting en die aldaar worden gecompenseerd met in een later tijdperk in dezelfde staat belastbare winsten worden toegevoegd aan de in België belastbare winst. Daardoor wordt een dubbele aftrek van verliezen vermeden: een eerste keer in de staat van de vaste inrichting via *carry back* of *carry forward* en een tweede keer in België via aanrekening op resultaten van een andere oorsprong. Het bedrag dat aan de in België belastbare winst wordt toegevoegd, is nochtans niet belastbaar tegen het volle tarief maar tegen een kwart ervan: er blijft dus een duidelijk voordeel voor de belastingplichtige.

In het arrest van 14 december 2000 (« Arrest-AMID ») waren deze bepalingen nadelig voor de belastingplichtige.

Tabel 4.10
Compensatie van in verschillende landen geleden verliezen en gerealiseerde winsten
Geval dat nadelig is voor de belastingplichtige

	Belgische inrichting	Inrichting in land « met verdrag »	Totaal
Boekhoudkundig resultaat, t_0	-2.100	3.500	1.400
Belastbaar resultaat, t_0 , oorsprongsland	0	3.500	3.500
Vrijgesteld resultaat, t_0 , vestigingsland	3.500-2.100=1.400		
Boekhoudkundig resultaat, t_1	8.800	7.500	16.300
Belastbaar resultaat, t_1 , oorsprongsland	8.800	7.500	16.300
Vrijgesteld resultaat, t_1 , vestigingsland	7.500		
Boekhoudkundig resultaat, t_0+t_1	6.700	11.000	18.700
Fiscaal resultaat, t_0+t_1	8.800	11.000	19.800

In andere situaties waarborgt het huidige stelsel de neutraliteit in de berekening van de belastbare winst maar is het voordelig voor de belastingplichtige van zodra men redeneert in termen van nettowinst.

Zo wordt in het geval dat beschreven wordt in Tabel 4.11, het verlies dat geleden wordt in het land « met verdrag » krachtens artikel 75 van het KB tot uitvoering van het WIB aangerekend op de positieve resultaten van de Belgische inrichting. Wanneer de buitenlandse inrichting winst maakt, recupereert zij zelf het verlies op de belastbare winst van het volgende tijdperk, doch deze aftrek geeft aanleiding tot een gelijkwaardige opname in de in België belastbare grondslag. Het opgenomen bedrag wordt echter niet tegen het volle tarief belast maar tegen een kwart ervan.

Tabel 4.11
Geval van een verlieslatende vaste inrichting in een land « met verdrag »

	Belgische inrichting	Inrichting in land « met verdrag »	Totaal
Boekhoudkundig resultaat, t_0	700	-200	500
Belastbaar resultaat, t_0 , oorsprongslaan	500	0	500
Vrijgesteld resultaat, t_0 , vestigingsland		0	
Boekhoudkundig resultaat, t_1	400	300	700
Belastbaar resultaat, t_1 , oorsprongslaan	400+200	300-200=100	700
Vrijgesteld resultaat, t_1 , vestigingsland		100	
Boekhoudkundig resultaat, t_0+t_1	1.100	100	1.200
Fiscaal resultaat, t_0+t_1	900+200	100	1.200

Het schuin gedrukt bedrag wordt tegen een kwart van het volle tarief belast.

De huidige toepassingsregels inzake compensatie van geleden verliezen en gerealiseerde winsten leiden bovendien tot **verschillende resultaten al naar gelang de activiteit in het buitenland plaatsvindt in een vaste inrichting** (geval dat tot op heden werd onderzocht) **dan wel in een dochtervennootschap**.

Indien bijvoorbeeld in het geval dat in Tabel 4.11 beschreven wordt, de buitenlandse inrichting een dochtervennootschap zou zijn, zou het verlies van 200 in t_0 aanleiding geven tot een waardevermindering op de deelneming die wordt aangehouden door de Belgische vennootschap. Deze waardevermindering wordt in de verworpen uitgaven opgenomen en wordt tegen het volle tarief belast. De neutraliteit wordt dan gewaarborgd: de belastbare grondslag is gelijk aan het geconsolideerd boekhoudkundig resultaat en is volledig belastbaar tegen het volle tarief.

Tabel 4.12
Geval van een verlieslatende dochtervennootschap in een land « met verdrag »

	Belgische vennootschap	Dochtervennootschap in land « met verdrag »	Totaal
Boekhoudkundig resultaat, t_0	700-200=500	-200	500
Belastbaar resultaat, t_0 , oorsprongslaan	500+200=700	0	500
Vrijgesteld resultaat, t_0 , vestigingsland		0	
Boekhoudkundig resultaat, t_1	400	300	700
Belastbaar resultaat, t_1 , oorsprongslaan	400	300-200	700
Vrijgesteld resultaat, t_1 , vestigingsland		100	
Boekhoudkundig resultaat, t_0+t_1	1.100	100	1.200
Fiscaal resultaat, t_0+t_1	1.100	100	1.200

Het schuin gedrukt bedrag komt overeen met de waardevermindering op de deelneming welke wordt afgetrokken bij de berekening van het boekhoudkundig resultaat maar welke als VU wordt opgenomen bij de berekening van het fiscaal resultaat.

Dit verschil in behandeling kan multinationale groepen ertoe aanzetten hun activiteiten dusdanig te organiseren dat de verliezen zouden komen te liggen bij de vaste inrichtingen en de winsten bij de dochtervennootschappen of nog het statuut van een in het buitenland gevestigde onderneming te veranderen al naar gelang zij winstgevend of verlieslatend is.

B. Een oplossing die conform het neutraliteitsbeginsel is

De Afdeling heeft op basis van een technische nota, opgesteld door de Administratie, verschillende mogelijke oplossingen onderzocht. De oplossing die volgens haar het best tegemoet komt aan de algemene strekking van het verslag is die welke erin bestaat dat nog enkel verliezen mogen worden aangerekend op winsten « van dezelfde oorsprong »: aldus,

- ? verliezen welke worden geleden in een vaste inrichting in een land *met* verdrag zouden nog enkel aangerekend worden op gerealiseerde winsten in een land *met* verdrag,
- ? verliezen welke worden geleden in een vaste inrichting in een land *zonder* verdrag zouden enkel nog worden aangerekend op gerealiseerde winsten in een land *zonder* verdrag,
- ? met dien verstande dat de resultaten van een Belgische inrichting van een Belgische vennootschap van ambtswege worden geconsolideerd.

Deze oplossing komt overeen met de praktijk van meerdere andere Europese landen, waaronder Duitsland. Zij heeft de volgende effecten.

- ? Zij verhindert dat er zich toestanden voordoen die nadelig zijn voor de belastingplichtige, zoals die welke ertoe geleid heeft dat België door het Europees Hof van Justitie veroordeeld werd.
- ? Zij verhindert anderzijds dat de compensatie van in verschillende landen geleden verliezen en gerealiseerde winst nettowinst voor de belastingplichtige zouden opleveren.
- ? Zij waarborgt een gelijkwaardige behandeling van vaste inrichtingen en van dochtervennootschappen.
- ? Zij waarborgt bovendien dat de aftrek van verliezen gebeurt in het land waar zij werden geleden (land van oorsprong) zodat een verschil in aanslagvoet tussen de twee landen noch voordelig noch nadelig is voor de belastingplichtige.

Inderdaad:

- ? in het geval dat in Tabel 4.10 wordt beschreven, wijzigt deze oplossing niet het fiscaal resultaat in het land « met verdrag » maar herleidt zij het fiscaal resultaat in België tot het niveau van het boekhoudkundig resultaat over de twee tijdperken samen;
- ? in het geval dat in Tabel 4.11 wordt beschreven, wordt de in België belastbare winst niet meer beïnvloed door het in het buitenland geleden verlies en de « opname van verliezen » kan worden afgeschaft, zodat de totaliteit van de in België gerealiseerde winst tegen het volle tarief belastbaar wordt;
- ? zo komt men in het geval van Tabel 4.11 tot hetzelfde resultaat als in het geval van Tabel 4.12: er is dus degelijk een gelijkwaardige behandeling van dochtervennootschappen en vaste inrichtingen.

Deze oplossing maakt het mogelijk het hoofd te bieden aan het probleem dat wordt gesteld door het Arrest van 14 december 2000 van het Europees Hof van Justitie. Er zullen weliswaar verschillen zijn tussen het belastingstelsel van een verrichting die in België wordt uitgevoerd en dat van een verrichting die in het buitenland wordt uitgevoerd, maar dat is slechts een uiting van het feit dat de belastingstelsels van de Lidstaten verschillend blijven.

De in aanmerking genomen oplossing bereikt de doelstelling zonder budgettaire kosten: de positieve resultaten van de vaste inrichtingen van Belgische vennootschappen zijn reeds vrijgesteld en zullen vrijgesteld blijven, maar de negatieve resultaten zullen de belastbare grondslag in België niet meer verminderen. De in aanmerking genomen oplossing zou er dus zelfs toe kunnen bijdragen de belastbare grondslag iets te verhogen. Zij is bovendien in overeenstemming met de algemene strekking van het verslag, vermits zij neutraliteit waarborgt tussen vaste inrichtingen en dochtervennootschappen. Zij heeft nochtans twee nadelen:

- ? zij vertraagt het tempo van de recuperatie van verliezen,
- ? zij gaat in tegen een logica van supranationale fiscale consolidatie.

De Afdeling is er zich van bewust dat het om een kortetermijnoplossing gaat en dat op middellange termijn de kwestie van de invoering van het begrip «groep» in het fiscaal recht een oplossing moet krijgen die zou beginnen met de invoering van een werkelijke fiscale consolidatieregeling welke evenwel tot het Belgisch grondgebied beperkt wordt. Een dergelijke verandering van het fiscaal recht kan echter niet op een geïmproviseerde wijze gebeuren als, noodzakelijkerwijze vlugge, reactie op een juridisch arrest. Daarom is de Afdeling van oordeel dat de «kortetermijnoplossing» in aanmerking kan worden genomen zolang de fiscale consolidatie in het Belgisch recht niet is ingevoerd.

4.64 Onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting

De algemene strekking van de in hoofdstuk 1 voorgestelde hervorming pleit voor de onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting.

Het probleem van de niet-onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting is voornamelijk zorgwekkend in de energiesector. Het afwijkende belastingstelsel is het resultaat van een lange traditie en het wordt vergezeld door verschillende kruiselingse taxatie- en subsidiëringspraktijken, waarbij de plaatselijke overheden sterk vertegenwoordigd waren. Hoe dan ook zal de liberalisering van de Europese markt in 2007 de onderwerping van alle energieproducenten aan de vennootschapsbelasting verplicht maken.

Het spel van kruiselingse belastingen en subsidies dat in deze sector de overhand heeft, is een voorbeeld van een constructie waarvan men kan twijfelen of zij ten goede komt aan de verbruiker en meer in het algemeen of zij bijdraagt tot het welzijn van de gemeenschap. Het maakt het voor een oligopolistische sector mogelijk toestandsgebonden voordelen te beheren waarvan het voordeel, ten minste voor een gedeelte, naar de aandeelhouders of werknemers van de sector gaat, ten nadele van de verbruiker. Anderzijds vinden de lokale overheden er een niet-verwaarloosbare bron van inkomsten in die hen in staat stelt uitgaven te verrichten zonder dat de kiezers de kosten ervan rechtstreeks gewaar worden.

De Afdeling is van oordeel dat, op strikt economisch vlak, de onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting in overweging moet worden genomen. De gevolgen van een dergelijke wijziging van het huidige stelsel moeten worden behandeld door een globaal beleid, dat als doel moet hebben een einde te maken aan een netwerk van kruiselingse belastingen en subsidies waarvan men de economische doeltreffendheid kan betwijfelen. Dit beleid moet het ook mogelijk maken dat de verbruiker de vruchten plukt van de liberalisering van de energiesector en van de afschaffing van bepaalde bijzondere belastingregels.

4.7 De hervorming van de vennootschapsbelasting en de kleine en middelgrote ondernemingen

De in de inleiding van dit verslag aangehaalde federale beleidsverklaring van 17 oktober 2000 bevestigt de wil van de regering om bij de hervorming van de vennootschapsbelasting een bijzonder statuut te voorzien dat gunstig is voor de KMO's. Dit voornemen kan vrij paradoxaal lijken, aangezien werd aangekondigd dat de neutraliteit de spil van de hervorming van de vennootschapsbelasting is: vooreerst budgettaire neutraliteit, maar ook allocatieve neutraliteit vermits men, door de wil te kennen te geven om de aanslagvoet te verminderen en de belastbare grondslag te verbreden, streeft naar een belasting die minder gedifferentieerd is naargelang van de bedrijfstak en het soort onderneming.

Vooraleer over te gaan tot de discussie omtrent de paradox die erin bestaat dat men terzelfder tijd neutraliteit nastreeft als doelstelling van het fiscaal beleid en de noodzaak aanhaalt van een specifieke fiscale behandeling van de kleine en middelgrote ondernemingen (4.72), worden in een eerste afdeling de huidige elementen van het belastingstelsel van de KMO's in herinnering gebracht alsmede zowel de micro- als de macro-economische effecten ervan, met inbegrip van de in hoofdstuk 2 en 3 van het verslag gedane vaststellingen die relevant zijn voor de problematiek van de KMO's. Vervolgens worden de wenselijkheid en de doelstellingen van een bijzonder belastingstelsel voor de KMO's besproken (4.73).

Vooraleer de problematiek van het belastingstelsel van de KMO's wordt aangesneden, dient te worden onderstreept dat zij zich door hun *diversiteit* kenmerken. Deze algemene term omvat zeer uiteenlopende begrippen gaande van een gewone winkel of een kapsalon tot een onderneming met 20 of 50 personen, opgericht en bestuurd door één enkele of meerdere personen, die actief kan zijn in zeer uiteenlopende gebieden zoals het hotelwezen, de elektronische handel of de biotechnologie. Men kan alleen maar vaststellen dat die verschillende vormen van economische activiteit maar weinig gelijkenis vertonen, tenzij juist het feit dat zij alle een KMO genoemd kunnen worden. *Deze verscheidenheid van toestanden wordt nog aangescherpt door de verscheidenheid van de definities.* Terwijl de Europese definitie van de KMO een bovengrens is, kan elke instantie die voordelen toekent aan dit soort onderneming haar eigen definitie uitwerken.

4.71 Het huidige belastingstelsel van de KMO's

A. Het huidige belastingstelsel van de KMO's

In het Wetboek van de Inkomstenbelastingen staat er geen uitdrukkelijke definitie van de KMO's maar uit de toepassingsvoorwaarden van bepaalde fiscale bepalingen die werden opgevat om ondernemingen van geringe omvang te begunstigen, duikt een begrip op: dat van een *onderneming waarvan het merendeel van de aandelen rechtstreeks in het bezit is van natuurlijke personen en die dus geen deel uitmaakt van een groep van vennootschappen.* Ons belastingstelsel heeft dus voorrang gegeven aan een criterium dat gebaseerd is op de structuur van het aandeelhouderschap boven een criterium dat gebaseerd is op de omvang van de onderneming. Toch merkt men, bij het onderzoek van de kenmerken die eigen zijn aan dit soort onderneming, dat het begrip omvang onrechtstreeks wordt ingevoerd door de begrenzing van bepaalde voordelen.

De voornaamste fiscale bepalingen die eigen zijn aan de KMO's zijn de volgende:

- ? de verlaagde tarieven van de vennootschapsbelasting,
- ? het behoud van de investeringsaftrek, zowel in zijn vorm van aftrek in één keer als in zijn vorm van gespreide aftrek, voor ondernemingen van ten hoogste 20 werknemers,
- ? het belastingkrediet « eigen middelen »,
- ? een reeks anti-misbruikbepalingen die tot doel hebben te vermijden dat inkomsten hun hoedanigheid verliezen (huur ten laste van de vennootschap en ten gunste van de bedrijfsleiders, herkwalificatie van intresten enz.) met het oog op belastingvermindering.

Hier de lijst afsluiten van de fiscale bepalingen die eigen zijn aan de KMO's zou betekenen dat een belangrijk element over het hoofd zou worden gezien: de onderwerping aan de vennootschapsbelasting is geen onvermijdelijk uitvloeisel van de omvorming van een eenmanszaak tot een vennootschap. In vele landen worden de kleine ondernemingen in de personenbelasting belast, welke ook de juridische vorm van de onderneming is: elke bestuurder van de onderneming wordt belast op een deel van de inkomsten van de onderneming, bijvoorbeeld in verhouding tot het kapitaal dat hij heeft geïnvesteerd.

B. Weerslag van het huidige belastingstelsel

VERLAAGDE TARIEVEN VAN DE VENNOOTSCHAPSBELASTING, NEUTRALITEIT EN HERVERDELING

De onderwerping aan de vennootschapsbelasting brengt, rekening houdend met het niveau van de belastingschalen bij de PB en bij de VenB, *een ontstentenis van neutraliteit* met zich mee: *de belasting van de inkomsten van de ondernemingen wordt afhankelijk van haar juridische vorm. De omvorming tot een vennootschap maakt het mogelijk de belasting op de inkomsten van de onderneming te verminderen en gedeeltelijk te ontkomen aan de progressiviteit* in de mate waarin het belastingstelsel van de vennootschappen erkent dat het ondernemersinkomen een combinatie is van inkomsten uit kapitaal en beroepsinkomsten.

Tabel 4.13 laat zien hoe de fiscale en sociale heffingen evolueren in functie van de inkomsten van de onderneming in twee verschillende juridische toestanden (117) van een eenmanszaak.

Tabel 4.13
Fiscale en sociale heffingen op de inkomsten van de onderneming
in functie van haar juridische vorm

Inkomen van de onderneming	Eenmanszaak			Onderneming opgericht als vennootschap			
	Soc. bijdr.	PB	Totaal	Soc. bijdr.	PB	VenB	Totaal
400.000	17,0%	9,2%	26,2%	23,0%	0,0%	13,1%	36,1%
600.000	16,9%	18,1%	35,0%	15,3%	0,0%	13,4%	28,7%
800.000	16,9%	23,7%	40,5%	11,8%	3,4%	13,5%	28,7%
1.000.000	16,8%	27,2%	44,0%	11,1%	5,8%	13,6%	30,5%
2.000.000	16,6%	35,9%	52,6%	9,7%	12,2%	13,8%	35,7%
3.000.000	14,4%	41,4%	55,8%	6,5%	8,1%	21,2%	35,8%
4.000.000	10,8%	46,2%	56,9%	4,9%	6,1%	24,9%	35,8%

Bron: berekeningen verricht door het Secretariaat – zie bijlage 5.

117 De berekeningsmethode wordt uitgelegd in bijlage 5. Daar vindt men ook een gedetailleerde uitleg over het profiel van de fiscale en sociale heffingen in de twee juridische toestanden.

- ? Wanneer de onderneming niet is opgericht in de vorm van een vennootschap, is heel het inkomen van de onderneming onderworpen aan socialezekerheidsbijdragen (118) en aan het progressieve barema van de inkomstenbelasting voor beroepsinkomsten. Het inkomen van de eenmanszaak is nochtans een combinatie van inkomsten uit kapitaal en beroepsinkomsten.
- ? Wanneer de onderneming is opgericht in de vorm van een vennootschap, wordt er een onderscheid gemaakt tussen de inkomsten uit arbeid van de bedrijfsleider en de vergoeding (al dan niet uitgekeerd) van het geïnvesteerde kapitaal: in principe zijn eerstgenoemde onderworpen aan sociale bijdragen en belastbaar tegen het progressieve tarief van de PB terwijl laatstgenoemde slechts belastbaar zijn tegen het tarief van de vennootschapsbelasting, verhoogd met de roerende voorheffing op dividenden in het geval van winstuitkering. Het verschil tussen de vergoeding van arbeid en van geïnvesteerd kapitaal laat arbitrages toe: het spoort ertoe aan, als algemene regel, de vergoeding van de bedrijfsleider te minimaliseren. In Tabel 4.13 wordt er trouwens van uitgegaan dat de bedrijfsleider zichzelf een vergoeding toekent die niet hoger ligt dan wat strikt nodig is om de verminderde tarieven van de vennootschapsbelasting te kunnen genieten.

De aldus gecreëerde discriminatie heeft drie gevolgen:

- ? de neutraliteit van de belasting wordt niet nageleefd;
- ? het herverdelingspotentieel van de personenbelasting wordt afgezwakt;
- ? de financieringsbasis van het stelsel van sociale zekerheid van zelfstandigen wordt verminderd.

De in bijlage 5 verrichte simulatie van de weerslag van *de hervorming van de personenbelasting* toont aan dat zij *de discriminatie* die het huidige stelsel creëert ten voordele van de vennootschapsvorm *niet fundamenteel zal wijzigen*.

BUDGETTAIRE KOSTEN EN ANDERE MACRO-ECONOMISCHE GEVOLGEN

Het in hoofdstuk 2 van het verslag (119) verrichte onderzoek van de recente evoluties toont aan dat het aandeel van de vennootschapswinsten dat de verlaagde tarieven geniet, sterk is toegenomen in de periode die overeenstemt met de aanslagjaren 1987-1993 ingevolge de omvorming van een groot aantal eenmanszaken tot vennootschappen. Dat aandeel is vervolgens verminderd onder invloed van twee maatregelen: een adequatere belasting van de inbreng in vennootschap en de invoering van de «regel van het miljoen» die een minimale vergoeding van de bedrijfsleiders invoert. De budgettaire kosten van de verminderde tarieven bedragen op het einde van de periode nog slechts 1,6% van de belastingopbrengsten (hetzij 5 miljard) tegen 4,1% ervan voor het aanslagjaar 1993. De negatieve gevolgen van de in Tabel 4.13 onderzochte discriminatie zijn de laatste jaren dus wel verminderd maar het probleem blijft niet minder reëel.

Het behoud van de investeringsaftrek veroorzaakt slechts 4,2 miljard aan aftrek voor aanslagjaar 2000, hetzij een verlies aan ontvangsten van 1,7 miljard.

De budgettaire kosten van het belastingkrediet zijn relatief laag (gemiddeld 500 miljoen voor de laatste twee aanslagjaren) maar zouden mettertijd moeten toenemen.

118 Onder voorbehoud van de weerslag van hun begrenzing.

119 Zie p. 19.

Deze drie maatregelen, die specifiek zijn voor de KMO's, hebben gemeen dat zij de effectieve aanslagvoet verminderen. Men stelt trouwens vast dat de kleine ondernemingen (hun omvang wordt gemeten aan de hand van de winst) een «effectieve aanslagvoet» hebben die lager is dan die van de grote ondernemingen. Deze conclusie is uiteraard afhankelijk van het concept van de strikte definitie van de «effectieve aanslagvoet»: deze wordt zo geformuleerd dat een DBI-af trek of een vrijstelling van meerwaarden op aandelen die geen dubbele belasting in een vroegere fase compenseert, de effectieve aanslagvoet niet vermindert, terwijl zij in feite de fiscale lasten van de onderneming wel vermindert. De DBI-af trekken en de vrijstellingen van meerwaarden zijn nu eenmaal geconcentreerd bij de grote ondernemingen. Welke definitie men ook hanteert, de effectieve aanslagvoet zal evenmin rekening houden de onvoldoende aangifte van het belastbare inkomen.

HET BELASTINGSTELSEL VAN DE KMO'S EN DE KAPITAALKOSTEN

De structuur van het aandeelhouderschap en de kleinschaligheid van de KMO's hebben gevolgen voor de kapitaalkosten en voor de effectieve belasting van hun investeringen. Het gaat immers om ondernemingen waarvan het merendeel van de aandelen rechtstreeks in het bezit is van natuurlijke personen. De belasting van de dividenden en van de interesten in de personenbelasting alsmede de niet-belasting van de meerwaarden op aandelen beïnvloeden de kapitaalkosten en de effectieve belasting. De micro-economische indicatoren van de effectieve belasting geven aan dat de KMO het soort onderneming is waar de discriminatie naargelang van de financieringswijze van de investeringen het duidelijkst is: het voorrecht van de lening is er meer uitgesproken en de belasting van investeringen die door eigen middelen worden gefinancierd is er hoger. De invoering van het belastingkrediet «eigen middelen» en de verlaging tot 15% van de roerende voorheffing op dividenden hebben nochtans de discriminatie ten nadele van de eigen middelen aanzienlijk verminderd (120).

Tabel 4.14 geeft de weerslag weer van de drie bepalingen die specifiek zijn voor KMO's op de kapitaalkosten. Zij steunt daarvoor op de fiscale wetgeving die in 2000 van toepassing was.

120 Zie p. 30 en volgende.

Tabel 4.14
Weerslag van de KMO-specifieke fiscale maatregelen op de kapitaalkosten

	Huidig stelsel	Zonder investerings-aftrek	Zonder belasting-krediet	Zonder inv.-aftr. en zonder bel.-krediet
Met vennootschapsbelasting tegen 39%				
Kapitaalkosten				
Kapitaalsverhoging	3,73%	3,94%	5,21%	5,42%
Lening	2,76%	2,95%	2,76%	2,95%
Autofinanciering	3,52%	3,71%	3,52%	3,71%
Nettorendement	2,53%	2,53%	2,53%	2,53%
Fiscale wig				
Kapitaalsverhoging	1,20%	1,41%	2,68%	2,89%
Lening	0,24%	0,43%	0,24%	0,43%
Autofinanciering	0,99%	1,19%	0,99%	1,19%
Met vennootschapsbelasting tegen 28%				
Kapitaalkosten				
Kapitaalsverhoging	3,13%	3,26%	4,36%	4,49%
Lening	2,85%	2,96%	2,85%	2,96%
Autofinanciering	2,86%	2,97%	2,86%	2,97%
Nettorendement	2,53%	2,53%	2,53%	2,53%
Fiscale wig				
Kapitaalsverhoging	0,61%	0,73%	1,84%	1,96%
Lening	0,32%	0,43%	0,32%	0,43%
Autofinanciering	0,33%	0,45%	0,33%	0,45%

Bron: berekeningen verricht door het Secretariaat

Interpretatie van de tabel: een index van 3,73 (huidige toestand - kapitaalsverhoging) betekent dat, voor een marginale investering, dat wil zeggen een investering waarvan het rendement gelijk is aan de kosten, een reëel brutorendement van 3,73 punten netto hetzelfde rendement verzekert als het reële nettorendement van een risicoloze belegging op lange termijn (2,5). Het vereiste bijkomende rendement, dat overeenstemt met de fiscale wig, bedraagt dus 1,20.

Men beschouwt hier een modelinvesteringsproject dat is samengesteld uit 15% gebouwen, 20% zware uitrusting (afgeschreven over 10 jaar), 20% uitrusting, afgeschreven over 5 jaar en 45% realiseerbare en niet-afschrijfbaar activa (voorraden, vorderingen enz.).

- ? Zoals elke verlaging van de vennootschapsbelasting, vermindert de toekenning van verlaagde tarieven de discriminatie naargelang van de financieringswijze van de investeringen: de belasting van de door eigen middelen gefinancierde investeringen vermindert en die van investeringen die door lening worden gefinancierd, verhoogt door de vermindering van het fiscaal voordeel dat verbonden is aan de aftrek van intresten. De vooruitgang op het vlak van de neutraliteit verbergt echter een discriminatie aangezien alleen bepaalde soorten ondernemingen toegang hebben tot het verlaagde tarief: er ontstaat zo een concurrentievervalsing tussen ondernemingen die de verlaagde tarieven kunnen genieten en de andere.
- ? De investeringsaftrek vermindert de kapitaalkosten met ongeveer 0,2 punt wanneer het volle tarief (39%) van toepassing is maar met slechts de helft daarvan in geval van belasting tegen het laagste tarief van de belastingschaal (28%).
- ? Het belastingkrediet «eigen middelen» heeft logischerwijs alleen een weerslag bij kapitaalsverhoging: het vermindert de kapitaalkosten en de fiscale wig met ongeveer 1,5 punten en de vermindering betreft het geval waar de kapitaalkosten het hoogste zijn.

4.72 *De neutraliteitsdoelstelling en de belasting van de KMO's*

Er werd hierboven gewag gemaakt van de schijnbare tegenstelling tussen de neutraliteitsdoelstelling en het behoud, en zelfs de verbetering, van een belastingstelsel dat specifiek is voor de KMO's.

Het *belang van de KMO's* in de economie kan niet ontkend worden: zij hebben een belangrijke invloed, onder meer in termen van het scheppen van werkgelegenheid. Hun toenemend belang wordt onder meer verklaard door de uitbreiding van de tertiaire sector van de economie: de tewerkstelling is mettertijd verschoven van de grote ondernemingen uit de industriële sectoren naar de dienstensector, waar het aandeel van de KMO's groter is.

De KMO's worden echter ook gekenmerkt door hun *diversiteit*: diversiteit inzake toestanden maar ook diversiteit inzake definities. In dit zeer heterogeen geheel is groei eerder een uitzondering (121): de meerderheid van de bedrijfsleiders van de KMO's zouden groei niet in hun doelstellingen opnemen en de meeste KMO's stellen zich de facto tevreden met hun kleinschaligheid, zelfs binnen het ruime interval dat gaat van de eenmanszaak tot de vennootschap die op de grens staat van een grote onderneming in boekhoudkundig opzicht.

Er moet dan ook noodzakelijkerwijs *duidelijk worden gemaakt welk soort KMO het voorwerp zou moeten zijn van de bekommernis van de overheid of, meer in het bijzonder, van een bijzonder belastingstelsel.*

De algemene strekking van de hervorming, welke in hoofdstuk 1 werd voorgesteld, is enkel verenigbaar met een specifiek belastingstelsel voor KMO's indien deze ondernemingen positieve externe effecten voortbrengen of op een negatieve wijze getroffen worden door de onvolkomenheden van de markt (122). Elke andere afwijking van de neutraliteitsdoelstelling zou onverenigbaar zijn met de algemene strekking van de hervorming.

De meest aangehaalde onvolkomenheid van de markt is de *beschikbaarheid en de kosten van het kapitaal*. Daaraan zijn twee aspecten verbonden:

- ? het aspect prijs: de kosten van krediet zouden voor KMO's hoger liggen;
- ? het aspect hoeveelheid: KMO's kunnen moeilijker kapitaal bijeenkrijgen.

121 Zie JANSSEN F. (2000)

122 Deze problematiek wordt op een uitvoerige wijze onderzocht in OESO (1994), Hoofdstuk 2 en in CHENNELS L e.a. (2000), p. 119-125 in hun jaarlijks onderzoek van het fiscaal beleid van de Britse regering.

Het begrip « onvolkomenheid van de markt » moet echter precies afgebakend worden.

- ? Hogere kredietkosten en een moeilijker toegang tot krediet voor KMO's kunnen, wanneer overigens alle andere punten, met inbegrip van het risico, vergelijkbaar zijn, alleen als onvolkomenheid van de markt bestempeld worden als een kleinere omvang van de onderneming zou overeenstemmen het hogere kredietkosten.
- ? De schaarste aan eigen middelen is geen onvolkomenheid van de markt als zij het gevolg is van de wil van de bedrijfsleiders om extern kapitaal en de daarmee verbonden verdeling van de macht te vermijden.

Het feit dat de KMO's het hoofd zouden bieden aan hogere kredietkosten, werd reeds in het begin van de jaren 90 bevestigd (123): bovenop de risicopremie ***zou er wel degelijk een kleinschaligheidseffect zijn dat men zou kunnen beschouwen als een onvolkomenheid van de markt.***

De kwantitatieve beperking zou ook andere oorzaken hebben. Er zou weliswaar een « kleinschaligheidseffect » zijn dat de kosten van een beursintroduktie en van een openbaar beroep op het spaarwezen voor KMO's doet toenemen. Maar zij zou ook verklaard kunnen worden door de dominerende invloed van de stichters-bedrijfsleiders, die dikwijls de voorkeur zouden geven aan onafhankelijkheid boven de openstelling van het kapitaal van de onderneming.

De transformatie die de financiële markten sinds het begin van de jaren 90 doormaken, heeft de kloof nog verbreed tussen enerzijds de kleine en middelgrote ondernemingen die nog afhankelijk zijn van de banken en andere financiële bemiddelaars en anderzijds de grote ondernemingen die voordeel hebben kunnen halen uit de desintermediatie en de globalisatie van de financiële markten. Een recent verslag van het Europees Observatorium voor KMO's bevestigt overigens de conclusies van de hierboven vermelde empirische studies en brengt daarbij een zeer grote heterogeniteit van de toestand binnen het geheel van de KMO's op de voorgrond. Maar alhoewel de ondernemers in alle Europese landen de toegang tot de financiering vermelden als een van de drie grootste beperkingen die drukken op de ontwikkeling van de KMO's, komt deze beperking slechts op de derde plaats voor België, terwijl zij op de eerste plaats komt in Denemarken, Griekenland, het Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje, Zweden en Noorwegen. Hetzelfde verslag onderstreept ook de weinig voldoende kredietvoorwaarden.

Het gevolg daarvan kan men aflezen uit de structuur van de passiva op de balans. Tabel 4.15 geeft de gedetailleerde evolutie weer van het aandeel van het kapitaal in het balanstotaal in functie van het « resultaat 1^e bewerking » en wel voor drie soorten ondernemingen:

- ? zij die als KMO's worden beschouwd door de boekhoudwetgeving, maar niet door de fiscale wetgeving,
- ? zij die zowel door de boekhoudwetgeving als door de fiscale wetgeving als KMO's worden beschouwd en die dus de verlaagde tarieven van de vennootschapsbelasting genieten,
- ? zij die door de boekhoudwetgeving als grote ondernemingen worden beschouwd en die dus verplicht zijn hun jaarrekeningen volgens het volledige schema in te dienen.

123 Zie VERENIGING VAN VLAAMSE KAMERS VOOR HANDEL EN NIJVERHEID (1990), CONSEIL NATIONAL DU CREDIT (1990) en BARDOS (1990).

Bij de ondernemingen die als KMO's worden beschouwd, constateert men de grootste verschillen naargelang van de soort onderneming, tussen die ondernemingen die worden belast tegen de verlaagde tarieven van de vennootschapsbelasting en zij die tegen het volle tarief worden belast: eerstgenoemde zijn duidelijk ondergekapitaliseerd ten opzichte van laatstgenoemde. Het verschil tussen de grote ondernemingen en de KMO's (in de zin van de boekhoudwetgeving) is daarentegen minder systematisch. Dat neemt niet weg dat er globaal een statistisch significant verband bestaat tussen de laag bepaald op basis van het resultaat 1^e bewerking, het soort onderneming bepaald door een combinatie van de boekhoudkundige en fiscale criteria en de verhouding van het kapitaal ten opzichte van het balanstotaal (124). De hierboven gemaakte reserves roepen nochtans de gedachte op dat *dit verband, al is het significant, niet noodzakelijk en voor zijn totaliteit een onvolkomenheid van de markt is.*

Tabel 4.15
Aandeel van het kapitaal in het balanstotaal

	Grenzen van het resultaat 1 ^e bewerking (miljoenen BEF)		Verkorte schema's		Volledige schema's
			Vol % VenB	Verlaagd % VenB	
1	41,5	en meer	39,1%	32,0%	26,3%
2	12,8	41,5	25,4%	13,1%	23,5%
3	3,6	12,8	20,2%	14,5%	20,2%
4	0,8	3,6	20,2%	15,7%	12,0%
5	0	0,8	30,2%	18,7%	4,3%
6	-1,3	0	42,9%	25,5%	21,5%
7	-12,5	-1,3	37,6%	25,2%	25,6%
8	tot	-12,5	51,2%	29,9%	27,4%
Tot.			37,5%	20,9%	26,3%

Bron: berekeningen verricht door de SDD op basis van gegevens van het micro-simulatiemodel MISIS.

Tabel 4.16 maakt dezelfde analyse op basis van de verhouding van de totale eigen middelen (met inbegrip van de reserves) ten opzichte van het balanstotaal.

Tabel 4.16
Aandeel van de totale eigen middelen in het balanstotaal

	Grenzen van het resultaat 1 ^e bewerking (miljoenen BEF)		Verkorte schema's		Volledige schema's
			Vol % VenB	Verlaagd % VenB	
1	41,5	en meer	68,1%	63,3%	45,2%
2	12,8	41,5	51,6%	43,5%	34,1%
3	3,6	12,8	37,9%	44,7%	32,2%
4	0,8	3,6	34,3%	36,9%	18,8%
5	0	0,8	34,4%	29,4%	19,8%
6	-1,3	0	42,5%	22,6%	29,6%
7	-12,5	-1,3	28,8%	15,2%	22,9%
8	tot	-12,5	18,2%	24,8%	32,4%
Tot.			55,9%	33,6%	41,4%

Bron: berekeningen verricht door de SDD op basis van gegevens van het micro-simulatiemodel MISIS.

De conclusie is verschillend: als men met de autofinanciering rekening houdt, zijn de KMO's niet stelselmatig ondergekapitaliseerd. Alhoewel het aandeel van de eigen middelen in het balanstotaal verschilt naargelang van de laag, dat wil zeggen naargelang van het niveau van het resultaat «1^e bewerking», is er geen statistisch significant specifiek verband meer met het soort onderneming. Dezelfde conclusie geldt voor de verhouding van de schulden op lange termijn en die van de schulden op korte termijn ten opzichte van het balanstotaal.

De moeilijkheden inzake toegang tot financiering en de problemen van de kosten van financiering lijken dus duidelijk vast te staan. Wat België betreft, schijnen zij, binnen het geheel van vennootschappen die door de boekhoudwetgeving als KMO's worden beschouwd, eerder vennootschappen te treffen die ook fiscaal als KMO's worden beschouwd en uiten zij zich in een onderkapitalisatie die gecompenseerd wordt door een grotere autofinanciering, zodat zij per slot van rekening niet dieper in de schulden zitten dan de andere. Onderkapitalisatie kan echter alleen als een onvolkomenheid van de markt worden beschouwd als zij onvrijwillig is. Het belang van de autofinanciering van de KMO's moet ertoe leiden na te denken over specifieke wijzen van belasting teneinde te vermijden dat inkomsten die bestemd zijn om de eigen middelen van de ondernemingen te verhogen, zouden worden belast tegen het progressieve barema van de personenbelasting.

Sommige *andere externe effecten of onvolkomenheden van de markt hebben eerder betrekking op de aard van de activiteit dan op de omvang van de onderneming*, zelfs al worden deze activiteiten meestal verricht door KMO's. O&O is een goed voorbeeld daarvan: de sociale rendabiliteit van zulke investering is hoger dan de private rendabiliteit ervan en de positieve externe effecten die zij voortbrengt, verantwoorden een interventie van de overheid. Maar het is niet omdat de meeste investeringen in O&O door KMO's worden gedaan, dat een overheidsinterventie ten gunste van alle KMO's gerechtvaardigd zou zijn.

Dezelfde redenering geldt op een nog restrictievere wijze voor de «nieuwe economie». Met die term worden velerlei activiteiten bedoeld en het staat niet goed vast welke externe effecten zij voortbrengen of van welke onvolkomenheden van de markt de ondernemingen die deze activiteiten verrichten, het slachtoffer zouden zijn. Een reeks fiscale bepalingen, zoals bijvoorbeeld een te langzame recuperatie van verliezen of te strikte regels inzake afschrijvingen of voorzieningen die op de cash flow wegen, kunnen de groei bezwaren maar dat geldt voor iedere oprichting van een onderneming en niet alleen voor bepaalde soorten activiteiten. In dezelfde gedachtegang kan een zware belasting op meerwaarden ongunstig zijn voor de ontwikkeling van het risicodragend kapitaal. Maar het gaat hier om een breder probleem, dat niet eigen is aan de KMO's.

4.73 De onderzochte scenario's

Een van de hierboven onderzochte scenario's heeft reeds gevolgen op de kleine en middelgrote ondernemingen vermits er werd overwogen het basistarief van de investeringsaftrek, die alleen de ondernemingen die fiscaal als KMO's worden beschouwd nog konden genieten, af te schaffen.

De andere hier onderzochte scenario's hebben betrekking op het behoud van de verlaagde tarieven en de belastbaarheid in de vennootschapsbelasting.

A. *De verminderde tarieven behouden?*

De instandhouding van het huidige stelsel van verlaagde tarieven zou verantwoord zijn als de economische rationaliteit ervan ondubbelzinnig aangetoond kon worden. Welnu, dat is weinig duidelijk, afgezien van het feit dat rekening moet worden gehouden met de specifieke financieringsproblemen voor KMO's. Een vroeger verslag van de Raad heeft trouwens reeds zonder succes (125) gezocht naar de economische rationaliteit van een stelsel waarvan de oorsprong teruggaat naar een periode waar het tarief van de vennootschapsbelasting hoog was, de uitgekeerde winsten geglobaliseerd werden bij de personenbelasting met verrekening van het belastingkrediet en de meerwaarden op de overdracht van belangrijke deelnemingen belast werden.

Het huidige stelsel behouden betekent dat men aanvaardt dat de verstoringen in functie van de juridische vorm van de kleine ondernemingen alsook het gebruik van de vennootschapsbelasting voor een afzwakking van het progressiviteitsbeginsel voor de belasting van persoonlijke inkomsten in de personenbelasting worden bestendigd. De voordelen van de verlaagde tarieven in termen van neutraliteit tussen de financieringswijzen die in Tabel 4.14 werden belicht, gelden enkel tussen ondernemingen die de verlaagde tarieven genieten, maar brengen concurrentieverstoringen teweeg tussen die ondernemingen en de overige. Bovendien zullen zij bijna integraal blijven bestaan in het geval dat het tarief van de vennootschapsbelasting op 30% wordt gebracht.

Het behoud van de verlaagde tarieven vereist bovendien het behoud van een hele reeks anti-misbruikmaatregelen die erop gericht zijn veranderingen in benamingen van inkomsten te beletten. Een dergelijke optie gaat dus in tegen de vereenvoudiging.

De Afdeling is van mening dat, voor kleinschalige eenmanszaken, *het verschil tussen de huidige tarieven van de PB en de VenB duidelijk pleit tegen de invoering van een preferentieel tarief in de veronderstelling van een vermindering van de vennootschapsbelasting tot 30%: zij is dus van oordeel dat de verlaagde tarieven op hun huidig peil moeten worden behouden, zelfs in geval van een verlaging van de nominale aanslagvoet.*

B. *Moeten de kleine ondernemingen in vennootschapsvorm aan de vennootschapsbelasting worden onderworpen?*

Het behoud van de verlaagde tarieven op hun huidige peil volstaat niet om de verstoring in functie van de juridische vorm van de kleine ondernemingen en de negatieve gevolgen ervan voor de herverdeling volledig uit te schakelen.

De Afdeling merkt op dat de keuze om de kleine ondernemingen aan de vennootschapsbelasting te onderwerpen, helemaal geen verplichte keuze is: in andere Europese landen werd de keuze gemaakt door ze belastbaar te laten blijven in de personenbelasting.

De optie van een belastbaarheid in de personenbelasting kan dus onderzocht worden. Anderzijds is er onder de KMO's een verscheidenheid van situaties en het zou niet noodzakelijkerwijs ongefundeerd zijn een onderscheid te maken tussen een echte « middelgrote onderneming » en een kleine onderneming waar, ondanks het gebruik van de vennootschapsvorm, er geen werkelijke inbreng van productiemiddelen in gemeenschap is.

125 Zie HOGE RAAD VAN FINANCIEN (1991), p. 40 en volgende.

Hoe de grens herzien tussen PB en VenB voor kleine ondernemingen

De scheiding tussen personenbelasting en vennootschapsbelasting zou niet meer alleen gemaakt kunnen worden op basis van de juridische vorm van de onderneming, maar door een onderscheid te maken tussen vennootschappen volgens verschillende criteria die het grondwettelijk gelijkheidsbeginsel in acht nemen.

Een vennootschap veronderstelt een groep individuen. Een eerste mogelijkheid zou erin bestaan **de eenpersoonsvennootschappen van de vennootschapsbelasting uit te sluiten**. Dat doet geenszins afbreuk aan de implicaties van de vennootschapsvorm ten aanzien van het vennootschapsrecht.

Het zou nuttig kunnen zijn verder te gaan: in dezelfde logica zou de belastbaarheid in de vennootschapsbelasting voorbehouden zijn aan de **ondernemingen die meerdere actieve vennoten hebben**, dat wil zeggen vennoten welke daadwerkelijk bezoldigd worden voor een beroepsactiviteit van een zekere omvang als bedrijfsleider. Men zou daaraan eveneens als voorwaarde kunnen toevoegen dat een vennoot slechts in een beperkt aantal vennootschappen in aanmerking mag worden genomen.

Een **andere optie** zou erin bestaan de vennootschapsbelasting voor te behouden aan ondernemingen die voldoen aan bepaalde **criteria inzake omvang, economisch potentieel, werkgelegenheid of innovatie**.

Dat zou leiden tot een fundamentele wijziging van het belastingstelsel en zou selectieregels kunnen opleveren die als willekeurig zouden kunnen worden beschouwd.

Er zijn bijgevolg verschillende oplossingen mogelijk. De Afdeling heeft, als werkhypothese, het volgende denkspoor gevolgd: ***de belastbaarheid in de personenbelasting zou verplicht zijn van zodra aan de criteria van belastbaarheid in de vennootschapsbelasting, welke gebaseerd zijn op het aantal als bedrijfsleider bezoldigde vennoten, niet wordt voldaan***. Het zou er om gaan een scheidingslijn te trekken tussen ondernemingen die de vennootschapsvorm aannemen zonder dat er een werkelijke inbreng van middelen in gemeenschap is en ondernemingen die deze vorm aannemen en waar die inbreng in gemeenschap wel bestaat. Het zou er evenwel niet om gaan terug te keren naar de facultatieve belastbaarheid in de personenbelasting die vroeger van kracht was en die werd afgeschaft omdat zij aanleiding gaf tot misbruiken en oneigenlijk gebruik, maar wel om een niet-optionele scheidingslijn tussen personenbelasting en vennootschapsbelasting in te voeren. ***Dit denkspoor is slechts een van de mogelijke oplossingen en geniet niet de eenstemmigheid binnen de Afdeling***: andere oplossingen zijn zeker mogelijk voor zover zij in staat stellen de nagestreefde doelstelling te bereiken, namelijk te vermijden dat de vennootschapsbelasting wordt gebruikt om te ontsnappen aan de progressiviteit van de personenbelasting, waarbij nochtans rekening wordt gehouden met de bijzondere modaliteiten van financiering van kleine ondernemingen en met het feit dat alle inkomens die zij voortbrengen niet noodzakelijk beroepsinkomsten zijn.

Het in aanmerking genomen denkspoor zou het volgende zijn.

Voor de ondernemingen die niet zouden voldoen aan het criterium voor belastbaarheid in de vennootschapsbelasting, zou de belasting in de personenbelasting vergezeld gaan van een voorkeursbehandeling voor de inkomsten uit geïnvesteerd kapitaal welke verder zou gaan dan het huidige «belastingkrediet eigen middelen».

De belastbare winst zou bijgevolg worden bepaald volgens de regels van belasting van winsten in de personenbelasting. Dat zou de volgende gevolgen hebben:

- ? De neutraliteit tussen de verschillende juridische vormen wordt verzekerd voor de kleine ondernemingen, vermits de belastbare winsten in hun geheel belast worden in de PB, tegen hetzelfde tarief, ongeacht de juridische vorm die wordt aangenomen.

- ? De omvorming van een onderneming tot een vennootschap maakt het niet meer mogelijk om te ontsnappen aan de progressiviteit van de belasting en de financieringsgrondslag van het stelsel van sociale zekerheid voor zelfstandigen wordt versterkt.
- ? Een hele reeks anti-misbruikmaatregelen zouden afgeschaft kunnen worden, of zouden ten minste minder vaak gecontroleerd moeten worden aangezien zij voor kleine ondernemingen zinloos zouden worden. De inningskosten en van de belasting en de *compliance cost* van de belastingplichtigen zouden beide verminderen.

Als er geen enkele begeleidingsmaatregel zou zijn, zou de belastbaarheid in de personenbelasting een zeer belangrijk nadeel hebben: dat van het belasten tegen het marginaal tarief van de PB van niet alleen de beroepsinkomsten van de bedrijfsleider, wat volstrekt logisch is, maar ook van de vergoeding van het kapitaal dat hij in zijn onderneming heeft geïnvesteerd en van de besparingen die hij heeft verricht om de autofinanciering ervan te verzekeren. Vanaf het ogenblik dat de marginale aanslagvoet van de personenbelasting hoger is dan die van de vennootschapsbelasting, ***zou er een discriminatie ontstaan van de autofinanciering van kleine ondernemingen terwijl dat juist hun belangrijkste financieringswijze is.***

Dit probleem is reeds gedeeltelijk opgelost door het « ***belastingkrediet eigen middelen*** » bij de personenbelasting. In zijn huidige vorm maakt dat belastingkrediet het mogelijk, 10% van aangroei van de *proxy* van de eigen middelen (126) te verrekenen met de PB die proportioneel betrekking heeft op de inkomsten uit zelfstandige beroepswerkzaamheid. Er bestaat dus reeds in het huidige stelsel een ontlasting van de bedragen die geïnvesteerd worden in de beroepsactiviteit van een eenmanszaak maar die is beperkt tot de daadwerkelijk verrichte investeringen en is niet van toepassing op een toekomstgerichte autofinanciering.

De Afdeling heeft twee scenario's in overweging genomen om de draagwijdte van het huidige belastingkrediet « eigen middelen » uit te breiden:

- ? het belastingkrediet eigen middelen uitbreiden tot een investeringsreserve,
- ? meer radicaal, de personenbelasting hervormen door ze volledig om te vormen tot een stelsel van « dual income tax » zoals dat werd gedaan in de Noordse landen en in Nederland (127).

126 De *proxy* van de eigen middelen wordt bepaald door het verschil tussen de fiscale waarde van de vaste activa in de onderneming en het bedrag van de schulden die toegewezen zijn aan de uitoefening van de beroepsactiviteit. De grondslag van het belastingkrediet is het verschil tussen de waarde van deze *proxy* van de eigen middelen op het einde van het belastbare tijdperk en de maximale waarde ervan op het einde van een van de drie voorgaande belastbare tijdperken.

127 Zie MUTEN L. e.a. (1996) alsmede de voorstelling en evaluatie van het Noorse stelsel in OESO (2000a)

Een stelsel van « dual income tax » ?

Het dual income tax-stelsel is ontstaan in de Noordse landen: het splitst de globale belasting, tegen progressieve tarieven, van de inkomsten van natuurlijke personen in twee componenten: de beroepsinkomsten die belast blijven tegen progressieve tarieven en de kapitaalinkomsten die een lineaire belasting genieten, tegen een tarief dat lager ligt dan het maximale marginale tarief van het progressieve barema. Dit druist echter niet in tegen de billijkheid: vermits het belastbaar bedrag van de kapitaalinkomsten de inflatie, wat geen inkomen is, integreert, is de effectieve aanslagvoet van deze inkomsten hoger dan de schijnbare aanslagvoet. Als bijvoorbeeld de rentevoet 5% bedraagt en de inflatie 2%, dan komt een belasting van de kapitaalinkomsten tegen 30% overeen met een belasting van het arbeidsinkomen tegen 50%.

In een dual income tax-stelsel worden niet alleen de inkomsten uit het privé-vermogen van de belastingplichtige als kapitaalinkomsten beschouwd maar ook de inkomsten uit door zelfstandigen en bedrijfsleiders van kleine ondernemingen geïnvesteerd kapitaal.

België is reeds dichterbij dit model gekomen door de invoering van de bevrijdende voorheffing op roerende inkomsten. De vraag of deze zou moeten worden uitgebreid tot alle inkomsten uit privé-vermogen valt buiten het kader van dit verslag maar dit model zou een referentiepunt kunnen zijn voor de belasting van de inkomsten van kleine ondernemingen.

C. *Voorrang geven aan de ondersteuning van activiteiten of van ondernemingen van een zekere omvang?*

De problematiek van de KMO's bestaat niet alleen in het probleem van de kleine ondernemingen. Wanneer de vennootschapsvorm gerechtvaardigd is, moet de fiscaliteit de scheiding tussen de economische activiteit van de onderneming en de persoonlijke toestand van de bedrijfsleider of –leiders erkennen. Als dit soort onderneming het hoofd moet bieden aan onvolkomenheden van de markt of positieve externe effecten voortbrengt, dan is een interventie van de overheid verantwoord.

Er moeten twee reeksen bijzondere problemen worden onderzocht:

- ? moeten bepaalde soorten activiteiten gesteund worden en, zo ja, welk overheidsniveau is dan bevoegd?
- ? moet de vennootschapsbelasting gemoduleerd worden naargelang van het niveau van de winsten?

ONDERSTEUNING VAN ACTIVITEITEN: WELKE OVERHEIDSINTERVENTIE EN DOOR WIE?

Wat de problematiek van de aard van de activiteiten betreft, bestaat een van de centrale punten in de steun aan «innoverende KMO's ». De gebruikte terminologie getuigt ervan dat er een verwarring bestaat tussen het soort onderneming en het soort activiteit.

Een overheidsinterventie ten gunste van innoverende ondernemingen is op het economische vlak verantwoord en zou benadrukt moeten worden. Een dergelijk beleid zou de innoverende KMO's ten goede komen, zonder dat men daarvoor een beleid moet bepalen dat verband houdt met criteria inzake omvang van de onderneming.

Deze twee doelgroepen mogen niet verward worden: het is niet omdat de meeste innoverende vennootschappen KMO's zouden zijn, dat alle KMO's moeten worden ondersteund en niet de innoverende ondernemingen die geen KMO's zouden zijn.

Men kan alleen maar vaststellen dat de huidige fiscale stimulansen voor O&O weinig gebruikt worden: dat geldt zowel voor de belastingvrijstelling voor bijkomend personeel tewerkgesteld in het wetenschappelijk onderzoek als voor de verhoogde percentages van de investeringsaftrek. Toch merkt men dat het merendeel van de investeringen in O&O die de investeringsaftrek kunnen genieten, gebeurt in ondernemingen van minder dan 20 werknemers, aangezien zij de gespreide aftrek genieten (128). Het bijzondere belastingstelsel van de innovatievenootschappen dat in de jaren 80 werd ingevoerd, heeft evenmin succes gehad.

Alhoewel overheidsinterventies ten gunste van innoverende ondernemingen verantwoord zijn, betekent dat nog niet noodzakelijk dat die de vorm moeten aannemen van door de Federale Overheid toegekende fiscale steun. Het economisch beleid is een bevoegdheidsdomein dat verdeeld is tussen de Federale Overheid en de Gewesten. Laatstgenoemden komen in aanzienlijke mate tussen via rechtstreekse steunmaatregelen die, net zoals alle staatssteun, worden gecontroleerd door de Europese Commissie. Het feit dat de fiscale steunmaatregelen federale bevoegdheden gebleven zijn, getuigt er nochtans van dat het nog steeds om verdeelde verantwoordelijkheden gaat.

De Afdeling heeft het probleem van de decentralisatie van de fiscale steunmaatregelen niet onderzocht. Het werd reeds door de Raad in een vorig verslag (129) onderzocht. De Afdeling meent dat, als een overheidsinterventie ten gunste van bepaalde soorten economische activiteiten verantwoord is, zij eerst en vooral een bevoegdheid is van de Gewesten. De hoofdrol van de Federale Overheid zou bestaan in de opstelling van een belastingstelsel dat zo goed mogelijk overeenkomt met de neutraliteitsdoelstelling. Zulk een stelsel zou nochtans rekening kunnen houden met externe effecten die zich op dezelfde wijze in alle Gewesten voordoen en die het hele land ten goede kunnen komen, maar de beleidsmaatregelen die een uiting zijn van gewestelijke keuzen zouden daarentegen door de Gewesten met hun eigen middelen ten uitvoer moeten worden gebracht.

IS DE MODULATIE VAN DE BELASTING AFHANKELIJK VAN HET NIVEAU VAN DE WINSTEN VERANTWOORD?

Er werd hierboven reeds vermeld dat het huidige stelsel van de verlaagde tarieven niet moest worden uitgebreid. De Afdeling is van mening dat *het verkieslijk is in de richting te gaan van een stelsel met één tarief met uitbreiding van de bepalingen ten gunste van de inbreng van eigen middelen dan het huidige stelsel van verlaagde tarieven voort te zetten, laat staan uit te breiden.*

128 De bedragen van de aftrek bereiken slechts 525 miljoen voor de belastingvrijstelling voor bijkomend personeel. De investeringen in O&O die de investeringsaftrek kunnen genieten bedragen 19,6 miljard voor de aftrek in één keer en 23,6 miljard voor de gespreide aftrek, wat 2,2% is van de totale bruto binnenlandse vorming van vast kapitaal.

129 Zie hieromtrent HRF (1998), p. 153 en volgende.

De verlaging van het nominale tarief van de vennootschapsbelasting tot 30% zonder behoud van de verlaagde tarieven zou een voordeliger gemiddelde aanslagvoet opleveren vanaf een belastbare winst van 1.333.333 BEF en een voordeliger marginale aanslagvoet vanaf een belastbare winst van 1.000.000 BEF (130). ***Men kan dus stellen dat een hervorming van de vennootschapsbelasting welke wordt uitgevoerd rond een dergelijke tariefverlaging geenszins ongunstig zou zijn voor de middelgrote bedrijven.*** Vermits de hervorming de kloof tussen de gemiddelde aanslagvoet van de middelgrote ondernemingen en het barema van de PB verdiept, zou het nochtans aangewezen zijn

- ? ***geen verlaagd tarief in te voeren beneden het nieuwe normale tarief,***
- ? ***de bepalingen te verstrengen welke een bezoldiging voor beroepsactiviteit van bedrijfsleiders verplicht stellen,*** door voor elke bedrijfsleider geïndexeerde minima toe te passen.

De specifieke problemen inzake kosten en beschikbaarheid van eigen middelen van middelgrote ondernemingen zouden waarschijnlijk beter worden opgelost door ***een uitbreiding van het belastingkrediet voor eigen middelen, samen met een globaler ondersteuningsbeleid voor het risicokapitaal*** (131), dan door een bijkomende verlaging van het tarief van de vennootschapsbelasting in hun voordeel.

130 In het geval van een verlaging van de vennootschapsbelasting tot 35% zonder verlaagde tarieven voor KMO's wordt de gemiddelde aanslagvoet gunstiger dan in het huidige stelsel vanaf een belastbare winst van 4.333.333 BEF en de marginale aanslagvoet vanaf 3.600.000 BEF. In deze veronderstelling zou er weinig reden zijn om het huidige belastingstelsel van de KMO's te wijzigen.

131 Men bedoelt hiermee een grensoverschrijdend beleid dat rekening houdt met zowel de noodzakelijke hervormingen op de financiële markten als de beleidsmaatregelen van de Gewesten. Een « plan voor het risicokapitaal » wordt door de Federale Overheid voorbereid.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In overeenstemming met het verzoek van de Heer Minister, heeft de Afdeling haar werkzaamheden gebaseerd op de oriëntaties die in het regeerakkoord vervat zijn en die opnieuw werden verwoord in de federale beleidsverklaring van 17 oktober 2000. Deze oriëntaties, die in de inleiding van dit verslag in herinnering werden gebracht, zijn de volgende: ***de hervorming zou een verlaging van het belastingtarief met een verbreding van de belastbare grondslag moeten combineren in een budgettair neutraal kader.*** De verlaging van het belastingtarief moet ons in staat stellen de tarieven te benaderen die bij onze belangrijkste partnerlanden van kracht zijn of in een nabije toekomst worden voorzien. Er werd ook gevraagd om het belastingstelsel van de KMO's te onderzoeken ten einde de investeringen via eigen middelen aan te moedigen.

De uitwerking van deze algemene oriëntaties zou het mogelijk maken de vennootschapsbelasting doeltreffender te maken: door de verlaging van het belastingtarief en de afschaffing van bepaalde fiscale aftrekken, zou men moeten vooruitgaan in de richting van een belastingstelsel dat minder invloed uitoefent op de economische keuzen en dat deze keuzen eerder afhankelijk maakt van de fundamentele bepalende factoren namelijk het rendement van het geïnvesteerde kapitaal vóór belasting. Op die wijze stelt het fiscaal beleid de markteconomie in staat haar potentieel beter te ontwikkelen; a contrario is een toewijzing van middelen welke wordt gemotiveerd door zuiver fiscale overwegingen niet doeltreffend. Er zijn niettemin argumenten ten gunste van een overheidsinterventie wanneer de toewijzing van de middelen welke door de markt wordt voortgebracht, niet optimaal is. Zo zijn bijvoorbeeld overheidsinterventies ten gunste van investeringen in energiebesparing of in onderzoek en ontwikkeling verantwoord. Deze overheidsinterventies kunnen de vorm aannemen van fiscale stimulansen maar hun toepassingswijzen moeten ook rekening houden met de verdeling van de bevoegdheden tussen de verschillende overheidsniveaus.

De verbreding van de belastbare grondslag maakt het niet alleen mogelijk aan de neutraliteitsdoelstelling tegemoet te komen maar zij kan er ook toe bijdragen de belasting billijker te maken. Voorzeker, de vennootschapsbelasting betreft slechts een tussenpersoon in het economisch gebeuren en het herverdelende effect van de belasting wordt *in fine* bepaald door de progressiviteit van de belasting op het inkomen van de huishoudens. Dat belet echter niet dat een gelijkwaardige behandeling van de verschillende bedrijfstakken of ook de garantie dat de vennootschapsbelasting niet wordt gebruikt om bepaalde inkomsten aan de progressiviteit van de belasting te doen ontsnappen, in staat zijn de vennootschapsbelasting billijker te maken.

DE CONVERGENTIE TUSSEN EFFECTIEVE EN NOMINALE AANSLAGVOET HEEFT REEDS GEDEELTELIJK PLAATSGEVONDEN

De analyse van de evolutie van de vennootschapsbelasting gedurende de jaren 90 (hoofdstuk 2) toont aan dat de doelstellingen van neutraliteit en van verbreding van de belastbare grondslag reeds werden nagestreefd door de vorige regeringen. In het begin van dat decennium werd de nominale aanslagvoet van de belasting verlaagd van 43% tot 39%. De belastingdruk werd later enkel verhoogd door de invoering van de aanvullende crisisbelasting. Op hetzelfde ogenblik werd een verbreding van de belastbare grondslag ingezet die zich in opeenvolgende fasen heeft voorgedaan. Zij heeft geleid:

- ? tot een vermindering van de fiscale uitgaven, onder meer door de investeringssteun te heroriënteren op de KMO's en op de investeringen die positieve externe effecten voortbrengen (O&O, milieuvriendelijke technologieën enz.),
- ? tot de goedkeuring van anti-misbruikmaatregelen, gedeeltelijk onder druk van controles en gerechtelijke onderzoeken,
- ? tot een meer gematigde stijging van de aftrekken die geen fiscale uitgaven zijn (DBI, vroegere verliezen), met uitzondering van de vrijstelling van meerwaarden waarvan het totale bedrag sterk gestegen is, voornamelijk als gevolg van uitzonderlijke verrichtingen. Het blijkt nochtans dat er nog bepaalde DBI-aftrekken worden toegekend zonder dat er in een vroegere fase een normale belasting heeft plaatsgevonden.

Het gevolg daarvan is dat de effectieve aanslagvoet gestegen is en aldus dichter bij de nominale aanslagvoet is komen te liggen. Deze convergentie wordt vastgesteld ongeacht de gebruikte indicator maar de mate ervan verschilt naargelang van de indicator. Zo is de convergentie tussen nominale en effectieve aanslagvoet aanzienlijk wanneer laatstgenoemde enkel rekening houdt met de verminderingen van de fiscale lasten die voortkomen uit fiscale uitgaven. Als men daarentegen, als alternatieve werkhypothese, het totaal van de DBI-aftrekken beschouwt als een vermindering van de fiscale lasten en niet als een maatregel tot vermijding van dubbele belasting, is de convergentie tussen effectieve en nominale aanslagvoet minder groot maar nog steeds aanwezig.

Er moet tevens worden vastgesteld dat in dezelfde periode andere maatregelen veeleer werden genomen in een logica van budgettaire opbrengst dan van een streven naar een neutralere en doeltreffendere belasting.

Op het einde van de rit *blijven er nog weinig belangrijke fiscale uitgaven (in de zin van de jaarlijkse inventaris ervan) (132) over afgezien van de vrijgestelde winsten van de preferentiële stelsels en meer in het bijzonder van de coördinatiecentra. Nochtans blijft de vraag gesteld naar de doelgerichtheid van de bepalingen tot vermijding van dubbele economische belasting van de uitgekeerde (DBI) en gereserveerde winsten (vrijstelling van de meerwaarden op aandelen).*

De analyse heeft ook de sectoriële spreiding van de effectieve aanslagvoet op de voorgrond geplaatst. De effectieve aanslagvoet is, in de strikte definitie ervan, dat wil zeggen dat slechts rekening wordt gehouden met de fiscale uitgaven *stricto sensu* en dat zowel de DBI-aftrekken als de vrijstellingen van meerwaarden volledig worden beschouwd als maatregelen tot vermijding van dubbele belasting, in een bepaald aantal gevallen reeds hoger dan de nominale aanslagvoet.

EEN RELATIEF HOGE NOMINALE AANSLAGVOET: ONS ENIGE ZWAKKE PUNT?

De internationale vergelijking situeert onze sterke en zwakke punten. *De stelling «van een ongunstig verschil inzake aanslagvoet» verliest aan geloofwaardigheid van zodra de conceptuele grondslag van de indicator van het gebruikte tarief breder wordt.* Alhoewel ons nominaal tarief daadwerkelijk hoger is dan het tarief dat in onze naaste buurlanden geldt of weldra zal gelden, is het verschil reeds veel kleiner, maar blijft het positief, wanneer de

132 Namelijk *de inventaris van de vrijstellingen, aftrekken en verminderingen die de ontvangsten van de Staat beïnvloeden*, welke elk jaar aan het Parlement overgemaakt wordt en welke aangehecht wordt aan de rijksmiddelenbegroting.

vergelijking slaat op het geheel van de belastingen op de winsten van de ondernemingen en niet alleen op het nominale tarief van de belasting van de federale overheid. De vergelijking van de voornaamste parameters van de belastbare grondslag doet geen groot nadeel naar voren komen en de synthetische indicatoren van de fiscale druk, of het nu gaat om macro- of micro-economische indicatoren, bestempelen ons niet als een land met een hoge fiscale druk.

De weerslag van verschillen inzake effectieve fiscale druk op de lokalisatie van investeringen schijnt relatief goed bevestigd te worden en is gedurende het laatste decennium nog toegenomen, als logisch gevolg van de afschaffing van vele niet-fiscale hindernissen bij de totstandkoming van de Europese markt en van een toegenomen mobiliteit van de productiefactoren.

De internationale context wordt ook gekenmerkt door nieuwe fiscale beleidslijnen. Het is vanzelfsprekend dat ***een fiscaal beleid dat gebaseerd is op preferentiële stelsels die de meest mobiele activiteiten willen aantrekken, op termijn tegen de internationale overeenkomsten zou ingaan en economische activiteiten die deze preferentiële stelsels genieten, aan grote rechtsonzekerheid zal blootstellen.***

Wat ook de rationaliteit ervan weze (politieke, psychologische of economische), het belang van de nominale aanslagvoet is wat het is. Als het daadwerkelijk doorslaggevend is, dan zal een hervorming die een daling van het belastingtarief combineert met een verbreding van de belastbare grondslag gunstig zijn voor de concurrentiepositie van België. Als het minder doorslaggevend is dan sommige verklaringen doen uitschijnen, zou een hervorming waarbij de fiscale druk ongewijzigd blijft, globaal gezien om redenen van economische doeltreffendheid niet nadelig hoeven te zijn.

Dit gezegd zijnde, impliceert de verruiming van de belastbare grondslag de afschaffing of de aanpassing van stelsels of aftrekken die noodzakelijkerwijze een rechtvaardiging hebben gekregen bij hun invoering. Het zal bijgevolg, om hun afschaffing te betreuren of te bekritisieren, volstaan de motieven die aan hun invoering ten grondslag lagen, te doen gelden. Voorwaar, de vermindering van de nominale aanslagvoet maakt hun behoud minder essentieel en, zoals in dit verslag tot uiting komt, stellen sommigen een nog drastischere verlaging van de nominale aanslagvoet voor zodat *de facto* elk praktisch belang ervan verdwijnt.

Niettemin zullen de betrokkenen waarschijnlijk bepleiten dat het behoud ervan wenselijk en zelfs essentieel is in ons type van economie.

Overigens is het aangewezen de inspanningen te vergroten inzake de organisatie van de fiscale administratie en haar krachtige middelen te verschaffen om het mogelijk te maken de belasting in het kader van de bestaande regels doeltreffender te innen.

TWEE DOELSTELLINGEN INZAKE TARIEF

De Afdeling heeft, als aanwijzing, twee doelstellingen inzake het nominale tarief in aanmerking genomen: 35% en 30%. *Ceteris paribus* zouden deze scenario's de effectieve aanslagvoet - in de strikte definitie - tot gemiddeld 32% en 27,3% herleiden. De respectieve ex-ante budgettaire kosten zijn, bij ongewijzigde gedragingen, 40 en 78 miljard BEF. Deze cijfers bakenen de opbrengst af die moet voortvloeien uit de verbreding van de belastbare grondslag opdat het criterium van budgettaire neutraliteit in acht zou worden genomen.

De Afdeling onderstreept vooreerst dat elk beleid dat bestaat in een vermindering van het tarief, gepaard gaande met een voldoende verbreding van de belastbare grondslag om de budgettaire neutraliteit te vrijwaren, onvermijdelijk herverdelingseffecten van de fiscale druk zal hebben: de vermindering van de fiscale druk voor bepaalde ondernemingen zal worden gecompenseerd door een verhoging ervan bij andere ondernemingen.

Overigens is de weerslag van meerdere van de hieronder voorgestelde maatregelen niet precies becijferd kunnen worden. De opbrengst van die maatregelen zal ook afhangen van de wijze waarop de belastingplichtigen erop zullen reageren, onder meer in die gevallen waar de mobiliteit van de productiefactoren of van de belastbare grondslagen sterk is. Het is bijgevolg moeilijk te zeggen of zij al dan niet voldoende zijn om de budgettaire neutraliteit te vrijwaren. De grootste voorzichtigheid is dus vereist. Zij leidt ertoe belangrijke veiligheidsmarges in acht te nemen.

EEN WAAIER SCENARIO'S TOT VERBREIDING VAN DE BELASTBARE GRONDSLAG

Omdat de verbreding van de belastbare grondslag aanzienlijk moet zijn om aan het criterium van budgettaire neutraliteit te voldoen, heeft de Afdeling zich bij de keuze van de scenario's geconcentreerd op de wezenlijke elementen van het vennootschapsbelastingstelsel, namelijk:

- ? het fiscale stelsel van de investeringen (afschrijvingen en fiscale steunmaatregelen),
- ? de preferentiële fiscale stelsels,
- ? de DBI-aftrekken,
- ? en de vrijstellingen van meerwaarden op aandelen.

Zij heeft daarna andere kwesties inzake belastbaarheid en aftrekbaarheid onderzocht waarvan de belangrijkste de fiscale grenzen van de aanvullende pensioenbijdragen en de gevolgen van het Arrest van het Europese Hof van Justitie van 14 december 2000 inzake compensatie van verliezen tussen een Belgische vennootschap en haar buitenlandse vaste inrichting betreffen. Vervolgens heeft zij het belastingstelsel van de KMO's onderzocht.

Wat het belastingstelsel van de investeringen betreft, werden twee denksporen in overweging genomen:

- ? de vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving,
- ? de afschaffing van het basistarief van de investeringsaftrek, eventueel uitgebreid tot de verhoogde tarieven die onder meer van toepassing zijn op investeringen in O&O, energiebesparing en octrooien.

De verbintenissen die zijn aangegaan op het niveau van de EU en de OESO stellen het behoud van de preferentiële belastingstelsels in vraag en de doelstelling inzake competitiviteit zal op middellange termijn moeten steunen op andere instrumenten. De Afdeling is van mening dat voor de intragroepactiviteiten of voor andere economische activiteiten die België op zijn grondgebied wenst te behouden of erheen wil aantrekken, het raadzaam is zich te steunen op regels tot bepaling van de belastbare grondslag die conform de internationale principes zijn alsook op een beduidende verlaging van de vennootschapsbelasting. Het gaat erom de doelstelling inzake competitiviteit opnieuw te definiëren door middelen die, rekening houdend met de nieuwe politieke context op internationaal vlak, aan de investeerders de noodzakelijke rechtszekerheid verlenen. De Afdeling benadrukt dat deze fundamentele oefening dient afgesloten te worden vooraleer, of ten laatste op het ogenblik waarop, geen

nieuwe erkenningen meer kunnen toegekend worden binnen de huidige preferentiële stelsels, die op dat ogenblik een uitdovend bestaan zullen gaan leiden (133).

De DBI-aftrekken moeten opnieuw gericht worden op hun eerste doelstelling die bestaat in de vermijding van dubbele belasting. Het is dus van belang de taxatievoorwaarden verder te verstrengen. De Afdeling heeft in dat opzicht vier scenario's uitgedacht die gaan van minimale aanpassingen aan het huidige stelsel tot de overgang naar een verrekeningsstelsel met regels van gecontroleerde buitenlandse vennootschappen voor passieve inkomsten die preferentiële stelsels hebben genoten. Afgezien van het minimale scenario veronderstellen alle scenario's echter dat de modaliteiten tot vermijding van dubbele belasting niet meer worden gebruikt om voor Belgische groepen de niet-belasting van vrijgestelde winsten van coördinatiecentra in stand te houden. Een meerderheid van de leden is van mening dat het vierde scenario het best de doelstelling van neutraliteit met de problemen inzake complexiteit en toepassing verzoent. Het zou gaan om de combinatie van een vrijstellingsstelsel voor belangrijke permanente deelnemingen waarvan de inkomsten in een vroegere fase een belasting hebben ondergaan die in de buurt ligt van die welke in België geldt, met een stelsel van verrekening van de daadwerkelijk betaalde belasting wanneer aan ten minste een van deze voorwaarden niet wordt voldaan. In het ideale geval zou dit scenario gepaard gaan met een verlaging van de vennootschapsbelasting tot ongeveer 30%.

De onderzochte scenario's met betrekking tot de vrijstelling van meerwaarden op aandelen hangen, in navolging van de scenario's die inzake de DBI werden bestudeerd, samen met de eerste doelstelling die bestaat in de vermijding van dubbele belasting. Dat leidt ertoe te overwegen dat de vrijstelling van meerwaarden volgens dezelfde modaliteiten zou geschieden als de DBI-aftrek (95% bij de 4^e bewerking).

Een strikt parallellisme voorstellen zou ertoe leiden dat ook voor de vrijstelling van meerwaarden de permanentievoorwaarden en - voor sommige vennootschappen - de participatiedrempel wordt toegepast.

Sommige leden wijzen er nochtans op dat dit strikte parallellisme slecht aangepast is aan de beheersnoodwendigheden van sommige financiële ondernemingen en tot gevolg zou hebben dat een niet-gerechtigde dubbele belasting zou worden gecreëerd vermits de belasting tegen het volle tarief van toepassing zou zijn wanneer aan de voorwaarden inzake participatiedrempel en duur van houderschap niet zouden worden voldaan.

De andere onderzochte scenario's zetten de verstrenging om van de taxatievoorwaarden die bij de DBI werden onderzocht. Zowel bij de DBI als bij de meerwaarden wordt de participatiedrempel afgeschaft. De vrees en het voorbehoud, die hierboven vermeld werden, zijn ook van toepassing van zodra een permanentievoorwaarde voor de vrijstelling van meerwaarden wordt ingevoerd. De overgang naar een veralgemeend verrekeningsstelsel werd echter niet in aanmerking genomen maar wel, in het licht van de naleving van de internationale normen, de variante die vrijstelling en verrekening combineert.

Onder de andere onderzochte problemen bevindt zich dat van de aftrekbaarheid van de aanvullende pensioenbijdragen. Na een discussie die waarschijnlijk te kort geweest is en

133 De conclusies van de Europese Raad van Ministers van Economie en Financiën (ECOFIN) van 27 november 2000 vermelden dat de schadelijke fiscale beschikkingen vóór 1 januari 2003 moeten worden afgeschaft met een uitstel tot 31 december 2005 voor de vennootschappen die op 31 december 2000 dergelijke beschikkingen genoten. De Raad kan echter, per geval, om rekening te houden met bijzondere omstandigheden, en na een verslag van de Follow-up groep gedragscode, besluiten de gevolgen van bepaalde schadelijke regelingen na 31 december 2005 te laten voortbestaan.

waarbij geen rekening kon worden gehouden met de invloed van deze maatregelen op de personenbelasting, is de Afdeling van mening dat het wenselijk zou zijn dat de huidige grenzen herzien worden: zij dragen teveel de stempel van de visie van het « te bereiken doel », zijn te zeer gericht op de bezoldiging op het einde van de loopbaan en de uitzonderingen maken acties mogelijk tot fiscale optimalisatie. De Afdeling stelt voor terug te keren naar de hoofddoelstelling en rekening te houden met de verschuiving die geleidelijk plaatsvindt van stelsels van « te bereiken doel » naar stelsels van « vastgelegde lasten ». In andere landen worden deze grenzen vastgelegd als percentage van de beroepsinkomsten. Een bijkomende discussie zal noodzakelijk zijn in het kader van de reflectie omtrent de « korven » van fiscale uitgaven bij de personenbelasting.

Wat betreft de gevolgen van het Arrest van het Europese Hof van Justitie inzake compensatie van verliezen tussen een Belgische vennootschap en haar buitenlandse vaste inrichting stelt de Afdeling de « symmetrische behandeling » van verliezen en winsten voor, wat inhoudt dat enkel de aanrekening van verliezen op winsten van dezelfde oorsprong (Belgische, landen met verdrag, landen zonder verdrag) wordt toegestaan.

De Afdeling stelt eveneens voor dat de intercommunales, omwille van de neutraliteit, zouden worden onderworpen aan de vennootschapsbelasting.

Het laatste probleem dat werd onderzocht betreft het specifieke stelsel voor de KMO's. Vele van deze ondernemingen nemen actief deel aan de ontwikkeling van het economisch weefsel. De Afdeling is nochtans van mening dat zowel de billijkheid als de neutraliteitsdoelstelling er sterk voor pleiten dat de vennootschapsbelasting niet meer zou worden gebruikt om de belasting van inkomsten in de personenbelasting te verminderen en de betaling van sociale bijdragen te vermijden. Deze doelstelling vereist ten minste dat de huidige verlaagde tarieven worden bevroren om ervoor te zorgen dat, naarmate het volle tarief daalt, het verschil tussen dat tarief en de huidige verlaagde tarieven weggewerkt wordt.

Er is nochtans een verscheidenheid van situaties en definities van KMO's die ertoe uitnodigt denksporen te onderzoeken die het mogelijk zouden maken de kleine vennootschap waar het gebruik van de vennootschapsvorm niet gepaard gaat met een werkelijke « inbreng van middelen in gemeenschap » en de middelgrote onderneming afzonderlijk te behandelen, rekening houdend met de specifieke financieringswijzen van deze ondernemingen.

- ? Een onderscheid maken tussen « kleine vennootschappen » naargelang zij al dan niet aan de vennootschapsbelasting onderworpen zouden worden, is een delicate kwestie. Een van de mogelijke denksporen zou erin kunnen bestaan een onderscheid te maken tussen vennootschappen al naar gelang er al dan niet een daadwerkelijke inbreng van middelen in gemeenschap is: het aantal bedrijfsleiders zou dan het criterium zijn. De Afdeling is er zich degelijk van bewust dat, gezien dit onderscheid overigens zeer moeilijk uit te werken is, dit denkspoor een lang niet perfecte oplossing aanreikt maar enkel een van de mogelijke wegen aangeeft.
- ? Voor de kleine vennootschappen waar er geen werkelijke « inbreng van middelen in gemeenschap » is, zouden de doelstellingen inzake billijkheid en neutraliteit beter worden bereikt door de onderwerping aan de personenbelasting als regel in te voeren, met een uitbreiding van het huidig « belastingkrediet eigen middelen » om rekening te houden met de specifieke financieringsproblemen. Dit zou kunnen worden uitgebreid tot een investeringsreserve en zou aldus niet alleen de verwezenlijkte investeringen dekken maar ook de autofinanciering. Een andere optie zou de invoering van een « dual income tax »-stelsel zijn, zoals meerdere Europese landen hebben gedaan.

- 2 Voor de andere KMO's is het behoud van de belastbaarheid in de vennootschapsbelasting verantwoord, maar de noodzaak om de verlaagde tarieven te bevrozen blijft bestaan. De maatregelen die tot gevolg hebben de kosten voor de eigen middelen te verminderen, blijven welkom en zij zouden kunnen worden uitgebreid als de budgettaire beperkingen van de overheden het toelaten. Het is tevens opportuun dat een regel van toewijzing van beroepsinkomsten zou worden opgelegd voor elke bedrijfsleider die in de vennootschap actief is.

VAN KORTE TERMIJN NAAR MIDDELLANGE TERMIJN

De combinaties van deze scenario's openen een grote waaier van mogelijke keuzen.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen hetgeen op korte termijn mogelijk zou zijn en hetgeen slechts kan geschieden ter gelegenheid van de veralgemeende ontmanteling van de preferentiële stelsels.

Op *korte termijn* zou de verbreding van de belastbare grondslag, welke noodzakelijk is om een daling van het tarief van de vennootschapsbelasting te financieren met naleving van het criterium van de budgettaire neutraliteit, slechts kunnen geschieden door de volgende maatregelen te nemen: de vervanging van de degressieve afschrijving door de lineaire afschrijving, de afschaffing van de fiscale steunmaatregelen voor de investeringen of nog de herziening van de grenzen van de bijdragen voor extralegale pensioenen. De belastbaarheid van sommige ondernemingen in vennootschapsvorm in de personenbelasting zou in dezelfde oriëntatie kaderen. Deze maatregelen zijn niet vrij van kritiek, zoals trouwens in het kader van dit verslag werd vermeld.

Daarentegen is het weinig redelijk een belangrijke hervorming door te voeren van de toepassingswijzen inzake aftrek van DBI en vrijstelling van meerwaarden op aandelen vóór de toepassing van de internationale gedragscodes en zonder de nominale aanslagvoet van de vennootschapsbelasting aanzienlijk te verminderen: een dergelijke hervorming zou immers tot gevolg hebben dat het voordeel van onze preferentiële stelsels voor Belgische groepen afgeschaft wordt. Men zou hoogstens een minimale aanpassing van de taxatievoorwaarden van DBI en de gedeeltelijke afstemming van de vrijstellingsvoorwaarden van meerwaarden op de voorwaarden voor aftrek van DBI in overweging kunnen nemen.

Er dient hierbij herinnerd te worden aan de vrees van sommige leden die zich ertegen verzetten dat regels inzake participatiedrempel en duur van houderschap van de participatie zouden worden ingevoerd bij de vrijstelling van meerwaarden, vermits zij een ongewenste starheid zouden invoeren in het beheer van sommige ondernemingen.

Op *termijn* zou een meer fundamentele hervorming van de DBI en van de vrijstellingsvoorwaarden van meerwaarden op aandelen mogelijk zijn. Het voorgestelde scenario bestaat in een combinatie van vrijstelling en verrekening, op basis van een drievoudige voorwaarde inzake participatiedrempel, duur van houderschap en belasting in een vroegere fase.

In combinatie met de weerslag van de ontmanteling van de preferentiële stelsels zou deze hervorming een grotere daling van het tarief van de vennootschapsbelasting mogelijk maken, welke overigens welkom zou zijn als men beschouwt dat tegen die tijd het concurrentievermogen veilig gesteld zal moeten worden door het normale stelsel van de vennootschapsbelasting en niet meer door preferentiële belastingstelsels.

Deze combinaties zijn slechts exemplatief, des te meer omdat de Afdeling niet de gelegenheid heeft gehad de reflectie te verdiepen tot alle aspecten van de vennootschapsbelasting.

Zij herinnert er nochtans aan dat, zolang de voorwaarde van budgettaire neutraliteit wordt opgelegd, een vermindering van de nominale aanslagvoet welke gepaard gaat met een verbreding van de belastbare grondslag een stijging van de effectieve belasting bij sommige bedrijfstakken en voor sommige soorten ondernemingen tot gevolg zal hebben: er zullen winnaars en verliezers zijn.

In dit vooruitzicht en rekening houdend met de onzekerheden aangaande de weerslag van sommige voorgestelde maatregelen, vragen sommige leden, met het oog op de evolutie van de effectieve aanslagvoet van de ondernemingen gedurende het laatste decennium alsmede op grond van de huidige groei van de belaste winsten, zich af of de regering niet ten minste de inspanning zou kunnen leveren om de aanvullende crisisbelasting bij ongewijzigde belastbare grondslag af te schaffen of zelfs de nominale aanslagvoet met enkele bijkomende punten te verminderen, met de hoop op een terugverdieneffect, vooral wegens de weerslag op de investeringen. In dat perspectief zou de toepassing van bepaalde hierboven vermelde maatregelen tot verbreding van de belastbare grondslag het mogelijk maken andere verminderingen van deze nominale aanslagvoet door te voeren. Andere leden menen, op basis van bestaande macro-economische studies, dat de terugverdieneffecten op korte en middellange termijn relatief gering zijn en het niet mogelijk maken een niet-gecompenseerde verlaging van de vennootschapsbelasting te financieren.

Deze discussie wordt gevoed door de vaststelling dat gedurende de laatste tien jaren de opbrengst van de vennootschapsbelasting sneller gestegen is dan die van de personenbelasting. Deze evolutie is toe te schrijven aan structurele wijzigingen: het aandeel van de lonen in het BBP vermindert onder invloed van de loonmatiging en de verminderingen van de werkgeversbijdragen voor de sociale zekerheid. Zij wordt ook verklaard door het feit dat de ondernemingswinsten gevoeliger zijn voor de ontwikkeling van de conjunctuur dan de inkomsten van de huishoudens en door de maatregelen die hebben geleid tot de verhoging van de effectieve aanslagvoet van de ondernemingen.

Er blijven meerdere belangrijke vragen.

Zij betreffen in de eerste plaats de fiscale consolidatie. België is een van de zeldzame Europese landen waar die niet bestaat, wat de hoogdringendheid van een reflectie daaromtrent onderstreept. Ook zou moeten worden onderzocht in welke mate de nieuwe boekhoudnormen (IAS) het noodzakelijk maken, hetzij de bestaande banden tussen fiscaal recht en boekhoudrecht te wijzigen, hetzij de vennootschapsbelasting aan te passen aan de nieuwe boekhoudregels. De Afdeling heeft ook niet de gelegenheid gehad andere problemen te onderzoeken, zoals dat van de onderkapitalisatie of van de verworpen uitgaven.

De Afdeling is ook van mening dat de aandacht van de heer Minister moet worden gevestigd op het gebrek aan gegevens voor de raming van zowel de budgettaire als de economische gevolgen van een groot aantal mogelijke maatregelen. Er is weliswaar vooruitgang gemaakt, onder meer door de ontwikkeling van microsimulatiemodellen, maar dergelijke werkinstrumenten kunnen hun mogelijkheden niet ontwikkelen zonder volledige gegevensbanken, vooral aangaande de specifiek fiscale parameters.

Minderheidsnota van de Heer E. VAN BROEKHOVEN inzake de vennootschapsbelasting

1. Tussen 1990 en 2000 werd de vennootschapsbelasting in België geleidelijk opgevoerd, van een effectieve aanslag van 33% naar een effectieve aanslagvoet van 44%. Alle takken van het bedrijfsleven, tenzij de holdings, de energie en de financiële sector (waar telkens andere verklarende factoren meetellen) dragen in gelijke mate bij. In feite hebben dus de bedrijven via de verhoogde vennootschapsbelasting buiten verhouding de Belgische toetreding tot de EMU gefinancierd.

De vennootschapsbelasting brengt nu ongeveer 20% op van het totaal van de geïnde belastingen (personenbelasting + vennootschapsbelasting). Dat is evenveel als in de jaren '70. Toen hadden vele grote bedrijven echter nog nationale monopolieposities zodat zij de hoge aanslagvoet konden afwentelen op de consument. Door het verdwijnen van deze nationale concentraties, is een dergelijk hoge vennootschapsbelasting op grote ondernemingen onverantwoord.

2. De belasting van 44% op bijna alle bedrijven is zelfs 4% hoger dan het officieel maximum tarief van 40%, omwille van de 'loodgieters'-techniek van de 'verworpen uitgaven'. Dus ondernemen in België doe je tegen een aanslagvoet die thans 1100 basispunten of $1/3^{\text{de}}$ hoger ligt dan in de Verenigde Staten, het referentieland van alle grote ondernemingen, waar bovendien risicokapitaal overvloedig aanwezig is, toppersoneel op aangepaste wijze kan worden vergoed, en de arbeidsvoorwaarden een stuk soepeler zijn. Ondertussen groeit het BBP in België tegen een gemiddelde van 2,5% dus ook een stuk onder het Amerikaanse. De aanhoudende afvloeï van kapitaal – afscheid van "Standort Europa" – is een stille getuige van een te hoge Europese belasting op kapitaal. Met de interpretatie die de ECB thans aan de Maastricht-norm van 2% wat betreft inflatie geeft, zal de monetaire politiek dat tij zeker niet helpen keren.
3. Dublin en Amsterdam worden intussen door Fortune aangeduid als een belangrijker business-centers dan Brussel. In de laatste 10 jaar is de controle over de meeste holdings en het grootkapitaal en de verzekeringsmaatschappijen in buitenlandse handen overgegaan; ondernemingen die risicodragend kapitaal nodig hebben trekken naar de Nasdaq of naar de Neuer Markt en niet naar Brussel; multinationale ondernemingen willen alleen nog met België te maken hebben zolang er coördinatiecentra zijn. En Europa wil dat die tegen 2009 afgeschaft zijn.

4. Wil men inderdaad voorwaarden voor risicodragend ondernemerschap in België bewaren, ook nadat de coördinatiecentra zullen verdwenen zijn, dan moet de aanslagvoet voor de grote ondernemingen concurreren met de Amerikaanse, en dat wil zeggen substantieel lager zijn. Of moet België andere methoden van belasting (zoals kost-plus taxatie) op grote concurrerende ondernemingen, en hun toppersoneel, toepassen. Als België althans nog wil meespelen met omliggende landen zoals Nederland, die dit alles veel vroeger, vlugger en beter begrepen hebben en de beslissingscentra van hun grote ondernemingen in eigen land bewaard hebben.
5. Niet alle bedrijven opereren onder de vennootschapsbelasting. De grote meerderheid van de Belgische bedrijven zijn klein, en kiezen voor de personenbelasting. Alleen bedrijven die de bescherming geboden door het vennootschapsstatuut belangrijk vinden, zodat ze de rompslomp en formaliteiten erbij in koop nemen, kiezen voor de vennootschapsbelasting. Fiscaliteit speelt altijd een rol, maar de hoofdzaak van de keuze voor het vennootschapsstatuut is en blijft de bescherming van het persoonlijk vermogen tegen de zeer reële risico's van het ondernemingschap. De vennootschapsvorm creëert eveneens duidelijke spelregels voor de kapitaalbreng en de controle over de risicodragende ondernemingen.
6. Onder de huidige aanslagvoeten wordt een fiscale neutraliteit tussen de personenbelasting en de vennootschapsbelasting gekarakteriseerd door een verhouding tussen de topaanslagvoet in de personenbelasting van 55%, en de aanslagvoet in de vennootschapsbelasting van 40% voor grote bedrijven. Na betaling van de vennootschapsbelasting en de voorheffing van 25%, is de totale belastingdruk op dividenden gelijk aan eveneens 55%. Wanneer dus de topaanslagvoet in de personenbelasting daalt naar 50%, moet het tarief van de vennootschapsbelasting dalen naar 33,33%, opdat ondernemers tenminste de vennootschapsvorm in functie van eenzelfde graad van relatieve risico-indekking zouden kunnen kiezen. Maar voor kleinere en startup-ondernemingen voor wie de relevante aanslagvoet in de personenbelasting bijvoorbeeld slechts 40% bedraagt, wordt de nieuwe corresponderende aanslagvoet in de vennootschapsbelasting gelijk aan $= 100 - 60/0.75 = 20\%$. Dat is onder meer één technische reden voor een gereduceerd tarief voor kleinere ondernemingen. Er zijn andere economische motieven: het groter relatief risico gedragen door kleine ondernemingen, de grotere administratieve overhead van die bedrijven, de slechtere toegang tot de kapitaalmarkt. Daalt echter de voorheffing op inkomsten uit aandelen in Europese context naar 20% (van de huidige 25%), dan worden de neutrale aanslagvoeten in de bovenstaande zin respectievelijk 37,5% voor de grote ondernemingen en 25% voor de kleinere ondernemingen. Het bovenstaande is de minimale daling van de vennootschapsbelasting die noodzakelijk is om de bestaande neutraliteit tussen ondernemen in een vennootschap of als privé-persoon te handhaven.

7. Tussen 1990 en 2000 stegen de opbrengsten van de personenbelasting tegen gemiddeld 6,6%, en die van de vennootschapsbelasting tegen gemiddeld 13,5%, dus iets meer dan het dubbele. Van 1990 tot 2000 steeg ook het aandeel van de vennootschapsbelasting in het totaal van vennootschaps- plus personenbelasting van 15% naar 20%. Zoals reeds geargumenteed heeft het noch economisch noch sociaal zin, in het huidig internationaal fiscaal klimaat de opbrengst van de vennootschapsbelasting in de totale belastingopbrengst verder te laten stijgen. Wil men àlle, en niet alleen de high-tech-bedrijven, op het internationaal schaakbord terug een eerlijke kans geven, dan moet de aanslagvoet in de vennootschapsbelasting op internationaal competitief niveau gebracht worden. Een eerste concreet doel moet zijn het aandeel in het totaal over een aantal jaren terug naar 15% te brengen. België moet dan tegen 2009 een belastingsniveau van vennootschappen bereikt hebben waarbij de Belgische en internationale ondernemingen in België willen opereren zonder coördinatiecentra.
8. Het is een populaire misvatting dat de belasting op vennootschappen gedragen wordt door de eigenaars van een onderneming, en dat het dus een ‘sociale of herverdelende’ belasting zou zijn. Want de vennootschapsbelasting is een eigenaardig soort belasting, omdat ze typisch wel *betaald* wordt door de onderneming, wat niet wil zeggen dat de aandeelhouder van die onderneming ze ook zal dragen. Een additionele belasting op een vennootschap zal ofwel worden afgewenteld op de koper van het product, of op de toeleveranciers, of op het personeel, of op het outputvolume, tot wanneer een normale opbrengstvoet op kapitaal bereikt wordt. De vennootschapsbelasting is een soort indirecte belasting die met grote omzichtigheid moet worden gehanteerd, als een regering geen sociaal masochisme wil gaan bedrijven. En van de Eurozone verplaatst de aandeelhouder zich vlot naar bijvoorbeeld Zurich. Een regime van hoge vennootschapsbelasting in één regio van een economische en monetaire unie in stand houden is dus bijzonder contra-productief. Want de hoofdzetels van de ondernemingen verplaatsen zich. Een hoge vennootschapsbelasting op mobiele ondernemingen, zoals diegenen die op Europese en op wereldschaal opereren, werkt dus ronduit contra-productief.

Bibliografie

AUTENNE J. (1992), *Lé régime fiscal applicable aux dividendes plus-values, moins-values et réductions de valeur sur actions à la lumière de la Directive mère-filiale*, Journal des tribunaux, pp. 233 en volgende

BARDOS M. (1990), *le crédit plus cher pour les petites entreprises : le risque n'explique pas tout*, Economie et Statistique, No 236, INSEE, Paris

BRETIN E. (2000), *Taux effectifs de taxation des entreprises et investissements directs étrangers*, Ministère de l'économie et des Finances, Direction de la Prévision, Paris

BUIJINK, JANSSEN, SCHOOLS (1999), *Corporate effective tax rates in the European Union*, Universiteit Maastricht

CENTRALE RAAD VOOR HET BEDRIJFSLEVEN (1997), *Advies betreffende de buitenlandse investeringen in België*, CRB 1997/481, Brussel, 12 november

CHENNELS L, DILNOT A., EMMERSON C. (2000), *The IFS green budget 2000*, Institute for fiscal Studies, Commentary No 80, London

CONSEIL NATIONAL DU CREDIT (1990), *Le coût du crédit aux entreprises selon leur taille*, Bulletin trimestriel de la Banque de France, No 3

DEVEREUX M (1992), *The impact of taxation on International Business : Evidence from the Ruding Committee survey*, EC Tax Review, No 2, pp. 105-117

EUROPEAN COMMISSION (1992), *Report of the Committee of independant experts on company taxation*

FERRER Ch (1999), *La localisation des filiales industrielles françaises*, Les notes bleues de Bercy, No 164

GOLLIER J.J (2001), *Pensions complémentaires : les limites fiscales*, L'Echo, 3 janvier

GORET J., PARIKH A. (2000), *How mobile is capital within the European Union*, Research memorandum No 172, Centraal Plan Bureau, The Hague, Netherlands

GROPP R; KOSTIAL C. (2000), *The disappearing tax base : Is foreign Direct Investment eroding corporate income taxes*, Working paper WP/00/173, International Monetary Fund, Washington

HESPEL en MIGNOLET (2000), *Tax-aided financial services companies and the cost of capital*, Fiscal Studies, Vol. 21, No 3, pp. 349-374

HINNEKENS (2000), *European Commission investigates compatibility of Belgian Coordination centre tax legislation with European state aid rules*, EC Tax Review, No 4, pp. 249-251

HOGHE RAAD VAN FINANCIEN, Afdeling «Fiscaliteit en parafiscaliteit» (1991), *Verslag aangaande bepaalde aspecten van een hervorming van de vennootschapsbelasting*

HOGHE RAAD VAN FINANCIEN (1992), *Advies over de structuur van de ontvangsten en de uitgaven van de overheden in het kader van de Economische en Monetaire Unie*

HOGHE RAAD VAN FINANCIEN, Afdeling «Fiscaliteit en parafiscaliteit» (1993), *Vergelijkende analyse van het fiscaal stelsel van groepsverzekeringen en pensioenfondsen*

HOGHE RAAD VAN FINANCIEN, Afdeling «Fiscaliteit en parafiscaliteit» (1998), *De verdeling van de bevoegdheden inzake fiscaal beleid tussen verschillende overheidsniveaus*

IBFD (2000), *European Tax handbook*

IBFD, *The taxation of companies in Europe* (losbladig werk)

JANSSEN F. (2000), *Les déterminants de la croissances des P.M.E*, *Reflets et perspectives de la vie économique*, No 4, pp. 33-45

KLEYNEN G. (1997), *Les revenus définitivement taxés après l'arrêté royal du 20 décembre 1996*, *Revue générale de fiscalité*, No 3, pp. 76-100

KLEYNEN G. (2001), *Vers une réforme fondamentale des revenus définitivement taxé*, *L'écho*, 16 januari

KREDIETBANK (1997), *De ondernemingswinsten in 1996*, *Weekberichten*, nr. 27

MARINI P. (1999), *La concurrence fiscale en Europe : une contribution au débat*, *Les rapports du Sénat*, No 483, session 1998-99

MUTEN L. e.a. (1996), *towards a dual income tax ? Scandinavian and Austrian experiences*, *Foundation for European fiscal studies*, Erasmus Universiteit Rotterdam, Kluwer Law International

OBSERVATOIRE EUROPEEN DES P.M.E., *Sixième rapport*, DG entreprises, Commission européenne

O.C.D.E (1994), *Fiscalité et petites entreprises*, O.C.D.E, Paris

O.C.D.E (1996), *Législation applicable aux sociétés étrangères contrôlées*, *Etudes sur l'imposition des revenus d'origine étrangère*

O.C.D.E (1998), *Concurrence fiscale dommageable : un problème mondial*, Paris

O.C.D.E (2000a), *Etudes économiques : Norvège*, O.C.D.E, Paris

O.C.D.E (2000b), *Vers une coopération fiscale globale*

O.E.C.D (1999), *Tax database* (niet gepubliceerd intern document)

O.E.C.D (2001, te verschijnen), *Corporate tax incentives for foreign Direct investment*, OECD Tax policy studies, No 3

OWENS J. (2000), *The fiscal Environment of the new Millenium : challenges for the International Community*, Bijdrage voor het colloquium «de fiscale en sociale heffingen voor nieuwe uitdagingen », Ministerie van Financiën, Documentatieblad, nr. 2, pp. 269-282

VALENDUC C. (1993) *L'imposition effective de l'épargne des ménages*, Documentatieblad, Ministerie van Financiën, nr. 2, pp. 399-440

VALENDUC C. (1999), *La réforme de l'impôt des sociétés*, Documentatieblad, Ministerie van Financiën, nr. 5, pp. 147-208

VALENDUC C. (2000), *Tax competition or tax harmonization : experience from a small open European economy*, Report of proceedings of the first world tax conference *Taxes without borders*, Canadian Tax Foundation, Toronto, Canada, pp. 41:1-41:26

VANISTENDAEL F. (2000), *Welke hervorming van de vennootschapbelasting ?*, Algemeen Fiscaal Tijdschrift, nr. 11, pp. 441-442

WEICHENREIDER A. (1996), *Fighting international tax avoidance : the case of Germany*, Fiscal Studies, Vol. 17, No 1, pp. 37-58

Annexe 1

Base taxable et produit de l'impôt des sociétés, par exercice d'imposition

Exercice d'imposition:	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1. Calcul de la base taxable								
1.1 Eléments immunisés	66003.4	39627.0	175704.7	126110.6	522335.2	444434.6	631871.9	1327257.2
Plus-values sur actions	38204.7	62426.2	123968.5	87872.2	502914.4	324368.9	524642.9	1246718.8
réductions de valeur sur créances	3186.9	5450.1	10393.7	7821.9	21205.1	6503.0	12539.2	8370.6
provisions pour risques et charges	24069.6	-67420.9	-77422.8	30770.5	7566.4	112015.4	67738.3	15765.1
plus-values non réalisées	673.3	27618.2	116366.0	-39995.6	-11776.4	-2469.3	3967.9	52582.4
plus-values réalisées	-11150.1	-3758.8	-5397.5	26138.8	-1641.1	-4447.2	8549.4	-2660.3
Idem, avec report de taxation	9293.5	4007.1	8412.5	7162.5	3234.7	9400.0	7801.3	4414.6
autres réserves immunisées	1725.5	11305.1	-615.7	6340.3	832.1	-936.2	6632.9	2066.0
1.2 Résultat fiscal 1ère opération								
- Variation nette des réserves	49073.0	-123179.3	-64246.4	-66253.1	-29363.1	-63303.8	-181926.0	-285296.0
- Dépenses non admises (voir 4.)	253813.1	287530.9	315175.5	325719.5	352823.2	369405.6	459905.6	583466.4
dont réductions de valeurs sur actions	57067.7	78110.9	68834.4	70079.7	93165.1	76281.2	122947.8	191222.3
dont impôt des sociétés	146906.5	149407.1	165485.9	189513.7	195159.3	226978.2	260047.8	309334.1
dont autres	49838.9	60012.9	80855.2	66126.1	64498.8	66146.2	76910.0	82910.0
- Dividendes								
Décrétés	301927.6	399048.5	384166.3	419436.0	399185.9	488436.8	669040.7	734146.1
Immunisés	19605.3	20862.4	678.5	8433.5	8677.0	8307.8	4023.7	3868.6
dont AR 15 &150	17696.9	18527.9		6183.6	5930.8	5686.0	2170.2	1862.5
dont sociétés de reconversion	1908.4	2003.7		1955.2	2306.0	2222.6	1687.8	1736.0
dont sociétés novatrices		330.8	678.5	294.7	440.2	399.2	165.7	270.1
Taxables	282322.3	378186.1	383487.8	411002.5	390508.9	480129.0	665017.0	730277.5
- Bonis de liquidation	14125.2	20127.7	17683.7	16897.5	32440.6	47750.0	103754.8	187160.7
RESULTAT FISCAL 1ère OPERATION	599333.6	562665.4	652100.6	687366.4	746409.6	833980.8	1046751.4	1215608.6
Idem, +Dividendes immunisés	618938.9	583527.8	652779.1	695799.9	755086.6	842288.6	1050775.1	1219477.2
dont positif avant dividendes immunisés	765574.1	798875.8	875258.0	871918.0	943275.4	1059475.5	1253206.6	1477934.6
dont positif après dividendes immunisés	745968.8	778013.4	874579.5	863484.5	934598.4	1051167.7	1249182.9	1474066.0
dont négatif	-146635.2	-215349.2	-224398.3	-176217.8	-188188.8	-217186.8	-202431.5	-240840.8

Exercice d'imposition:	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
1.3 Calcul de la base taxable								
Résultat positif 1ère opération	745968.8	778013.4	874579.5	863484.5	934598.4	1051167.7	1249182.9	1474066.0
Déductions								
a. exonération par convention	42619.0	11315.6	11658.6	15560.0	30041.9	23894.5	22718.6	25682.8
b. éléments non imposables	96377.9	122911.2	132151.3	115234.7	113795.9	131584.9	138684.9	131188.7
- Libéralités		576.1	616.2	584.7	563.9	617.3	713.7	678.1
- Personnel supplémentaire rech. scient.		17.7	11.9	18.5	46.1	540.9	541.5	524.9
- Personnel supplémentaire P.M.E								1218.4
- Centres de coordination et zones Emploi	92519.0	118315.3	128353.0	111903.0	107175.9	128902.1	122529.2	118965.1
- Autres éléments non imposables	3858.9	4002.1	3170.2	2728.5	6010.0	1524.6	14900.5	9802.2
c. R.D.T & R.M.E. (détail en 5.)	175997.7	227377.2	262189.3	227248.0	226767.4	288325.0	326607.2	433449.0
d. pertes antérieures	27811.3	34142.3	48344.5	57485.7	65243.3	67422.5	117222.4	125643.0
e. déduction pour investissement	26841.1	18834.5	17050.5	19598.8	18056.0	15658.6	16569.6	17553.2
f. plus-values imposables distinct.	4803.7	3706.8	1927.4	1557.3	957.7	548.1		
Total des déductions	374450.7	418287.6	473321.6	436684.5	454862.2	527433.6	621802.7	733516.7
Idem, +Dividendes immunisés	394056.0	439150.0	474000.1	445118.0	463539.2	535741.4	625826.4	737385.3
en % du revenu fiscal brut	51.5%	55.0%	54.2%	51.1%	49.1%	50.6%	0.5	0.5
BASE TAXABLE EN REGIME NORMAL	371518.1	359725.8	401257.9	426800.0	479736.2	523734.1	627380.2	740549.3
Cotisations spéciales								
- Plus-values	4803.7							
- Bonis de liquidation	797.9	440.0	437.0	246.2	687.2	309.3	165.3	282.1
- Commissions secrètes	3817.1	2884.5	4217.5	4166.0	3065.1	1031.3	780.4	2238.1
- Impôt forfaitaire producteurs d'électricité	0.0	10046.7	14170.4	14526.5	0.0	19072.3	20516.2	21142.7
- Avantages sociétés en liquidation	85.8	11.1	14.8	9.2	7.0	5.8	4.2	1.4
Total des cotisations spéciales	9504.5	13382.3	18839.7	18947.9	3759.3	20418.7	21466.1	23664.3
TOTAL IMPOSABLE	381022.6	373108.1	420097.6	445747.9	483495.5	544152.8	648846.3	764213.6
2. Nombre de sociétés								
dont imposées	216194	231667	252005	263779	266875	278245	285561	295811
imposées, en % du total	49.3%	47.2%	42.8%	42.8%	42.8%	41.9%	43.0%	43.4%

Exercice d'imposition:	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
3. Calcul de l'impôt								
Impôt global	149223.0	145478.6	168320.3	182517.8	200048.2	218108.8	261551.5	309477.3
dont précomptes fictifs	29911.9	29428.4	19185.6	14861.3	15862.8	13800.2	11980.9	9817.1
Impôt global – précomptes fictifs	119311.1	116050.2	149134.7	167656.5	184185.4	204308.6	249570.6	299660.2
En % de la base taxable								
Impôt global	39.2%	39.0%	40.1%	40.9%	41.4%	40.1%	40.3%	40.5%
Impôt global – précomptes fictifs	31.3%	31.1%	35.5%	37.6%	38.1%	37.5%	38.5%	39.2%
Précomptes fictifs	7.9%	7.9%	4.6%	3.3%	3.3%	2.5%	1.8%	1.3%
- dont QFIE	2.0%	1.7%	1.4%	1.1%	1.2%	1.1%	0.8%	0.5%
- dont Pr.M.F centres coordination	2.1%	2.2%	1.7%	1.1%	0.9%	0.2%	0.1%	0.0%
- autres	0.1%	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.1%
4. Détail des Dépenses non admises								
Impôts non déductibles	146906.5	149407.1	165485.9	189513.7	195159.3	226978.2	260047.8	309334.1
Amendes et pénalités	814.6	928.8	1073.9	1274.0	1074.9	1137.0	1602.6	1219.0
Pensions et cotisations pensions	303.9	304.3	253.1	447.5	441.2	349.0	314.7	302.9
Frais de voitures	16343.2	19187.9	20059.3	20995.5	21268.5	22310.1	22544.8	23824.2
Frais de restaurant	12940.3	14499.3	14545.2	14788.0	15051.0	15667.4	16246.2	17467.6
Vêtements professionnels	332.7	347.2	331.4	358.0	349.4	346.5	358.0	395.2
Intérêts exagérés	31.6	32.5	65.8	36.7	66.9	26.8	77.4	220.7
Autres intérêts non déductibles					581.8	318.2	528.0	756.7
Avantages anormaux ou bénévoles	786.1	943.5	1903.4	2756.0	1690.4	1083.0	2562.3	1213.6
Avantages sociaux	10139.1	11799.1	13110.2	13213.6	12681.0	13521.4	13991.1	16166.2
Libéralités	2794.6	2884.1	2667.4	2779.0	3232.7	2651.3	2660.7	2784.8
Réductions de valeurs sur actions	57067.7	78110.9	68812.7	70079.7	93165.1	76281.2	122947.8	191222.3
Reprise d'exonérations antérieures	98.1	1887.2	146.6	2462.5	243.6	670.1	306.3	175.3
Sommes ou charges non justifiées								
Autres DNA	5254.6	7198.8	6977.9	7015.4	7817.4	8065.4	15717.9	18383.8
Total des Dépenses non admises	253813.0	287530.7	295432.8	325719.6	352823.2	369405.6	459905.6	583466.4

Exercice d'imposition:	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
5. Déductions RDT et RME								
RDT et RME belges, bruts	150050.3	206589.5	222012.3	213975.5	192693.6	247226.0	283987.3	387075.1
RDT étrangers, bruts	47864.4	51978.6	70243.2	40427.5	58646.4	68399.8	63889.7	82746.7
autres RME	1586.2	2759.4	3274.1	2399.0	1909.6	776.6	7609.4	3176.8
Total	199500.8	261327.5	73517.3	42826.5	60556.0	69176.4	71499.1	85923.5
Charges	9975.0	13066.4	14777.5	12840.1	12662.5	15820.1	17774.3	23604.7
montant déductible	189525.8	248261.1	58739.8	29986.4	47893.5	53356.3	53724.8	62318.8
6. Répartition de la base taxable								
- taux réduits PME	88449.6	89493.9	82708.3	95063.9	93571.3	96404.8	109087.2	140190.3
- taux plein	277550.7	264566.8	294627.7	328335.4	380538.3	423261.3	514793.3	597084.8
- taux spécial 22,5%	387.4		85.3	103.8	76.2	5.7	3.1	2.4
- taux spécial 5%	5130.6	5664.9	4336.5	3301.0	5550.4	4064.4	3517.8	3312.2
TOTAL	371518.3	359725.6	381757.8	426804.1	479736.2	523736.2	627401.4	740589.7
EN % DU TOTAL								
- taux réduits PME	23.8%	24.9%	21.7%	22.3%	19.5%	18.4%	17.4%	18.9%
- taux plein	74.7%	73.5%	77.2%	76.9%	79.3%	80.8%	82.1%	80.6%
- taux spécial 22,5%	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
- taux spécial 5%	1.4%	1.6%	1.1%	0.8%	1.2%	0.8%	0.6%	0.4%
7. Précomptes imputables								
Précomptes non remboursables	13990.4	14198.2	6039.1	5023.0	5713.6	6298.7	5747.8	4723.9
Dont QFIE	7582.4	6512.7	5869.3	5001.0	5685.8	5975.2	5225.4	3778.6
Précomptes remboursables	40841.1	40811.3	41730.5	35563.7	24636.1	29410.4	29312.9	28380.6
dont Pr.M F. centres de coordination	7902.8	8242.4	7107.4	4815.3	4435.6	1202.8	485.3	369.3

Annexe 2

Estimation économétrique des déductions pour RDT et pertes antérieures

Les estimations macro-économiques présentées ci-dessous sont extraites d'un modèle macro-économique de l'impôt des sociétés, développé au Service d'Etudes du Ministère des Finances, dont le but est de prévoir l'évolution de la base et du produit de l'impôt des sociétés (134).

1. Déductions R.D.T

Les déductions pour RDT sont estimées sur base d'une relation bi-logarithmique dont les variables explicatives sont les bénéfiques distribués et une variable «dummy » pour capter la pointe atypique de l'exercice d'imposition 1990.

$$[1] \quad \ln(D4b) = b_1 \ln(BD) + b_2 \ln(t_4)$$

où D4b est le montant des RDT déductible (à 100%)

BD est le montant des bénéfiques distribués

T₄ est une variable dummy qui vaut 1 pour l'exercice d'imposition 1990. Cette variable permet de prendre en compte les manœuvres d'anticipation des modifications introduites par la loi de décembre 1989 (introduction des premières conditions de taxation).

b ₁ = 0,961	Sb ₁ = 0,002	T = 451,30
b ₂ = 0,604	Sb ₂ = 0,109	T = 5,50
R ² = 0,97	D.W = 1,91	

Mis à part l'exercice d'imposition 1990, il y a une **relation stable entre les déductions pour RDT et les bénéfiques distribués**. Certes, des écarts apparaissent d'une année à l'autre mais ils ne sont pas systématiques ni excessifs. Ils peuvent être expliqués par le décalage qu'il peut y avoir entre l'exercice comptable auquel est attachée la distribution et celui au cours duquel a lieu l'encaissement qui permet la déduction pour RDT. Lorsque les dates de bilan de la filiale et de la société mère sont décalées, les deux événements sont rattachés au même exercice d'imposition et c'est ainsi qu'est construite l'équation. Par contre, lorsque les dates de bilan en sont pas décalées, il y a un intervalle d'un an entre « BD » et « D4b » qui n'est pas pris en compte.

134 Ce modèle est décrit plus amplement dans la note SED/CV-MF/RL/99.108, *Modélisation macro-économique de l'impôt des sociétés*, 26 avril 1999.

La même formulation, testée sur la période 1978-91 donne un coefficient b_1 de 1,057 qui est statistiquement supérieur à celui obtenu sur une période plus récente : il est confirmé, comme cela était déjà avancé dans VALENDUC (1999) (135) que *l'introduction des conditions de taxation au début des années 90 a eu un effet structurel de ralentissement des déductions pour RDT par rapport à l'évolution des bénéfices distribués.*

Il y a également une *relation stable entre les bénéfices distribués et le capital et le taux d'intérêt.*

$$[2] \quad \ln(BD) = b_1 \ln(\text{capital}) + b_2 \ln(OBLI)$$

où OBLI est le taux d'intérêt des obligations linéaires, considéré comme représentatif des taux d'intérêt à long terme.

CAPITAL est le montant du capital libéré au début de l'exercice comptable.

$b_1 = 0,733$	$Sb_1 = 0,020$	$T = 35,486$
$b_2 = -0,699$	$Sb_2 = 0,122$	$T = -5,71$
$R^2 = 0,978$	$D.W = 1,63$	

2. Pertes antérieures

Les déductions de pertes antérieures sont estimées sur base d'une relation bi-logarithmique dont les variables sont le stock de pertes (corrigé de l'incidence des mesures de limitation de la déduction des pertes en vigueur pour les exercices d'imposition 1992-1996) et les résultats positifs 1ère opération. La première variable explicative capte le montant récupérable et la seconde la capacité de déduction. L'équation est donc la suivante :

$$[3] \quad \ln(D_5) = b_1 \ln(SPC) + b_2 \ln(RESPIOP1)$$

où SPC est le stock de pertes corrigé de l'incidence des mesures de limitation

RESPIOP1 est le résultat positif « 1ère opération »

Elle est estimée sur la période 1978-1999 (exercices d'imposition).

$b_1 = 0,529$	$Sb_1 = 0,119$	$T = 4,43$
$b_2 = 0,281$	$Sb_2 = 0,118$	$T = 2,37$
$R^2 = 0,942$	$D.W = 1,566$	

La qualité de cette équation est satisfaisante (test « t » significatif, absence d'autocorrélation), mais elle laisse subsister des écarts résiduels importants en fin de période : les déductions de pertes antérieures sont sous-estimées de 22,9 milliards BEF pour l'exercice d'imposition 1998 et de 26,0 milliards BEF pour l'exercice d'imposition 1999.

Des recherches complémentaires ont été effectuées pour tenter d'expliquer la récupération relativement rapide des pertes professionnelles en fin de période (exercices d'imposition 1998-99). L'hypothèse examinée est celle d'une récupération plus rapide dans certains secteurs où la conjoncture aurait été plus favorable.

L'équation [3] devient donc

$$[4] \quad \ln(D_5) = b_1 \ln SPC + b_2 \ln RESP1OP1 + b_3 \ln (INDCONJ)$$

Cette équation a été testée en sélectionnant différents indicateurs conjoncturels.

Indicateur retenu	b_3	Sb_3	t	R^2	D.w
(a) Industrie, brut	0,129	0,221	0,583	0,92	0,817
(b) Industrie, lissé	0,129	0,224	0,578	0,92	0,817
(c) Commerce, brut	0,027	0,222	0,123	0,92	0,827
(d) Commerce, lissé	0,033	0,221	0,152	0,92	0,829
(e) Construction, brut	-0,39	0,478	-0,517	0,93	0,871
(f) Construction, lissé	-0,42	0,484	-0,878	0,92	0,880

Aucune des équations n'est satisfaisante : le coefficient de l'indicateur conjoncturel n'est pas significatif et les équations (a) à (f) ont toutes une autocorrélation positive alors qu'il n'y a pas d'autocorrélation dans l'équation [3].

Il faut donc rejeter l'hypothèse selon laquelle la récupération plus rapide des pertes en fin de période serait la conséquence d'une conjoncture plus porteuse dans l'industrie, ou encore dans la construction ou dans les services.

Annexe 3

Base imposable, impôt et taux d'imposition effectif par secteur d'activité

L'analyse par secteur d'activité concerne le dernier exercice d'imposition disponible, c'est-à-dire l'exercice d'imposition 1999, situation au 30 juin 2000. Il s'agit donc des bénéfices de l'exercice comptable 1998 ou des exercices comptables 1998-99. Le Tableau A3.1 détaille la nomenclature sectorielle et la répartition entre les différents secteurs du nombre de sociétés, du résultat brut 1ère opération et de la base taxable.

Tableau A3.1
Importance des différents secteurs d'activités

	Nombre Sociétés	Idem, % du total	Résultat brut 1ère op.	Idem, % du total	Base Taxable	Idem, % du total
Agriculture	5.494	1,8%	4.077,7	0,3%	2 216,5	0,3%
Extraction de minéraux énergétiques	58	0,0%	6.671,9	0,4%	30,2	0,0%
Extraction des minéraux non énergétiques	2.703	0,9%	49.532,4	3,3%	15 620,4	2,0%
Alimentation, boisson, tabac	4.062	1,3%	42.226,2	2,8%	20 981,8	2,7%
Textile	1.469	0,5%	8.607,2	0,6%	6 007,7	0,8%
Cuir, chaussures, habillement	1.261	0,4%	5.368,9	0,4%	3 824,6	0,5%
Autres industries manufacturières	8.879	2,9%	41.321,7	2,7%	26 850	3,5%
Electricité et eau	243	0,1%	52.201	3,5%	4 708,5	0,6%
Chimie	1.148	0,4%	91.599,2	6,1%	66 871	8,7%
Fabrications métalliques	8.486	2,8%	87.512,7	5,8%	50 811,8	6,6%
Bâtiment et génie civil	30.237	10,0%	56.817,1	3,8%	45 419,4	5,9%
Commerce – Horeca	112.305	37,0%	217.035,8	14,3%	145 611,9	19,0%
Transports et communications	12.840	4,2%	38.094,8	2,5%	24 863,9	3,2%
Banques	1.640	0,5%	207.886,6	13,7%	156 096,1	20,3%
Autres services financiers	7.188	2,4%	101.360,1	6,7%	20 830,2	2,7%
Holdings	1.674	0,6%	102.770,3	6,8%	5 670,8	0,7%
Sociétés d'investissement	636	0,2%	3.798,4	0,3%	624,2	0,1%
Assurances	759	0,2%	55.411,2	3,7%	27 161,4	3,5%
Autres services	102.764	33,8%	340.579,1	22,5%	143 700,2	18,7%
Ensemble des secteurs	303.846	100,0%	1.512.872,3	100,0%	767 900,6	100,0%

Les secteurs « commerce et Horeca » et « autres services » représentent à eux seuls deux tiers de sociétés soumises à l'I.Soc. Leur part dans les revenus imposables est toutefois moindre, ce qui signifie qu'ils sont composés d'entreprises de moindre importance. Ainsi, le secteur de « commerce et Horeca » qui représente 37% du nombre de sociétés, ne représente que 14% du résultat brut 1ère opération.

Le second secteur par ordre d'importance, celui des services, est comme le «commerce & Horeca » composé essentiellement de P.M.E puisqu'un tiers des sociétés ne représentent que 22,5% du résultat brut 1ère opération.

Les autres secteurs se partagent les 30% de sociétés restantes. Parmi les secteurs qui ont une part importante du résultat 1ère opération pour un petit nombre d'entreprises, on notera surtout les banques (13,7% des bénéfices pour 0,5% des entreprises, et 20,3% de la base taxable nette) et la chimie (6,1% des bénéfices et 8,7% de la base taxable pour 0,4% des entreprises).

La suite de l'analyse est centrée sur le taux d'imposition effectif et sur l'usage qui est fait dans les différents secteurs, des déductions, immunisations et imputations de précomptes fictifs. Cet usage est en effet relativement différencié selon les secteurs. Ainsi, alors que les sociétés de secteur « Commerce et Horeca » représentent 14% du résultat brut « 1ère opération », elles représentent 19% de la base taxable nette ce qui signifie qu'elles font relativement moins usage des déductions comprises entre le résultat brut 1ère opération et la base taxable. Par contre, les sociétés du secteur des services utilisent davantage les déductions des « six opérations » puisque leur poids dans la base taxable nette (18,7%) est inférieur à son poids dans le résultat brut 1ère opération (33,8%).

La première étape de l'analyse mesure, pour chaque secteur, l'écart entre le résultat brut 1ère opération et la base taxable. Cet écart sera ensuite décomposé entre les différentes déductions en séparant celles qui sont considérées comme des dépenses fiscales (dividendes immunisés, bénéfices exonérés des régimes préférentiels, déduction pour investissement) de celles qui ne le sont pas (R.D.T, pertes antérieures). La troisième étape de l'analyse concerne les dispositions qui permettent de réduire l'impôt en deçà du taux de base (taux réduit P.M.E., précomptes fictifs). On s'intéressera ensuite à la distribution sectorielle du taux d'imposition effectif dont les deux variantes font apparaître l'incidence des plus-values sur actions.

1. Du résultat brut 1ère opération à la base taxable nette

Ces deux éléments sont comparés au Tableau A3.2. Rappelons qu'il s'agit :

- ? pour le résultat brut 1ère opération de la somme des réserves taxables, des DNA et des dividendes décrétés des sociétés dont ce résultat est positif
- ? pour le second du résultat subsistant après les six opérations.

Cette première étape permet déjà de repérer certaines spécificités sectorielles.

- ? Pour trois secteurs, la base taxable nette est inférieure à 10% du résultat brut 1ère opération : il s'agit de l'extraction de minéraux énergétiques, du secteur «électricité et eau » et des holdings. L'explication majeure réside dans l'importance des déductions qui ne sont pas dépenses fiscales. Elle va de soi pour les holdings, dans la mesure où les revenus des filiales ont été effectivement soumis à l'impôt des sociétés.
- ? Les dépenses fiscales ne réduisent significativement (soit pour plus de 5%) le résultat brut 1ère opération que dans cinq secteurs : l'agriculture, l'électricité, les banques, les sociétés d'investissement (136) et les autres services.

136 Il s'agit ici du régime particulier des SICAV où l'option a été prise de pas les soumettre à l'impôt des sociétés.

- ? En règle générale, l'ampleur relative des déductions est moindre dans le secteur industriel et dans le commerce que dans les services. Ce constat a toutefois deux exceptions : l'électricité est atypique dans le secteur industriel et les banques dans le secteur du commerce.

Tableau A3.2
Résultat brut 1ère opération et base taxable nette

	Codes activité	Nom du secteur	en % des résultats bruts		
			Dépenses fiscales	Autres déductions	Base taxable nette
1	01,02,05	Agriculture	10,5%	35,1%	55,4%
2	10,11,13	Extraction de minéraux énergétiques	0,0%	99,5%	0,5%
3	13,14,26,27	Extraction des minéraux non énergétiques	1,7%	66,8%	31,5%
4	15,16	Alimentation, boisson, tabac	2,2%	48,1%	49,7%
5	17	Textile	2,8%	27,4%	69,8%
6	18,19	Cuir, chaussures, habillement	0,7%	28,1%	71,2%
7	20-22,36,37	Autres industries manufacturières	3,0%	32,0%	65,0%
8	23,40,41	Electricité et eau	18,5%	72,5%	9,0%
9	24	Chimie	3,8%	23,2%	73,0%
10	28-35	Fabrications métalliques	3,1%	38,8%	58,1%
11	45	Bâtiment et génie civil	1,8%	18,3%	79,9%
12	5	Commerce – Horeca	2,1%	30,8%	67,1%
13	60-64	Transports et communications	4,8%	29,9%	65,3%
14	651	Banques	5,0%	19,9%	75,1%
15	652(sauf-34,-35)	Autres services financiers	3,5%	76,0%	20,6%
16	65234	Holdings	0,8%	93,7%	5,5%
17	65235	Sociétés d'investissement	69,0%	14,6%	16,4%
18	66	Assurances	0,1%	50,9%	49,0%
19	7, 8, 9	Autres services	33,3%	24,5%	42,2%
		Ensemble des secteurs	10,4%	38,8%	50,8%

1.1 Déduction à considérer comme des dépenses fiscales

Les statistiques distinguent quatre déductions qui sont à considérer comme des dépenses fiscales. Il s'agit :

- ? des dividendes immunisés (3,8 milliards) ;
- ? des bénéfices exonérés des centres de coordination (122,3 milliards) ;
- ? des autres éléments non imposables. Ceux-ci s'élèvent à 13,8 milliards dont 2,6 milliards de bénéfices exonérés des SICAV, 700 millions de libéralités, 525 millions d'immunisation d'impôt par personnel supplémentaire et 10 milliards non identifiés dans les statistiques mais qui correspondent aux des bénéfices exonérés des centres de distribution et des centres de services.
- ? de la déduction pour investissement (17,6 milliards).

Tableau A3.3
Déductions considérées comme des dépenses fiscales
en % du résultat brut 1ère opération du secteur

	Intitulé du Secteur	Dividendes immunisés	Bénéf. C. Coord.	Autres 3 ^{ème} op.	Déductio. Invest..
1	Agriculture	0,7%		2,9%	6,9%
2	Extraction de minéraux énergétiques				
3	Extraction des minéraux non énergétiques	0,8%		0,1%	0,8%
4	Alimentation, boisson, tabac	0,9%		0,1%	1,2%
5	Textile	0,7%		0,1%	2,1%
6	Cuir, chaussures, habillement	0,1%		0,1%	0,4%
7	Autres industries manufacturières	0,9%		0,1%	2,1%
8	Electricité et eau		12,9%	0,1%	5,5%
9	Chimie	0,1%		0,3%	3,4%
10	Fabrication métallique	0,5%		0,7%	1,9%
11	Bâtiment et génie civil	0,2%		0,1%	1,5%
12	Commerce – Horeca	0,3%		0,3%	1,5%
13	Transports et communications	0,2%		0,1%	3,9%
14	Banques	0,3%		0,1%	0,0%
15	Autres services financiers		2,8%	0,1%	0,1%
16	Holdings		0,7%	0,6%	
17	Sociétés d'investissement			68,9%	0,1%
18	Assurances			0,1%	
19	Autres services	0,2%	30,0%	2,5%	0,6%
	Ensemble des secteurs	0,3%	8,1%	0,9%	1,2%
	Ecart type	0,003	0,073	0,157	0,020
	Coefficient de dispersion	1,25	0,90	17,25	1,70

Il a été mentionné au chapitre 2 de ce rapport que l'importance relative de la plupart de ces déductions a diminué au cours des années 90. Ceci explique que les montants subsistants en fin de période ne soient guère élevés.

- ? Ainsi, les dividendes immunisés ne représentent plus de 0,3% du résultat brut «1ère opération». Cette dépense fiscale concerne davantage l'agriculture et certaines industries manufacturières que le commerce et le secteur des services. Dans aucuns des secteurs le montant immunisé n'excède 1% du résultat brut «1ère opération».
- ? La seconde dépense fiscale par ordre croissant d'importance est la rubrique «autres éléments non imposables à la «3ème opération» qui est la traduction des régimes fiscaux particuliers des sociétés d'investissement soumises à l'I.Soc., des centres de distribution et des centres de services.
- ? Vient ensuite la déduction pour investissement qui représente globalement 1,2% du résultat brut «1ère opération» elle concerne davantage les secteurs primaire et secondaire que le secteur tertiaire avec des pointes à 6,9% dans l'agriculture, 5,5% dans le secteur de l'électricité et eau, 3,9% dans les transports et communication et 3,4% dans la chimie.

- ? La dépense fiscale la plus importante reste le régime fiscal des centres de coordination. Elle représente 8,1% du résultat brut 1ère opération de l'ensemble des secteurs, avec sans surprise une pointe à 30% dans le secteur des services. Cela ne signifie cependant pas que le secteur des services soit le véritable bénéficiaire du régime fiscal des centres de coordination : en fait, l'avantage accordé bénéficie globalement aux sociétés du groupe et peut se traduire par des bénéfices accrus pour la maison-mère ou un moindre coût de financement des filiales.

1.2 Les déductions qui ne constituent pas des dépenses fiscales

Sont ici concernés :

- ? les bénéfices exonérés en raison des conventions internationales (25 milliards) ;
- ? les RDT (435 milliards) ;
- ? les déductions de pertes antérieures (128 milliards).

Nous nous limiterons aux deux dernières déductions citées, la Belgique n'ayant à court terme aucune marge de manœuvre sur la première.

- ? Les déductions des RDT sont particulièrement importantes dans les secteurs suivants : Electricité et eau, Holdings, Sociétés d'assurance. Elles sont proportionnellement moins importantes dans l'agriculture, l'extraction de minéraux énergétiques, le textile, les autres industries manufacturières, le bâtiment, le commerce, les transports, les banques ainsi que les sociétés d'investissement et le secteur des services.

Tableau A3.4
RDT et pertes antérieures
en % du résultat brut 1ère opération

N°	Intitulé du secteur	RDT	Pertes
1	Agriculture	12,6%	22,2%
2	Extraction de minéraux énergétiques	10,9%	34,0%
3	Extraction des minéraux non énergétiques	35,4%	31,1%
4	Alimentation, boisson, tabac	36,5%	10,6%
5	Textile	3,6%	17,3%
6	Cuir, chaussures, habillement	18,4%	8,3%
7	Autres industries manufacturières	8,6%	22,8%
8	Electricité et eau	70,2%	2,0%
9	Chimie	19,3%	3,7%
10	Fabrication métallique	23,7%	14,8%
11	Bâtiment et génie civil	9,7%	7,1%
12	Commerce – Horeca	14,1%	13,3%
13	Transports et communications	12,8%	16,9%
14	Banques	14,2%	2,9%
15	Autres services financiers	73,3%	2,1%
16	Holdings	90,4%	3,1%
17	Sociétés d'investissement	6,7%	7,9%
18	Assurances	46,3%	2,5%
19	Autres services	16,2%	7,6%
	Ensemble des secteurs	28,7%	8,5%
	Ecart type	0,249	0,084
	Coefficient de dispersion	0,87	0,99

- ? La déduction des pertes antérieures est relativement importante dans l'agriculture, l'extraction des minéraux non énergétiques, le textile, les autres industries manufacturières, les fabrications métalliques, le commerce et le transport. L'importance relative de cette déduction est beaucoup moindre dans le secteur financier et dans les autres services.

2. Répartition de la base taxable et précomptes fictifs

Le Tableau A3.5 rassemble deux éléments qui réduisent l'impôt effectivement dû par rapport au taux nominal. Il s'agit de la part de la base taxable soumise au taux réduit P.M.E et des précomptes fictifs exprimés en % de l'impôt global.

Tableau A3.5
Dépenses fiscales réduisant l'impôt

N°	Intitulé du secteur	Base taxée au taux réduit en % du total	Précomptes fictifs en % de l'impôt
1	Agriculture	48,3%	
2	Extraction de minéraux énergétiques	9,6%	4,7%
3	Extraction des minéraux non énergétiques	9,6%	0,6%
4	Alimentation, boisson, tabac	9,1%	
5	Textile	21,3%	
6	Cuir, chaussures, habillement	11,7%	0,2%
7	Autres industries manufacturières	16,3%	0,2%
8	Electricité et eau	3,4%	
9	Chimie	2,3%	1,2%
10	Fabrication métallique	12,3%	0,1%
11	Bâtiment et génie civil	26,3%	0,2%
12	Commerce – Horeca	24,3%	0,1%
13	Transports et communications	18,5%	0,1%
14	Banques	20,5%	1,1%
15	Autres services financiers	20,8%	0,5%
16	Holdings	3,1%	0,4%
17	Sociétés d'investissement	10,5%	
18	Assurances	9,1%	
19	Autres services	25,5%	1,1%
	Ensemble des secteurs	10,9%	0,6%

- ? Le taux réduit des P.M.E concerne principalement l'agriculture (48,3% de la base taxable du secteur), le bâtiment (26,3%), les services (25,5%), le secteur «commerce-Horeca» (24,3%), le textile (21,3%) et les autres services financiers. Il est assez paradoxal de trouver à un même niveau (environ 20%!) le secteur bancaire mais ceci s'explique par l'inclusion, dans ce secteur, des agences bancaires autonomes.
- ? Les précomptes fictifs ne s'élèvent plus qu'à 4,7 milliards soit 0,6% de l'impôt global. Les secteurs principalement concernés sont ici l'extraction des minéraux énergétiques, la chimie et les banques.

3. Le taux d'imposition effectif

Le taux d'imposition effectif est calculé comme exposé au chapitre 2 du rapport (137) et selon deux variantes : dans la formulation de base le dénominateur n'est pas majoré de l'immunisation des plus-values sur actions car celle-ci est considérée comme faisant partie du système de référence tandis que dans la variante l'immunisation des plus-values sur actions est considérée comme une dépense fiscale et les montants concernés sont donc ajoutés au dénominateur.

Tableau A3.6
Taux d'imposition effectif par secteur

N°	Intitulé du secteur	Taux d'imposition effectif	
		Formule de base	variante « plus-values »
1	Agriculture	37,3%	24,1%
2	Extraction de minéraux énergétiques	(n.s)	(n.s)
3	Extraction des minéraux non énergétiques	46,7%	9,8%
4	Alimentation, boisson, tabac	42,7%	30,8%
5	Textile	48,5%	41,3%
6	Cuir, chaussures, habillement	42,9%	42,3%
7	Autres ind.manufacturières	44,6%	36,1%
8	Electricité et eau	7,8%	5,1%
9	Chimie	38,6%	26,6%
10	Fabrication métallique	42,7%	31,4%
11	Bâtiment et génie civil	43,8%	35,2%
12	Commerce – Horeca	47,4%	38,7%
13	Transports et comm.	44,8%	30,4%
14	Banques	39,1%	19,3%
15	Autres services financiers	37,4%	3,3%
16	Holdings	36,9%	0,8%
17	Soc.d'investissement	7,8%	1,4%
18	Assurances	44,9%	5,1%
19	Autres services	23,6%	12,0%
	Ensemble des secteurs	36,1%	14,3%

Dans la formulation de base, l'écart entre le taux d'imposition effectif et le taux nominal n'excède pas quatre points. **Le taux d'imposition effectif est supérieur au taux nominal dans un certain nombre de secteurs** parce que les DNA qui devraient être déduites dans un système de référence sont supérieures aux dépenses fiscales qui réduisent la base taxable : il s'agit des secteurs industriels (hors chimie et électricité) ainsi que du commerce, des transports et des assurances. Les secteurs où le taux d'imposition effectif est inférieur au taux nominal sont davantage ceux des services (hors assurances) et l'agriculture.

Le taux d'imposition effectif est par construction inférieur dans la seconde variante. Les écarts les plus nets, qui traduisent l'importance des plus-values immunisées, sont enregistrés dans les secteurs suivants : les industries extractives, le secteur « alimentation, boissons et tabac », la chimie, les transports et communications, les banques, holdings et autres services.

4. Taux d'imposition effectif par taille d'entreprises et par secteur d'activité

Un exercice complémentaire a été effectué pour examiner comment le taux d'imposition effectif varie en fonction de la taille de l'entreprise, mesurée par le résultat « 1ère opération » et le secteur d'activité. L'indicateur retenu est la formulation stricte du taux d'imposition effectif, où ne sont prises en compte que l'effet des dépenses fiscales.

L'exercice est effectué sur la base de données du modèle de micro-simulation de l'impôt des sociétés du S.E.D (MISIS), dont la version la plus récente concerne l'exercice d'imposition 1997.

Tableau A3.7
Taux d'imposition effectif moyen, par strate et par secteur d'activité
Exercice d'imposition 1997.

	Strate	1	2	3	4	5
	Bénéfices compris entre...	41,5	12,8	3,6	0,8	0
	... Et (millions BEF)		41,5	12,8	3,6	0,8
1	Agriculture, sylviculture et pêche	82,2%	30,0%	30,3%	25,0%	17,2%
2	Extraction de minéraux énergétiques	14,4%	51,9%			
3	Extraction de minéraux non énergétiques	47,2%	38,8%	34,4%	70,1%	18,3%
4	Alimentation, boisson, tabac	71,6%	35,4%	31,3%	30,8%	23,6%
5	Textile	39,7%	55,2%	30,7%	18,5%	38,4%
6	Cuir, chaussures, habillement	41,3%	36,0%	31,5%	48,8%	38,1%
7	Autres industries manufacturières	48,0%	36,0%	37,3%	34,5%	41,2%
8	Electricité et eau	27,4%	45,6%	20,3%		
9	Chimie	41,6%	33,7%	52,3%	67,5%	15,6%
10	Fabrication métallique	46,0%	39,2%	45,0%	32,8%	16,3%
11	Bâtiment et génie civil	43,9%	38,7%	42,7%	39,7%	28,6%
12	Commerce – Horeca	45,5%	40,0%	47,5%	48,5%	29,6%
13	Transports et communications	43,9%	53,4%	36,2%	36,3%	68,9%
14	Banques	34,2%	33,6%	41,6%	36,1%	19,6%
15	Autres services financiers	69,5%	31,8%	36,8%	35,6%	24,0%
16	Holdings	25,7%	28,0%	36,0%		
17	Sociétés d'investissement	41,9%	49,8%	48,0%	48,6%	52,4%
18	Assurances	71,8%	51,6%	41,2%	46,9%	44,9%
19	Autres services	40,5%	41,9%	36,4%	42,5%	43,7%
	Tous secteurs	48,2%	41,9%	43,5%	44,2%	38,1%

Le Tableau A3.7 indique que c'est dans la plupart des secteurs que le taux d'imposition effectif augmente avec la hauteur du bénéfice, utilisée pour approcher la taille de l'entreprise : hormis le cas spécifique des sociétés d'investissement, il n'y a que dans le secteur « transports et communications » et dans les « autres services » que le taux d'imposition des « petites » sociétés est supérieur, en moyenne, à celui des « grandes » entreprises.

Annexe 4

Données statistiques sur les régimes préférentiels

1. Centres de coordination

La globalisation des comptes annuels des centres de coordination permet d'évaluer plus précisément l'activité économique qui y est exercée.

Tableau A4.1
Bilan consolidé des centres de coordination
Exercices comptables rattachés à l'exercice d'imposition 1998

ACTIF	Millions BEF	En % du total
Actifs immobilisés		13,7%
Immobilisations incorporelles	246	0,0%
Immobilisations corporelles	7.628	0,2%
Immobilisations financières	565.017	13,5%
Actifs circulants	3.604.568	86,3%
Stocks et commandes en cours	112	0,0%
Créances commerciales	311.624	7,5%
Autres créances et Comptes de régularisation	2.698.265	64,6%
Placements de trésorerie et disponible	594.566	14,2%
TOTAL DE L'ACTIF	4.177.461	100,0%
PASSIF		
Capitaux propres	2.110.391	50,5%
Capital	1.732.227	41,5%
Réserves, résultat reporté, autres	380.782	9,1%
Exigible à plus d'un an	294.755	7,1%
Dettes financières à plus de un an	281.131	6,7%
Autres dettes à plus de un an	13.624	0,3%
Passif circulant	1.772.314	42,4%
Dettes financières à un an au plus	1.256.179	30,1%
Fournisseurs	107.798	2,6%
Autres dettes à un an au plus	408.336	9,8%
TOTAL DU PASSIF	4.177.461	100,0%

Le bilan consolidé des centres de coordinations est ainsi de 4.177 milliards BEF pour les exercices comptables rattachés à l'exercice d'imposition 1998. Il ressort clairement du bilan que l'intermédiation financière est leur principale activité : les immobilisations non financières ne font que 0,2% de l'actif du bilan dont l'essentiel consiste en créances non commerciales, en immobilisations financières et en placements de trésorerie.

Les capitaux permanents des centres de coordination sont pour l'essentiel des fonds propres : ceux-ci font 50,5% du total du bilan et 72% de l'ensemble des capitaux permanents alors que les autres capitaux à long terme ne font que 7,1% du total du bilan. Il s'avère que la part des fonds propres dans les capitaux permanents s'est accrue au début des années 90, ce qui correspond à la période où le « phasing-out » du précompte mobilier fictif a été entamé. Il semble donc bien que la structure de financement des centres de coordination se soit adaptée à l'évolution du « coin fiscal » des différentes sources de financement (138).

Pour la période prise en considération, la moyenne annuelle de l'emploi est de 5.729 unités pour 215 centres de coordination : ceux-ci auraient donc créé plus d'emploi que le minimum requis pour être agréé (10 emplois par centre).

Tableau A4.2
Globalisation des comptes de résultats des centres de coordination
Exercices comptables rattachés à l'exercice d'imposition 1998

Rubrique du compte de résultats	Total, en millions BEF
Ventes et prestations	77.489
Coût des ventes et prestations	55.784
Dont	
- biens et services divers	34.927
- personnel	29.234
- amortissements	2.352
Résultat d'exploitation	9.713
Produits financiers	412.481
Charges financiers	292.196
Résultat financier net	119.612
Résultat exceptionnel	-790
Résultat global avant impôt	125.411
Impôts sur le résultat	2.539
Résultat global après impôt	122.872
Rentabilité	
En % des fonds propres	7,2%
En % des capitaux permanents	5,2%
Taux d'imposition effectif moyen	2,0%

La globalisation des comptes de résultat confirme la nature essentiellement financière de l'activité des centres de coordination : le résultat financier net fait 95% du résultat global. La rentabilité est de 7,2% des fonds propres et de 5,2% des capitaux permanents : elle a diminué au fil des années en suivant la décreue des taux d'intérêts à long terme.

Les comptes annuels montrent également l'ampleur de l'avantage fiscal : l'impôt acquitté par les centres de coordination n'atteint que 2% du résultat global avant impôt.

Un examen de la structure de l'actionnariat, basé sur les comptes de l'année 1995 livre également quelques conclusions intéressantes. Les centres de coordination ont été classés en cinq catégories sur base du *taux de détention du capital par des actionnaires belges*.

1. détention pure.
2. détention comprise entre 90 et 99,9%.
3. détention comprise entre 50 et 89,9%.
4. détention comprise entre 10 et 49,9%.
5. détention inférieure à 10%

Tableau A4.3
Bénéfices des centres de coordination et nature de l'actionariat

Catégorie	1	2	3	4	5	6
Nombre centres	81	39	13	19	9	87
en % total	33%	16%	5%	8%	4%	40%
Rentabilité						
cap. propres	6,9%	6,3%	6,0%	6,8%	8,0%	6,0%
cap. permanents	5,8%	6,0%	5,9%	6,2%	7,8%	5,0%
Ratio solvabilité	87,1%	94,5%	98,0%	92,0%	97,0%	81,0%
Bénéfices (milliards)	51,2	16,0	7,8	14,3	4,1	43,3
% du total	37%	12%	6%	10%	9%	32%

Les centres dont la détention est essentiellement belge (soit les catégories 1 et 2) sont un peu plus nombreux que ceux dont la détention est essentiellement étrangère (soit les catégories 5 et 6). Les premiers constituent la moitié des effectifs et des bénéfices tandis que les seconds regroupent 44% des centres et réalisent 35% des bénéfices.

La rentabilité des centres de coordination dont la détention est essentiellement belge est légèrement supérieure à celle des centres dont la détention est totalement étrangère. Ceux de catégorie 5 ont certes une rentabilité supérieure, mais ce résultat doit être relativisé eu égard à l'effectif étroit de cette catégorie.

2. Centres de distribution

L'analyse succincte qui est effectuée ici se base sur les comptes déposés pour l'exercice 1998 : on dispose pour cette année des comptes annuels de 14 centres de distribution.

Tableau A4.4
Globalisation des comptes de résultats des centres de distribution - 1998

Rubrique du compte de résultats	Total, en millions BEF
Ventes et prestations	83.187
Coût des ventes et prestations	79.953
Dont	
- approvisionnement et marchandises	60.425
- biens et services divers	12.305
- personnel	6.041
- amortissements	1.081
Résultat d'exploitation	3.234
Résultat global avant impôt	5.122
Impôts sur le résultat	1.283
Taux d'imposition effectif moyen	30,4%

Le total des ventes et prestations des centres de distribution est de 83 milliards et les achats et approvisionnements correspondants de 60 milliards, soit près de 75% des ventes. L'emploi moyen de l'année 1998 est de 2.914 unités.

On remarquera que le taux d'imposition effectif atteint en moyenne, pour l'ensemble des centres de distribution, 30,4% soit les trois quarts du taux d'imposition facial de l'impôt des sociétés. Beaucoup de centres de distribution ont par ailleurs un taux d'imposition effectif très proche du taux nominal de l'impôt des sociétés. Ceci reflète le fait que les avantages fiscaux accordés sont moins important que dans le cas des centres de coordination.

3. Centre de services

L'analyse succincte qui est effectuée ici se base sur les comptes déposés pour l'exercice 1998 : on dispose pour cette année des comptes annuels de 15 centres de services.

Tableau A4.5
Globalisation des comptes de résultats des centres de services

Rubrique du compte de résultats	Total, en millions BEF
Ventes et prestations	14.553
Coût des ventes et prestations	14.531
Dont	
- approvisionnement et marchandises	2.498
- biens et services divers	5.847
- personnel	5.643
- amortissements	309
Résultat d'exploitation	192
Résultat global avant impôt	-26
Impôts sur le résultat	151
Taux d'imposition effectif moyen	n.s

Le chiffre d'affaires global des centres de services est de 14 milliards BEF. La part des frais de personnel dans les charges d'exploitation est logiquement beaucoup plus élevée que pour les centres de distribution. La forte dispersion des résultats individuels enlève toute significativité à un taux d'imposition effectif moyen.

Il s'avère que les centres de service qui ont un résultat positif ont un taux d'imposition effectif moyen au moins égal au taux nominal de l'impôt des sociétés. Dans certains cas, l'incorporation de dépenses non admises ou d'avantages anormaux ou bénévoles rend le taux d'imposition effectif supérieur au taux d'imposition nominal. Comme dans le cas des centres de distribution, ce résultat montre que les avantages fiscaux dont bénéficient les centres de services sont moins importants que ceux dont bénéficient les centres de coordination.

Annexe 5

Comparaison de la taxation du revenu de l'entreprise selon qu'elle est ou non constituée en société

Cette annexe a pour but de comparer l'imposition des revenus d'une entreprise individuelle selon qu'elle est ou non constituée en société. La situation examinée est donc celle d'une petite entreprise avec un seul dirigeant.

Le point de départ de la comparaison est le «revenu de l'entreprise » qui est défini net des charges de l'entreprise. Dans le cas d'une entreprise commerciale non constituée en société, il s'agit donc du bénéfice net de charges qui est taxé intégralement comme revenus professionnels. Lorsque l'entreprise est constituée en société, le « revenu de l'entreprise » s'entend toutes charges déduites, à l'exception de la rémunération brute du dirigeant. Il peut être taxé à l'impôt des personnes physiques comme revenu de dirigeant d'entreprise ou à l'impôt des sociétés. Les prélèvements pris en compte sont les suivants :

- les cotisations sociales des travailleurs indépendants, selon le régime de l'activité principale,
- la cotisation forfaitaire due par les sociétés à l'INASTI,
- l'impôt des personnes physiques, calculé pour un isolé sans personnes à charge , y compris la contribution complémentaire de crise et 7% d'additionnels communaux ;
- l'impôt des sociétés calculé en utilisant les taux réduits P.M.E.

Lorsque l'entreprise n'est pas constituée en société, le taux d'imposition des revenus de l'entreprise s'obtient donc comme suit :

$$[1] \quad t_{re} = t_{csti} + (1-t_{csti}) t_{ir}$$

où t_{re} est le taux d'imposition global des revenus de l'entreprise
 t_{csti} est le taux des cotisations sociales des travailleurs indépendants
 t_{ir} est le taux de l'impôt sur les revenus, CCC et additionnels compris.

Lorsque l'entreprise est constituée en société, le taux d'imposition des revenus de l'entreprise s'obtient donc comme suit :

$$[2] \quad t_{re} = [C_{sf} + t_s(R_e - R_{pd} - C_{sf}) + [t_{csti} + (1-t_{csti}-t_{chf}) t_{ir}] R_{pd}] / R_e$$

où R_e est le revenu de l'entreprise, avant déduction de la rémunération du dirigeant,
 R_{pd} est le revenu professionnel brut du dirigeant
 C_{sf} est la cotisation INASTI forfaitaire due par les sociétés
 t_{chf} est le taux des charges forfaitaires des administrateurs
 t_s est le taux de l'impôt des sociétés

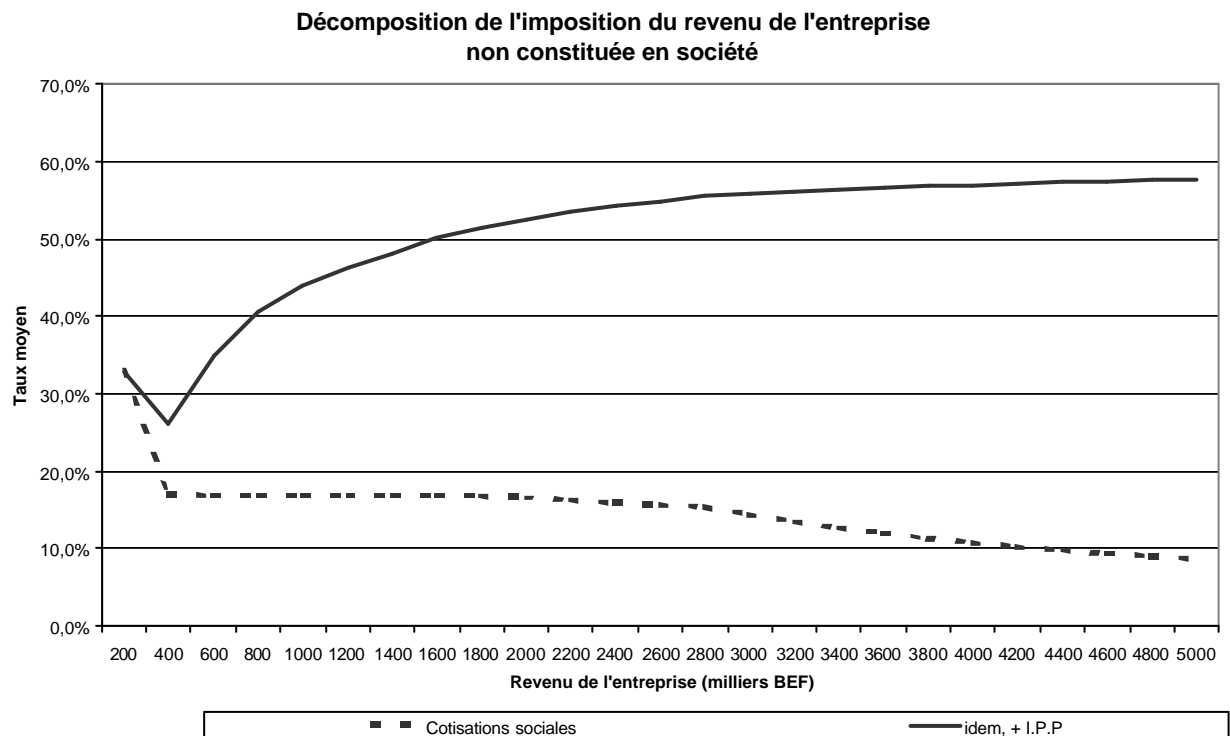
Le revenu professionnel du dirigeant R_{pd} est calculé pour respecter la condition d'octroi des taux réduits (la «règle du million») : il s'agit donc d'une attribution minimale de revenus professionnels. On considère également que le bénéfice de la société n'est pas distribué.

1. La situation actuelle

Quelle que soit la solution retenue, le profil du taux d'imposition n'est pas strictement croissant. Ceci tient au fait que les cotisations des travailleurs indépendants comprennent un montant minimum, une partie où la cotisation est proportionnelle aux revenus bruts et une cotisation maximale. Lorsque l'entreprise est constituée en société, il y a une double cotisation minimale : celle du régime des travailleurs indépendants et la cotisation forfaitaire des sociétés à l'INASTI.

Dans le cas d'une entreprise individuelle, non constituée en société, le montant minimal des cotisations sociales (65.976 BEF pour l'année 2000) engendre un taux d'imposition moyen plus élevé (à la limite, infini) dans le bas de l'échelle des revenus. La progressivité de l'impôt sur les revenus exerce ses effets à partir de 400.000 BEF de revenus de l'entreprise et l'exerce à plein tant que les cotisations sociales des travailleurs indépendants sont perçues sur base proportionnelle. La progressivité de l'imposition est réduite lorsqu'on atteint le plafond des cotisations sociales. A ce niveau (2.803.155 BEF de revenus de l'entreprise), le taux marginal maximal de l'impôt des personnes physiques est déjà atteint.

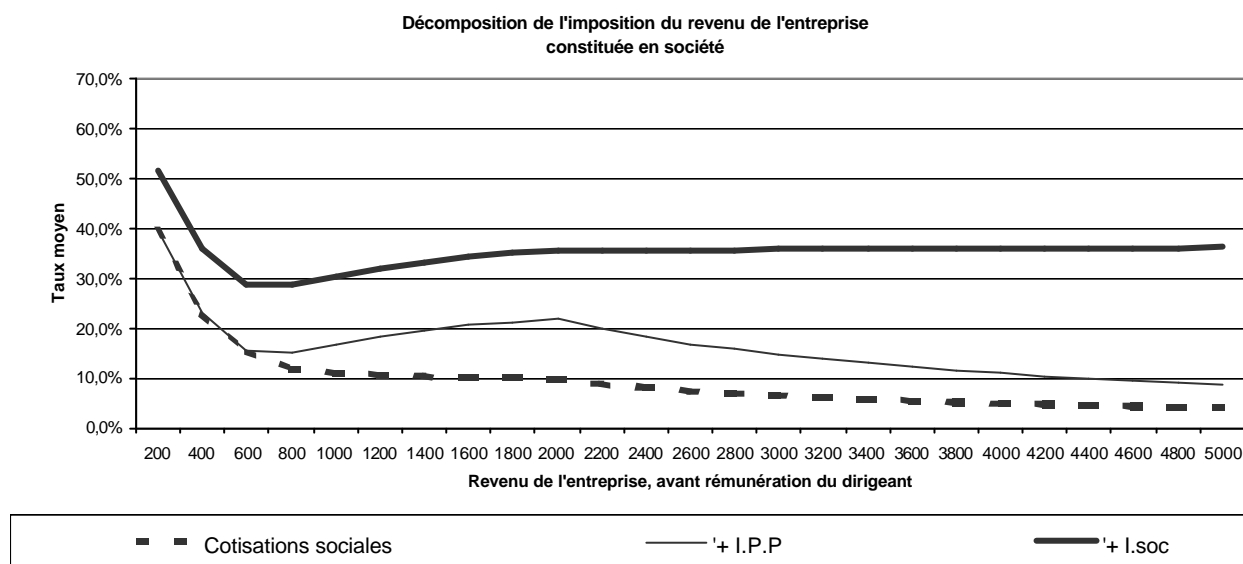
Graphique A5.1

Lorsque l'entreprise est constituée en société, le partage entre le revenu professionnel de dirigeant et la base taxable à l'impôt des sociétés se fait à 50/50 jusqu'à 2 millions BEF du revenu de l'entreprise (avant rémunération du dirigeant). Au delà de ce seuil, plafonner la rémunération du dirigeant à 1.000.000 BEF suffit pour bénéficier des taux réduits P.M.E à l'I.Soc

Le Graphique A5.2 retrace le profil du taux moyen d'imposition des revenus de l'entreprises en appliquant la formule [2] : il illustre donc l'effet combiné des cotisations sociales, de l'impôt des sociétés sur les bénéfices réservés et de l'impôt des personnes physiques sur les revenus professionnels nets du dirigeant.

Graphique A5.2

Dans le bas de l'échelle des revenus, le taux d'imposition des revenus de l'entreprise est, dans les hypothèses retenues, plus élevé que ce qu'il est lorsque l'entreprise n'est pas constituée en société, et ce pour deux raisons

- il y a deux cotisations minimales : une cotisation forfaitaire payée par la société et la cotisation minimale du dirigeant de l'entreprise
- l'impôt des sociétés est perçu dès le premier franc de bénéfice subsistant après déduction de la rémunération du dirigeant d'entreprise tandis qu'à l'impôt des personnes physiques, aucun impôt n'est dû tant que le revenu professionnel du dirigeant, net de cotisations sociales et de charges forfaitaires, n'atteint pas la tranche exonérée (139).

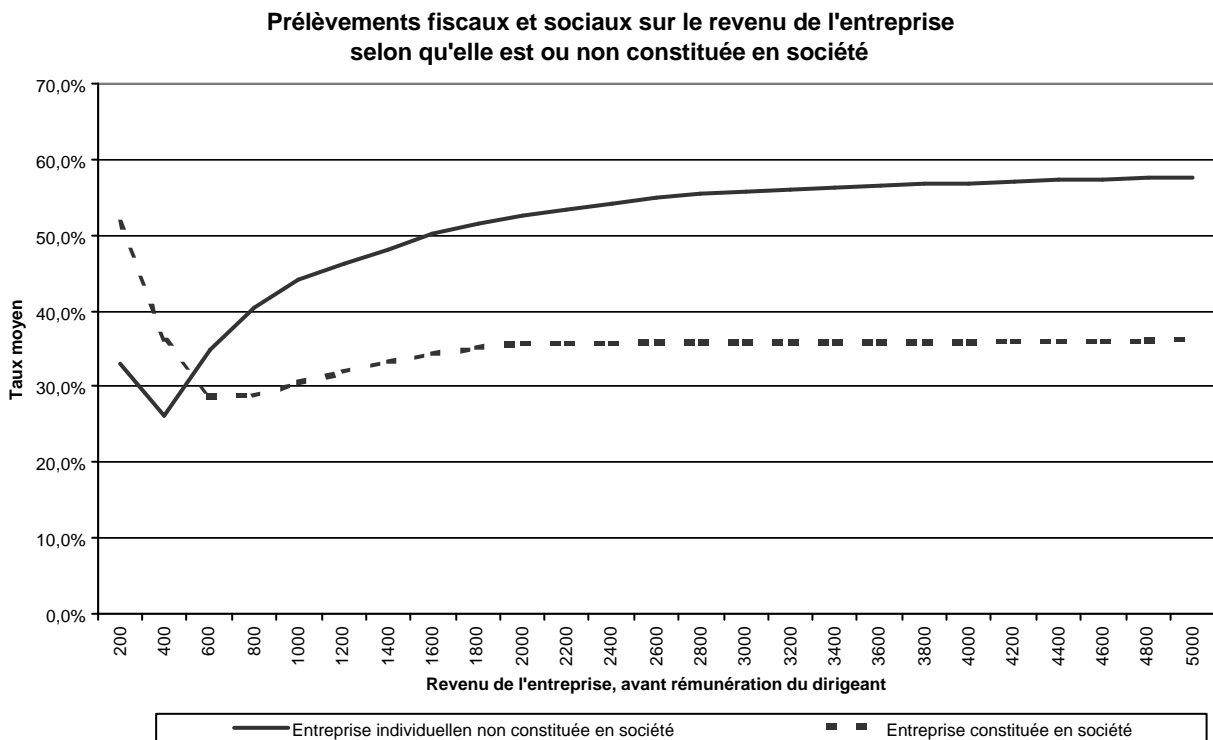
139 En fait, l'impôt dû sur le revenus du dirigeant est nul jusqu'au niveau correspondant à 100/95èmes du total formé par la tranche exonérée et la cotisation minimale de sécurité sociale, soit 290.500 BEF pour l'année 2000 et dans le cas d'un célibataire.

La comparaison du Graphique A5.1 et du Graphique A5.2 montre que le respect strict de la « règle du million » n'est donc pas la stratégie d'optimisation fiscale dans le bas de l'échelle des revenus de l'entreprise. En d'autres termes, comme nous le verrons ci-après, il n'y a pas d'intérêt à constituer une société dans de telles situations.

La progressivité de l'imposition des revenus de l'entreprise est fortement affaiblie lorsque celle-ci est constituée en société : le dirigeant n'a pas intérêt à s'attribuer un revenu professionnel supérieur à 1 million BE : au delà de 2 millions, la part du revenu de l'entreprises taxée à des taux progressifs diminue et le taux d'imposition complet, impôt des sociétés compris, est pratiquement linéaire.

Le Graphique A5.3 compare le taux d'imposition complet des revenus de l'entreprise dans les situations examinées : il montre clairement que, dans le cadre législatif actuel, la constitution d'une entreprise individuelle en société permet de réduire la charge fiscale globale à partir de 600.000 BEF et d'atténuer la progressivité de l'impôt. A partir de 2 millions de revenus de l'entreprise, il permet même d'échapper à la progressivité de l'impôt.

Graphique A5.3

2. Incidence de la réforme de l'impôt des personnes physiques

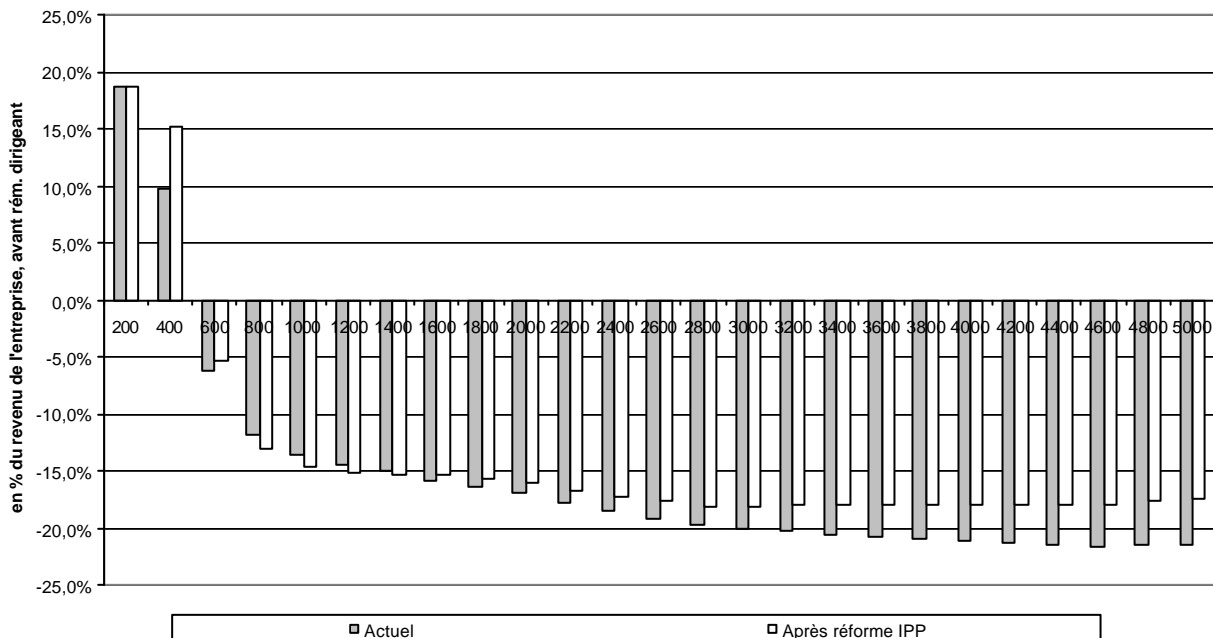
La réforme de l'impôt des personnes physiques a deux conséquences sur la situation ici examinée (140) :

- le crédit d'impôt réduit la taxation des revenus de l'activité indépendante à l'impôt des personnes physiques.
- le barème de l'impôt des personnes physiques est modifié, ce qui réduit également la taxation des revenus du dirigeant de l'entreprise à l'impôt des personnes physiques.

Compte tenu de l'hypothèse d'un partage 50/50 du revenu de l'entreprise entre le bénéfice de la société et la rémunération du dirigeant, le crédit d'impôt à ses effets « décalés vers la droite » sur l'axe horizontal des revenus de l'entreprise lorsque celle-ci est constituée en société. Il existe donc un intervalle des revenus de l'entreprise dans lequel la réforme fiscale renforce l'avantage à constituer une société : l'écart de taux d'imposition devient plus négatif qu'il ne l'est dans la situation actuelle.

Graphique A5.4

**Ecart entre l'imposition, cotisations sociales comprises
"Société" - "entreprise individuelle"**

140 L'effet de la réforme fiscale est estimé en appliquant aux revenus de l'année 2000 l'introduction du crédit d'impôt, l'élargissement des tranches centrales du barème et la suppression des taux marginaux de 52,5 et 55%.

La situation s'inverse ensuite : la baisse de la pression fiscale à l'impôt des personnes réduit l'avantage de la forme sociétaire. Celui-ci reste toutefois substantiel, de sorte qu'on peut conclure que *la réforme fiscale ne modifie pas fondamentalement la discrimination que crée le système actuel à l'avantage de la forme sociétaire et ses conséquences négatives sur la distribution des revenus.*

Inhoudstafel

HOOFDSTUK 1 Algemene strekking van het verslag.....	5
1.1. De vennootschapsbelasting en de doelstellingen van het fiscaal beleid	5
1.11 Doeltreffendheid van de belasting	5
1.12 Billijkheid	7
1.13 De stimuleringsfunctie	7
1.14 De ondersteuning van de groei en de werkgelegenheid	8
1.2 Doelstellingsconflicten bij de oriëntatie van de hervorming	8
1.3 Het juridisch kader van de vennootschapsbelasting en de hervorming ervan.....	9
1.4 Administratiekosten van de belasting, vereenvoudiging en « compliance »	10
HOOFDSTUK 2 Analyse van de recente ontwikkelingen.....	11
2.1 De structurele trends van de jaren 90	11
2.11 De belangrijkste maatregelen uit de jaren 90	12
2.12 Weerslag van die maatregelen op de belastbare grondslag en de..... belastingopbrengst	17
2.13 Invloed van deze maatregelen op de effectieve fiscale druk	23
2.2 Belastbare grondslag en vennootschapsbelasting per sector.....	33
2.3 Een micro-economische benadering van de fiscale druk	35
2.4 Conclusies	36
HOOFDSTUK 3 Internationale vergelijking van de vennootschapsbelasting: leringen en randvoorwaarden.....	39
3.1. Elementen van de internationale vergelijking.....	40
3.11. Tarief van de vennootschapsbelasting	40
3.12 Belastbare grondslag.....	43
3.13. De stelsels tot vermijding van dubbele belasting	51
3.14 Indicatoren van de fiscale druk	59
3.15 Conclusies	67
3.2 Welke convergentie, en volgens welke voorwaarden?	68
3.21 Fiscaliteit en lokalisatie van economische activiteiten.....	69
3.22 Convergentie, concurrentie en coördinatie	70
3.3 De huidige debatten over schadelijke belastingconcurrentie	73
3.31. De werkzaamheden van de Europese Unie	73
3.32 De werkzaamheden van de OESO.....	75
3.33 De gevolgen voor België	77

HOOFDSTUK 4 De diverse mogelijke scenario's	81
4.1 Het tarief van de vennootschapsbelasting	81
4.11 Twee doelstellingen inzake tarieven.....	81
4.12 Weerslag op de kapitaalkosten en op de effectieve belasting.....	82
4.13 Weerslag op de effectieve aanslagvoet.....	85
4.2 Het fiscaal stelsel van de investeringen.....	86
4.21 Het onderzochte scenario.....	86
4.22 Verantwoording van het scenario	86
4.23 Weerslag op de kapitaalkosten	89
4.24 Budgettaire weerslag	91
4.3 De preferentiële stelsels	93
4.31 Kiezen tussen twee mogelijkheden inzake fiscaal beleid	93
4.32 Coördinatiecentra.....	95
4.33. Distributiecentra	99
4.34 Dienstencentra	101
4.35 Stelsel van het « informeel kapitaal ».....	102
4.4 Neutralisatie van de dubbele belasting van de uitgekeerde winsten.....	104
4.41 Voornaamste reeds gedane vaststellingen.....	104
4.42 Gedetailleerd onderzoek van de huidige toestand	105
4.43 Verschillende scenario's.....	109
4.5 Meerwaarden op aandelen.....	117
4.51 Probleemstelling	117
4.52 Voornaamste reeds gedane vaststellingen.....	118
4.53 Beginselen van het huidige stelsel.....	118
4.54 Hervormingsscenario's.....	119
4.6 Diverse problemen van belastbaarheid en aftrekbaarheid.....	124
4.61 Belastinggrenzen voor de aanvullende pensioenbijdragen.....	124
4.62 Compensatie van verliezen en van abnormale of goedgeunstige voordelen.....	126
4.63 Compensatie van verliezen tussen een Belgische vennootschap en haar buitenlandse vaste inrichting.....	127
4.64 Onderwerping van de intercommunales aan de vennootschapsbelasting.....	131
4.7 De hervorming van de vennootschapsbelasting en de kleine en middelgrote ondernemingen.....	132
4.71 Het huidige belastingstelsel van de KMO's	132
4.72 De neutraliteitsdoelstelling en de belasting van de KMO's.....	137
4.73 De onderzochte scenario's.....	140
SAMENVATTING EN CONCLUSIES	147
Minderheidsnota van de Heer E. VAN BROEKHOVEN inzake de.....	
vennootschapsbelasting.....	155
Bibliografie.....	159